

รายงานการวิจัย
เรื่อง

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

Model of Responsible Tourism Activity for Sustainable Tourism
in Ban Si Than Community, Khon Kaen Province

วนิดา อ่อนละมัย

งานวิจัยนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม
ปีการศึกษา 2562

รายงานการวิจัย
เรื่อง

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

Model of Responsible Tourism Activity for Sustainable Tourism
in Ban Si Than Community, Khon Kaen Province

วนิดา อ่อนละม้าย

งานวิจัยนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม
ปีการศึกษา 2562

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากท่าน ดร.รัชนีพร พุคยาภรณ์ พุกมาน อธิการบดี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรรยา พุคยาภรณ์ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น สำนักวิจัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศรา สุขเพชร ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง อีกทั้งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์นี้ได้รับการสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยมหาวิทยาลัยศรีปทุม ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของท่านและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ชาวบ้าน หัวหน้าชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น รวมไปถึง หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนทุกท่านที่ให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการทำงานวิจัย และยังให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อนึ่ง ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่ไม่น้อย จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้ให้แก่เหล่าคณาจารย์ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาจนทำให้ผลงานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและขอมอบความกตัญญูทเวทิตาคุณ แต่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น ผู้วิจัยขอน้อมรับผิดเพียงผู้เดียว และยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

อาจารย์วนิดา อ่อนละมัย

อาจารย์ประจำสาขาการจัดการการท่องเที่ยวและไมซ์

วิทยาลัยการท่องเที่ยวและการบริการ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

หัวข้อวิจัย : รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น
ผู้วิจัย : นางสาวนิตา อ่อนละมัย
หน่วยงาน : มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
ปีที่พิมพ์ : 2565

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่นเสนอ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่วิจัยที่สำรวจ ประกอบกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวและประกอบกับการเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว ผ่านแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถานประกอบการประชาชนในท้องถิ่น รวมจำนวน 17 ท่าน และการประชุมกลุ่มย่อย (Focused Group Discussion) จากหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และกระบวนการพัฒนาแบบยั่งยืน ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ 1.มิติด้านสิ่งแวดล้อม 2.มิติด้านการเมือง 3.มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 4.มิติด้านเศรษฐกิจ โดยรูปแบบการท่องเที่ยว 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 แบบไป-กลับวันเดียว (One Day Trip) และ รูปแบบที่ 2 แบบพักค้างคืนที่โฮมสเตย์ของชุมชน (Zero Waste Night) ในส่วนของแนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น พบองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2.ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี 3.ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน 4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และ 5.ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

คำสำคัญ : กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ , การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน , การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านศรีฐาน

Research Title : Model of Responsible Tourism Activity for Sustainable Tourism in Ban Si Than Community, Khon Kaen Province

Name of Researchers : Miss Wanida Onlamai

Name of Institution : Sripatum University, Khonkaen Campus

Year of Publication : B.E 2565

Abstract

The studying of Model of Responsible Tourism Activity for Sustainable Tourism in Ban Si Than Community, Khon Kaen Province had aims to study the 1) To study the current situation of responsible tourism components for sustainable tourism of Baan Sri Than community Khon Kaen Province 2) To analyze the components of responsible tourism for sustainable tourism Baan Sri Than Community Khon Kaen Province 3) To propose guidelines for the development of responsible tourism activities for sustainable tourism Baan Sri Than Community Khon Kaen Province This research uses a qualitative research method. by collecting data from the research ground together with the study of secondary data from literature reviews, research, related documents To collect and analyze the components of tourism and in conjunction with the proposal of the development of tourism activities an in-depth interview form with key informants from government sector, the private sector, establishments and local residents, totaling 17 people, and a Focused Group Discussion of 12 people from all relevant sectors. The results showed that Responsible Tourism Activities Model for Sustainable Tourism Must be consistent with the local context and sustainable development process, consisting of 4 Dimensions: 1.Environmental Dimension 2.Political Dimensions 3.Social and Cultural Dimensions and 4. Economic Dimensions There are two forms of tourism, which are One Day Trip, and the second is Zero Waste Night. In terms of guidelines for developing responsible tourism activities for sustainable tourism Baan Srithan Community Khon Kaen Five important elements were found, namely: 1. Community-based tourism management 2. Economic, social and good quality of life management 3. Conservation and promotion of community cultural heritage, 4. Systematic and sustainable management of natural resources or the environment, and 5. Quality of community-based tourism services.

Keywords: Responsible Tourism Activities, Sustainable Tourism, Ban Sri Than Community Based Tourism

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	
	ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
	คำถามการวิจัย.....	5
	ขอบเขตในการวิจัย.....	5
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
	กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย.....	9
2	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน.....	11
	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว.....	16
	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ.....	22
	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	42
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	55
3	ระเบียบวิธีวิจัย.....	67
	รูปแบบการวิจัย.....	67
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	68
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	70
	การตรวจสอบเครื่องมือ.....	70
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ผลการศึกษตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1.....	74
	ผลการศึกษตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2.....	88
	ผลการศึกษตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3.....	118
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
	สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1.....	133
	สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2.....	138
	สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3.....	149
	ข้อเสนอแนะ.....	166
	บรรณานุกรม.....	165
	ภาคผนวก	169
	ภาคผนวก ก. ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูล.....	174
	ภาคผนวก ข. ตัวอย่างเครื่องมือการวิจัย.....	184
	ภาคผนวก ค. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	192
	ประวัติย่อผู้วิจัย	194

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	69
2	สรุประเบียบวิธีวิจัย.....	72
3	แสดงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis).....	74

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย.....	9
2	องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ.....	35
3	ปัจจัยแห่งความสำเร็จของแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ.....	37
4	วัดจอมศรี.....	77
5	แสดงที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านศรีฐาน.....	78
6	แสดงตัวอย่างป้ายสื่อความหมายจุดเรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน.....	80
7	กิจกรรมตักบาตรถนนสายบุญ.....	81
8	กิจกรรมศึกษาวัฒนธรรมและธรรมชาติภายในวัดและเส้นทางของชุมชน.....	82
9	กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในเขตชุมชน.....	82
10	กิจกรรมการต้อนรับในวันพิธีเปิดศูนย์เรียนรู้ชุมชนโดยนักเรียน.....	83
11	มีคฤเทศก์น้อยให้ความรู้แก่ผู้เยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมบ้านศรีฐาน.....	84
12	กิจกรรมที่ให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้.....	85
13	สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1.....	134
14	สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2.....	138
15	สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3.....	149
16	โมเดลการพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น.....	151
17	โมเดลแนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น.....	156

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่าง ๆ เป็นอย่างมาก แต่ทว่าหลายปีที่ผ่านมา พบว่า ภาวะการท่องเที่ยวทั่วโลกมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภาวะโลกร้อน เนื่องจากสภาพภูมิอากาศเป็นหนึ่งในปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดความน่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว หากสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง อาจมีผลต่อการเกิดภัยพิบัติธรรมชาติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพายุฝนหรือไฟป่า ก็จะมีผลกระทบต่อگردำเนินธุรกิจท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวอาจตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวหรือยกเลิกการเดินทาง ก็เป็นไปได้ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและการท่องเที่ยวจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวไม่ได้เป็นเพียงอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเท่านั้น แต่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภาวะโลกร้อนด้วยเช่นกัน และจากการประเมินสถานการณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศไทย ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงสำคัญในระดับโลกสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดกันมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้น สังคมโลกจะมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและจะกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมาก โดยในแผนฉบับนี้ได้เน้นอรรถกถา “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานาทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-11 โดยได้จัดทำบนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ปัจจุบัน ปัญหาโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัญหาที่สำคัญของโลก ไม่เฉพาะประเทศใดประเทศหนึ่ง และเกี่ยวข้องกับทุกอุตสาหกรรม จนทำให้ทุกประเทศตระหนักและให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) เข้าสู่ชั้นบรรยากาศค่อนข้างมาก โดยมีปริมาณประมาณร้อยละ 5 หรือประมาณ 1,307 ล้านตัน ซึ่งสามารถจำแนกได้จากภาคการขนส่งทางอากาศมากที่สุดร้อยละ 40 รองลงมาคือ การขนส่งทางบก คิดเป็นร้อยละ 32 การบริการด้านที่พักแรม คิดเป็นร้อยละ 21 กิจกรรมการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 4 และการขนส่งอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 3 ตามลำดับ และมีการคาดการณ์ว่าอีกประมาณ 20 ปีข้างหน้า ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 130 (UNWTO, 2008) ทั้งนี้ เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่ว

โลก ดังนั้น จึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ต่อการเป็นหนึ่งในสาเหตุของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) โดยนักท่องเที่ยวแต่ละคนเป็นต้นเหตุที่สำคัญในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เฉลี่ย 15.96 กิโลกรัม/คน/วัน และโรงแรมมีส่วนมากที่สุดถึงร้อยละ 58 รองลงมาคือ ร้านอาหาร คิดเป็นร้อยละ 27 เรือโดยสาร คิดเป็นร้อยละ 10 ทั้งนี้เฉพาะในส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวในเกาะช้างมีส่วนในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สูงถึง 29.28 CO₂ton ด้วยเหตุนี้ทำให้ทุกภาคส่วนต้องหันมาให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ (โครงการปกป้องสภาพภูมิอากาศในภาคการท่องเที่ยว, 2555)

ทั้งนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2552) ได้นำเสนอแนวคิด 7 Greens เป็นแนวคิดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายธรรมชาติ และสร้างความยั่งยืนให้กับทรัพยากรทางการท่องเที่ยว โดยเน้นสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และนำไปสู่การปฏิบัติทั้งของธุรกิจการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ชุมชน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมดเพื่อลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพราะทุกกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวที่ต้องใช้ยานยนต์และน้ำมันจะส่งผลกระทบต่อปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกค่อนข้างมาก ซึ่งส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด 7 Greens คือ “กิจกรรมสีเขียว (Green Activity)” ที่เน้นการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่รบกวนหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับทรัพยากรการท่องเที่ยว และ ชุมชนสีเขียว (Green Community) ที่ต้องรู้เท่าทันและตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและอัตลักษณ์ชุมชนโดยไม่มีการแต่งเติมหรือเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อความยั่งยืนทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียว (Green Attraction) ในการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติให้นานเท่านาน กิจกรรมการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นได้แต่ต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยว ภายใต้การมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Green Plus) เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ร่วมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก หรือลดผลกระทบต่อการท่องเที่ยว อาทิ การปลูกป่าชายเลน การเก็บขยะออกจากป่า เป็นต้น รูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตค่อนข้างมาก มีความหลากหลายและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงจริยธรรม การท่องเที่ยวสีเขียว เป็นต้น ซึ่งในขณะที่สภาวะโลกร้อนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ทรงคุณค่าให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงคุณค่าของสังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้ถูกให้ความสำคัญมากขึ้น นั่นก็คือ การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อสังคม (Responsible Tourism – RT) เป็นแนวทางการท่องเที่ยวที่ทำให้สถานที่นั้นๆ มีความน่าอยู่ทั้งต่อเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน โดยเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด และรักษาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อคนรุ่นต่อไป ไปได้ให้ได้มากที่สุด เพราะถ้าหากนักท่องเที่ยววางแผนการเดินทางโดยไม่ได้คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ก็จะสร้างผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปเยือน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนท้องถิ่นหรือสภาพแวดล้อมโดยรวม ทรัพยากรธรรมชาติมากมายถูกทำลาย อีกทั้งยังอาจก่อมลพิษทางอากาศ การเพิ่มขึ้นของ

ก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศ จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภาวะโลกร้อนให้ทวีความรุนแรงขึ้นกว่าเดิมก็เป็นได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562)

การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Responsible Tourism) หรือเราเรียกสั้นๆว่า RT ได้รับการนิยามเป็นครั้งแรกในปี 2002 ในเวทีประชุม World Summit ว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เมือง Cape Town ประเทศแอฟริกาใต้ และนำประยุกต์ใช้ในงาน World Tourism Market (WTM) 2007 กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ โดยคุณยุทธศักดิ์ สุภสร ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กล่าวว่า หลังจากที่รัฐบาลได้ออกมาตรการเพื่อแก้ปัญหาขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวและปัญหาขยะทะเล พร้อมร่วมมือกับภาคเอกชน รมรณรงค์ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวตระหนักและลงมือปฏิบัติ ส่งผลให้ไทยสามารถปรับอันดับประเทศที่มีขยะทางทะเลสูงสุดในโลกจากอันดับ 5 ลงมาอยู่ที่อันดับ 10 ได้สำเร็จ ทั้งนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) วางเป้าหมายด้วยว่าภายในปี 2563 นโยบายทางการท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Responsible Tourism) มาเป็นอันดับหนึ่งเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยได้ดำเนินการในเรื่องการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ยังได้บรรจุไว้ในแผนตลาดการท่องเที่ยว ปี 2563 ที่ต้องการให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยให้ครอบคลุมสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคม วัฒนธรรมและธรรมชาติ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง มีโครงการรณรงค์ลดโลกเลอะ ที่เริ่มดำเนินการในปี 2561 หวังให้เกิดการลดการสร้างขยะในแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะการลดขยะพลาสติกที่ใช้ครั้งเดียวทั้ง อาทิ หลอด ฝาครอบแก้ว ถุงพลาสติก รวมทั้งลดการสร้างขยะอื่นๆ ส่งเสริมการใช้วัสดุสำหรับทดแทนพลาสติกและภาชนะที่สามารถใช้ซ้ำได้ เช่น การใช้ถุงผ้า กระบอกน้ำ กล่องข้าวพกพา ผ้าเช็ดหน้า เพื่อไม่สร้างภาระในการกำจัดให้กับแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2563)

ซึ่งการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ ประกอบด้วยการลดผลกระทบทางลบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญให้กับผู้คนในท้องถิ่น ส่งเสริมการคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการตัดสินใจต่อการพัฒนาที่อาจจะส่งผลกระทบและเกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม และรักษาความหลากหลายของโลกไว้ได้ สร้างประสบการณ์ที่สนุกสนานและเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น เคารพต่อวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ทำให้นักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานภาพ เข้าถึงการท่องเที่ยวได้ สร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน โดยทำให้เกิดความภาคภูมิใจและมั่นใจในความเป็นท้องถิ่นตนเอง โดยผู้ที่เกี่ยวข้องให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบได้ คือ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ธุรกิจโรงแรมที่พัก หน่วยงานภาครัฐ ชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (สมาคมไทยท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ, 2561)

ชุมชนบ้านศรีฐาน ตั้งอยู่ที่ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นชุมชนเล็กๆพื้นที่ตั้งอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลนครขอนแก่น ชุมชนเก่าแก่ที่มีวัฒนธรรมอันดีงาม มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ และมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมเก่าแก่ไว้เป็นอย่างดี รวมถึงเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง บริบทพื้นที่ของชุมชนมีความโดดเด่นที่สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำได้ ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรม ด้านชุมชนที่ให้ความร่วมมือ และมีความสนใจในเรื่องของการท่องเที่ยว รวมถึงการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคการศึกษา และหน่วยงานภาคเอกชน ในการให้ความรู้ ส่งเสริม ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี (เทศบาลนครขอนแก่น, 2562) ชุมชนต้องเตรียมพร้อมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีทั้งผลกระทบด้านบวกที่ส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึก มีการพัฒนาตนเอง การพึ่งพาเกิดการเรียนรู้พัฒนา มีการเพิ่มพูนองค์ความรู้ การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน และทั้งนี้ในการดำเนินการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ จะต้องคำนึงถึงหลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นเป้าหมายสำคัญ ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคมวัฒนธรรม และ 3) สิ่งแวดล้อม และผลกระทบด้านลบที่ทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว ปริมาณการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้น ระบบนิเวศธรรมชาติ การรับวัฒนธรรมต่างถิ่น กระแสการเลียนแบบ มีความขัดแย้งทางความคิด เสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะต้องรองรับนักท่องเที่ยว และอาจต้องสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป (วีระพล ทองมา และ ประเจต อำนาง, 2547)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 คือ ผลักดันและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อสร้างความมั่นใจว่าภาคการท่องเที่ยวไทยสามารถเติบโตได้อย่างเข้มแข็ง โดยมุ่งให้ความสำคัญกับความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อให้ไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยอดนิยมน้อย่างยั่งยืน นักท่องเที่ยวสามารถให้ความร่วมมือได้ด้วยการปรับเปลี่ยนรูปแบบและพฤติกรรมให้เป็นผู้เยี่ยมเยือนที่ดี มีจิตสำนึกในการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อ คำนึงถึงการเดินทางท่องเที่ยวที่ไม่สร้างความเสียหายให้กับแหล่งท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมที่ไปเยือน ซึ่งไม่ได้มีแค่ทรัพยากรทางธรรมชาติ แต่รวมไปถึงประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพของโลก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการศึกษา สถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น วิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น และเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.3 คำถามงานวิจัย

1.3.1 สถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไร

1.3.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ควรนำเสนอในรูปแบบใด

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษา คือ ชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาประชากร 3 กลุ่ม ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและสามารถให้ข้อมูลในการแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

(1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยการใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดขอนแก่น
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น
- เทศบาลนครขอนแก่น
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส)
- โรงเรียนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น
- นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว
- นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์

- นักวิชาการผู้ทำกิจกรรมใกล้ชิดชุมชนบ้านศรีฐาน

(2) หน่วยงานภาคเอกชนและสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยการใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ได้แก่

- สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น

- กลุ่มสถานประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

(3) ชุมชนท้องถิ่นที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยการใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ได้แก่

- กลุ่มผู้นำชุมชนชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

- กลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่นชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

- กลุ่มประชาชนชาวบ้านชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

(1) การศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ 12 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) 4. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และ 5. ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) 6. การบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) 7. การบริการโปรแกรมทางการท่องเที่ยว (Available package) 8. การตระหนักรู้ (Awareness) 9. การสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place) 10. การให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience) 11. ความเป็นมิตรไมตรี (Amities) 12. ทักษะคติของชุมชน (Attitude)

(2) องค์ประกอบการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ กิจกรรมการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเขตพื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.4.4 ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการวิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการในการเก็บข้อมูลและการสร้างเครื่องมือ เช่น การประชุมกลุ่มย่อย การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสอบถาม และการสัมภาษณ์ แก่ประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม คือ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชนและสถาน

ประกอบการ ชุมชนท้องถิ่นที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐาน ในระหว่างเดือน มิถุนายน 2563 – เดือนพฤษภาคม 2564

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

(1) **องค์ประกอบการท่องเที่ยว** หมายถึง องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น 12 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) 4. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และ 5. ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) 6. การบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) 7. การบริการโปรแกรมทางการท่องเที่ยว (Available package) 8. การตระหนักรู้ (Awareness) 9. การสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place) 10. การให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience) 11. ความเป็นมิตรไมตรี (Amities) 12. ทศนคติของชุมชน (Attitude)

(2) **การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ** หมายถึง แนวทางการท่องเที่ยวที่ทำให้สถานที่นั้นๆ มีความน่าอยู่ทั้งต่อเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน โดยเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด และรักษาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อคนรุ่นต่อไปไว้ให้ได้มากที่สุด เป็นการท่องเที่ยวที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น สร้างงานและรายได้ ทำให้ผู้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติน้อยที่สุด ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อม รักษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชน รวมทั้งเปิดประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว ได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และสัมผัสกับวิถีชีวิตของชุมชน

(3) **กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ** หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับการลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศด้วยการใช้พลังงานให้น้อยที่สุด ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการสร้างจิตสำนึกให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการธุรกิจท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ประโยชน์ทางวิชาการ

(1) ค้นพบข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

(2) ค้นพบองค์ประกอบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

(3) ค้นพบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

(4) ค้นพบชุมชนต้นแบบด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.6.2 ประโยชน์ต่อหน่วยงานต่างๆ

(1) ชุมชนบ้านศรีฐาน สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ วางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

(2) เทศบาลนครขอนแก่น สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เพื่อเป็นกรณีศึกษาในการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ในความรับผิดชอบ

(3) เทศบาลนครขอนแก่น นำผลการศึกษาไปใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์พื้นที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

(4) นำเสนอรายงานต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดขอนแก่น เพื่อนำแนวทางไปปรับใช้ในการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์จังหวัดขอนแก่น

(5) นำเสนอรายงานต่อสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมด้านแผนและนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่น

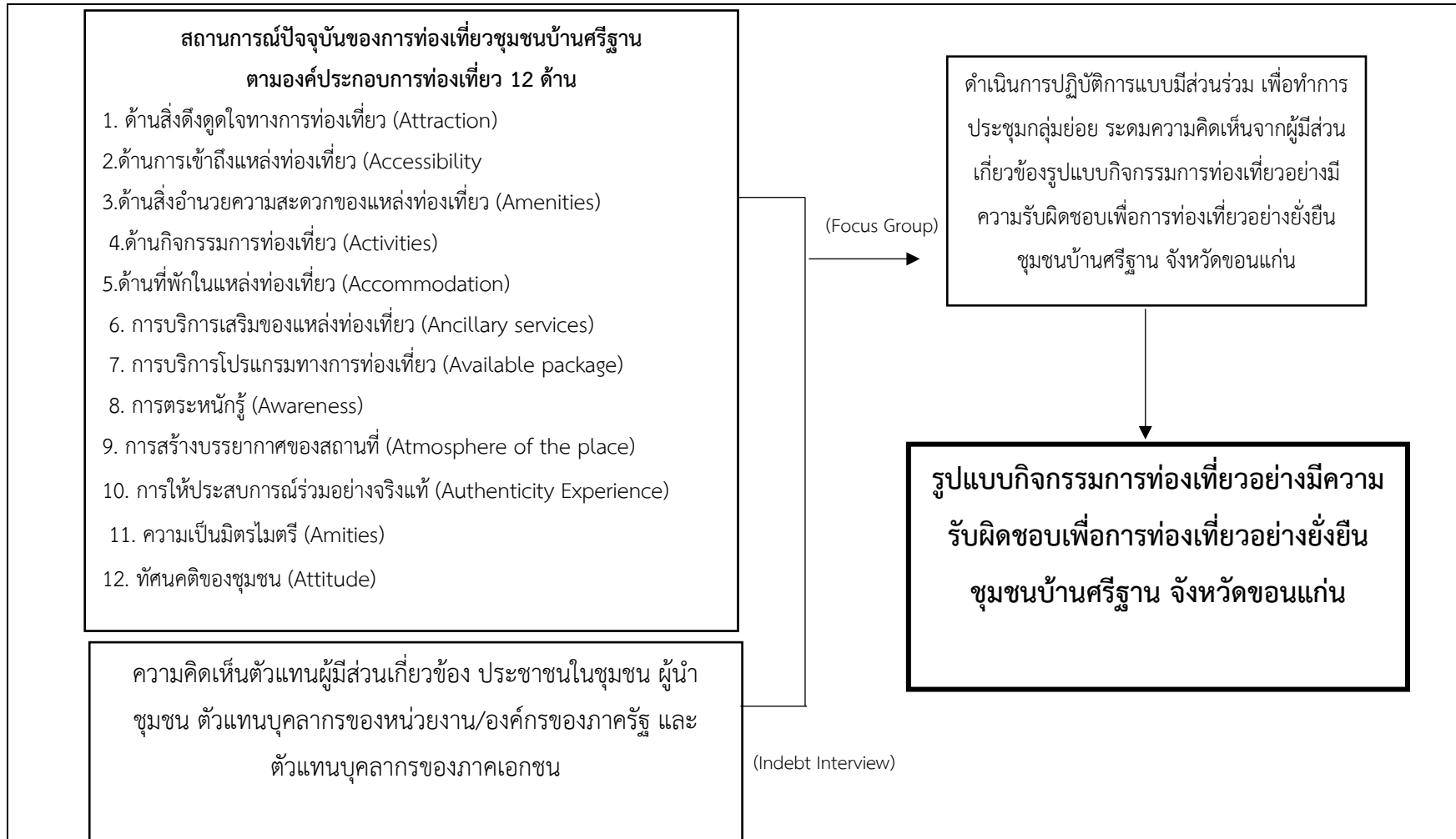
(6) หน่วยงานภาคเอกชนและสถานประกอบการในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น เช่น สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว นำรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อใช้เพื่อประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวขอนแก่น

(7) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดแผนปฏิบัติการด้านโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในเส้นทางอื่นๆได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

(8) สถาบันการศึกษาภาครัฐและเอกชนที่เปิดสอนหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยว สามารถนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอนในหลักสูตร

(9) บุคคลทั่วไปที่สนใจ เช่น นักท่องเที่ยว สื่อมวลชน นักวิชาการ เป็นต้น

1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา วนิดา อ่อนละมัย, 2564

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการ และวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น มีการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวถือเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ เพราะการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผ่อนคลาย ทำให้เกิดความรู้สึกอิสระ ได้ใช้ชีวิต และได้ใช้เวลาว่างที่มีเพื่อจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันออกไป จากการให้ความหมายของการท่องเที่ยว ขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : UNWTO) ว่าหมายถึง การเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (ระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี ติดต่อกัน) เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ เพื่อการพักผ่อน ติดต่อธุรกิจหรือวัตถุประสงค์อื่นใดที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้ และจากการศึกษาความหมายของการท่องเที่ยวปรากฏว่าโดยส่วนมากมีความหมายใกล้เคียงกับความหมายที่องค์การการท่องเที่ยวโลกได้กล่าวไว้ และโดยรวมพอสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวมีลักษณะคือ 1.การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเป็นการชั่วคราว 2. เป็นการเดินทางที่เกิดจากความต้องการและความสมัครใจของผู้เดินทาง 3. มีวัตถุประสงค์ในการเดินทาง หรือมีจุดมุ่งหมายในการเดินทางเพื่อการพักผ่อน หาความเพลิดเพลินใจ การเยี่ยมญาติ แม้กระทั่งการศึกษา หรือการชมกีฬาหรือกิจกรรมนันทนาการต่างๆ 4. ทั้งนี้การเดินทางต้องไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพ หารายได้ (สุวัฒน์ จูชากรณ์ และ จริญญา เจริญสุขไส, 2544 ; ไพฑูรย์ พงศบุตร และวิลาสวงศ์ พงศบุตร, 2542 และ วรรณ วรณานิช, 2539)

2.1.2 การท่องเที่ยวในปัจจุบัน

การท่องเที่ยวในปัจจุบันได้มีแนวคิดและการพัฒนาทั้งรูปแบบ กิจกรรมการท่องเที่ยวไปจากเดิม ทั้งนี้พัฒนาไปตามลักษณะการใช้ชีวิตและความสนใจของผู้คนในปัจจุบันเป็นส่วนใหญ่ จึงเกิดรูปแบบการท่องเที่ยวมากมาย ยกตัวอย่างเช่น

1.2.1 Going Local การท่องเที่ยวที่มีรูปแบบคล้ายกับการท่องเที่ยวชนบท ที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวตามพื้นที่ต่างๆในชนบทหรือในเมืองที่มีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คน และสิ่งที่คุณในชนบททำกันในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งลักษณะกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ต้องการจะไม่ใช่ที่รู้จักและไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั่วไป (ปรัชญากรณ์ ไชยคช, 2557) ยกตัวอย่างการท่องเที่ยวประเภทนี้ในเมืองฟิลาเดลเฟีย ซึ่งได้นำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของผู้คน เช่น การเดินรำ การเล่นดนตรี การเล่นสเก็ตของกลุ่มวัยรุ่นในเมือง การนั่งรถม้าชมเมือง การรับประทานอาหารท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะไม่ได้บรรจุไว้ในโปรแกรมการท่องเที่ยวทั่วไป แต่นักท่องเที่ยวจะสามารถสัมผัสความเป็นท้องถิ่นได้จากการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น โดยระหว่างการท่องเที่ยวจะมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเป็นผู้นำเที่ยว และสร้างความเป็นมิตรระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.e-TAT Tourism Review, 2558: 38) และในประเทศสวีเดนก็ได้มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว Going Local โดยสร้างภาพลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวทำตัวให้กลมกลืนกับคนในท้องถิ่น ทั้งการแต่งกาย การรับประทานอาหาร การใช้ชีวิต และมีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว Going Local 5 ด้าน ที่น่าสนใจดังนี้

- 1) Sleeping like a local โรงแรมที่พักแบบชนบท ที่มีการออกแบบ และลักษณะการอาศัยที่เหมือนกับคนในท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวจะต้องช่วยเหลือตัวเองทุกอย่างไม่มีคนคอยให้บริการ
- 2) Travel like a local การเดินทางโดยรถในท้องถิ่น และเดินทางไปกับคนในท้องถิ่น
- 3) Be active like a local การทำกิจกรรมเหมือนกับคนในท้องถิ่น เช่น ปั่นจักรยานท่องเที่ยว เล่นสกี พายเรือ เดินหักทายกับผู้คนในท้องถิ่นตามสถานที่ต่างๆ
- 4) Enjoy like a local ทำตัวให้มีความสุขเหมือนคนในท้องถิ่น โดยการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่ชุมชนจัดขึ้น
- 5) Eat and drink like a local ส่งเสริมการรับประทานอาหารท้องถิ่น โดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น

ซึ่งจากการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยว Going Local ทั้งในความหมาย รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว และตัวอย่างทั้ง 2 ประเทศ พบว่าประเทศไทยก็มีการท่องเที่ยวในรูปแบบที่คล้ายคลึงกันคือ เป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่อาศัยพื้นที่ท่องเที่ยวอยู่ในชุมชนเป็นหลัก และมีกิจกรรมท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมศึกษากับชุมชน แต่ทั้งนี้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะสร้างความแตกต่างและดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว และ

กระบวนการจัดการ การมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชนจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในลักษณะนี้ได้

1.2.2 Extreme Tourism หรือบางครั้งเรียกการท่องเที่ยวแนวนี้ว่า Shock Tourism เป็นการท่องเที่ยวแบบผจญภัยสุดขีด ที่เกิดจากความอยากรู้อยากเห็นของกลุ่มชนชั้นสูงหรือชนชั้นกลาง และความต้องการเรียนรู้ตัวเองเป็นสำคัญ นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความเชื่อว่าการเดินทางไปสัมผัสวัฒนธรรมอื่นที่มีความดั้งเดิมกว่าเก่าแก่กว่าธรรมชาติบริสุทธิ์กว่า และปราศจากเทคโนโลยีใหม่ ๆ จะทำให้ได้รับบทเรียนที่สามารถช่วยให้กลับคืนสู่ตัวตนที่แท้จริงของตนเองได้ และการเดินทางลักษณะนี้มักจะทำให้ได้เรื่องราว ภาพถ่าย และของที่ระลึกที่เหนือกว่า ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวมีความภาคภูมิใจเป็นพิเศษ จนมีนักวิชาการบางท่านเรียกการท่องเที่ยวลักษณะนี้ว่า Trophy Tourism ปัจจุบันได้รับความนิยมมากขึ้น โดยเกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังสถานที่อันตราย ป่าเขา ถ้ำ ทะเลทราย หรือประเทศที่มีสงคราม รวมไปถึงการเข้าร่วมงานประเพณีเทศกาลแปลกๆ ของท้องถิ่น การเดินทางเพื่อไปร่วมทำกิจกรรมกีฬาหรือการออกกำลังกายที่เป็นแนวเอ็กซ์ตรีม ตัวอย่าง Extreme Tourism ที่ได้รับความนิยม เช่น ทัวร์เมืองเซอร์โนบิล เดินข้ามสะพานไม้บนภูเขาหิวซัน การกระโดดร่ม กระโดดบันจี้จัมพ์ ชิงจักรยานทางวิบาก ขับรถแข่งความเร็วสูง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. e-TAT Tourism Journal, 2557: 36) จากการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวแบบ Extreme Tourism ในประเทศไทยมีบ้างแต่ยังไม่ถึงขั้นการผจญภัยสุดขีดเหมือนต่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น การล่องแก่งวิบาก ปีนเขาหรือหน้าผาจำลอง กระโดดหน้าผา โหนสลิง เป็นต้น ซึ่งถือว่ามีความเสี่ยงที่จะพัฒนาต่อไป แต่ทั้งนี้ต้องให้ความสำคัญในเรื่องของความปลอดภัยต่อชีวิตของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

1.2.3 Black Tourism หรือชื่อเดิมที่รู้จักกันดีคือ Dark Tourism หรือ Grief Tourism เป็นการท่องเที่ยวในด้านมืดของมนุษย์หรือการท่องเที่ยวไปในความโศกเศร้าของผู้อื่นและบางกรณีของตนเอง เป็นการท่องเที่ยวไปในสถานที่ที่เกิดหายนะ ความตายที่ร้ายแรงไม่ว่าจะกับผู้คนหรือสถานที่ ซึ่งจะคล้ายกับการท่องเที่ยวในสถานที่ที่เคยเกิดสงครามต่างๆ (War Tourism) ยกตัวอย่าง การท่องเที่ยวที่ปราสาทเอดินบะระ ในประเทศสกอตแลนด์ ที่ซึ่งเคยเป็นที่คุมขังนักโทษและเฉลยศึก พิพิธภัณฑสถานเมืองฮาเพอร์ เฟอร์ เมืองที่เกิดสงครามกลางเมืองและถูกทิ้งร้างไว้ในอเมริกา เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. e-TAT Tourism Journal, 2557: 62)

แต่อย่างไรก็ตาม War Tourism ที่ได้รับความนิยมในอดีตเป็นการไปท่องเที่ยวไปเพื่อการเรียนรู้เรื่องราวในอดีตที่โหดร้าย แต่ยังไม่ใช่แบบเดียวกับกับ Black Tourism ในปัจจุบันที่นักท่องเที่ยวไปเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสงคราม เสมือนได้อยู่ในเหตุการณ์จริงๆ ซึ่งตลาดท่องเที่ยว Black Tourism มีอัตราการเติบโตแบบคงที่ ไม่มากนักแต่ไม่หดตัวเล็กน้อย ยกตัวอย่างเช่น จุดชมวิวที่ราบสูงโกลาน ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนระหว่างอิสราเอลกับซีเรียที่สามารถมองเห็นการสู้รบกันของสงครามกลางเมืองในซีเรีย เป็นต้น

ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ยังไม่มีในประเทศไทย ทั้งนี้อาจเพราะพื้นฐานทางวัฒนธรรม และความเป็นเมืองพุทธ อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวลักษณะนี้ไม่ใช่เพียงเพื่อมองดูความเสียหาย

ของโศกนาฏกรรม แต่มีผลต่อจิตใจข้างในคือ นักท่องเที่ยวจะรู้สึกกว่าตัวเองโชคดีที่ไม่ต้องประสบเหตุเช่นนั้น และสิ่งที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยวประเภทนี้คือ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

1.2.4 Hip Tourism (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.e-TAT Tourism Review, 2558: 32) เป็นกระแสอันเนื่องมาจากรูปแบบการบริโภคของผู้คนในปัจจุบันที่มีความเจาะจงมากยิ่งขึ้น ลักษณะที่ชัดเจนของกลุ่มฮิปสเตอร์ คือ การต่อต้านแนวคิดอนุรักษนิยม แต่มีแนวคิดไปทางเสรีนิยม กลุ่มรากหญ้าหรือชายขอบของสังคม ด้านกระแสนิยม หันไปพึ่งเศรษฐกิจพอเพียง ธุรกิจชุมชนต่อต้านเทคโนโลยี หันไปใช้ชีวิตแบบ Slowness ต่อต้านแฟชั่นนิยมไปหาแฟชั่นประเภทวินเทจ สินค้ามือสอง การแต่งตัวเรียบง่าย หรือถึงขั้นไม่สนใจแฟชั่น และต่อต้านป๊อปปูล่าเจอร์ และสนใจหนังนอกกระแส วรรณกรรมทางเลือก

ในด้านธุรกิจโรงแรมจะเห็นได้ชัดในการปรับตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มฮิปสเตอร์คือ อาศัยการตกแต่งห้องพักในรูปแบบที่เรียบง่าย แสดงถึงตัวตนและมีลักษณะที่เด่นชัด บริการต้องเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และประหยัดพลังงาน เช่น ใช้ผ้าไม่ฟอกย้อม สบู่และแชมพูสมุนไพรจากท้องถิ่น รวมไปถึงการเสิร์ฟอาหารปลอดสารพิษ ออร์แกนิก อาหารท้องถิ่น และที่น่าสนใจคือ มีการจัดทำแผนที่สำหรับเดินเท้าหรือปั่นจักรยานบริเวณใกล้เคียงโรงแรม ส่วนในด้านธุรกิจท่องเที่ยวจุดมุ่งหมายใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มฮิปสเตอร์คือ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยที่เติบโตขึ้นมาใหม่ เป็นเมืองที่ไม่ใหญ่และไม่ใช่เมืองหลวงที่มีนักท่องเที่ยวมากมาย ลักษณะเมืองจะต้องมีสไตล์ที่ชัดเจน เรียบง่าย มีร้านอาหารสไตล์วินเทจ มีร้านกาแฟเล็กๆเมนูอาหารท้องถิ่นที่คัดสรรอย่างดี มีกิจกรรมที่เอื้อกับความเป็นฮิปสเตอร์ เช่น เส้นทางวิ่งจ็อกกิ้ง เส้นทางปั่นจักรยาน ถนนคนเดิน วัด โบราณสถาน เทศกาลดนตรี พิพิธภัณฑสถานเวทีเสวนา งานบุญท้องถิ่น หรือกิจกรรมที่รวมตัวของคนในชุมชนและเป็นกิจกรรมที่จัดการโดยชุมชนเพื่อคนท้องถิ่นโดยเฉพาะ

จุดประสงค์หลักของการเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มฮิปสเตอร์ไม่ใช่เพียงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ แต่ยังเพื่อค้นหาและเชิดชูคุณค่าบางอย่างในท้องถิ่น

1.2.5 Creative Tourism หรือการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ที่ได้รับความสนใจในวงกว้าง โดยเน้นย้ำและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์กิจกรรม มีเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน การเรียนรู้ที่ให้ประสบการณ์แท้จริง ได้เรียนรู้และค้นหาศักยภาพของตนเอง การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงเปรียบเหมือนกับการประสบความสำเร็จในการปฏิบัติการที่เต็มไปด้วยความรู้ คุณค่า และความประทับใจ สร้างขึ้นโดย Crispin Raymond และ Greg Richards มีที่มาและได้รับแรงบันดาลใจจากการเดินทางท่องเที่ยว ในช่วงปี พ.ศ.2542-2543 ของลูกสาว Crispin Raymond ที่เขียนเล่าเรื่องราว ประสบการณ์น่าประทับใจของตนขณะเดินทางท่องเที่ยวในเอเชีย คือ ประเทศไทย อินโดนีเซีย และออสเตรเลีย โดยประสบการณ์ท่องเที่ยวของเธอคือการเข้าเรียนนวดแผนไทยที่จังหวัดเชียงใหม่หลายสัปดาห์ ก่อนจะเข้าเรียนรู้การทำอาหารมังสวิรัตที่บาห์ลี อินโดนีเซีย และการอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับการเป็นผู้ดูแลฝูงแกะและปศุสัตว์ในออสเตรเลีย

Crispin Raymond และ Greg Richards จึงร่วมกันกำหนดและให้คำนิยามการท่องเที่ยวแนวใหม่นี้ว่า Creative Tourism หมายถึง การท่องเที่ยวซึ่งมอบโอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพ การสร้างสรรค์ของตน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีดังนี้

- 1) ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน (Each engaging the other)
- 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural engagement/Cultural experience)
- 3) มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว (Spirit of place/ deep meaning/ understanding of the specific cultural of the place)
- 4) ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม (Hands - on experience)
- 5) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ ส่งผ่าน-ส่งต่อประสบการณ์ (Exchange information/ transformation and transformative experience)
- 6) เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม (More participate than observe)
- 7) นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Co - creating tourism experience)
- 8) ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์, ประสบการณ์จริง (Authentic both process and product/ genuine experience)
- 9) จดจำ ประทับใจ เข้าใจ (Memorable/ I hear and I forget, I see and I remember, I do and I understand)
- 10) การท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง (Tailor - made approach)

ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นลักษณะการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของไทยเป็นอย่างดี และยังเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่น รวมถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมเป็นหลักในการประกอบกิจกรรม ยกตัวอย่าง การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่จังหวัดเลย ที่มีการส่งเสริมเรื่องของการทำผ้าหม่นวมและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีประสบการณ์ร่วมกับชุมชนในการเรียนรู้วิธีการทำและสร้างผลงานร่วมกัน

จากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นการท่องเที่ยวเชิงแนวคิดในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural based tourism) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่นักท่องเที่ยวสามารถที่จะจัดรูปแบบการท่องเที่ยวได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจและความสนใจในแต่ละบุคคล โดยมีเฉพาะเจาะจงมากขึ้นตามลักษณะการใช้ชีวิตและกระแสนิยมทางสังคม และจากการสังเกตพบว่าจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยวปัจจุบันจะใกล้ชิดและให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นมากขึ้นทั้งในเรื่องของการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว และการจัดการการท่องเที่ยวที่

ต้องเกิดขึ้นจากการจัดการของชุมชนเป็นหลัก แนวโน้มในลักษณะนี้จะส่งผลดีต่อชุมชนในด้านการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แข็งแรง และยังเป็นช่องทางในการสืบสานมรดกวัฒนธรรม และที่สำคัญการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจะช่วยกระตุ้นเตือนความสำนึกรักวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นด้วยกันเองอีกด้วย

11) การท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มและการท่องเที่ยวในกลุ่มพิเศษ

การท่องเที่ยวที่มีความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น รูปแบบของการท่องเที่ยวมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีต นักท่องเที่ยวหลายกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจต่อประเทศไทยมากขึ้น ทำให้พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ประเทศไทยยังคงเป็นประเทศท่องเที่ยวยอดเยี่ยมในสายตาชาวต่างชาติ หัวเมืองต่างๆ เช่น กรุงเทพฯ พัทยา เชียงใหม่ ภูเก็ต หัวหิน โด่งดังมีชื่อเสียง สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากในแต่ละปี ด้วยความแตกต่างในเชิงภูมิศาสตร์ ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีจุดเด่นเยอะส่งผลให้เราดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวโดยมีเป้าหมายเฉพาะเจาะจงที่มาก นักเดินทางมีจุดประสงค์หลักในการเดินทางมาไทยที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เชิงเกษตร เชิงอุตสาหกรรม เชิงพานิชย์ เชิงวัฒนธรรม เชิงศาสนา เชิงการแพทย์ เชิงสุขภาพ เชิงกิจกรรมและกีฬา สรุปคือปัจจุบันนักเดินทางมีจุดประสงค์และเป้าหมายในการมาไทยที่กว้างมากขึ้น ถือเป็นข้อได้เปรียบที่สำคัญที่สุด ถือเป็น การต่อยอดที่ยั่งยืนที่ชัดเจนตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เข้าถึงได้สำหรับนักท่องเที่ยวทุกคนของ UNWTO ภายใต้หัวข้อ ‘Tourism for All promoting universal accessibility’ กิจกรรมที่เกิดขึ้นได้สะท้อนความพร้อมของประเทศไทยในการรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกเชื้อชาติ ที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยโดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ

การเดินทางของนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวนอกจากได้สร้างความเชื่อมั่นด้านโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทยในการรองรับนักท่องเที่ยวแล้วสิ่งสำคัญที่นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้รับ คือการได้สัมผัสวิถีชีวิตชุมชน ทั้งภาคเหนือและภาคใต้ที่จริงแท้ เพลิดเพลินกับกิจกรรมการแสดงการเล่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การได้รับประทานอาหารพื้นถิ่นที่ปรุงจากวัตถุดิบในพื้นที่ ได้ทดลองสวมเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน โดยมีคนในชุมชนมาช่วยกันจัดการ สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ซึ่งกิจกรรมท่องเที่ยวเหล่านี้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการวิจัยและการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัย ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว และชุมชนโดยค้นหาเรื่องราวที่มีอยู่จริงในชุมชนที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมานำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดความยั่งยืนได้จริง ด้วยการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนมาประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นสินค้าการท่องเที่ยวตอบรับนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลโดยเฉพาะของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ‘Go Local Grow Local’ สอดคล้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในปีท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นความยั่งยืนจากการท่องเที่ยว จากการกระจายนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน ที่สำคัญเส้นทางท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาขึ้นทั้งในภาคเหนือและภาคใต้ ล้วนตั้งอยู่ในเมืองรองทั้งสิ้น ทั้งจังหวัด

พะเยาและจังหวัดพัทลุง โดยเชื่อมโยงกับเมืองท่องเที่ยวหลักของแต่ละภาคได้อย่างลงตัว (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2561)

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว

ในส่วนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้น มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 2 องค์ประกอบคือ 1) องค์ประกอบหลักของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้แก่ นักท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวและธุรกิจใอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และ 2) องค์ประกอบที่สนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยว ความปลอดภัย และการอำนวยความสะดวกในการเข้าเมือง โครงสร้างพื้นฐาน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (ธนภฤต สังข์เฉย, 2550: 49) ทรัพยากรท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resources) เป็นองค์ประกอบแรกของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและถือเป็นสินค้าหลักทางการท่องเที่ยวที่จะขายให้นักท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวหรือเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางมาท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบการท่องเที่ยว คือ ส่วนสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวนั้นประกอบไปด้วยในส่วนของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ได้จำแนกแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิงนั้น จัดเป็นส่วนหนึ่งในสถานบริการนักท่องเที่ยว Collier and Harraway (1987) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า แหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ หรือ 3As คือ

1.1 สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เกิดจากการสถานที่ (Site) หรือเหตุการณ์ (Events) สถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น แต่เหตุการณ์ที่น่าประทับใจเกิดจากมนุษย์สร้างเพียงอย่างเดียว

1.2 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) การก่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน (Infrastructure) เช่น ระบบการขนส่ง ระบบสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว เพราะจะช่วยให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็วปลอดภัย และสะดวกสบายยิ่งขึ้น

1.3 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) จำเป็นที่จะต้องมีการขนส่ง (Transportation) ซึ่งประกอบด้วยเส้นทาง ยานพาหนะ สถานี และผู้ประกอบการขนส่ง เพื่อลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง

2. บริการการท่องเที่ยว บริการที่รับรองการท่องเที่ยวเป็นอุปทานประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว แต่เป็นบริการที่รองรับความสะดวกสบายและความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งในบางโอกาสอาจเป็นตัวดึงดูดใจได้เช่นกัน การบริการการท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ ที่พัก อาหาร แหล่งจำหน่ายสินค้า

แหล่งบันเทิง แหล่งกิจกรรมและบริการอื่นๆ ทั้งนี้ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นอื่น ๆ ด้วย

3. ตลาดการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยว เป็นการแสดงออกของอุปสงค์ (Tourism Demand) ซึ่งมีความปรารถนาในการท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อกิจกรรมอื่นๆ (ปกติตลาดการท่องเที่ยวจะเน้นที่นักท่องเที่ยว) ซึ่งในกระบวนการจัดการได้รวมถึงการส่งเสริมและพัฒนาการขายและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย

Dickman (1996) กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวว่า แหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Tourist Destination and Tourism Product) จำเป็นต้องประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก หรือองค์ประกอบ 6A คือ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (Amenity) ที่พัก (Accommodation) และกิจกรรมต่างๆ (Activity)

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จัดเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทรัพยากรการท่องเที่ยวควรดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ หรือมีลักษณะชวนตา ชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัวที่สามารถดึงดูดหรือให้นักท่องเที่ยวสนใจไปเยือนได้ จำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างผสมกันดังนี้

- ลักษณะความเป็นของแท้/ดั้งเดิม (Euthenics)
- ความหายากในโลก/ภูมิภาค/ประเทศ (Scarcity: International/Regional/ National)

ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่เพียงหนึ่งเดียว หรือมีจำนวนน้อย หายาก ไม่ซ้ำกับใครที่ไหน จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยี่ยมเยือนได้เป็นอย่างมาก

- คุณภาพด้านทัศนียภาพมีความงดงามทั้งตามธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น
- ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ หมายถึง พื้นที่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะ ตัวทางกายภาพก่อให้เกิดความตื่นตาตื่นใจ และความประทับใจ ฐานทรัพยากรมีความหลากหลายทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพสูง หรือมีคุณค่าที่โดดเด่นเฉพาะตัวในด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรม

- ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชและสัตว์ป่า เป็นสังคมพืชที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายชนิดของพันธุ์พืชสูง ถูกบุกรุก รบกวนน้อย คงสภาพความเป็นผืนป่า ดั้งเดิม พันธุ์ไม้ขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

- คุณค่าในเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วยคุณค่าทางสุนทรียภาพ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี คุณค่าทางอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ ด้านประวัติศาสตร์และสังคม คุณค่าทางวิทยาการและการศึกษา คุณค่าทางสังคม ขนาด สภาพกายภาพในปัจจุบัน และความเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพ

- สถานภาพ (Status) ทรัพยากรการท่องเที่ยวหลัก (Primary Tourism Resources)

นับเป็นปัจจัยที่มีค่าสำคัญที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยี่ยมเยือน

- ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ
- ความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละ

ประเภทอาจมีความสามารถในการรองรับในแต่ละด้านและช่วงเวลาแตกต่างกัน

- ภาพลักษณ์ (image) ความมีชื่อเสียงของพื้นที่ ภาพลักษณ์ที่นักท่องเที่ยวมีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว ล้วนมีผลอย่างมากที่จะทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือกที่จะบริโภคทรัพยากรการท่องเที่ยว นั้น ทั้งนี้รวมถึงภาพลักษณ์ที่นักท่องเที่ยวมีต่อเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วย

2. สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) ความสะดวกสบายทำให้นักท่องเที่ยวหรือคนเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็ว ปลอดภัย และสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น แหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบขนส่งซึ่งประกอบด้วยเส้นทาง พาหนะ สถานีและผู้ประกอบการขนส่ง มีวัตถุประสงค์ในการลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง

3. สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (Amenity) ซึ่งหมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานนักท่องเที่ยว เช่น สาธารณูปโภคน้ำ ไฟ โทรศัพท์ ห้องสุขา และ สิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวมีความจำเป็นต้องใช้ เช่น โรงพยาบาล ธนาคาร สำนักงาน ไปรษณีย์การบริการในกรณีฉุกเฉิน ก็มีความสำคัญเช่นกัน

4. ที่พัก (Accommodation) แหล่งท่องเที่ยวควรมีจำนวนที่พักที่เพียงพอ พร้อมทั้งมีความหลากหลายด้านราคาและการบริการ ที่เหมาะสมต่อสถานที่และที่พักควรอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวมากนัก

5. กิจกรรมต่าง ๆ (Activity) ที่นักท่องเที่ยวสามารถกระทำในช่วงเวลาที่พำนักและท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น เพื่อให้การท่องเที่ยวและช่วงเวลาที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยวน่าสนใจมากขึ้น และกิจกรรมต่างๆ ควรมีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจับจ่ายใช้สอย กิจกรรมทางทะเล เช่น ดำน้ำ ว่ายน้ำ เป็นต้น

6. การบริการเสริม (Ancillary service) สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดสรรบริการด้านต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว หน่วยงาน และภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดใจ นักท่องเที่ยวเดินทางมายังสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ เช่น การบริการด้านการตลาด การให้บริการ ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการประสานความร่วมมือด้านการ พัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

Buhalis (2000) ได้อธิบายความหมายองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ไว้ดังนี้องค์ประกอบที่สำคัญทางการท่องเที่ยวประกอบไปด้วย 6 ประการหรือ 6A's ดังนี้ 1. แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ, แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้าง, สถาปัตยกรรมและการจัดกิจกรรมพิเศษ 2. การเข้าถึง (Accessibility) คือ ระบบการคมนาคม, สถานีขนส่งผู้โดยสาร และยานพาหนะ 3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) คือ ที่พัก, การจัดเลี้ยงและการบริการการท่องเที่ยว 4. โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป (Available packages) คือ โปรแกรมการท่องเที่ยวที่ถูกเตรียมโดยคนกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน 5. กิจกรรม

(Activities) คือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างที่นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่ 6. การให้บริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) ได้แก่ ธนาคาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ และโทรคมนาคม ซึ่งสอดคล้องกับ (Pike Steven, 2008) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวว่าแหล่งท่องเที่ยวเป็นการผสมผสานระหว่างผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ประสบการณ์ และการนำเสนอทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้อื่นๆแก่ผู้บริโภค สิ่งสำคัญคือแหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเดินทางมาเยี่ยมชมหรือพักอาศัย ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ 1) ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available package) 2) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) 3) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 5) กิจกรรม (Activities) 6) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) และจากการศึกษา Tourism Western Australia (2009) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ (5As) ที่ทำให้ประสบความสำเร็จด้านธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วย

Attraction คือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะพิจารณาจากสถานที่ท่องเที่ยวที่ สนใจ ทั้งนี้ อาจเป็นทั้งสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น

Accessibility คือ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น การขนส่ง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวจากสถานที่ท่องเที่ยวหนึ่งไปยังอีกสถานที่ท่องเที่ยวหนึ่ง ดังนั้นการคมนาคมขนส่งจึงมีความสำคัญโดยการขนส่งมีทั้ง ทางบก ทางอากาศ และทางน้ำ

Accommodation คือ ที่พัก ทุกจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวต้องมีที่พักที่ใกล้เคียงที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้

Amenity คือ สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เป็นบริการที่นักท่องเที่ยวต้องการเมื่อพวกเขาออกเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เช่น ห้องน้ำสาธารณะ ร้านขายของ ร้านอาหาร เป็นต้น

และที่แตกต่างจากนักวิชาการท่านอื่นๆเพิ่มเติมในส่วนของ A = Awareness คือ การตระหนักรับรู้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญโดยสามารถอธิบายการตระหนักรับรู้ด้านการท่องเที่ยวได้ 3 นัยสำคัญคือ

1. การตระหนักรับรู้ในมุมมองของคนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยว ซึ่งถ้าคนในท้องถิ่นมองนักท่องเที่ยวในด้านไม่ดี ก็เกิดผลกระทบด้านลบ

2. การตระหนักรับรู้ในมุมมองของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวต้องมีทัศนคติที่ดีและสามารถสร้างคุณค่าให้เกิดกับการท่องเที่ยวได้

3. มองการตระหนักรับรู้ด้านการตลาด โดยภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวต้องมั่นคงในความคิดของนักท่องเที่ยว

ส่วนการศึกษาของ (วิษสุตา ร้อยพิลา และปรีดา ไชยา, 2558) เรื่ององค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่ามี 4 องค์ประกอบของปัจจัยทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ คือ องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความ

เป็นมิตรไมตรี (Amities) องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ และองค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบกับการศึกษาของ (ซีเนนภา นิลสนธิ, 2559) ที่พบว่าองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สำคัญอีก 2 ประการ คือ การสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place) การให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience) และการศึกษาของ (พิทยา สระสีสังข์, 2556) พบว่าองค์ประกอบทางด้านทัศนคติของชุมชน (Attitude) มีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวบนฐานการใช้ทรัพยากรของชุมชน

จากการศึกษาศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่จะทำการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จได้จะต้องประกอบด้วยสามารถนำไปเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ทราบได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้ศึกษาเข้าไปทำการศึกษาเพื่อพัฒนานั้น มีปัจจัยอย่างไรบ้างในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ทำให้รับรู้ถึงความสำคัญต่อนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นตัวชี้้นำในการกำหนดแนวทางและกระบวนการต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและเป็นประโยชน์ต่อไป ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในอนาคต (ปรับปรุงจาก Buhalis, 2000 และ J. Pelasol, 2012) ทำให้ทราบถึงองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่เป็นพื้นฐานในการท่องเที่ยวเพื่อเป็นตัวช่วยในการตัดสินใจในการท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางมาท่องเที่ยวและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการตอบสนองและการรองรับประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยใช้ปัจจัยที่มีต่ออิทธิพลในการตัดสินใจเลือกเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวคือองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (12 As) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักในการวิเคราะห์ถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยสรุปได้ดังนี้ (พิทยา สระสีสังข์, 2556; ราณี อิศัยกุล, 2557 ;ซีเนนภา นิลสนธิ, 2559; Buhalis, 2000 ; พยอม ธรรมบุตร, 2549 ; Pike Steven , 2008 ;วรรณ ศิลปอาษา, 2545 ; Dickman, 1996 และ Tourism Western Australia, 2009; Buhalis, 2000 และ Beerli and Martin, 2014a)

1. สิ่งดึงดูดและแหล่งท่องเที่ยว (Attractions) เกิดจากการสถานที่ (Site) หรือเหตุการณ์ (Events) สถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น แต่เหตุการณ์ที่น่าประทับใจเกิดจากมนุษย์สร้างเพียงอย่างเดียว
2. การเข้าถึง (Accessibility) จำเป็นที่จะต้องมีการขนส่ง (Transportation) ซึ่งประกอบด้วยเส้นทาง ยานพาหนะ สถานี และผู้ประกอบการขนส่ง เพื่อลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมาย
3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) การก่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน (Infrastructure) เช่น ระบบการขนส่ง ระบบสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว เพราะจะช่วยทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็ว ปลอดภัย และสะดวกสบายยิ่งขึ้น
4. โปรแกรมการท่องเที่ยว (Available packages) โปรแกรมการท่องเที่ยวที่ถูกเตรียมโดยคนกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน

5. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ถือเป็นหัวใจสำคัญของสินค้าทางการท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการแสวงหาประสบการณ์ จำเป็นต้องมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มี ส่วนร่วมซึ่งกิจกรรมอาจเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน รวมไปถึงกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ หรือกิจกรรมผจญภัย เช่น การปีนหน้าผา การล่องแก่ง การขี่ช้าง

6. การบริการเสริม (Ancillary service) บริการต่างๆในแหล่งท่องเที่ยวจะเป็นต้องมีบริการด้านต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวเพิ่มเติมเช่น การบริการรถเช่า การบริการแลกเงินตราต่างประเทศ การบริการด้านการประกันภัย พับ แหล่งความบันเทิงเพิ่มเติม ร้านซักรีด เป็นต้น

7. ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodations) ถือเป็นอีกปัจจัยที่มีความสำคัญต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งต้องค้างคืนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 คืน ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท เกสเฮาส์

8. การตระหนักรับรู้ (Awareness) คือ การตระหนักรับรู้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญโดยสามารถอธิบายการตระหนักรับรู้ด้านการท่องเที่ยวได้ 3 นัยสำคัญคือ 1. การตระหนักรับรู้ในมุมมองของคนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยว ซึ่งถ้าคนในท้องถิ่นมองนักท่องเที่ยวในด้านไม่ดี ก็จะทำให้เกิดผลกระทบด้านลบ 2. การตระหนักรับรู้ในมุมมองของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวต้องมีทัศนคติที่ดีและสามารถสร้างคุณค่าให้เกิดกับการท่องเที่ยวได้ 3. มมองการตระหนักรับรู้ด้านการตลาด โดยภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวต้องมั่นคงในความคิดของนักท่องเที่ยว

9. การสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place) คือ การสร้างบรรยากาศของสถานที่ให้มีความพร้อมในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ให้มีความสะอาด ความทันสมัย มีเอกลักษณ์ หรืออาจจะมีธรรมชาติ มีความโดดเด่น น่าค้นหา สร้างความรู้สึกให้อยากพักผ่อน แพลกใหม่ และน่าดึงดูด โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะที่ต้องมีการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมแก่การพักผ่อนและการส่งเสริมทางด้านสุขภาพกายและใจ

10. การให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience) คือ การออกแบบสร้างรูปแบบกิจกรรมและปัจจัยอื่นๆให้นักท่องเที่ยวสามารถแสวงหา เพื่อเติมเต็มชีวิตของตนเองให้ดียิ่งขึ้น จึงทำให้สถานที่ตั้งและกิจกรรม ในแหล่งจุดหมายปลายทาง (Wellness Destination) มีลักษณะที่ใกล้ชิดธรรมชาติ และห่างไกลผู้คนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงบรรยากาศของสถานที่และกิจกรรมที่มาจากวัฒนธรรมต่างๆจากภูมิปัญญา ที่นักท่องเที่ยวจะได้มีประสบการณ์ร่วม

11. ความเป็นมิตรไมตรี (Amities) คือ คนในท้องถิ่นมีไมตรีจิตยิ้มแย้มทักทาย คนในท้องถิ่นให้การต้อนรับอย่างสุภาพอ่อนน้อมและเป็นกันเอง คนในท้องถิ่นยินดีให้ความช่วยเหลือเมื่อประสบปัญหา เช่น หลงทาง ประสบอุบัติเหตุ คนในท้องถิ่นให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆด้วยความเต็มใจ และคนในท้องถิ่นเชิญนักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมงานบุญประเพณี

12. ทักษะทัศนคติของชุมชน (Attitude) คือ ทักษะทัศนคติของคนในชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวและการบริการ ทั้งด้านความรู้หรือความคิด (cognitive component) ด้านความรู้สึก (affective component) ด้านความพร้อมที่จะกระทำ (action tendency component)

2.3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ

2.3.1 ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ

การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Responsible Tourism – RT) เป็นแนวทางการท่องเที่ยวที่ทำให้สถานที่นั้นๆ มีความน่าอยู่ทั้งต่อเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน โดยเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด และรักษาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อคนรุ่นต่อไปไว้ให้ได้มากที่สุด เพราะถ้าหากนักท่องเที่ยววางแผนการเดินทางโดยไม่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ก็จะส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปเยือน รูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตค่อนข้างมาก มีความหลากหลายและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงจริยธรรม การท่องเที่ยวสีเขียว เป็นต้น ซึ่งในขณะที่สภาวะโลกร้อนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่รณรงค์ให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงคุณค่าของสังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้ถูกให้ความสำคัญมากขึ้น

โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นิยามการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ ว่าหมายถึง “การท่องเที่ยวที่สร้างผลกระทบน้อยที่สุด เคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม อนุรักษ์และสืบทอดประเพณี วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพ ควบคู่กับการสร้างประสบการณ์และความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยว และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจแก่คนในท้องถิ่น” และกำหนด 8 แนวทางการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ ได้แก่ 1) ลดผลกระทบทางลบ ด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม 2) ยกย่องวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น 3) ให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น 4) สร้างประสบการณ์ที่เพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวโดยเชื่อมต่อกับธรรมชาติและวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น 5) ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจทั้งที่เป็นบุคคลและกลุ่ม 6) รับผิดชอบต่อความมั่นคงและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 7) สร้างแหล่งท่องเที่ยวให้น่าอยู่และน่าเที่ยว และ 8) พัฒนาและปลูกจิตสำนึกการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบร่วมกันทุกภาคส่วน

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีบุคคลต่างๆ เริ่มออกมามีบทบาทและแสดงความคิดเห็น ในการผลักดันประเด็นดังกล่าวให้เป็นวาระสำคัญระดับโลกที่คนทั่วทุกมุมโลกควรรับรู้ ตระหนักรู้ และร่วมกันแก้ไขให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น เช่น เกรียตา ทูนแบร์ย นักรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อมชาวสวีเดน วัย 16 ปี ที่ต้องการกระตุ้นเตือนจิตสำนึกของผู้คนทั่วโลก โดยเฉพาะผู้นำโลกและนานาชาติ ที่เพิกเฉยต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้ตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อนที่ทุกคนจะต้องเผชิญอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในขณะที่ ศาสตราจารย์ปีเตอร์ ซิงเงอร์ จากมหาวิทยาลัยพรินซ์ตัน ซึ่งนิตยสาร The New Yorker ยกให้เป็นนักปรัชญาที่ยังมีชีวิตอยู่ที่ทรงอิทธิพลที่สุด กล่าว

ว่าเป็นความรับผิดชอบทางศีลธรรมที่ต้องลงมือทำเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลง หากไม่ทำอะไรเลยก็จะทำให้คนที่มีความสามารถถึงคนรุ่นต่อไปตกอยู่ในอันตราย แม้ว่าการกระทำจะส่งผลเพียงเล็กน้อยในกระบวนการ ถึงแม้ว่าความพยายามในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของคนเพียงไม่กี่คนอาจไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ แต่ก็ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการให้ความสำคัญของปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อคนส่วนรวม อีกทั้งเป็นการส่งสัญญาณบอกให้รู้ว่าวิกฤติด้านสภาพภูมิอากาศเป็นเรื่องจริง และทุกคนที่อาศัยอยู่บนโลกใบนี้จะต้องร่วมมือกันผลักดันให้เกิดความเคลื่อนไหวในการตระหนักถึงปัญหานี้อย่างจริงจัง ซึ่งนักทอ่งเทียวยสามารถให้ความร่วมมือได้ด้วยการปรับเปลี่ยนรูปแบบและพฤติกรรมให้เป็นผู้เยี่ยมเยียนที่ดี มีจิตสำนึกในการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อคำนึงถึงการเดินทางท่องเที่ยวที่ไม่สร้างความเสียหายให้กับแหล่งท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมที่ไปเยือน ซึ่งไม่ได้มีแค่ทรัพยากรทางธรรมชาติ แต่รวมไปถึงประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพของโลก

ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ธุรกิจบริการท่องเที่ยว รวมถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวก็สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อลดการเกิดสภาวะโลกร้อนและการทำลายสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมชุมชนท้องถิ่นให้มีบทบาทในการพัฒนา โดยสิ่งสำคัญ ที่สุดคือจะต้องสร้างความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสภาวะโลกร้อนที่กำลังส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยว พร้อมทั้งจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ร่วมมือกันแก้ไขและรณรงค์ให้เกิดการตระหนักถึงการรักษาสภาพแวดล้อมบนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.3.2 การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบในระดับสากล

สาระสำคัญของปฏิญญา Cape Town ของการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ ประกอบด้วย

1. การลดผลกระทบทางลบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
2. การสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญให้กับผู้คนในท้องถิ่น ส่งเสริมการคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากร
3. ชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการตัดสินใจต่อการพัฒนาที่อาจจะส่งผลกระทบต่อและเกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิต
4. ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม และรักษาความหลากหลายของโลกไว้ได้
5. สร้างประสบการณ์ที่สนุกสนานและเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น เศรษฐกิจวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน
6. ทำให้นักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานภาพ เข้าถึงการท่องเที่ยวได้
7. สร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน โดยทำให้เกิดความภาคภูมิใจและมั่นใจในความเป็นท้องถิ่นตนเอง

ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ จะมุ่งเน้นไปที่ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คือ ผู้คน ธุรกิจ หน่วยงานของรัฐ ที่ช่วยกันสร้างให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการท่องเที่ยวทั้ง 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม โดยให้มีผลกระทบน้อยที่สุด ทั้งนี้ต้องให้ความสำคัญกับความยั่งยืน มีการดำเนินการที่โปร่งใส เพื่อใช้การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ว่าโดยสรุป ต้องมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน ผู้ที่เกี่ยวข้องให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบได้ คือ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ธุรกิจโรงแรมที่พัก หน่วยงานภาครัฐ ชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2.3.3 แนวทางปฏิบัติการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ

2.3.3.1 แนวทางปฏิบัติการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบของภาครัฐ

1. ด้านที่ 1 ลดผลกระทบทางลบ ด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จำนวน 7 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

1.1 มีการบูรณาการแผนงานการใช้ที่ดิน การโซนนิ่ง การควบคุมอาคาร และการวางแผนการใช้ทรัพยากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

1.2 บรรจุการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบไว้ในแผนงาน โครงการ พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว

1.3 มีการฟื้นฟู อาคาร ตึก ถนน โบราณสถาน โบราณวัตถุของพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว

1.4 ควบคุมภาคธุรกิจท่องเที่ยวด้านการจัดการของเสีย สิ่งปฏิกูล การใช้น้ำ และพลังงาน เป็นต้น

1.5 จัดตั้งองค์กรขึ้นมาปกป้องและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

1.6 ตรวจสอบผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีการตั้งราคาที่เป็นธรรมและสอดคล้องกับคุณภาพของสินค้าและบริการ

1.7 ฝึกอบรมด้านสุขอนามัยและการให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว แก่ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ด้านที่ 2 ยกระดับวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น จำนวน 13 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

2.1 เปิดโอกาสให้ภาคีที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกิจกรรม โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว

2.2 มีศูนย์ฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยว

2.3 มีการเก็บรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลการท่องเที่ยวและสถิตินักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

2.4 นำภาษีที่ได้จากการท่องเที่ยวไปใช้เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสังคม

2.5 เก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและนำไปปรับปรุงแก้ไข

- 2.6 ประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว โดยให้เกียรติและให้ความเคารพต่อ
ชุมชนในพื้นที่
- 2.7 ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นได้รับการจ้างงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- 2.8 ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นได้จำหน่ายสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 2.9 ให้ออกาสกับคนด้อยโอกาสเพื่อให้เกิดการจ้างงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- 2.10 ส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายของเศรษฐกิจฐานรากเพื่อรองรับการท่องเที่ยว
- 2.11 ส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวท้องถิ่นผ่านธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อให้
แข่งขันได้
- 2.12 ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดประโยชน์กับชุมชน
ท้องถิ่นได้จริง
- 2.13 ส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างรับผิดชอบ
- ด้านที่ 3 ให้ความสำคัญกับบรรพชนชาติ และสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชน จำนวน 2
ตัวชี้วัด ประกอบด้วย
- 3.1 นักท่องเที่ยวเข้าใจในวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่
- 3.2 อนุรักษ์และสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว
- ด้านที่ 4 สร้างประสบการณ์ที่ผลิตเพลินให้กับนักท่องเที่ยวโดยเชื่อมต่อกับบรรพชนชาติ วัฒนธรรม
และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น จำนวน 2 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย
- 4.1 มีคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยวในทุกกิจกรรมท่องเที่ยว
- 4.2 มีการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้วยภาษาที่หลากหลาย
- ด้านที่ 5 การส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจทั้งที่เป็นบุคคลและกลุ่ม จำนวน 1 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย
- 5.1 ฝึกอบรมนักสื่อความหมายท้องถิ่นเพื่อช่วยปกป้องทรัพยากรทางธรรมชาติ ประเพณี
วัฒนธรรม วิถีชีวิต เป็นต้น
- ด้านที่ 6 รับผิดชอบต่อความมั่นคงและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว จำนวน 6 ตัวชี้วัด
ประกอบด้วย
- 6.1 จัดทำกฎระเบียบในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติ
- 6.2 จัดทำข้อมูลที่ช่วยดูแลสุขภาพ สร้างความมั่นใจและปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ร่วมกับ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 6.3 มีอุปกรณ์และวิธีการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินในสถานที่ท่องเที่ยว
- 6.4 ทำงานร่วมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว
- 6.5 จัดทำคู่มือ Do and Don't สำหรับนักท่องเที่ยว

6.6 มีคู่มือป้องกัน การเล่นเกมพนัน การค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ เป็นต้น ผ่านการท่องเที่ยว
 ด้านที่ 7 สร้างแหล่งท่องเที่ยวให้น่าอยู่และน่าเที่ยว จำนวน 5 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

7.1 พัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวหลักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย

7.2 มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในทุกแหล่งท่องเที่ยวหลัก

7.3 พัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยคงไว้ซึ่งความเป็น
 เอกลักษณ์ของพื้นที่

7.4 ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับทรัพยากรท่องเที่ยว
 ในพื้นที่

7.5 ป้องกันการใช้แรงงานเด็ก และแรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้อง

ด้านที่ 8 การพัฒนาและปลูกจิตสำนึกการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบร่วมกันทุกภาคส่วน จำนวน
 4 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

8.1 พัฒนาทักษะด้านการท่องเที่ยวให้กับพนักงานและลูกจ้างด้านการท่องเที่ยว

8.2 สร้างการรับรู้ให้กับชุมชนท้องถิ่นถึงคุณค่าของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรม
 ท้องถิ่น ที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

8.3 สร้างการรับรู้ด้านคุณค่าของทรัพยากรทางธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และ
 พฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ ให้กับนักท่องเที่ยว

8.4 พัฒนาจรรยาบรรณสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ผู้ให้บริการรถยนต์โดยสารสาธารณะ
 ร้านอาหาร และที่พัก เป็นต้น

2.3.3.2 แนวทางปฏิบัติการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเป็นผู้เล่นที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นคน
 กลาง ตัวเชื่อมระหว่างสินค้ากับผู้บริโภค (นักท่องเที่ยว) แนวทางปฏิบัติที่เป็นความรับผิดชอบต่อด้านการท่องเที่ยว ได้
 เน้นถึงการลดผลกระทบจากการประกอบการและเพิ่มประโยชน์ทางบวกด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และ
 สิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทางในการปฏิบัติ 5 แนวทาง ดังนี้

ด้านที่ 1 ลดผลกระทบทางลบ ด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จำนวน 8 ตัวชี้วัด
 ประกอบด้วย

1.1 บุคลากร เจ้าหน้าที่ทุกคนปฏิบัติงานภายใต้แนวทางการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ

1.2 บุคลากร เจ้าหน้าที่ได้รับการฝึกอบรมด้านด้านการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ

1.3 เจ้าหน้าที่ทุกคนได้รับค่าจ้างอย่างยุติธรรม และมีการแบ่งค่าทิปตามแนวทางที่ได้ตกลงกันไว้

1.4 เน้นการทำงานกับกลุ่มมากกว่าการทำงานกับบุคคลในชุมชน

1.5 จำกัดกลุ่มนักท่องเที่ยว 20-30 คน ต่อครั้ง

1.6 กิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ใช้ถุงผ้า กระจกน้ำ ใช้กล่องพลาสติก แทน ถูพลาสติก กล่องโฟม เป็นต้น

1.7 ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยว low carbon เช่น ใช้จักรยาน เดินแทนการใช้รถยนต์ ใช้พลังงาน จากแสงอาทิตย์ทดแทน ไม่ติดเครื่องยนต์ทิ้งไว้ เป็นต้น

1.8 ใช้กิจกรรม 3 R คือ Reuse (นำมาใช้ใหม่) Reduce (การลด) Recycle (นำกลับมาใช้ซ้ำอีก) เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ด้านที่ 2 ยุกระดับวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น จำนวน 4 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

2.1 ใช้บริการห่วงโซ่อุปทานด้านการท่องเที่ยว (อาหาร ที่พัก พาหนะเดินทาง ของที่ระลึก นักสื่อ ความหมายท้องถิ่น) ที่คนในชุมชน/คนในพื้นที่เป็นเจ้าของ

2.2 มีวิธีการหรือกลไกในการตั้งราคาโปรแกรมท่องเที่ยวที่ยอมรับร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย

2.3 จ้างแรงงานในชุมชน

2.4 แบ่งปันผลกำไรบางส่วนที่ได้จากการท่องเที่ยวนำไปพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ

ด้านที่ 3 ให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชน จำนวน 2 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

3.1 ให้ความรู้แก่ภาคเอกชนและหัวหน้าทัวร์ด้านประเพณีและวัฒนธรรมและการปฏิบัติของการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3.2 ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และเคารพต่อวัฒนธรรมชุมชนที่ได้ไปเยือน

ด้านที่ 4 สร้างประสบการณ์ที่เพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวโดยเชื่อมต่อกับธรรมชาติและ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น จำนวน 1 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

4.1 กิจกรรมท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ และฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่น และ สร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างเจ้าของพื้นที่กับนักท่องเที่ยว

ด้านที่ 5 รับผิดชอบต่อความมั่นคงและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว จำนวน 1 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

5.1 จัดทำคู่มือและอธิบายให้นักท่องเที่ยวทราบถึงสิ่งที่ต้องปฏิบัติเกี่ยวกับสถานที่และกิจกรรม ท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่

2.3.3.3 แนวทางปฏิบัติการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดการ ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนและมีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง เกณฑ์ ชีววัดด้านการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อปี 7 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านที่ 1 ลดผลกระทบทางลบ ด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จำนวน 9 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

1.1 ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุที่มีในท้องถิ่นซึ่งไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
 1.2 มีมาตรการ/วิธีการลดมลพิษและปริมาณขยะในแต่ละกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น การใช้ยาม ถู ฝ้าย ปั่นโต ขวด/กระดิกน้ำแบบเติมใหม่ได้ เป็นต้น

- 1.3 มีข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อควบคุมเสียงรบกวน
- 1.4 มีการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวประหยัดการใช้พลังงาน เช่น น้ำ ไฟฟ้า เป็นต้น
- 1.5 ทำงานในระบบกลุ่มท่องเที่ยวซึ่งมีคณะกรรมการเข้ามาบริหารจัดการ
- 1.6 มีการแบ่งหน้าที่และกระจายบทบาทการทำงาน
- 1.7 มีกฎ กติกา ร่วมกันเพื่อคัดเลือกสมาชิกเข้ากลุ่มท่องเที่ยว
- 1.8 จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของสภาพพื้นที่ชุมชน
- 1.9 มีข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวในการทำกิจกรรมท่องเที่ยว

ด้านที่ 2 ยกระดับวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น จำนวน 9 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

2.1 กลุ่มจัดสรรรายได้เพื่อสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
 2.2 สมาชิกมีรายได้ภายใต้การจัดการโดยการหมุนเวียนการให้บริการท่องเที่ยว
 2.3 เปิดโอกาสให้กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนได้จำหน่ายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว
 2.4 ส่วนประกอบของอาหารมาจากวัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นหลัก
 2.5 จ้างแรงงานในชุมชน
 2.6 เปิดโอกาสให้สมาชิกที่ด้อยโอกาสในชุมชน เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ เยาวชน เป็นต้น มีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์อย่างเหมาะสม
 2.7 ส่งเสริมการใช้และพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน
 2.8 นักสื่อความหมายมีคุณสมบัติพื้นฐานเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน
 2.9 มีการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สมุดเยี่ยม แบบสอบถาม เป็นต้น

ด้านที่ 3 ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชน จำนวน 3 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

- 3.1 มีการจัดการข้อมูลและเผยแพร่มรดกทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว
- 3.2 มีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน

3.3 มีกฎระเบียบด้านวัฒนธรรม และให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวที่มารับทราบเพื่อปฏิบัติตามแนวทางที่ชุมชนกำหนด

ด้านที่ 4 สร้างประสบการณ์ที่เพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวโดยเชื่อมต่อกับธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น จำนวน 3 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

4.1 กิจกรรมท่องเที่ยวมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

4.2 กิจกรรมท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน

4.3 มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้ลงมือทำ สัมผัสประสบการณ์ตรงจากชุมชนหรือเจ้าของโฮมสเตย์

ด้านที่ 5 การส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจทั้งที่เป็นบุคคลและกลุ่ม จำนวน 2 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

5.1 มีการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

5.2 มีวิธีการส่งเสริมหรือสร้างแรงจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มเข้ามาร่วมกับกลุ่มท่องเที่ยว

ด้านที่ 6 รับผิดชอบต่อความมั่นคงและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว จำนวน 5 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

6.1 มีข้อควรปฏิบัติเกี่ยวกับความปลอดภัยแสดงและชี้แจงให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ

6.2 ยานพาหนะมีการจดทะเบียนถูกต้อง มีความเหมาะสมและเพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว โดยมีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับยานพาหนะ

6.3 มีแผนรองรับความปลอดภัยในกรณีเกิดอุบัติเหตุกับนักท่องเที่ยว

6.4 มีการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร อุปกรณ์ และยานพาหนะเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน

6.5 มีการทำประกันอุบัติเหตุให้กับนักท่องเที่ยวก่อนการเดินทาง

ด้านที่ 7 สร้างแหล่งท่องเที่ยวให้น่าอยู่และน่าเที่ยว จำนวน 6 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

7.1 มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ในพื้นที่ท่องเที่ยว

7.2 อุปกรณ์จำเป็นพื้นฐาน เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว พร้อมในการใช้งาน และมีการทำความสะอาดทุกครั้งก่อนที่นักท่องเที่ยวเข้าพัก

7.3 ภูมิทัศน์รอบบ้านมีความสะอาด ปลอดภัย สวยงาม

7.4 ห้องน้ำมีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย

7.5 พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ

7.6 ทำอาหารให้สอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น อาหารมุสลิม หรืออาหารมังสวิรัต เป็นต้น

2.3.3.4 แนวทางปฏิบัติของนักท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ

นักท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบเป็นเรื่องของการควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางท่องเที่ยวที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับพื้นที่ เมื่อเดินทางท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจในพื้นที่เข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้ไปเยือน และไม่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

- 1) ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่จะเดินทางไป เช่น ภาษา วัฒนธรรม ของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ
- 2) เดินทางโดยยานพาหนะท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปเยือน
- 3) เอาใจใส่ต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ทำกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
- 4) การใช้น้ำอย่างประหยัด และคุ้มค่า รวมถึงลดการใช้พลังงานอย่างฟุ่มเฟือย
- 5) การปกป้องสัตว์ป่า โดยการหลีกเลี่ยงการซื้อ หรือบริโภคสินค้าที่มาจากสัตว์ป่า
- 6) ให้ความเคารพต่อวัฒนธรรม และประเพณีของสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้ไปเยือน
- 7) เลือกเดินทางกับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวที่มีการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย
- 8) หลีกเลี่ยงการให้ขนม เงินแก่เด็ก เพื่อไม่สร้างให้เกิดนิสัยเคยชิน
- 9) สนับสนุนสินค้าพื้นเมือง เพื่อช่วยกระจายรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น
- 10) เลือกรับประทานอาหารที่ปรุงจากวัตถุดิบในชุมชน
- 11) เลือกใช้บริการโรงแรม ที่พัก ที่คนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของ
- 12) การบันทึกภาพเพื่อเก็บเป็นความทรงจำระหว่างการเดินทาง ควรให้เกียรติกับผู้คนในพื้นที่

ซึ่งควรขออนุญาตก่อนบันทึกภาพ

2.3.3.5 กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ (Corporate Social Responsibility: CSR) เป็นการดำเนินการของธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับผลกระทบจากการดำเนินการทางธุรกิจต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยคำนึงถึงความอยู่ดีกินดีของคนในสังคม และการกระทำใด ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด ทั้งนี้ ภาคส่วนที่ธุรกิจต้องแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมคือ ผู้ที่มีส่วนได้เสียทางธุรกิจทั้งบุคลากรภายในไปจนถึงบุคลากรภายนอกองค์กรทั้งลูกค้า คู่ค้า ซัพพลายเออร์ หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ

โดยในการดำเนินการกิจกรรม CSR ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการต้องให้ความสำคัญกับคุณค่าของลูกค้า หรือผู้ใช้ประโยชน์ในมิติของเครือข่ายคุณค่า (Network Value) ที่ให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ทุกคน รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่สามารถร่วมสร้างคุณค่าหรือประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่หรือชุมชนนั้น ๆ โดยต้องสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตั้งแต่กระบวนการวางแผนงานกิจกรรม CSR ไปจนถึงกระบวนการดำเนินการและประเมินผล โดยสิ่งที่สำคัญคือ ในขั้นการวางแผนเจ้าภาพหลักควรระบุผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ หน่วยงานภาครัฐร่วมจัด ชุมชนท้องถิ่น หรือภาคเอกชนอื่น ๆ และเชิญเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินการกิจกรรม CSR โดยระบุถึงความต้องการของเจ้าของพื้นที่ เงื่อนไข หรือ

ข้อตกลง เพื่อให้กิจกรรม CSR สามารถดำเนินการแล้วเกิดประโยชน์จริง และมีโอกาสที่จะมีหน่วยงานภาคีร่วมจัดมากขึ้นในการร่วมจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินการกิจกรรม CSR ที่จะนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากกิจกรรม CSR อย่างแท้จริง และไม่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินการจากหน่วยงานต่าง ๆ เนื่องจากปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของการดำเนินการกิจกรรม CSR คือ การทำกิจกรรมตามความต้องการของหน่วยงานภาครัฐกิจ เช่น การปลูกป่าชายเลน แต่ไม่เคยประชุมร่วมกับชุมชนท้องถิ่นเจ้าของพื้นที่ จนกระทั่งดำเนินกิจกรรม CSR ด้วยการปลูกป่าชายเลนโดยใช้พันธุ์ไม้ที่ไม่ใช่พันธุ์ไม้ท้องถิ่น ก่อนถ่ายรูปแบบกิจกรรมและทิ้งซากป่าชายเลนไว้ข้างหลัง ซึ่งเป็นภาระของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการกับพื้นที่ ดังนั้น การดำเนินการกิจกรรม CSR แบบมีส่วนร่วมจึงเป็นการบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนเจ้าของพื้นที่ที่เป็นผู้ใช้ประโยชน์

ในการดำเนินกิจกรรม CSR ในเกาะช้างของธุรกิจท่องเที่ยวและธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรม CSR มีความเกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการรักษาสิ่งแวดล้อมรวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้กับทุกภาคส่วนในการตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง ดังนี้

1. กิจกรรมการปลูกปะการังเขากวางที่เกาะหวาย เนื่องจากการปลูกปะการังเป็นการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลในเกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง ปัจจุบันระบบนิเวศน์เปลี่ยนไปมากอันเนื่องมาจากการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวต้องการมาท่องเที่ยวที่เกาะช้างมากขึ้นทำให้สัตว์น้ำมีปริมาณลดลงไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนแต่ก่อน การฟื้นฟูปะการังจึงเป็นการเพิ่มแหล่งอาหารและแหล่งหลบภัยของสัตว์ทะเล

2. เครือข่ายการเก็บขยะในพื้นที่สาธารณะ ปัญหาขยะเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของเมืองท่องเที่ยว โดยเฉพาะเมืองท่องเที่ยวที่เป็นเกาะ เนื่องจากปริมาณขยะที่มาจากการบินของชุมชนท้องถิ่น ธุรกิจท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวยังมีขยะที่มาจากทะเล ดังนั้น ธุรกิจท่องเที่ยวและเครือข่ายร่วมมือภาคเอกชน รัฐ และชุมชนท้องถิ่นจึงได้เกิดการรวมตัวกันขึ้นเพื่อเก็บขยะในบริเวณชายหาด โดยมีการร่วมมือระหว่างธุรกิจโรงแรมหน่วยงานภาครัฐและชุมชนร่วมกันเป็นเครือข่ายในการกำจัดขยะ

2.3.3.6 โปรแกรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง มีการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (CSR) โดยการนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น โปรแกรมปลูกปะการังบนเกาะหวาย ปล่อยเต่าบนเกาะขาม โดยจากผลการดำเนินการในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่มีหน่วยงานต่าง ๆ จัดกิจกรรมของหน่วยงานมาท่องเที่ยวที่เกาะช้างและ

พื้นที่เชื่อมโยง และนำพนักงานร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นการปลูกปะการังเขากวาง การปล่อยเต่าบนเกาะขาม การปล่อยปู เป็นต้น

โดยกิจกรรมท่องเที่ยวที่ใส่ใจกับสิ่งแวดล้อมและมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เป็นเครือข่ายคุณค่าได้พัฒนาเส้นทางโปรแกรมท่องเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวมาเพลิดเพลินใจกับประสบการณ์การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะในการเล่นน้ำทะเล ดำน้ำ หรือเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น และในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวยังได้มีโอกาสประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเส้นทางท่องเที่ยววันนี้ มีรายละเอียดดังนี้

1. การท่องเที่ยวในเกาะช้าง หลังจากข้ามเรือเฟอร์รี่มาถึงเกาะช้าง นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสประสบการณ์การท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ อาทิ หาดทราย น้ำตก หรือประสบการณ์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตในชุมชนต่าง ๆ อาทิ ชุมชนบ้านสลักคอก ชุมชนบ้านสลักเพชร เป็นต้น โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยการเรียนรู้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เดอะสปา เกาะช้างรีสอร์ท ซึ่งเป็นที่พักแบบคาร์บอนต่ำต้นแบบของเกาะช้างที่มีการจัดการแบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีกิจกรรมเพื่อสุขภาพไม่ว่าจะเป็นการล้างพิษ การนวดแผนไทย และการบำบัดต่าง ๆ

2. กิจกรรมปลูกปะการัง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในเกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง ดังที่กล่าวไปในตอนต้นเกี่ยวกับกิจกรรมการปลูกปะการังเขากวางที่เกาะหวาย นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเพลิดเพลินใจกับกิจกรรมและได้เรียนรู้ความสำคัญของปะการัง ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว

3. กิจกรรมการปล่อยเต่าที่เกาะขาม หลังจากนักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมปลูกปะการังเขากวาง กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมต่อไปคือ การปล่อยเต่าทะเล โดยศูนย์อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล กองทัพเรือ สัตหีบ เป็นผู้สนับสนุนลูกเต่าทะเล การปล่อยเต่าทะเลเป็นการเพิ่มจำนวนเต่าทะเลให้มากขึ้น ซึ่งเป็นการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์และความสมดุลของสิ่งแวดล้อม หลังจากการปล่อยเต่าที่เกาะขาม นักท่องเที่ยวจะแวะพักที่เกาะหมากเพื่อรับประทานอาหารคาร์บอนต่ำที่มีเมนูจากผักและปลา โดยบนเกาะหมากมีนาข้าวและแปลงผักอินทรีย์ที่นักท่องเที่ยวสามารถลองปลูกและเกี่ยวข้าวได้ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยว

4. กิจกรรมการยิงลูกไม้และปล่อยปู ต่อจากเกาะขาม เส้นทางท่องเที่ยวมุ่งไปสู่เกาะกูด เพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้ยิงลูกไม้เพื่อปลูกป่าชายเลน รวมถึงการปล่อยปูที่บ้านคลองเจ้า โดยในการยิงลูกไม้เพื่อปลูกป่า นักท่องเที่ยวจะใช้หนังสติ๊กยิงลูกไม้เมล็ดพันธุ์เข้าไปในป่า และเมล็ดพันธุ์ลูกไม้ไปตกที่ใดก็จะทำให้มีโอกาสที่ต้นไม้จะขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ขึ้นเป็นแนวเหมือนการปลูกทั่วไป หลังจากยิงลูกไม้ นักท่องเที่ยวจะไปปล่อยปู ปล่อยปลา และปั่นจักรยานในเกาะขามเพื่อเยี่ยมชมศึกษาธรรมชาติ

โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถวางแผนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมในเส้นทางท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้น ซึ่งในแต่ละกิจกรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจจะจัดกิจกรรม และระยะเวลาให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับความสวยงามของธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการดำน้ำ หรือการเล่น น้ำทะเล เนื่องจากจุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ การสร้างจิตสำนึกที่ดีของนักท่องเที่ยวให้มีความรับผิดชอบต่อ สังคมและสิ่งแวดล้อมโดยที่นักท่องเที่ยวยังคงได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการเดินทางมาท่องเที่ยว

2.3.4 การปรับใช้การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำเพื่อการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ

2.3.4.1 ความหมายการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ

การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ คือ การท่องเที่ยวโดยลดการใช้พลังงาน ลดการใช้เชื้อเพลิง คาร์บอน หันมาเดิน วิ่ง ปั่นจักรยานหรือพายเรือ เพื่อสัมผัสชีวิตชุมชนที่ได้ไปเยี่ยมเยียน เปิดโอกาสให้ชีวิตได้ศึกษา หาความรู้จากธรรมชาติและใช้ชีวิตให้ช้าลง กินอยู่เรียบง่าย ในการขับเคลื่อนแรงศรัทธาให้นักท่องเที่ยวสนใจโดยอาศัย กลไกการตลาด จึงได้จัดทำต้นแบบเส้นทางท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการ ท่องเที่ยวแนวใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทของจังหวัดน่าน สร้างโอกาสให้ชุมชน ผู้ประกอบการสร้างรายได้จากการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), 2562)

2.3.4.2 แหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Destination)

หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่เน้นการบริหารจัดการที่นำไปสู่การลดปริมาณการปล่อยก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศ ทั้งการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับผลกระทบสิ่งแวดล้อม การ ท่องเที่ยวชุมชนที่ตระหนักถึงความยั่งยืนของทรัพยากรและระบบนิเวศ รวมไปถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว โดยมีหน่วยงานบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้บริการข้อมูล ความรู้ ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวใน ภาพรวมอันจะนำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ เช่น เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง อาทิ เกาะหมาก เกาะ กูด นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะที่มีชื่อเสียงในระดับประเทศด้านการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และได้รับการพัฒนา ผลักดันไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

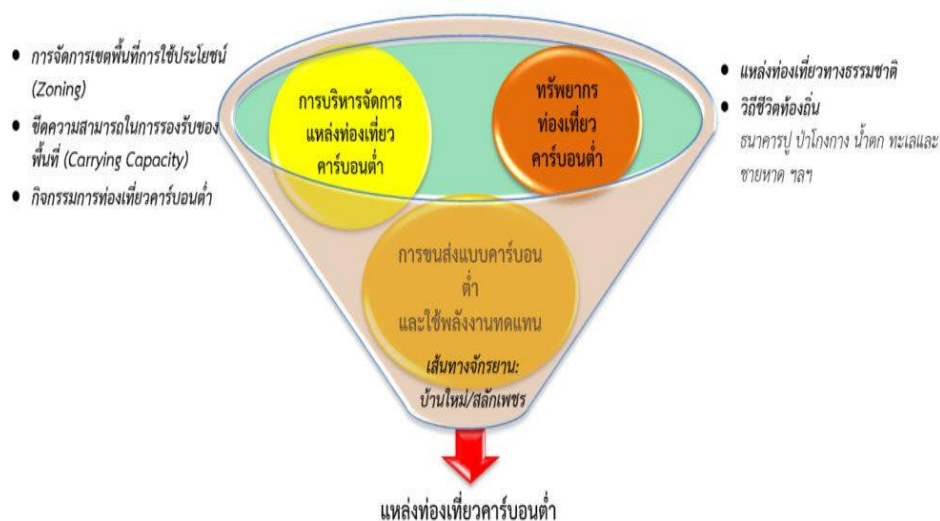
แหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Destination) คือ แหล่งท่องเที่ยวที่เน้นการบริหาร จัดการที่นำไปสู่การลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศ ทั้งการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวที่ ให้ความสำคัญกับผลกระทบสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวชุมชนที่ตระหนักถึงความยั่งยืนของทรัพยากรและระบบ นิเวศ รวมไปถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว โดยมีหน่วยงานบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้บริการข้อมูล ความรู้ ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในภาพรวมอันจะนำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ สำหรับองค์ ความรู้ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในเกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยงจะเป็นในลักษณะของการ สร้างสรรค์กิจกรรม ออกแบบ และจัดการแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงชุมชนท้องถิ่นให้เป็นไปทิศทางเดียวกัน

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 3 ด้าน คือทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ที่ยั่งยืน มีการกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพ ในขณะเดียวกันก็ยังคงรักษาไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งที่ผ่านมาก็ได้มีการพัฒนารูปแบบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่หลากหลาย บนพื้นฐานความแตกต่างกันของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวสีเขียว เป็นต้น ในปัจจุบันด้วยกระแสและความตื่นตัวของประชาคมโลก ต่อปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change) นำไปสู่ความพยายามที่จะกำหนดนโยบายและ พัฒนาสังคมคาร์บอนต่ำ (Low-carbon Society) อันเป็นแนวคิดที่หลายประเทศนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเพื่อสอดคล้องกับพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) ซึ่งเป็นข้อผูกพันที่กำหนดให้ประเทศต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม เช่น สหภาพยุโรป ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น ต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในอัตราส่วนตามปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ทั้งนี้พิธีสารเกียวโต นับเป็นก้าวสำคัญภายใต้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United nations framework convention on climate change: UNFCCC) ที่ทำให้อนุสัญญาดังกล่าวมีผลต่อประเทศบังคับใช้ได้ทางปฏิบัติ ทั้งนี้แม้ว่าประเทศไทย ซึ่งจัดอยู่นอกกลุ่มประเทศตามภาคผนวก 1 หรือ นอกกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมที่พิธีสารเกียวโต ไม่ได้กำหนดให้มีหน้าที่ต้องลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก แต่ต้องจัดทำรายงานบัญชีแห่งชาติ (National Inventories) แสดงปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในแต่ละปี ตลอดจนมาตรการและนโยบายต่างๆ ที่ดำเนินการขึ้นเพื่อบรรเทาปัญหาหรือ รับมือกับผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อันเป็นพันธกรณีทั่วไปตามกรอบอนุสัญญาที่ทุกประเทศจะต้องปฏิบัติ ประกอบกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศว่าเป็นปัจจัยลบตัวใหม่ที่เกี่ยวข้อโดยตรงกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพราะนอกจากการท่องเที่ยวจะได้รับผลกระทบจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ ที่ส่งผลโดยตรงต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้ว อีกนัยหนึ่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเอง ก็เป็นแหล่งที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวเช่นกัน โดยเฉพาะยานพาหนะในการเดินทาง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งการดำเนินงานของธุรกิจท่องเที่ยว ทั้งโรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร ตลอดจนกิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว จึงได้มีการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในรูปแบบของการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำขึ้นมา

2.3.4.3 องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Destination)

แหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการตามตัวบ่งชี้ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างจากแหล่งทั่วไป มีแนวปฏิบัติเพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ สามารถที่จะขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stake holders) ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยงมีเป้าหมาย

และทิศทางในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกัน ปัจจัยชี้วัดดังกล่าวที่สะท้อนให้เห็นการท่องเที่ยวและสังคมภายนอกรับรู้ถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำของเกาะช้าง เกาะกูด เกาะหมากและพื้นที่เชื่อมโยงอื่นๆ ดังแสดงในภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Destination)

ที่มา : สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), 2562

2.3.4.5 ทรัพยากรท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

เงื่อนไขของพื้นที่ทางด้านความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว ความอุดมสมบูรณ์ ความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม นับเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะแสดงให้เห็นว่าเกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง มีศักยภาพที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งนี้การบริหารจัดการเพื่อคงไว้ซึ่งทรัพยากรเหล่านั้นให้ยังคงความอุดมสมบูรณ์ ไม่เสื่อมโทรม หรือการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่นจึงจำเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้คือการพัฒนานักกิจกรรมการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ที่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติและบริบททางวัฒนธรรมของพื้นที่ เพื่อสร้างทางเลือกและก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำอย่างแท้จริงในแหล่งท่องเที่ยว

2.3.3.5 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

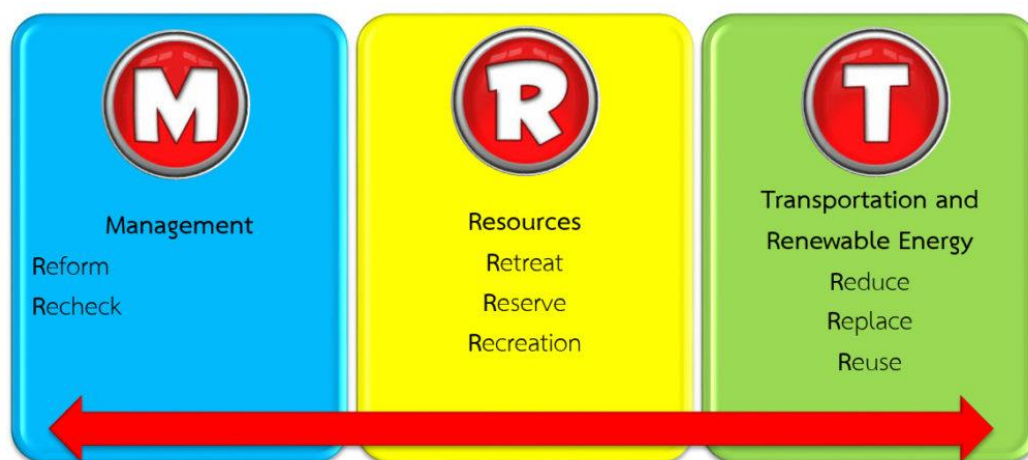
การจัดการแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ คือ “หน่วยงานที่รับผิดชอบบริหารจัดการ ให้การสนับสนุน อำนวยความสะดวก และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ภายใต้เงื่อนไขเฉพาะและขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม อีกทั้งมีมาตรการโน้มน้าว ชักจูง ตลอดจนสร้างบรรยากาศของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือของภาคส่วน

ที่เกี่ยวข้องของทั้งธุรกิจท่องเที่ยว คมนาคมขนส่ง และชุมชนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยมีการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ” ทั้งนี้แนวทางการบริหารจัดการจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และเอื้อต่อการใช้ประโยชน์แหล่งท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน โดยการนำแนวคิดการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ (Zoning) และการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) มาประยุกต์ใช้ตามความเข้มข้นในการประโยชน์และความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวในแต่ละบริเวณ ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบทางการท่องเที่ยว ทั้งขยะ น้ำเสีย และป้องกันปัญหาความขัดแย้งในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว โดยในพื้นที่เขตบริการ จะเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวใช้ประโยชน์จำนวนมากมีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สูง มีการสัญจรหนาแน่น เป็นเขตที่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ในเขตนี้จะมีการติดตาม ประเมินผล ปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์อย่างใกล้ชิด และในเขตที่มีการปล่อยคาร์บอนรองลงมาคือพื้นที่ประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว ซึ่งการส่งเสริมกิจกรรมคาร์บอนต่ำ และการให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการออกแบบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวจะสามารถลดการปล่อยคาร์บอนในบริเวณนี้ได้ ทั้งนี้ในการบริหารจัดการนั้นมีการสร้างเครือข่ายโดยเฉพาะผู้ประกอบการและชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง เนื่องจากชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวลงไปสัมผัส และมีส่วนสำคัญในการสร้างประสบการณ์คุณภาพจากการท่องเที่ยวครั้งนั้นๆ กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน อาทิ การร่วมกันปลูกปะการัง การปั่นจักรยาน การพายเรือคายัค การล่องเรือมาด เป็นต้น

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำตามองค์ความรู้จะเห็นว่าการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นส่วนสำคัญที่จะสร้างประสบการณ์ที่มีคุณภาพให้นักท่องเที่ยวผ่านรูปแบบการท่องเที่ยวที่ทางแหล่งท่องเที่ยวออกแบบให้มีการลดคาร์บอน การนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติในป่าชายเลนบ้านนาในซึ่งเป็นแหล่งรวมพันธุ์พืชในป่าชายเลน เช่น โกงกาง แสม พังกา ตาตุ่มทะเล รวมไปถึงกลุ่มต้นโปรงทองที่มีใบสีเขียวอมเหลืองสะท้อนแสงแดดสวยดึงดูดใจ ก่อให้เกิดการเรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ นอกจากนี้ในการพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง จะสะท้อนถึงการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำซึ่งเป็นประเด็นสำคัญ การออกแบบให้กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ ตัดผ่านจุดที่สามารถชมความสวยงามของป่า ทิวทัศน์ที่แปลกตา สิ่งเหล่านี้สามารถที่จะเป็นต้นแบบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

2.3.4.6 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

ในการขับเคลื่อนแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารจัดการ (Management) ทรัพยากรการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ (Resources) และการขนส่งทางท่องเที่ยวและพลังงานทดแทน (Transportation and Renewable Energy) ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำต้องวางแผนเกี่ยวกับองค์ประกอบทั้ง 3 ให้สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและลดผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO2) เข้าสู่ชั้นบรรยากาศ โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จในการขับเคลื่อนแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ดังภาพที่ 6 ดังนี้

ภาพที่ 3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ
ที่มา : สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), 2562

1. Reform: การวางแผนผังการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ตามศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ จะมีศักยภาพของพื้นที่ที่แตกต่างกันตามสภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สีเขียว พื้นที่นันทนาการ พื้นที่ธุรกิจ ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีศักยภาพในการใช้ประโยชน์ที่ต่างกัน ดังนั้น ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ต้องมีการวางแผนการใช้ประโยชน์ให้ชัดเจนเพื่อเป็นการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวให้มากที่สุด และใช้ประโยชน์พื้นที่ตามศักยภาพ ซึ่งทำให้สามารถลดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติได้

2. Recheck: การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีความเปราะบางต่อการเสื่อมโทรมและถูกทำลายจากการเข้าไปใช้ประโยชน์ที่ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่และการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการควรมีการศึกษาและกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลผลกระทบต่อ

สิ่งแวดล้อมในช่วงระยะเวลาหนึ่งอย่างน้อยครบ 1 รอบปีการใช้ประโยชน์เพื่อกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว และผลักดันให้มีการบังคับใช้ขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

3. Retreat: การฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ทรัพยากรการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นที่เมื่อมีการใช้ประโยชน์ย่อมส่งผลถึงความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการต้องกำหนดแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อที่จะนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ โดยต้องวางแผนการฟื้นฟูตามบริบทและศักยภาพของพื้นที่ เช่น การบำบัดน้ำเสียด้วยดาด้าบอล หรือการปลูกปะการังเขากวาง เป็นต้น

4. Reserve: การอนุรักษ์ สิ่งที่สำคัญของการขับเคลื่อนแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ คือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สีเขียว สัตว์ป่า สัตว์น้ำ ตลอดจนวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการต้องสนับสนุนและกระตุ้นจิตสำนึกของคนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงนักท่องเที่ยวให้มีการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความยั่งยืนให้การท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยว

5. Recreation: กิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการต้องวางแผนและออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดทั้งความเพลิดเพลินใจและประสบการณ์การท่องเที่ยว และก่อให้เกิดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่น้อยที่สุด

6. Reduce: การลดการใช้พลังงานและทรัพยากรต่าง ๆ เนื่องจากการขนส่งเป็นภาคส่วนที่เป็นสาเหตุหลักของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เข้าสู่ชั้นบรรยากาศ เพราะการขนส่งใช้พลังงานเชื้อเพลิงจากฟอสซิลที่เมื่อมีการเผาไหม้ของเครื่องยนต์จะก่อให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ดังนั้น ในแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำจึงต้องส่งเสริมให้มีการใช้พลังงานทดแทนหรือพลังงานทางเลือกอื่น ๆ รวมทั้งการใช้นาพาหนะเพื่อการท่องเที่ยวที่ประหยัดพลังงานหรือไม่มีการใช้พลังงานเลยยกตัวอย่างเช่น การพัฒนาเส้นทางจักรยาน หรือ การล่องเรือมาด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ยังรวมถึงการลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้าหรือน้ำ และลดปริมาณขยะด้วยการแยกขยะและกำจัดขยะอย่างมีประสิทธิภาพ

7. Replace: การเปลี่ยนใช้อุปกรณ์คาร์บอนต่ำ นอกเหนือจากการลดการใช้พลังงาน สิ่งสำคัญที่สามารถดำเนินการได้คือ การเปลี่ยนใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า หรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ประหยัดพลังงาน หรือการเลือกใช้วัสดุในอาคารที่ช่วยลดการบริโภคพลังงาน และเปลี่ยนการใช้แสงสว่างจากไฟนีออนเป็นใช้แสงสว่างจากภายนอกอาคารในช่วงเวลากลางวัน

8. Reuse: การนำมาใช้ใหม่ แม้ว่าปัญหาด้านขยะจะไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการใช้พลังงานในการกำจัดขยะ รวมถึงการปล่อยก๊าซ

เรือนกระจกจากขยะที่ถูกหมักไว้ในพื้นที่ทิ้งขยะ ดังนั้น การนำกลับมาใช้ใหม่จึงเป็นการลดปริมาณขยะ และการลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เช่น การใช้กระดาษ 2 หน้า การใช้ขวดพลาสติกมาปลูกต้นไม้ เป็นต้น

2.3.4.7 ชุมชนคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Communities)

ชุมชนท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบสำคัญในแหล่งท่องเที่ยว การจัดการชุมชนในภาพรวมให้เป็นชุมชนคาร์บอนต่ำเป็นกลไกที่จะขับเคลื่อนการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำให้เป็นไปอย่างยั่งยืนเพราะนักท่องเที่ยวต่างหมุนเวียนกันมาจากที่ต่างๆ มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และเมื่อมาถึงจุดหมายแล้วแนวปฏิบัติและสภาพแวดล้อมของเมืองนั้นๆ รวมไปถึงวิถีของผู้คนในชุมชน (Lifestyle) ก็จะมีส่วนดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจและใส่ใจกับการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้คำว่า “ชุมชนคาร์บอนต่ำ” โดยทั่วไปแล้วจะหมายถึง ชุมชนที่มีวิถีการดำเนินชีวิตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (eco-friendly) ให้ความสำคัญกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงการที่คนในชุมชนมีความตระหนักในปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้พลังงานมีการใช้พลังงานทางเลือก การออกแบบบ้าน ยานพาหนะ ออกแบบเส้นทางขนส่งภายในชุมชนลดปัญหาการจราจรติดขัด การวางผังเมืองมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการลดการขนส่งวัตถุดิบจากภายนอกชุมชน เป็นต้น

โดยทั่วไปแล้วการจัดการและการให้บริการต่างๆ ในชุมชนคาร์บอนต่ำจะพิจารณาถึงองค์ประกอบหลักที่จะบ่งชี้ถึงความเป็นชุมชนที่มีกิจกรรม มาตรการและการขับเคลื่อนที่จะนำไปสู่เป้าหมายคือการลดคาร์บอน ดังภาพที่ 1 ซึ่งก็ได้แก่ การที่ชุมชนนั้นๆมีการใช้พลังงานทางเลือกทั้งพลังงานจากแสงอาทิตย์ พลังงานลม หรือพลังงานน้ำอีกทั้งยังมีการรณรงค์ให้สมาชิกในชุมชนลดการใช้พลังงานเชื้อเพลิงที่เกิดจากซากพืช ซากสัตว์ (Fossil Energy) มีการส่งเสริมมาตรการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและการใช้พลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy) มีการให้บริการโฮมสเตย์หรือที่พักที่เน้นการออกแบบเฉพาะ เป็นสถาปัตยกรรมที่ใช้วัสดุในท้องถิ่นมีการนำนวัตกรรมโครงสร้างอาคารแบบลดโลกร้อน รวมไปถึงกิจกรรมต่างๆในชุมชนมีการส่งเสริมกิจกรรมที่ปล่อยคาร์บอนต่ำ การลดขยะของเสียในชุมชนและมีการนำวิธีการกำจัดทิ้งที่ไม่เปลืองพลังงานมาใช้ นอกจากนี้ยังต้องมีการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินหรือการวางผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับเงื่อนไขข้อจำกัดของพื้นที่ และท้ายที่สุดคือ บรรยากาศในชุมชนซึ่งพลเมืองในนั้นควรจะต้องมีความเข้าใจและตระหนักถึงผลเสียของปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ก็จะทำให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวต่อไป

2.3.4.8 การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำโดยชุมชน

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) เข้าสู่ชั้นบรรยากาศค่อนข้างมาก โดยมีปริมาณประมาณร้อยละ 5 หรือประมาณ 1,307 ล้านตัน ซึ่งสามารถจำแนกได้จากภาคการขนส่งทางอากาศมากที่สุดร้อยละ 40 รองลงมาคือ การขนส่งทางบก คิดเป็นร้อยละ 32 การบริการด้านที่พักแรม คิดเป็นร้อยละ 21 กิจกรรมการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 4 และการขนส่งอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 3 ตามลำดับ และมีการคาดการณ์ว่าอีกประมาณ 20 ปีข้างหน้า ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จะเพิ่ม

สูงขึ้นถึงร้อยละ 130 (UNWTO, 2008) ทั้งนี้ เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก ดังนั้น จึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ต่อการเป็นหนึ่งในสาเหตุของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO2) โดยนักท่องเที่ยวแต่ละคนเป็นต้นเหตุที่สำคัญในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เฉลี่ย 15.96 กิโลกรัม/คน/วัน และโรงแรมมีส่วนมากที่สุดถึงร้อยละ 58 รองลงมาคือ ร้านอาหาร คิดเป็นร้อยละ 27 เรือโดยสาร คิดเป็นร้อยละ 10 ทั้งนี้เฉพาะในส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวในเกาะช้างมีส่วนในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สูงถึง 29.28 CO2ton ด้วยเหตุนี้ทำให้ทุกภาคส่วนต้องหันมาให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ (โครงการปกป้องสภาพภูมิอากาศในภาคการท่องเที่ยว, 2555)

ทั้งนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2552) ได้นำเสนอแนวคิด 7 Greens เป็นแนวคิดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายธรรมชาติ และสร้างความยั่งยืนให้กับทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยเน้นสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และนำไปสู่การปฏิบัติทั้งของธุรกิจการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ชุมชน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมดเพื่อลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพราะทุกกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวที่ต้องใช้ยานยนต์และน้ำมันจะส่งผลกระทบต่อปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกค่อนข้างมาก ซึ่งส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด 7 Greens คือ “กิจกรรมสีเขียว (Green Activity)” ที่เน้นการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่รบกวนหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับทรัพยากรการท่องเที่ยว และ ชุมชนสีเขียว (Green Community) ที่ต้องรู้เท่าทันและตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและอัตลักษณ์ชุมชนโดยไม่มี การแต่งเติมหรือเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อความยั่งยืนทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม เพื่อ นำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียว (Green Attraction) ในการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติให้นานเท่า นาน กิจกรรมการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นได้แต่ต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยว ภายใต้การมีความ รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Green Plus) เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ร่วมลดการปล่อย ก๊าซเรือนกระจก หรือลดผลกระทบต่อการท่องเที่ยว อาทิ การปลูกป่าชายเลน การเก็บขยะออกจากป่า เป็นต้น

กิจกรรมการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถลดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม หรือลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเข้าสู่ชั้นบรรยากาศได้มาก เนื่องจากกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเป็นส่วนที่สำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้องในทุกกระบวนการของ การท่องเที่ยวตั้งแต่การเดินทาง การเช็คอินเข้าพักในโรงแรม การขับรถ การล่องเรือ การชมการแสดง การ รับประทานอาหาร เป็นต้น ซึ่ง Yang (2010) ได้นำเสนอว่าปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จะเพิ่มขึ้น เนื่องจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ดังนั้น กิจกรรมการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำจึงเป็นแนวทางที่จะสามารถลด ปริมาณการปล่อยคาร์บอนสู่ชั้นบรรยากาศด้วยกิจกรรมที่ลดการใช้พลังงาน อาทิ การปั่นจักรยานท่องเที่ยว การ พายเรือแจว เรือมอด การพายเรือคายัค การปลูกป่าชายเลน เป็นต้น เพราะพลังงานที่ใช้เพื่อการท่องเที่ยวไม่ว่าจะ

เป็นด้านยานพาหนะ เครื่องใช้ไฟฟ้าในโรงแรม การทำอาหารล้วนแต่ส่งผลต่อปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เข้าสู่ชั้นบรรยากาศ ด้วยเหตุนี้ จึงสามารถสรุปได้ว่า

“กิจกรรมการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับการลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศด้วยการใช้พลังงานให้น้อยที่สุด ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการสร้างจิตสำนึกให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการ ธุรกิจท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว”

เห็นได้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำจะสามารถลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ ซึ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ประกอบไปด้วยแนวคิด 3 R's ได้แก่ การลด (Reduce) การนำมาใช้ใหม่ (Reuse) และการเปลี่ยน (Replace) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การลด (Reduce) กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำจะเน้นการลดการบริโภคพลังงานทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการลดการใช้พลังงานทางตรง อาทิ พลังงานเชื้อเพลิงจากฟอสซิลสำหรับยานพาหนะ หรือลดการใช้ไฟฟ้า หรือลดการใช้พลังงานทางอ้อมด้วยการลดการใช้วัสดุที่ย่อยสลายยาก เช่น การใช้กล่องพลาสติกสำหรับใส่อาหารกลางวันให้นักท่องเที่ยวแทนการใช้กล่องโฟม เป็นต้น โดยในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำควรมีการลดการใช้พลังงานเชื้อเพลิงหรือพลังงานไฟฟ้าให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งผู้ที่วางแผนบริหารจัดการต้องระบุถึงกิจกรรมที่สามารถลดการใช้พลังงานได้ และกิจกรรมที่ไม่สามารถลดการใช้พลังงานได้ รวมไปถึงการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์หรือวัสดุที่มีการใช้พลังงานทางอ้อมในการผลิต เช่น พลาสติก หรือ เสื้อผ้าสีเข้ม เป็นต้น

2. การนำมาใช้ใหม่ (Reuse) การนำมาใช้ใหม่เป็นส่วนหนึ่งของการลดการใช้พลังงานด้วยการนำมาใช้ใหม่ซึ่งเป็นการลดปริมาณขยะด้วยการแยกขยะก่อนทิ้ง และนำสิ่งที่สามารถใช้ได้มาใช้อีกได้ อาทิ ใช้กระดาษ 2 หน้า ซึ่งจากตารางที่ 1 จะเห็นว่าหากสามารถลดการใช้กระดาษได้ 1 ริมสามารถลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ 1.12 กิโลกรัม นอกเหนือจากการนำกระดาษกลับมาใช้ใหม่ หากมีการลดใช้โฟมบรรจุอาหารกลางวันสำหรับนักท่องเที่ยวในโปรแกรมการท่องเที่ยวแล้ว ควรมีการใช้กล่องพลาสติกใส่อาหารที่สามารถนำมาใช้ใหม่ หรือแก้วพลาสติกที่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้หลาย ๆ ครั้ง หรือหากเป็นไปได้ใช้น้ำบรรจุขวดแก้วที่สามารถนำมาบรรจุใหม่ได้

3. การเปลี่ยน (Replace) การเปลี่ยนใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีวัตถุดิบจากธรรมชาติให้มากที่สุดเป็นส่วนหนึ่งของการลดผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศได้ อาทิ การเปลี่ยนใช้หลอดไฟแบบไส้เป็นหลอดตะเกียบ หรือเปลี่ยนเป็นหลอด LED หรือการเปลี่ยนจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ใช้เครื่องยนต์เป็นการใช้แรงมนุษย์ในกิจกรรมการล่องเรือ หรือ การเปลี่ยนร่มบังแดดจากการใช้ผ้าใบเป็นร่มผ้าสีธรรมชาติ เป็นต้น

สรุป กิจกรรมการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ต้องอาศัยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ การใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ผลิตจากวัตถุดิบธรรมชาติ เครื่องแต่งกายที่มีสีแนวธรรมชาติ หรือ Earth Tone การลดการใช้เครื่องยนต์หรือพลังงานเชื้อเพลิงฟอสซิล การสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว และชุมชนเข้มแข็งซึ่งองค์ประกอบทั้ง 5 จะสนับสนุนหลักแนวคิด 3R's ที่ประกอบไปด้วย การลด (Reduce) การใช้พลังงานเชื้อเพลิง การนำกลับมาใช้ใหม่ (Reuse) โดยใช้วัสดุ สิ่งของและอุปกรณ์ที่ใช้ได้หลาย ๆ ครั้ง และการเปลี่ยน (Replace) มาใช้ผลิตภัณฑ์หรือวัสดุอุปกรณ์ที่สามารถลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศ

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดี ต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไร้ทิศทางและประสบความสำเร็จ การพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ (System approach) และบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายนั้น จำเป็นจะต้องพิจารณาระบบย่อย (Subsystem) หรือองค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบและความสัมพันธ์ (Relationship) ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น รวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวด้วย (นิภาพร หนูอักษร, 2548) ซึ่งองค์กร UNESCO ได้กล่าวถึงประสบการณ์การท่องเที่ยวในหลวงพระบางได้

แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การวางแผนและการจัดการเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าหากประเทศต้องการที่จะประสบความสำเร็จ การขาดการวางแผนที่ดีในการก่อสร้าง การโฆษณา การลงทุน ก็จะไม่สามารถนำไปสู่ผลประโยชน์ได้ การขาดการบริหารที่มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดปัญหาต่อภาวะการณ์ควบคุมในอนาคต ไม่ใช่แต่เพียงการวางแผนและการจัดการอย่างเดียวเท่านั้นว่าเป็นสิ่งสำคัญ แต่การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ก็มีความสำคัญเช่นกัน ชุมชนในหลวงพระบางจะต้องได้รับรู้ในรายละเอียดและได้รับโอกาสเพื่อร่วมกันวางแผนและกระบวนการจัดการ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 2004)

การจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้พัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และความงดงามทางสุนทรียภาพ มีการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและยาวนาน โดยไม่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่นเดียวกับ ราไพบรณ แก้วสุริยะ (2547) ได้กล่าวถึงหลักการในการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตามหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวของโลกไว้ดังต่อไปนี้

1) อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using resource sustainable) หมายถึง มีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากร ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัด คำนึงถึงต้นทุนด้านคุณค่าและคุณภาพของธรรมชาติ และต้นทุนทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นควบคู่กับการลดการก่อของเสีย (Reducing over-consumption and waste) การร่วมกันวางแผนกับผู้เกี่ยวข้องจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติ มีคุณภาพเหมือนกัน หรือใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก

3) รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintain diversity) ต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยวโดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการเพิ่มคุณค่า และมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้น หรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

4) ประสานแผนการพัฒนากการท่องเที่ยว (Integrating tourism into planning) การประสานแผนการพัฒนา กับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองท้องถิ่น (อบต. หรือเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวมีศักยภาพ

5) นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting local economy) การประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่น นำไปประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยว เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น

6) การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving local communities) มีการร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation approach) โดยเข้าเป็นหน่วยงานร่วมจัด ร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหา ร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว ร่วมประเมินผลการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนั้นต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

7) จัดประชุม และปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting stakeholders and the public) ต้องมีการประสานกับพหุภาคี ได้แก่ ชุมชนหรือประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อร่วมประชุมปรึกษาหารือในการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด เพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน

8) การพัฒนาบุคลากร (Training staff) การให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ มีแนวคิด และมีวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร และช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว

9) การจัดเตรียมข้อมูลบริการข่าวสารการท่องเที่ยว (Marketing tourism responsibly) มีการจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว และการบริการการขายให้พร้อม มีเพียงพอต่อการเผยแพร่ ซึ่งอาจจัดทำในรูปแบบสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่างๆ

10) ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking research) การช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่า รวมถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว การลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัย เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการ การบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) มีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) ซึ่งเป็นกระแสความคิดหลักของโลกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา และได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ จะต้องมีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนาน และมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่ รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อนำหลักการนี้มาปรับใช้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงมีจุดเน้นที่สำคัญดังนี้

1. จะต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ ในระยะเวลายาวนาน จนถึงชั่วลูกชั่วหลาน มิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้น
2. ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง และลดปริมาณของเสีย ที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม
3. มีการกระจายรายได้ และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่น ที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วม ในการจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
4. มีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการวางแผนงาน การจัดสรรงบประมาณ และการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม
5. มีการสร้างเครือข่าย เพื่อเผยแพร่แนวคิด การศึกษาวิจัย และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ออกไปในหมู่ประชาชน ทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศอย่างกว้างขวางหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.4.1 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ยังคงมีความไว้วางใจให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้ถึงท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยให้น้ำหนักไปยังเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำอย่างจริงจัง พร้อมกับกำหนดเป้าหมายชัดเจนให้ผลักดันการกระจายรายได้สู่จังหวัดท่องเที่ยวรอง และความมุ่งมั่นของที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้ยั่งยืน ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ควบคู่กับการพัฒนาประเทศ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับยุทธศาสตร์ชาติ คือ กรอบพัฒนาประเทศระยะยาว เพื่อให้ประเทศบรรลุวิสัยทัศน์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยครอบคลุมตั้งแต่ปี 2561-2580 ในส่วนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวระดับโลก หรือ เป็นแม่เหล็กการท่องเที่ยวระดับโลก โดยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รูปแบบการท่องเที่ยวที่ประเทศไทยให้ความสนใจเพื่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั่วโลก คือ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านการพัฒนาสินค้าและบริการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย รวมทั้งการยกระดับมาตรฐานธุรกิจบริการด้านการส่งเสริมสุขภาพการเสริมความงามสู่ตลาดระดับสูง รวมถึงการท่องเที่ยวทางน้ำ และการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภูมิภาคท้องถิ่นทั่วประเทศเพื่อขยายการท่องเที่ยวของไทยและภูมิภาคไปพร้อมกัน ซึ่งนับเป็นมูลค่ามากมายที่จะสามารถพัฒนาชุมชนให้น่าท่องเที่ยว เน้นพัฒนาระดับท้องถิ่น

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาจึงได้เกิดแนวความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เกิดเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่หลากหลาย หนึ่งในนั้นคือ ‘การท่องเที่ยวโดยชุมชน จากข้างต้นเมื่อพิจารณาจะพบว่า ยุทธศาสตร์ต่างๆเน้นไปที่ชุมชนท้องถิ่น การดึงเสน่ห์ความเป็นตัวตน เอกลักษณ์ของชุมชน ภูมิปัญญาที่ซ่อนอยู่ เพื่อนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวทั่วโลก จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism) เป็นแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวที่เพิ่มอำนาจการต่อรองของคนในชุมชนในการที่จะบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งสร้างผลประโยชน์ต่างๆจากทรัพยากรเหล่านั้นผ่านการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อนำมาซึ่งการพัฒนาภายในชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนนี้เป็นการพัฒนาจากล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach) เพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งการอนุรักษ์ การพัฒนา และ การร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ของคนในชุมชน (Manyara & Jones, 2007; Robinson, 2012, pp. 29-32)

(พจนานุกรม, 2546: 178-179) ได้ระบุว่า แนวคิดและต้นกำเนิดของคำว่า อีโคทัวร์ริซึม (ecotourism) มาจากประเทศตะวันตก มีการให้คำนิยามคำนี้หลากหลายขึ้นอยู่กับภูมิหลังของแต่ละคนหรือสังคมที่ผู้เขียนหรือนักวิชาการคลุกคลีอยู่ โดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาที่คู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในบริบทสังคมไทยที่คนกับธรรมชาติมีความผูกพันใกล้ชิดกัน แนวคิดนี้จึงเน้นบทบาทของคนและชุมชนมากขึ้น สอดคล้องการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า “การ

ท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน” ซึ่งมองว่าคนและชุมชนเข้าไปมีบทบาทในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมกับส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีแหล่งธรรมชาติเป็นฐาน จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community base sustainable tourism) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน” โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ (วิระพล ทองมา; ประเจต อำนวย, 2547 และ สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับ สินธุ์ สโรบล และคณะ (2546:12) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึงทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง การท่องเที่ยว บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ มาใช้เป็นต้นทุนหรือใช้เป็นปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนภายในชุมชน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืน และเกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุปในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนในหลากหลายรูปแบบ โดยรูปแบบการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับทรัพยากรการที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ มาใช้เป็นต้นทุนหรือใช้เป็นปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เป็นต้นทุนที่สามารถจับต้องได้และไม่สามารถจับต้องได้ นำมาต่อยอดพัฒนากลายเป็นผลิตภัณฑ์และบริการทางการท่องเที่ยว และในส่วนของกระบวนการส่งมอบกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นคนในชุมชนจะเป็นผู้กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวเอง และในการจัดการองค์กรชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา พร้อมไปกับการบริหารจัดการผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างทั่วถึง ในขณะเดียวกันการพัฒนาศักยภาพของคนภายในชุมชนจะเน้นให้เกิดความยั่งยืน และเกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นมากที่สุด โดยต้องคำนึงถึงผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ

2.4.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีอยู่ 4 ด้าน กล่าวคือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) องค์กรชุมชน 3) การจัดการ 4) การเรียนรู้ ได้แก่

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

1.1 ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิธีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

1.2 ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. ด้านองค์กรชุมชน

2.1 ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน

2.2 มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย

2.3 ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

3. ด้านการจัดการ

3.1 มีกฎและกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว

3.2 องค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้

3.3 มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

3.4 มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4. ด้านการเรียนรู้

4.1 ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

4.2 มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน

4.3 สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

และ ภาวเดช พยัฆวิเชียร (2545) ได้กล่าวถึง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย นอกจากองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านแล้วสิ่งที่ควรคำนึงไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมโดยคนเป็นผู้ดำเนินการเป็นอุตสาหกรรมเพื่อคนมีการจัดการบริหารโดยใช้มิติทางวัฒนธรรมและมิติทางวัฒนธรรมและมิติทางจิตวิญญาณโดยมีรูปแบบของอุตสาหกรรมบริการระหว่างผู้มาเยือนกับเจ้าบ้าน

2. การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะต้องประกอบด้วย มิติทางด้านสิ่งแวดล้อมนิเวศวิทยา มีการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและรักษาต้นทุนอย่างยั่งยืน มิติด้านคนจะต้องมีการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน STEP (Sustainable Tourism Eliminating Poverty) และเพื่อบรรลุการเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

3. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการสร้างโอกาสให้กับชุมชนในการแสวงหาการประสบความสำเร็จในการจัดการด้วยตัวของชุมชนเองแต่ในสถานการณ์ปัจจุบันจะเป็นไปได้หรือไม่

4. นโยบายของรัฐด้านการท่องเที่ยวของชุมชน นโยบายของรัฐด้านการท่องเที่ยวของ ชุมชนยังคงเป็นไปในลักษณะของการเน้นการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยภาพรวม มีการเน้นกิจกรรมการตลาดโฆษณาประชาสัมพันธ์และมองชุมชนเป็นสินค้าการท่องเที่ยวถึงมีนโยบายภาพรวมแต่ก็ยังขาดการบูรณาการและความชัดเจน ซึ่งจริงๆ แล้วภาครัฐควรจะพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนความรู้อันมีแผนพัฒนาแผนจัดการของชุมชนที่ชัดเจนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน

5. การดำรงวิถีของชุมชน การดำรงวิถีของชุมชนนั้นเป็นเพราะในสภาพของความเป็นจริง ชุมชนไทยยังมีความยากจน ยากไร้ในวิถีการเกษตรยังขาดความเชื่อมต่อผสมผสานวิถีโลกเดิมกับโลกาภิวัตน์และหากมีการท่องเที่ยวก็จะคาดหวังการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจมากกว่า

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งที่พูดถึงกันมากในปัจจุบัน แต่ความเป็นจริงคือภาคประชาชนยังมีส่วนร่วมแบบสมยอม ที่ต้องทำกันไปหรือมีส่วนร่วมแค่เพียงการรับประโยชน์ที่หยิบยื่นให้เท่านั้น จะทำอย่างไร ชุมชนจึงจะมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถเลือกได้ตามความประสงค์ของชุมชนเอง

7. การเตรียมความพร้อมของชุมชน นั่นคือ ต้องมีการเตรียมความพร้อมของชุมชนไปด้วย เพราะชุมชนของไทยยังคงมีช่องว่างและขาดภูมิคุ้มกันมีจุดอ่อนด้านเศรษฐกิจที่ไม่มั่นคง ตลอดจนจุดอ่อนด้านสภาพสังคมและจุดอ่อนด้านวิชาการที่สามารถรองรับการปรับเปลี่ยนของโลกาภิวัตน์ซึ่งทางออกก็ควรเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนที่สามารถนำมาใช้ได้สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันตลอดจนหาที่ปรึกษา หรือพี่เลี้ยงในการพัฒนาตนเองอันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ร่วมกันได้ในที่สุด

8. ผลประโยชน์สภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันเราจะพบว่า ยังมีการปันประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรมอยู่ในสังคม การพัฒนายังคงเป็นการมองผลประโยชน์ในระยะสั้นโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของลูกค้ายุคใหม่ในกระบวนการผลิต คิดแต่เพียงความต้องการของผู้ขายแต่เพียงด้านเดียวที่สำคัญ ไม่ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจนทางเลือกของการจัดการท่องเที่ยวก็คือควรที่จะกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้เหมาะสมกับสินค้าการท่องเที่ยวต่างๆ มีการให้มูลค่าเพิ่มทางด้านวัฒนธรรม ตลอดจนความรู้แก่นักท่องเที่ยว ที่สำคัญต้องค้าขายอย่างเป็นธรรม และหากเป็นไปได้ก็ควรจะต้องนำความรู้ด้านสื่อสารสนเทศมาใช้ในการเผยแพร่และการขายด้วย

2.4.3 แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือเครื่องมือพัฒนาสู่ความยั่งยืน การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนเพื่อให้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวตกอยู่กับคนในชุมชน โดยหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น มีด้วยกัน 10 ข้อ คือ

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต

5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. ชุมชนยังคงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เข้าใจและเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงถือเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชนโดยแท้ ทั้งยังเป็นสะพานเชื่อมระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตเข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม สร้างความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น ก่อให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืนในที่สุด เครื่องมือสู่ความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความอยู่ดีมีสุขตลอดจนรักษาอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น โดยดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผ่านเครื่องมือการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจะเป็นตัวช่วยสำคัญในการไปสู่เป้าหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องทำอย่างมีส่วนร่วม หรือ Co-creation ทฤษฎีนี้คิดค้นและเขียนขึ้นโดย ผู้อำนวยการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (พ.ศ. 2553-2561) ถือเป็นกุญแจเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้การประสานเชื่อมโยงเครือข่ายจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาควิชาการ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนมา ‘ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์’ โดยมีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

1. เน้นการนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพมากกว่าเน้นปริมาณนักท่องเที่ยว โดยมุ่งการสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
2. มีการบริหารจัดการที่สมดุลระหว่างความต้องการของนักท่องเที่ยวกับผลประโยชน์ของเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ยึดหลักความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อมิให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และป้องกันกลุ่มทุนนอกพื้นที่เข้ามาครอบงำผลประโยชน์และทิ้งปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้กับแหล่งท่องเที่ยว
3. มีการสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในช่วงนอกเทศกาลท่องเที่ยวโดยต้องเป็นกิจกรรมใหม่ๆ ที่น่าสนใจและซ้ำเสริมกัน
4. เน้นการบูรณาการการทำงานระหว่างชุมชนท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มุ่งเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5. มีการรับฟังความเห็นระหว่างกัน ทั้งชุมชน ประชาชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและหาทางออกเพื่อเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย

ซึ่งนัยสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) นั้นต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งมีการกำหนดทิศทาง การจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน ที่ดำเนินการครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนมีบทบาทในการเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเพื่อสร้างเงื่อนไขและโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะเข้าสู่พื้นที่หรือชุมชนที่ต้องการให้ตนเองเป็นที่รู้จักในมุมมองที่กว้างขึ้น เพื่อให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการ ทรัพยากร และการกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน อย่างไรก็ตาม ชุมชนต้องเตรียมพร้อมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีทั้งผลกระทบด้านบวกที่ส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึก มีการพัฒนาตนเอง การพึ่งพาเกิดการเรียนรู้พัฒนา มีการเพิ่มพูนองค์ความรู้ การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคมวัฒนธรรม และ 3) สิ่งแวดล้อม (วิระพล ทองมา และ ประเจต อำนาจ, 2547 และ องค์กรบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2561)

1. ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่มุ่งหมายให้การท่องเที่ยวเป็นเศรษฐกิจหลักของชุมชน เพราะอาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และชุมชนจะไม่สามารถอยู่ได้หากภาวะท่องเที่ยวในชุมชนซบเซาลง แต่ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวโดยชุมชนคืออาชีพเสริมที่เกิดจากการจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดมูลค่าและประโยชน์สูงสุด นำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดี พร้อมทั้งนำบรรยากาศแห่งความอบอุ่นและความเข้มแข็งกลับคืนสู่ชุมชนอีกด้วย ดังเช่นที่ ชุมชนบ้านชากแง้ว จ.ชลบุรี เป็นตัวอย่างของชุมชนที่ได้ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากผู้นำชุมชนและคนในชุมชนตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงของชุมชน จึงร่วมกันพัฒนาและผลักดันให้คนในชุมชนร่วมกันเปิดชุมชนเป็น ตลาดจีนโบราณชุมชนบ้านชากแง้ว เพื่อเปลี่ยนความเสียบเหงาให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมนำของดี ของอร่อย มาร่วมกันขายให้นักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดรายได้เสริม พร้อมทั้งเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมเงินในชุมชนไว้ไม่ให้สูญหายแต่เหนือกว่าสิ่งอื่นใด คือการกลับมารวมตัวพร้อมหน้าพร้อมตาของลูกหลานซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนต่อไป

2. ผลประโยชน์ด้านสังคมวัฒนธรรม

คือผลประโยชน์ที่ประจักษ์ชัดสุดและเกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มต้น จากการร่วมมือกันของคนในชุมชน การสำรวจชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี อัตลักษณ์ที่เป็นมรดกทางสังคมของแต่ละชุมชนซึ่งไม่เพียงเป็นเสน่ห์ของการทำ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่ยังเป็น การค้นพบคุณค่าที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมีส่วนร่วม และความเป็นหนึ่งเดียวกันของชุมชนซึ่งชุมชนบ่อสวก จ.น่าน เป็นชุมชนต้นแบบของ อพท. ที่หยิบอัตลักษณ์ของชุมชนมานำเสนอแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เพราะได้รับมรดกล้ำค่าจากบรรพบุรุษ นั่นคือ เตาเผาโบราณอายุราว 750 ปี ที่คนบ่อสวกเห็นคุณค่าสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้เตาเผาประวัติศาสตร์ มีเยาวชนมานั่งปั้นหม้อดินเผา รวมทั้งคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้การทำทอผ้าด้วยมือ โดยการสอนและถ่ายทอดจากคนรุ่นเก่า ล้วนเป็นผลของการสืบทอดที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

3. ผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม

คือการคืนสิ่งแวดล้อมสู่ชุมชนผ่านเงื่อนไขของการท่องเที่ยวที่ใช้ความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมเป็นลู่ นำเสนอในรูปแบบของการท่องเที่ยวขณะเดียวกันยังสามารถป้องกันการเข้ามาของนายทุนที่อาจสร้างเงินสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับชุมชนแต่สิ่งที่ถูกทำลายคือสิ่งแวดล้อมจากการเข้ามาโดยไม่คำนึงถึงชุมชนตั้งนั้น การทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นทั้งการรักษาสิ่งแวดล้อมที่อาจเปลี่ยนแปลงไป และปกป้องสิ่งแวดล้อมในชุมชนไม่ให้ถูกรุกรานจากคนภายนอกดังเช่นการได้ผืนป่าคืน ของชุมชนปลา จ.เลย ที่ร่วมแรงร่วมใจคืนผืนป่ากว่า 2,000 ไร่ ให้กับ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง นับเป็นจุดเริ่มต้นของการฟื้นฟูระบบนิเวศขนาดใหญ่ที่ให้ประโยชน์ยั่งยืนไปสู่รุ่นหลัง ซึ่งต้องอาศัยความเสียสละและการพูดคุย เพื่อให้ชุมชนเห็นพ้องต้องกันว่า การคืนที่ดินทำกินให้เป็นพื้นที่ป่าจะเกิดประโยชน์มหาศาลเพราะเมื่อระบบนิเวศสมดุล ชาวบ้านจะสามารถประกอบอาชีพ ทำมาหากินได้ง่ายขึ้น

2.4.5 ผลกระทบจากการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism: CBT)

ในเรื่องการการพัฒนาการท่องเที่ยวทุกประเภท ทุกพื้นที่ หรือการพัฒนาเรื่องใดๆย่อมมีผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้จากการพัฒนา ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความเชื่อมโยงกันใน 2 ลักษณะ (บุญณินดา โสตา, 2544) ดังนี้

1. ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การสร้างงาน การพัฒนาอาชีพการท่องเที่ยว ระบบตลาด ระบบผลิตรายได้ และครอบครัวชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งผลประโยชน์ทางสังคมเกี่ยวกับการพัฒนาทางสร้างสรรค์ในสังคม การติดต่อที่มีรูปแบบมากขึ้น การสร้างสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบแก่สังคม เช่น ความปลอดภัย การมีระเบียบ และอิสระของสังคมจะได้รับการเอาใจใส่มากขึ้น เป็นต้น

2. ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนทั้งทางบวกและลบ ซึ่งผลกระทบทางบวกที่มีผลทางเศรษฐกิจ สังคม และผลกระทบทางลบที่ก่อให้เกิดความทรุดโทรมของสังคมเนื่องจากการจัดการไม่ดีทำให้โครงสร้างการบริหารชุมชนเปลี่ยนแปลง และ (วีระพล ทองม, 2547) ได้สรุปเรื่องของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีผลกระทบด้านบวกและด้านลบ ได้แก่

1. ผลกระทบด้านบวก ส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึกเกิดการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง คิดเป็นทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา เกิดรายได้เพิ่มขึ้นมีการรวมตัวกัน สร้างความเข้มแข็งในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตามความคาดหวังและความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อให้เป็นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคมวัฒนธรรม 3) สิ่งแวดล้อม และสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนคือ การรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา สืบสานสืบทอด ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้ เกิดความรักความภาคภูมิใจในความรู้สึกรักเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในทรัพยากรของชุมชน และเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในที่สุด

2. ผลกระทบด้านลบ เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว การใช้ น้ำ ระบบนิเวศธรรมชาติ การรับวัฒนธรรมที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว เกิดกระแสการเลียนแบบ มีความขัดแย้งทางความคิด เสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะต้องรองรับนักท่องเที่ยว และที่สำคัญคืออาจถึงกับสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป ในส่วนการตลาดนั้นแต่ละชุมชนจะต้องให้ข้อมูลแนะนำชุมชนตนเองและชุมชนอื่นที่ถูกต้องและน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว และที่น่าภูมิใจสำหรับชุมชนคือ การรักษาระยะห่างแห่งทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา แต่ชุมชนไม่ได้ละทิ้งพื้นฐานเดิม หรือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปตามกระแสวัฒนธรรม และไม่ได้มุ่งหวังรายได้จากการท่องเที่ยวที่จะได้ให้ เป็นรายได้หลักของชุมชนโดยละทิ้งอาชีพดั้งเดิมที่จะเป็นการที่จะปรับตัวเพื่อรองรับกระแสการท่องเที่ยวที่เข้าไปในชุมชน

และทั้งนี้ บุชบา สิทธิการ (2551) ได้อธิบายถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

1. ร่วมกันตัดสินใจ (Decision Making) ว่าต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองหรือไม่ ทั้งนี้ชุมชนต้องได้รับข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงเพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจ
2. ร่วมวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว (Planning) โดยร่วมมือกับภาคีการท่องเที่ยวอื่น
3. ร่วมในการดำเนินการ (Implementation) จากแผนพัฒนาสู่การปฏิบัติ
4. ร่วมตรวจสอบ (Auditing) เพื่อติดตามผล
5. ร่วมประเมินผลการดำเนินการ (Evaluation) เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิผลของการดำเนินการตลอดจนปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น
6. ร่วมกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา (Problem Resolution) ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะมีผลทำให้ประชาชนตระหนักในความเป็นชุมชน เล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนวัฒนธรรมของตนเอง อีกทั้งยังจะตอบสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความ

ต้องการของนักท่องเที่ยว ภายใต้ขีดความสามารถที่ชุมชนจะรองรับได้ และให้ชุมชนรักและหวงแหนเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นไว้ให้นานที่สุด

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในพื้นที่ท่องเที่ยว คือ การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง ทั้งนี้ก็เพราะการที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกๆกิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่ของตนซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว อันมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่า ประชาชนท้องถิ่นเองมีฐานะเป็นเจ้าของทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมทั้งหมดที่มี การบริหารจัดการเกิดจากการริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรมตลอดจนประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการตัดสินใจ และท้ายสุดประชาชนท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควบคุม และตรวจสอบกิจกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้น จะช่วยให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวที่มาจากผู้รู้ ผู้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่อย่างแท้จริง ทั้งนี้ก็เพื่อการแก้ไข ปรับปรุงให้ตรงจุด การส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมกับบริบทชุมชน

2.4.6 เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การที่แหล่งท่องเที่ยวมีระบบการบริหารจัดการที่มีมาตรฐาน เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวกระจายสู่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เครื่องมือ ‘เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชนของประเทศไทย’ หนทางสู่ชุมชน อยู่ดีมีสุข เป็นเครื่องมือให้ชุมชนที่ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นเครื่องมือในการวางแผน ดำเนินการและประเมินผล อ้างอิงมาจากแนวทางการพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนระดับสากลของ Global Sustainable Tourism Council (GSTC) โดยมีองค์ประกอบที่ชุมชนสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี
3. ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน
4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน
5. ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

โดยเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วยเกณฑ์ย่อยที่ใช้วัดระดับประสิทธิภาพของแต่ละเป้าประสงค์จากการประเมินตนเอง ต่อยอดเพิ่มมูลค่าสิ่งที่ดี พัฒนาสิ่งที่ขาดเชิญคนนอกมาร่วมให้ข้อเสนอแนะ และถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาต่อ

ตัวอย่างแรกชุมชนที่ได้มีการนำเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปปรับใช้ ตัวอย่างเช่น ชุมชนในหุบเขาสี่ชมพู ‘กกสะทอน’ จ.เลย ที่มีภูมิลำเนา หมู่หมากสุคติสำหรับผู้ที่อยากชมความงามของ ซากุระเมืองไทย ในบรรยากาศลมหนาวช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ สีชมพูกลายเป็น ฉากโรแมนติก ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและเม็ดเงินมหาศาลเข้ามาสู่ชุมชน ทางชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนกกสะทอน จึงมีการประเมิน และสร้างความ

เข้าใจให้คนในชุมชนตระหนักถึงการดูแลรักษาทรัพยากร และสภาพแวดล้อมของภูมิลำเนา มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ โดยมีกฎร่วมกันว่า ต้องไม่มีการก่อมลพิษ ห้ามนักท่องเที่ยวกางเต็นท์ และจำกัดปริมาณนักท่องเที่ยวต่อวัน เพื่อความปลอดภัยและรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนไว้ให้ยั่งยืน อีกทั้งยังบริหารจัดการเรื่องกองทุนส่วนกลางอย่างละเอียดและโปร่งใส มีเส้นทางรายรับ รายจ่าย และการกระจายรายได้ไปสู่กลุ่มต่างๆ อย่างชัดเจน ซึ่งนี้ทำให้ชุมชนกอกะทอน สามารถบริหารจัดการ กับจำนวนนักท่องเที่ยวและบริหารจัดการการเงินได้อย่างดี

ตัวอย่างที่สอง ‘บ้านไร่กองขิง’ จ.เชียงใหม่ ถึงแม้จะไม่มีทรัพยากรทาง การท่องเที่ยวที่ดึงดูดตา แต่ที่นี่มี สิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ นั่นคือ ความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน การบริหารจัดการกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง ความสามัคคี ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม เหล่านี้ทำให้นักท่องเที่ยวบอกกัน ปากต่อปาก ถึงความเอาใจใส่ และหัวใจ ที่รักในการทำการท่องเที่ยวโดย ชุมชน จนทำให้เป็นที่ยอมรับและได้รับรางวัลทางการท่องเที่ยวมากมาย จะเห็น ได้ว่าชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชน เป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นผู้บริหารจัดการการท่องเที่ยว เครื่องมือที่เกิดจากการลองผิด ลองถูก แล้วนำมาถอดบทเรียน เป็นเครื่องยืนยันว่าสามารถนำไปใช้ ได้จริง องค์ ความรู้นี้จะเป็นการต่อยอดให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในชุมชนท้องถิ่น เมื่อฐานเข้มแข็งก็สามารถต่อยอดไปสู่ จังหวัด ภูมิภาค สังคม และประเทศได้ต่อไป

นอกจากการคำนึงถึงเกณฑ์ในการพัฒนาทั้งหมด 5 ด้าน ดังกล่าวแล้ว ในการจัดการการท่องเที่ยวโดย ชุมชน ยังต้องอาศัยการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่อีกด้วย โดยทุกกิจกรรมจะต้องให้ ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นอีกทางเลือกหนึ่งมีบทบาทต่อคนและชุมชนเพิ่มมากขึ้น ด้วย เพราะการดำเนินการที่สามารถตอบสนองและพัฒนาสู่กระบวนการพัฒนาสังคมแบบยั่งยืนได้ภายใต้ 4 มิติ ดังนี้ (พจนานุกรม, 2546)

1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมภายใต้มิตินี้ดังกล่าว ควรเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมมือในการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติและจำกัดให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
2. มิติด้านการเมือง กิจกรรมภายใต้มิตินี้ดังกล่าว ควรเป็นกิจกรรมหนึ่งของการรณรงค์การมีส่วนร่วมของ ประชาชนระดับล่าง โดยการสร้างกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงชุมชน
3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม กิจกรรมภายใต้มิตินี้ดังกล่าว ควรสร้างสรรค์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคน ต่างวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้งการเท่าทันต่อวัฒนธรรม แบบเมืองที่เติบโตอย่างไร้รากฐาน
4. มิติด้านเศรษฐกิจ คือ การกระจายรายได้ และผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง ประชาชนในพื้นที่ร่วมพัฒนาควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวภายในพื้นที่และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

และการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนจะต้องมุ่งเน้นไปที่การปฏิบัติตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อปกป้อง สงวนรักษา และพัฒนาสิ่งเหล่านี้ให้อนุชนคนรุ่นหลัง ซึ่งต้องปลูกจิตสำนึกให้แก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้ง นักท่องเที่ยว คนท้องถิ่น ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในปัจจุบันมีรูปแบบการท่องเที่ยวหลายแบบที่มุ่งส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น การท่องเที่ยวเชิงชุมชน (Community based tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Ecotourism) หรือแม้แต่ต้นนโยบายรัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่นที่ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมหรือกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (2564) (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) มีหลักการเบื้องต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้ 1. มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติ (carrying capacity) และ ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (local participation) และ ความต้องการของชุมชน (Local needs) 2. มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น (Equity) 3. ให้ประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (Quality of experience) 4. เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิต (Education and understanding) 5. เน้นการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและใช้วัสดุในท้องถิ่น (Local architecture and local material) 6. เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนา ระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ (Integration of sustainable tourism to local, regional and national plans) 7. เน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นฐานการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบ (Information and monitoring)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ

ธนวิทย์ เพียรดี และ นางสาววนิดา อ่อนละมัย (2564) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ กรณีศึกษาบ้านเกาะเคียม ตำบลกันตังใต้ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเกาะเคียม 2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเกาะเคียม (5As) 3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ กรณีศึกษาบ้านเกาะเคียม ตำบลกันตังใต้ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างมาจากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ และ ผู้ประกอบการภาคเอกชน ภาคชุมชนตัวแทนชาวบ้านในพื้นที่ จำนวน 12 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์เจาะลึก การวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผล

การศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียวอย่างมีความรับผิดชอบ คือ 1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม เริ่มจากกระบวนการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวสีเขียว โดยการใช้แนวคิดการท่องเที่ยวมาใช้เป็นหลักในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเริ่มต้น และมีหน่วยงานภาครัฐ 2. ด้านองค์กรชุมชน จำเป็นต้องมีการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาชุมชนสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว โดยใช้หลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในการดำเนินงานตามแผน 3. ด้านการจัดการ ชุมชนต้องร่วมกันสร้างกติกาตามลักษณะเฉพาะของชุมชนให้ชัดเจนและควรมีกฎระเบียบและระบบกำกับดูแลเพื่อให้จำนวนนักท่องเที่ยวสอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และสิ่งแวดล้อมชุมชน 4. ด้านการเรียนรู้ ชุมชนควรเพิ่มการเชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนรู้สีเขียวที่มีอยู่เดิมควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวทางทะเล การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวสุขภาพ การท่องเที่ยวอาสาสมัครและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายมากขึ้น และทุกกิจกรรมให้มีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณ และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวสีเขียว และที่สำคัญผู้ประกอบการภาคเอกชนควรให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยนำเสนอรายการนำเที่ยวประเภทนี้แก่นักท่องเที่ยว

วนิดา อ่อนละมัย (2563) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ชุมชนบ้านสาวะถี จังหวัดขอนแก่น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสถานการณ์ปัจจุบันการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสาวะถี จังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ชุมชนบ้านสาวะถี จังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ชุมชนบ้านสาวะถี จังหวัดขอนแก่น สามารถบูรณาการแนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ และใช้หลักการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเข้ามาปรับใช้ โดยสามารถนำเสนอตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุที่มีในท้องถิ่นซึ่งไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่ละกิจกรรมท่องเที่ยวมีมาตรการ/วิธีการลดมลพิษและปริมาณขยะ เช่น การใช้ยาม ถุงผ้า ปิ่นโต ขวด/กระติกน้ำแบบเติมใหม่ได้ มีการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวประหยัดการใช้พลังงาน เช่น น้ำ ไฟฟ้า กิจกรรมท่องเที่ยวมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชน และกิจกรรมท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน 2. ด้านองค์กรชุมชน ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยใช้ระบบสังคมที่เข้าใจกัน และชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวชุมชนสู่ความยั่งยืนและมีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง 3. ด้านการจัดการ จะต้องให้ความสำคัญกับ กฎและกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ

โดยเฉพาะ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม ซึ่งการจัดการจะแบ่งออกเป็นการจัดการสำหรับนักท่องเที่ยว และสำหรับชุมชน 4. ด้านการเรียนรู้ มีข้อควรปฏิบัติเกี่ยวกับความปลอดภัยแสดงและชี้แจงให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน มีการจัดทำคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยวในทุกกิจกรรมท่องเที่ยว

จิราภรณ์ บุญยั้ง และ สุจิตรา จันทนา. (2563) รูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม จังหวัดพัทลุง จากการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเป็นไปในทางเดียวกันว่าภาครัฐและเอกชนต้องส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมให้เกิดกิจกรรมขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ต้องส่งเสริมและพัฒนาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์ และรักษาภาพอันสวยงามของวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ต่อไป และมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนี้ 1) เป็นกิจกรรมหลักที่ดำเนินการสนับสนุนทางสังคม เป็นกิจกรรมหลักที่ดำเนินโดยวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อสนับสนุนประเด็นทางสังคม และทำให้พันธสัญญาในความรับผิดชอบต่อสังคมของวิสาหกิจท่องเที่ยว ได้แก่วิสาหกิจสนับสนุนโครงการที่ทำให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมต่อไป 2) ชุมชนและสมาชิก ผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรจัดกิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อสังคม การบริจาคเงินให้องค์กรการสาธารณสุขต่อปัญหาของชุมชนทุก ๆ ด้าน 3) เนื่องจากสภาพธุรกิจปัจจุบันปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมหรือชุมชนโดยรอบ ซึ่งองค์กรไม่สามารถตัดขาดจากความรับผิดชอบต่อสังคมได้ 4) วิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องทุ่มเทงบประมาณเพื่อการดูแลเอาใจใส่ในการสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและช่วยเหลือสังคมโดยรวมให้มากที่สุด

ชาคริต อ่องทูน และ นรินทร์ สังข์รักษา. (2562) การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ :กรณีศึกษาชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า แนวคิดที่มุ่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Destination) ของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพื่อสงวนเก็บรักษาเสมือน “บ้าน” ของตนให้มีสภาพธรรมชาติที่ดียังยืนซึ่งเป็นที่มาของการอนุรักษ์และริเริ่มโครงการหลากหลายเพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ทำลายสิ่งแวดล้อม บทความวิชาการนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จากการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของพื้นที่ที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับ เพื่อให้หน่วยงานอื่นได้นำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ดีที่สุดของตนเองในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ โดยเลือกศึกษาพื้นที่เกาะหมากและชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว เนื่องจากทั้ง 2 พื้นที่เป็นพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ ผลการสังเคราะห์วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำประกอบด้วย องค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ คือ ชุมชนคาร์บอน

ต่ำ แหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ที่พักคาร์บอนต่ำ อาหารคาร์บอนต่ำ กิจกรรมคาร์บอนต่ำ และขนส่งคาร์บอนต่ำ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ คือ แผนขับเคลื่อน จิตสำนึก และการบริการ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ ปัจจัยภายในคือผู้นำและคนในชุมชนร่วมมือพัฒนา และปัจจัยภายนอกคือ ภาครัฐเครือข่าย

ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ และ พิมพ์ภัส พงศกรรังศิลป์. (2561) พฤติกรรมและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาด กรณีศึกษา เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี การวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นในการศึกษาพฤติกรรมและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาด กรณีศึกษา เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาด กรณีศึกษา เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยประยุกต์ใช้แนวคิดพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ทฤษฎีวัฒนธรรมผู้บริโภคและการบริโภคอย่างมีจิตสำนึกในการศึกษา โดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวโดยใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทย 400 ชุด ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.90 มีการพักค้างเฉลี่ย 3.33 วัน และ ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อท่องเที่ยวและพักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 62.91 โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะตั้งอุณหภูมิแอร์ที่ 25°C ผลการวิจัยในส่วนความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวนั้น พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยเห็นว่ารัฐบาลควรเป็นผู้รับผิดชอบต่อหลักในการกำหนดมาตรการที่สำคัญในการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และในขณะเดียวกันก็ยอมรับว่าตัวนักท่องเที่ยวเองต้องมีส่วนร่วมกับธุรกิจท่องเที่ยวในการดำเนินการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ เพียงแต่นักท่องเที่ยวยังให้ความสำคัญกับความสนุกสนานและเพลิดเพลินใจจากการท่องเที่ยวด้วย ในด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวนั้นมีการสอบถามแยกเป็น 3 ประเด็นได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ พฤติกรรมการท่องเที่ยวระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว และความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ ผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยเห็นว่ารัฐบาลต้องเป็นผู้ที่กำหนดมาตรการในการลดปัญหามลภาวะในการปล่อยคาร์บอนมากเป็นอันดับแรก และยินดีที่จะมีส่วนร่วมในโปรแกรมการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่นักท่องเที่ยวชาวไทยไม่ยินดีที่จะจ่ายเงินเพิ่มขึ้นเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการที่มีการปล่อยคาร์บอนต่ำ นั้นหมายความว่า หากต้องการให้นักท่องเที่ยวชาวไทยมีส่วนร่วมในโปรแกรมการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ นักท่องเที่ยวชาวไทยจะยินดีที่จะเข้าร่วม แต่หากต้องมีการจ่ายเงินนั้น นักท่องเที่ยวชาวไทยระบุว่าเห็นด้วยใน

อันดับหลัง ๆ แต่นักท่องเที่ยวชาวไทยเชื่อว่านักท่องเที่ยวต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคเพื่อลดการบริโภคที่ก่อให้เกิดคาร์บอนสูง

กองทุนศาสตร์และแผนงาน กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2561) ได้ทำการจัดทำยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) พ.ศ.2560-2564 ได้คำนึงถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบัน ทั้งในภาพรวมระดับโลกและระดับประเทศ มีการวิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียวของประเทศไทยรวมถึงการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ทัศนคติต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียว ตลอดจนข้อเสนอแนะและแนวคิดที่เป็นประโยชน์จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับทุกฝ่าย ผ่านการจัดการประชุมกลุ่มย่อยทุกภูมิภาค รวมไปถึงการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อนำมาถกเถียงกันเป็นยุทธศาสตร์การส่งเสริม โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) พ.ศ.2560-2564 จะเป็นประโยชน์แก่ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียว ทั้งในรูปของแผนงานโครงการ กรอบการปฏิบัติงาน แนวคิดในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวสีเขียว เพื่อให้ประเทศไทยมีการจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวในวงกว้าง ได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ก่อให้เกิดความยั่งยืนในมิติสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ และทำให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยยังคงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง

นิคมศม อักษรประดิษฐ์ และ ชีรศักดิ์ อุ๋นอารมณเลิศ (2560) กระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Tourism) กรณีศึกษาพื้นที่เกาะหมาก จังหวัดตราด พบว่า การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Tourism) ของเกาะหมาก จังหวัดตราด 2. ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Tourism) ของพื้นที่เกาะหมาก 3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 400 คน ใช้สถิติตารางแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหาผลวิจัยพบว่า 1. ด้านการบริหารจัดการ 1.1) ในการดำเนินการจัดทำนโยบายต้องทำการการศึกษาข้อมูลจากบริบทของพื้นที่ก่อนการดำเนินงานนโยบาย ตั้งแต่เริ่มต้นกิจกรรมจนกระทั่งเสร็จสิ้น 1.2) คงไว้ซึ่งประวัติศาสตร์ของพื้นที่ 1.3) ต้องมีการจัดการใช้พลังงานที่ดี 2. ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ประกอบด้วย 2.1) จิตสำนึกและทัศนคติที่ดี และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว ผ่านการให้ความรู้ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์อย่างชัดเจน 2.2) การถ่ายทอดองค์ความรู้ ต้องเข้าถึงทุกพื้นที่ ได้แก่ ภาครัฐ สถานประกอบการ และภาคประชาชน 3. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 2 ด้านได้แก่ 3.1) ความพึงพอใจ

ด้านสถานที่พักแรมพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ สถานที่พักแรมมีความสะอาดถูกสุขลักษณะ และสุดท้ายเป็นด้านการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ 3.2) ด้านการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า การมีส่วนร่วมช่วยลดการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ระดับมากและพร้อมที่จะทำตามหลักการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ลำยอง ปลั่งกลาง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียว กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง พบว่า วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษา บริบทของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบมาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียว และเพื่อวิเคราะห์สรุป เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวตามหลักการและมาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียว (7 Greens) แก่วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง รวม 6 กลุ่ม เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว ผู้แทนหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง และผู้นำ ชุมชน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวมีบริบทด้านคุณภาพที่สอดคล้องกับหลักการและ มาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียวใกล้เคียงกันคือมีคะแนนประเมินอยู่ในเกณฑ์ระดับดีเด่นและระดับดี โดยเรียงลำดับ มาตรฐานได้ คือด้านแหล่งท่องเที่ยวและด้านบริการ รองลงมาคือด้านการตระหนักในความสำเร็จของสิ่งแวดล้อม และด้านชุมชน มีคะแนนน้อยที่สุดในด้านรูปแบบการเดินทางและกิจกรรมท่องเที่ยว ส่วนแนวทางการพัฒนา คุณภาพไปสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียว กลุ่มจะต้องให้ความสำคัญกับความตระหนักในความสำเร็จของ สิ่งแวดล้อม (หัวใจสีเขียว) เป็นลำดับแรกเพราะจะนำไปสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียวในองค์ประกอบอื่นๆ ต่อไป ได้ โครงการพัฒนาที่จัดดำเนินการครั้งนี้ได้แก่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวโดยการปลูกต้นไม้ทั้งไม้ยืนต้นและ ไม้ล้มลุกเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน โครงการคัดแยกขยะและโครงการศึกษาดูงานชุมชนสีเขียวจังหวัดเพชรบุรี เพื่อ สร้างความตระหนักและรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

Tanti Handriana and Raya Ambara (2016) ได้ศึกษาเรื่อง Responsible environmental behavior intention of travelers on ecotourism sites พบว่า งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมความ รับผิดชอบต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศ อินโดนีเซีย ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้กลายเป็นแนวคิดที่นิยมของการท่องเที่ยวในอินโดนีเซีย เนื่องจากเป็น แหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีศักยภาพมากมาย อย่างไรก็ตาม ไม่อาจปฏิเสธได้ว่านักท่องเที่ยวทุก คนที่เยี่ยมชมวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก การศึกษาก่อนหน้านี้หลายชิ้น ได้เปิดเผยแล้วว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอาจเปลี่ยนไปหลังจากเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยว ตัวแปรสี่ตัวที่ถือว่ามีความสำคัญในการกำหนดความตั้งใจของพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมที่รับผิดชอบต่อ ได้แก่ ภาพลักษณ์ของจุดหมาย ปลายทาง คุณภาพการเดินทาง การรับรู้คุณค่า และความพึงพอใจ การออกแบบ/ระเบียบวิธีวิจัยใช้วิธีสำรวจ กลุ่ม

ตัวอย่างการวิจัยประกอบด้วยนักเดินทางที่เคยเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศอินโดนีเซีย ในขณะที่จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 210 คน การวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) การค้นพบของงานวิจัยยืนยันว่าทั้งห้าสมมติฐานที่เสนอได้รับการสนับสนุน ดังนั้นการศึกษานี้จึงมีส่วนอย่างชัดเจนในการพัฒนาทฤษฎีและแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Shwn-Meei Lee, Hiroshi Chris Honda, Gui Ren and Yu Chen (2016) ได้ศึกษาเรื่อง The Implementation of Green Tourism and Hospitality พบว่า ในช่วงไม่กี่ปีมานี้บริษัทต่างๆ ทั่วโลกได้เข้าสู่ยุคธุรกิจในศตวรรษที่ 21 ซึ่งความต้องการด้านการพักผ่อนและการเดินทางท่องเที่ยวเริ่มที่จะสะดวกสบายมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันการเติบโตของการเดินทางท่องเที่ยวที่ทันสมัย และผู้มาเยือนไม่ตระหนักเกี่ยวกับปัจจัยของภาวะโลกร้อน ในฐานะประชากรของโลก ทุกคนควรมีความรับผิดชอบและส่งเสริมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวคาร์บอนต่ำ การท่องเที่ยวสีเขียวจะเป็นทิศทางใหม่ของการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต ดังนั้นในแง่มุมของกระบวนการท่องเที่ยว “การท่องเที่ยวสีเขียว” ที่รวมทั้ง นักท่องเที่ยว โรงแรม สถานที่ท่องเที่ยว ตัวแทนบริษัทท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการท่องเที่ยวสีเขียวนี้จะทำการปกป้องสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติด้วยแนวคิดสีเขียวผนวกกับกิจกรรมการบริโภคสีเขียวเพื่อให้บรรลุความรับผิดชอบต่อสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจ ระบบนิเวศวิทยา และความยั่งยืนของพื้นที่ในการศึกษานี้ แนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียวจะประสบความสำเร็จด้วยเรื่องราวของการตลาดการท่องเที่ยวสีเขียว ดังนั้น เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพและอุตสาหกรรมบริการสำหรับเด็กและที่ทำงานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิตติภักดิ์ จุฬินทัย และ ณัฐฐา วินิจนัยภาค (2563) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาชุมชนบ้านบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ปัจจัยความพร้อมของชุมชนความผูกพันต่อชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และกรอบนโยบายการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติยกเว้นเพียงตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของปัจจัยความผูกพันต่อชุมชนที่ไม่ได้มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนสำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะต้องอาศัยผู้นำชุมชนเป็นหลักในการที่จะสื่อสารข้อมูลผลักดันการมีส่วนร่วมและสร้างความไว้วางใจกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อทำให้เกิดการทำงานแบบความร่วมมือ แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ประสบความสำเร็จกล่าวคือ องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนชี้ให้เห็นว่าผู้นำชุมชนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จดังนั้นผู้นำชุมชนจะต้องสร้างความน่าเชื่อถือและเป็นศูนย์ในการประสานความสัมพันธ์ในการทำงานกับทุกภาคส่วนเพื่อทำให้เกิดการทำงานโดยชุมชนแบบความร่วมมือ

ปาริฉัตร ศรีหะรัญ และพรพิมล ขำเพชร. (2561). การท่องเที่ยวโดยชุมชน : ทางเลือกใหม่สู่ความยั่งยืน พบว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีความสำคัญมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นอย่างมาก โดยการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีหลายรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของผู้บริโภค เพื่อให้เกิดเป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับชุมชนและเกิดความยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ค้นหาปัจจัยที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ผลการศึกษาพบว่า กุญแจสู่ความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในชุมชน การอนุรักษ์ และการจัดการ ที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนท้องถิ่นกับธรรมชาติ ลักษณะเป็นการเกื้อหนุนกันระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรสำหรับการท่องเที่ยวกับการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็ง ที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จได้ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนผ่านการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้ชุมชนได้นำศักยภาพของทรัพยากรทั้ง คน ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ชนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นต้น มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ปิยาพร อภิสุนทรางกูร ไทยโรจน์ พวงมณี และ อีสริยาภรณ์ ชัยกุลลาบ (2561) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนชาติพันธุ์ม้งบ้านตูปคือ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาบริบทการท่องเที่ยวของหมู่บ้านตูปคือ อำเภอด่านซ้ายจังหวัดเลย (2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อำเภอด่านซ้ายจังหวัดเลย ใช้แนวคิดทฤษฎีการจัดการท่องเที่ยวชุมชน แนวคิดการพัฒนาและแนวคิดอัตลักษณ์ในการวิเคราะห์เนื้อหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านตูปคือ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น ชาวบ้านตูปคือในการร่วมกันให้ข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูล การประชุม การสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิง วิเคราะห์ประกอบภาพถ่าย ผลการศึกษาพบว่า 1) หมู่บ้านตูปคือเป็นหมู่บ้านหนึ่งในเขตอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลยที่มีอัตลักษณ์เฉพาะจากการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน มีประวัติศาสตร์การสู้รบ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่สามารถนำมาสู่การสร้างจุดขายเพื่อการท่องเที่ยวได้ ส่วนสภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเองยังไม่เห็นชัดเจน แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวของตำบลกกสะทอน และการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย 2) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านตูปคือ พบว่าต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยมีหน่วยงานที่สามารถให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการท่องเที่ยวเข้าไป

เป็นเจ้าของภาพนำทาง โดยคนชุมชนและร่วมจัดการวางแผนให้กับคนในชุมชนเขียนแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ธีรگانต์ โพธิ์แก้ว และสุพัฒน์ชัย โพธิ์แก้ว (2560) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านบางโรง ตำบลปากคลอง อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของบ้านบางโรงยังเป็นสมาชิกกลุ่มเดิม มีการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีระบบร่วมกัน ยังคงมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้เข้าสู่กลุ่มออมทรัพย์ แม้ว่าการกลุ่มจะได้รับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทมาสู่ความเป็นเมืองมากขึ้น ปัจจุบันชุมชนอยู่ในช่วงของการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคมและการเมืองภายในชุมชน การท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในช่วงที่ถดถอยอย่างมาก แต่จุดแข็งที่กลุ่มมี คือ จิตใจที่เข้มแข็งในการที่จะต่อสู้เพื่อชุมชน การจัดการภายใต้แนวคิด “ลดจุดต่าง สร้างจุดร่วม” เพื่อความยั่งยืนของชุมชน สมาชิกพร้อมที่จะเรียนรู้ความล้มเหลวเพื่อพัฒนาไปสู่ความสำเร็จอีกครั้ง สำหรับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบางโรงยังคงมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยยึดธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมเป็นจุดเด่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและนักท่องเที่ยวมีความต้องการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่การจัดการขยะในพื้นที่ การจัดการสิ่งในพื้นที่ ที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้กับคนในชุมชน การจัดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้มีความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวชุมชนมากขึ้น และสร้างความตระหนักในจิตสำนึกแห่งการรักษาชุมชนบ้านเกิด โดยการส่งเสริมเยาวชนคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

สุดถนอม ต้นเจริญ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ด้วยลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย การส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนโดยรวม ด้วยกระบวนการทางสังคมที่มุ่งการพัฒนาโดยมีคนในชุมชนเป็นศูนย์กลาง การรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนที่ยึดมั่นต่อความเป็นธรรมในการจัดการ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงสะท้อนมิติเชิงการเมือง รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรม ด้วยกระบวนการส่งผ่านวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นต่อ ๆ ไป ซึ่งเป็นผลของการจัดการทรัพยากรในชุมชนด้วยสมาชิกของชุมชนนั้น ๆ ลักษณะสุดท้ายคือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผลของความร่วมมือกันในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะส่งผลให้ชุมชนมีอาชีพและมีรายได้อย่างต่อเนื่อง ปราศจากการทำลายสิ่งแวดล้อม ทุกปัจจัยจึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการก้าวไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

ชรินทร์พรรณ อะสีติรัตน์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับวิถีชีวิตชุมชนกรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำยามเย็นอัมพวา ก่อให้เกิดการสร้างงานในอาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีการขยายตัว

ของธุรกิจชุมชนจากราย ได้ของธุรกิจการท่องเที่ยว สำหรับข้อเสนอแนะ ต่อชุมชน ชุมชนควรที่จะเร่ง สร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และปลูกจิตสำนึก ให้ชาวบ้านช่วยกันฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน หรือวางโปรแกรม การท่องเที่ยว ที่เป็นระบบโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตามมา ข้อเสนอแนะต่อ องค์กรที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเข้ามาแก้ไข ปัญหา กำกับดูแลอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว มาตรฐานของราคาสินค้า คุณภาพของสินค้า และจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีงานวิจัยที่มี การสร้างทางเลือกในการจัดการและแก้ไขปัญหาจากการท่องเที่ยวในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ รวมถึงสร้างจิตสำนึกเรื่อง ของการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และ วัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชุมชนและนักท่องเที่ยว

อิทธิพล โกมล (2553) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษา บ้านวังน้ำมอก จังหวัดหนองคาย พบว่า รูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า เกิดการรวมกลุ่มโฮมสเตย์โดย อาศัยทุนทางสังคมเป็น จุดขาย อันได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน โดยให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพักอาศัยและเก็บค่าที่พักและ ค่าตอบแทนตามความเหมาะสม เพื่อให้กลุ่มตั้งอยู่ได้อย่างยั่งยืน ชุมชนมีส่วนร่วมต่อกระบวนการตั้งแต่การรับรอง การลงทะเบียน การขายศรีสู่ขวัญต้อนรับ การร่วม กิจกรรมท่องเที่ยวตามที่กำหนดไว้ ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้และตระหนักเห็นความสำคัญของ ทรัพยากรธรรมชาติเกิดความรู้สึกหวงแหนและต้องการอนุรักษ์ไว้ชุมชนมีอาชีพ รายได้และเกิด ความเข้มแข็ง สำหรับแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรดำเนินการใน 3 ด้าน คือด้านที่พักอาศัย ควรมีการปรับปรุงห้องสุขา และจัดหาที่ทิ้งขยะ ให้ดีขึ้น ด้านสถานที่ท่องเที่ยวและ บริการ ควร จัดทำป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ต่าง ๆ ให้ชัดเจน และควรมีการเพิ่มบริการด้าน การนวดแผนโบราณ นวดสปา และด้านบุคลากร ควรมีการจัดอบรมหรือประชุมให้ความรู้เรื่องการ จัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และเกิดความยั่งยืน นอกจากนี้ ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนกับการ จัดการท่องเที่ยว ดังกล่าว เพราะเด็กจะได้ สืบทอดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ต่อไป

Jetsalid Angsukanjanakul (2017) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง Modeling Sustainable Management for Community-based Tourism: A Case Study of Floating Markets in the Lower Central Thailand โดย ผลจากการศึกษาพบว่ารูปแบบการจัดการ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นต้อง ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนมี ความรู้ในการบริหารจัดการพื้นที่ของตน ตลอดจนการเปิดโอกาส ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

Tek B. Dangi (2016) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางบูรณาการเพื่อ “การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน” โดยศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (ST) และการท่องเที่ยวตามชุมชน (CBT) ภายใต้คำนิยามที่แตกต่างกัน

ทั้งสองหลักเกณฑ์ เกณฑ์ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญและผลประโยชน์ที่ ต้องการ หรือผลลัพธ์ที่ต้องการ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ จากองค์กรกึ่งรัฐ และองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรให้กับภาครัฐและเอกชน และผลประโยชน์ทางวิชาการนี้เป็นความท้าทายที่สำคัญสำหรับผู้สนใจในการสร้างทฤษฎีการวิจัย และการปฏิบัติในการพัฒนา และการจัดการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Sifuna (2010) ได้ศึกษาเรื่อง Community-Based Natural Resource Management: Suitability and Effectiveness หรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน ความเหมาะสมและประสิทธิผล โดยทำการศึกษาในบอตสวานา ซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศที่มีสัตว์ป่าอุดมสมบูรณ์ที่สุดในแอฟริกา และทำให้มีรายได้นับพันล้านจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเพื่อดูสัตว์ป่า ซึ่งรัฐบาลมีความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์สัตว์ป่า โดยการกำหนดพื้นที่สำหรับป่าสงวน เช่นเดียวกับการกำหนดนโยบายกฎหมาย และหน่วยงานเพื่อจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์ป่าบอตสวานาได้ความร่วมมือจากชุมชนในการการจัดการสัตว์ป่า เพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เน้นบทบาทของชุมชนท้องถิ่น บทบาทหน้าที่ของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สัตว์ป่าต้องรับผิดชอบในแต่ละชุมชนหรืออาจร่วมมือกับหน่วยงานภาคเอกชน เพื่อทำให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน แม้ว่ากฎหมายของประเทศจะออกมานาน แต่รูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนของภาครัฐและหน่วยงานภายนอกจะยังคงใช้เป็นรูปแบบและหลักการในการปฏิบัติงาน

Jerry and Ameeta (2006) ได้ทำการศึกษาเรื่อง A Framework for Sustainable Ecotourism: Application to Costa Rica ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนคือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดย การเปิดโอกาสให้คนท้องถิ่นเข้ามาจัดการด้านการท่องเที่ยว เช่น การแสดงความคิดเห็น การให้บริการนักท่องเที่ยว การขายสินค้า แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุน การมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยการให้ความรู้ประมาณ เพื่อให้ ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวได้ซึ่งผลที่ได้รับ จากการมีส่วนร่วมของชุมชนคือแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนมีรายได้ เพิ่มขึ้น ชุมชนมีความภูมิใจในพื้นที่ของตน และคนในชุมชนมีความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ส่วนสรุป

สรุป การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการค้นคว้า รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยสามารถสรุปภาพรวมของการวิจัย ได้กรอบแนวคิดด้านล่าง คือ การศึกษาศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ในแต่ละองค์ประกอบ รวมทั้งสิ้น 12 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2.ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) 4.ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) 5.ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) 6. การบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) 7. การบริการ

โปรแกรมทางการท่องเที่ยว (Available package) 8. การตระหนักรู้ (Awareness) 9. การสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place) 10. การให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience) 11. ความเป็นมิตรไมตรี (Amities) 12. ทักษะคติของชุมชน (Attitude) จากนั้นจะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากความคิดเห็นตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนบุคลากรของหน่วยงาน/องค์กรของภาครัฐ และตัวแทนบุคลากรของภาคเอกชน และทำการประชุมกลุ่มย่อยดำเนินการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อทำการประชุมกลุ่มย่อย ระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งในการศึกษาวิจัย รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ผ่านการนำเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ บูรณาการร่วมกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตามความหมายที่ได้สรุปว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนหมายถึง การท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนในหลากหลายรูปแบบ โดยรูปแบบการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับทรัพยากรการที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ มาใช้เป็นต้นทุนหรือใช้เป็นปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เป็นต้นทุนที่สามารถจับต้องได้และไม่สามารถจับต้องได้ นำมาต่อยอดพัฒนา กลายเป็นผลิตภัณฑ์และบริการทางการท่องเที่ยว และในส่วนของกระบวนการส่งมอบกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นคนในชุมชนจะเป็นผู้กำหนดทิศทางทางการท่องเที่ยวเอง และในการจัดการองค์กรชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา พร้อมไปกับการบริหารจัดการผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างทั่วถึง ในขณะเดียวกันการพัฒนาศักยภาพของคนภายในชุมชนจะเน้นให้เกิดความยั่งยืน และเกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นมากที่สุด โดยต้องคำนึงถึงผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบ การท่องเที่ยวและวิเคราะห์องค์ประกอบ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อเสนอแนะแนวทาง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่วิจัยที่สำรวจและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากการ ทบทวนวรรณกรรม งานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบ การท่องเที่ยวและวิเคราะห์องค์ประกอบ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และลำดับสุดท้าย คือ การประชุมกลุ่มย่อย (Focused Group Discussion) จากหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ รวมถึงแนวทางการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยมีรายละเอียดระเบียบวิธีวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบ การท่องเที่ยวและวิเคราะห์องค์ประกอบ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อเสนอแนะแนวทาง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่วิจัยที่สำรวจและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากการ ทบทวนวรรณกรรม งานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบ การท่องเที่ยวและวิเคราะห์องค์ประกอบ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบกับการใช้แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถานประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น สามประเด็น คือ 1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

(SWOT Analysis) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ชุมชนบ้านศรีฐาน ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 2. การวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น และ 3. ข้อเสนอแนะการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น และลำดับสุดท้าย คือ การประชุมกลุ่มย่อย (Focused Group Discussion) จากหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงแนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

(1) ประชากร

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาประชากร 3 กลุ่ม ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและสามารถให้ข้อมูลในแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

(1.1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยการใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดขอนแก่น
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น
- เทศบาลนครขอนแก่น
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส)
- โรงเรียนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น
- นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว
- นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์
- นักวิชาการผู้ทำกิจกรรมใกล้ชิดชุมชนบ้านศรีฐาน

(1.2) หน่วยงานภาคเอกชนและสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยการใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ได้แก่

- สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น
- กลุ่มสถานประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

(1.3) ชุมชนท้องถิ่นที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยการใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ได้แก่

- กลุ่มผู้นำชุมชนชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

- กลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่นชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น
- กลุ่มประชาชนชาวบ้านชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

(2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้เลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 17 คน ซึ่งเป็นบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และทั้ง 17 ท่าน มีคุณสมบัติดังนี้

(2.1) เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจและเชี่ยวชาญเกี่ยวกับพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น และเคยมีประสบการณ์ร่วมในการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ เช่น นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยว ผู้ประกอบการในพื้นที่ หรืออาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยที่ทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่อสังคม การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(2.2) เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้และได้ประโยชน์จากการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น และเคยมีประสบการณ์ร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน หรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หน่วยงานท้องถิ่น จังหวัด เป็นต้น

(2.3) เป็นตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การวางแผนนโยบายด้านการท่องเที่ยว เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานขอนแก่น ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น

(2.4) เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ (ภาคเอกชนหรือหน่วยงานอิสระ) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว และเคยมีประสบการณ์ร่วมในการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มสถานประกอบการ ตัวแทนกลุ่มชุมชนท้องถิ่น นักคีนักเขียน ช่างภาพ บล็อกเกอร์ ยูทูบเปอร์

(2.5) เป็นผู้ให้ความร่วมมือกับงานวิจัยด้วยความเต็มใจ ยินยอมสละเวลาจนกระทั่งงานวิจัยเสร็จ ลุล่วง และมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก

ลำดับ	หน่วยงาน	จำนวน
1	ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานขอนแก่น	1
2	ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น	1
3	นายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่น	1
4	นักพัฒนาการท่องเที่ยวเทศบาลนครขอนแก่น	1
5	นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น	1

6	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศรีฐาน	1
7	ตัวแทนกลุ่มสถานประกอบการธุรกิจนำเที่ยว	1
8	นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว	1
9	นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์	1
10	นักวิชาการผู้ทำกิจกรรมใกล้ชิดชุมชนบ้านศรีฐาน	2
11	ตัวแทนกลุ่มผู้นำชุมชนชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น	2
12	ตัวแทนกลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่นชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น	2
13	ตัวแทนกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น	2
	รวม	17

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

3.2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า โดยผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลอย่างกว้าง

3.2.2 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participation Observation)

แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้ศึกษาวิจัยจะลงพื้นที่เพื่อสังเกตสถานการณ์การท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว องค์ประกอบการท่องเที่ยว และการจัดการการท่องเที่ยว

3.2.3 การประชุมกลุ่มย่อย (Focused Group Discussion)

การประชุมกลุ่มย่อย ผู้ศึกษาวิจัยจะเชิญผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐาน มาประชุมกลุ่มย่อยเพื่อหาแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

3.4 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้ศึกษาวิจัยผู้ทำการศึกษาและดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

1. ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยโดยพิจารณาถึงแนวคิดให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3. นำแบบสัมภาษณ์ ให้ที่ปรึกษาช่วยตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ตามความเห็นชอบจากที่ปรึกษา
4. ทำการปรับปรุง และแก้ไขแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษา
5. นำแบบสัมภาษณ์ ไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรตัวอย่าง
6. ปรับปรุงและแก้ไขแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามภายหลังการทดลองให้ได้เครื่องมือวิจัยที่สมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วยข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์การศึกษาดังนี้

3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่กำหนดไว้ในขอบเขตการศึกษา

3.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ข้อมูลส่วนนี้ผู้ศึกษาวิจัยได้จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต และจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา พิพิธภัณฑ์ชุมชน

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เพื่อสรุปประเด็นเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง การอัดวีดีโอ การบันทึกเสียง และการถ่ายภาพ แล้วนำข้อมูลจากการสำรวจ การสัมภาษณ์ เทปบทสนทนา เนื้อความจากเอกสาร ภาพถ่าย ดำเนินการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่นๆ สรุปผลการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น และวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

ศึกษาวิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อความเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์แล้วนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันด้านแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรการท่องเที่ยว องค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 12 ด้าน รวมไปถึงเรื่องของการความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากนั้นเป็นขั้นตอนในการกำหนดประเด็นนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสำรวจ และข้อมูลเอกสารที่รวบรวมแล้วมากำหนดประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ต่อด้วยขั้นตอนการจำแนกหมวดหมู่ นำข้อมูลจากเอกสารข้อมูลจากการสังเกตการจัดเวทีสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์มาจำแนกหมวดหมู่ที่ได้มาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างเพื่อจัดหมวดหมู่และนำมารวมกัน เป็นหมวดหมู่

และสุดท้ายขั้นตอนการสร้างข้อสรุปนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาอย่างละเอียดและนำประเด็นจากข้อมูลของผู้ที่ ให้ข้อมูลแต่ละคนมาจัดเพื่อสร้างข้อสรุปย่อยให้ครอบคลุมกลุ่มเนื้อหาที่มีความเหมือนกันแล้วนำมาจัดกลุ่มเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปหลักหรือบทสรุปโดยการนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านปฐมภูมิและทุติยภูมิได้ครบถ้วนแล้ว ผู้ศึกษาวิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยรวมของเนื้อหาทั้งหมด ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้ศึกษาวิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการตีความและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) จากข้อมูลทางด้านปฐมภูมิและทุติยภูมิ

ตารางที่ 2 ตารางสรุประเบียบวิธีวิจัย

วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัด ขอนแก่น	ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวม ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูล ทุติยภูมิ จากการลงพื้นที่ วิจัย เพื่อ ส ำ ร ว จ องค์ ประกอบ การท่องเที่ยว (12As)	ประชาชนในเขตพื้นที่ ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัด ขอนแก่น	ใช้การเรียงเรียงประเด็น และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปผลและเขียนรายงาน ผลการศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์ องค์ ประกอบ การท่องเที่ยวอย่างมีความ รับผิดชอบต่อ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัด ขอนแก่น	ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวม ข้อมูลปฐมภูมิจากการลง พื้นที่วิจัย และข้อมูลทุติย จากการศึกษาข้อมูลจาก การทบทวนวรรณกรรม งานวิจัย เอกสารที่ เกี่ยวข้อง โดยใช้เครื่องมือ Swot Analysis และ การ	ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ จาก หน่วยงานภาครัฐ ภาค เอกชน ผู้ประกอบการ และ ประชาชนในท้องถิ่น ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัด ขอนแก่น 17 คน	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำผลดังกล่าวมา สังเคราะห์ วิเคราะห์เชิง วิพากษ์ (Critical Analysis) เพื่อสรุปข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ ข้อมูลคนสำคัญ จากนั้นเป็นขั้นตอนใน

วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง	การวิเคราะห์ข้อมูล
	สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ		การนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสำรวจ มากำหนดประเด็นในการประชุมกลุ่มย่อย
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น	ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการประชุมกลุ่มย่อย	บุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชน และภาคชุมชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 12 คน	วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามข้อสรุปของวงประชุมกลุ่มย่อย และนำผลดังกล่าวมาสังเคราะห์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Analysis) จากปรากฏการณ์ตีความกับแนวคิดและทฤษฎี เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

4.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

4.2 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

4.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

4.1 ผลการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

การศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เป็นการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ โดยใช้แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับการสัมภาษณ์คนในชุมชนเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น แบ่งออกเป็น 12 ประเด็นตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น มีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) จากการศึกษาพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น มี 3 ประเภทที่สำคัญ ได้แก่ 1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ 2. ทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม และ 3. ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น นำเสนอในรูปแบบตาราง รายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐาน

สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว	ทรัพยากรทางธรรมชาติ	ทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม	ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น
วัดจอมศรี		✓	
ต้นคิงคาว	✓		

หนองบอน	✓		
หนองยาว	✓		
ต้นมะขามใหญ่	✓		
บ้านขุนพิจารณ์			✓
บ่อพญานาค			✓
ศาลเจ้าปู่ญาคุจัด		✓	
ของดีศรีฐาน			✓
เครื่องมือหินและภาชนะดินเผาหลาย เขียนสี		✓	

จากตารางแสดงทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวแบ่งได้ทั้งหมด 3 ด้านด้วยกันประกอบด้วย

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ เป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในสิ่งแวดล้อมที่ค่อนข้างปลอดภัยจากมนุษย์ในรูปแบบของธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติมักมีลักษณะของปริมาณความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายของภูมิประเทศในหลายระบบนิเวศ ในชุมชนบ้านศรีฐานก็จะประกอบด้วย

1.1 หนองบอน หนองน้ำฝั่งทิศตะวันตกของชุมชนศรีฐานมีพื้นที่ทั้งหมด 8.5 ไร่เป็นหนองน้ำประจำหมู่บ้านมีคนในอดีตใช้น้ำจากหนองบอนในการดำเนินชีวิตประจำวัน จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลว่าในอดีตชุมชนใช้ดินบริเวณหนองบอนไปทำเครื่องปั้นดินเผาและใช้ดินใต้น้ำเป็นเหยื่อในการล่อปลา ด้านข้างยังเป็นที่ตั้งของศาลปู่ประจักษ์ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านและในช่วงแรม 15 ค่ำเดือน 5 จะมีพิธีก่อกองทราย เพื่อเป็นการสักการะบูชาปู่ประจักษ์ ปัจจุบันหนองบอนได้ถูกปรับปรุงภูมิทัศน์เป็นสวนสาธารณะของชุมชนศรีฐาน เพื่อเป็นที่พักผ่อนและทำกิจกรรมร่วมกันของชาวบ้าน

1.2 หนองยาว เป็นหนองน้ำฝั่งทิศใต้ของชุมชนศรีฐาน ชาวบ้านในอดีตใช้น้ำจากหนองยาวในการดำรงชีวิตประจำวัน ทั้งในการอุปโภคบริโภครวมไปถึงยังเป็นทำมาหากินของชาวบ้านและชาวบ้านยังได้อาศัยน้ำจากหนองยาวในการทำนา ด้านซ้ายยังเป็นที่ตั้งของศาลหลวงปู่หนองยาวที่นับถือของชาวบ้านโดยจะมีพิธีบวงสรวงในช่วงเดือน 6 วันพุธ พุธไหนก็ได้ของเดือน 6

1.3 ต้นมะขามใหญ่ ที่อยู่บริเวณด้านข้างกำแพงวัดจอมศรีทางด้านทิศใต้อายุมากกว่า 100 ปีไม่ทราบข้อมูลที่แน่ชัดว่าเป็นต้นไม้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือมีผู้ได้นำมาปลูกเป็นต้นไม้ต้นเดียวที่ขึ้นอยู่ตามถนนชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นต้นไม้คู่บ้านศรีฐานเพราะเคยมีชาวบ้านพยายามตัดอยู่หลายครั้งแต่คนที่ตัดต้องมีอันเป็นไปไปทุกราย ปัจจุบันต้นมะขามดังกล่าวก็ยังคงอยู่

บริเวณเดิมชาวชุมชนที่ใช้ถนนเส้นรอบกำแพงวัดทางด้านทิศใต้ก็จะยกมือไหว้เพื่อเป็นสิริมงคลจนถึงทุกวันนี้

2. ทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ วัตถุประสงค์ทางวัฒนธรรมที่เป็นมรดกตกทอดมายาวนานของมนุษย์ เช่น ศิลปกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม โบราณสถาน รวมถึงวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โดยชุมชนบ้านศรีฐานมีทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม ที่ประกอบด้วย

2.1 วัดจอมศรี สร้างในปี พ.ศ.2379 โดยมีชาวบ้านในชุมชนศรีฐานเป็นผู้ช่วยในการก่อสร้างมีการค้นพบโบราณวัตถุในบริเวณวัดหลายชิ้นรวมไปถึงใบเสมา พระเครื่องเครื่องปั้นดินเผา เศียรพระพุทธรูป ปัจจุบันวัดจอมศรีมีพระทั้งหมด 11 รูปทั้งพระไทยและพระจากประเทศลาวเข้ามาจำวัดเพื่อศึกษาต่อที่เมืองไทย และในวัดจอมศรีมีสิ่งสำคัญทางวัฒนธรรม ดังนี้ 1. โบสถ์ สร้างราว พ.ศ.2510 แล้วเสร็จและทำการฉลองเมื่อปี พ.ศ.2528 โดยการร่วมมือร่วมใจของประชาชนที่มีจิตศรัทธาและคนในชุมชน 2.ศาลาการเปรียญ สร้างเมื่อ พ.ศ.2534 โดยมีกลุ่มพัฒนาคนขอนแก่นและชาวบ้านบ้านศรีฐานสร้างขึ้น 3.หอรบขัง สร้างเมื่อวันที่ 22 พ.ค. 2538 แล้วเสร็จ เมื่อวันที่ 2 มี.ค.2543 หมู่บ้านศรีฐานหรือชุมชนศรีฐาน แห่งนี้ เป็นสถานที่อนุรักษ์ พื้นฟู สืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน

2.2 ศาลเจ้าปู่ญาคุจัด ซึ่งชาวบ้านชุมชนศรีฐานมีความเชื่อว่าเป็นผู้ปกป้องรักษาให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขและผู้ชายในชุมชนศรีฐานที่จะไปเกณฑ์ทหารจะมาบนบาลศาลหลวงปู่ญาคุจัดและจะมักได้ใบดำ

2.3 เครื่องมือหินและภาชนะดินเผาลายเขียนสี โบราณวัตถุสำคัญที่ค้นพบประกอบด้วยเครื่องมือหินและภาชนะดินเผาลายเขียนสี คล้ายคลึงกับวัฒนธรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี เรื่อยมาจนถึงสมัยทวารวดีตอนต้น เพราะพบเศียรพระพุทธรูปศิลปะทวารวดี กลุ่มเสมาและแผ่นหินทรายสลักนูนต่ำเป็นรูปพระพุทธรูปนั่ง ทำให้สันนิษฐานได้ว่าชุมชนบ้านศรีฐาน มีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดีบ้านศรีฐานรวมทั้งสิ่งแวดล้อมของแหล่งแหล่งโบราณคดีฯ เป็นที่ตั้งของชุมชน ซึ่งอาจมีผลทำให้สภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งแหล่งโบราณคดีฯ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ตัวแหล่งโบราณคดีมีสภาพเป็นที่ตั้งชุมชนขนาดค่อนข้างใหญ่ พื้นที่โดยรอบเป็นนาข้าว ห่างออกไป 4 กิโลเมตร เป็นลำน้ำชีและแหล่งน้ำอื่นๆ พบหลักฐานการอยู่อาศัยอยู่ 3 ยุค คือ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ (2,500 ปี) ยุคทวารวดี (1,500 ปี) และยุคที่ท้าวเพี้ยเมืองแพนสร้างเมืองขอนแก่นด้วย

ภาพที่ 4 วัดจอมศรี

ที่มา : เทศบาลนครขอนแก่น, 2563

3. ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มนุษย์เสริมสร้างขึ้นโดยใช้กลวิธีสมัยใหม่ ตามความเหมาะสมของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม เช่น เครื่องจักร เครื่องยนต์ รถยนต์ พัดลม โทรทัศน์ วิทยุ ฝนเทียม เชื้อน บ้านเรือน โบราณสถาน โบราณวัตถุอื่น ๆ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ค่านิยม และสุขภาพอนามัย

3.1 บ้านขุนพิจารณ์ หรือตาสิน อนุศรี พื้นเพเป็นชาวอุบลราชธานีแต่ได้อพยพถิ่นฐานมาตั้งบ้านใหม่ปัจจุบันคือ ชุมชนศรีฐาน 1 ไม่ทราบข้อมูลปี พ.ศ.ที่แน่ชัด แต่อยู่ในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ขุนพิจารณ์หรือ นายสิน อนุศรี มีภรรยา 2 คนคือแม่ไข มีลูก 3 คน ประกอบด้วยแม่ภา พ่อเคน แม่ทองในภายหลังแม่ไขได้เสียชีวิต ขุนพิจารณ์ได้แต่งงานใหม่กับนางกุย มีลูกด้วยกันทั้งหมด 7 คนประกอบด้วยแม่ปั้ง แม่เพ็ญ แม่ปัด แม่เสา พ่อหิน พ่อขาง แม่หว่าง

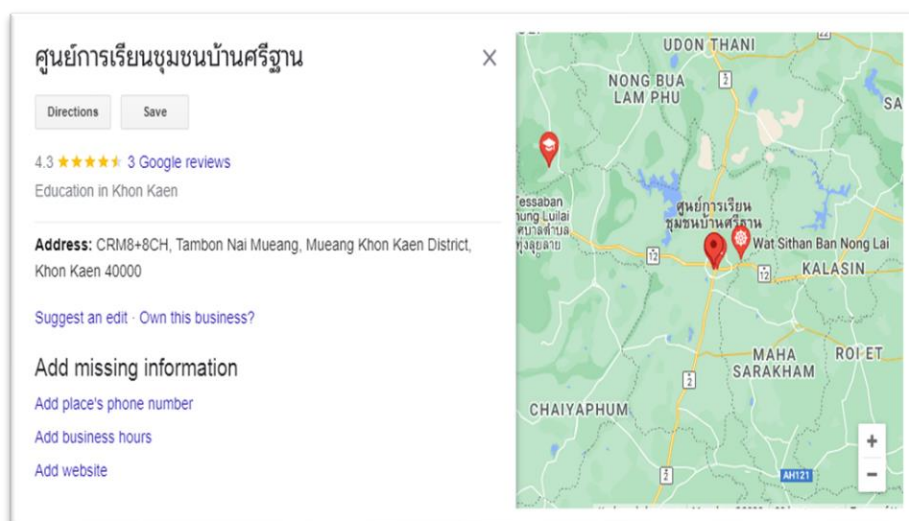
3.2 บ่อพญานาค ตั้งอยู่ในพื้นที่ของโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐานทิศตะวันตกของชุมชนศรีฐาน 2 แต่เดิมเรียกว่าหนองอีเลิงสมัยโบราณชาวบ้านใช้น้ำในหนองอีเลิงในการดำรงชีวิต เพราะน้ำในหนองอีเลิงไม่เคยแห้งเนื่องจากบริเวณแห่งนี้เป็นตาน้ำและในบริเวณใกล้หนองอีเลิงยังมีบ่อพญานาคและศาลาพญานาคซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเพราะมีความเชื่อว่าบริเวณบ่อพญานาคบ่อนี้มีปูพญานาคคอยปกป้องรักษา ทุกวันพระหรือวันสำคัญชาวบ้านครุ่่นักเรียนจะนำดอกไม้ ธูปเทียนหรือเครื่องเซ่นไหว้มาไหว้ขอพระปูพญานาคเป็นประจำสม่ำเสมอ ปัจจุบันหนองอีเลิงได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้มีความสวยงามร่มรื่นสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็กได้

3.3 ของดีศรีฐานแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตสิ่งมีชีวิต ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านและต้นไม้ ปราชญ์ชาวบ้านคือ ผู้ที่ให้ความรู้เรื่องราวต่าง ๆ จากการลงพื้นที่ของดีเรามีหลายอย่าง สิ่งที่มีชีวิต ได้แก่ แจ่วบอง เนื้อแดดเดียวสมุนไพร ไส้กรอก ส้มตำแม่ไธ แหนม

แม่สังกัด บึงปลาตุก ส้มหมู ส้มวัว ตำแหลกน่องจอย ก๋วยเตี้ยวยายตุ่น พะโล้ ขนมครก แม่หมาย ส้มปลา แม่ละไม แจ่วบองแม่บัวซอน

4.1.2 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)

ระบบการขนส่ง ที่จำเป็นที่จะต้อง มี ซึ่งประกอบด้วยเส้นทาง ยานพาหนะ สถานี และผู้ประกอบการการขนส่ง เพื่อลำเลียงนักท่องเที่ยวไปยังจุดหมายปลายทาง โดยจากการศึกษาพบว่า บ้านศรีฐานหรือชุมชนศรีฐาน หมู่ที่ 7 ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นชุมชนเมืองค่อนข้างหนาแน่น เนื่องจากมีประชากรแฝงเข้ามาทำงานอยู่มาก มีโรงพยาบาลล้อมรอบ ถึง 3 โรงพยาบาล มีโรงเรียนมัธยม 1 โรงเรียน วิทยาลัย 1 วิทยาลัย และมีวัดอีก 1 วัด เส้นทาง ตัดผ่านเข้ามาในใจกลางชุมชน 3 สาย โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือ มีเขตติดต่อกับถนนมะลิวัลย์ ทิศใต้ มีเขตติดต่อกับถนนศรีจันทร์ ทิศตะวันออก มีเขตติดต่อกับถนนมิตรภาพ ทิศตะวันตก มีเขตติดต่อกับถนนกัลปพฤกษ์ (ข้ามไปยังฝั่งตรงข้าม)

ภาพที่ 5 แสดงที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านศรีฐาน

ที่มา : Google Map, 2564

โดยการเดินทางเข้าถึงชุมชนบ้านศรีฐานมี 5 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1. การเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว ใช้เส้นทางจากกรุงเทพมหานครมายังจังหวัดขอนแก่น

1.1 ขอนแก่นอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปตามทางรถยนต์ 449 กิโลเมตร จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ถึงจังหวัดสระบุรี ตรงหลักกิโลเมตรที่ 107 แยกขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) ผ่านจังหวัดนครราชสีมาถึงจังหวัดขอนแก่น

1.2 อีกเส้นทางหนึ่ง เมื่อถึงสระบุรีแล้วตรงไปตามถนนสระบุรี-ลำน้ำรายณ์ แยกขวาเข้าเส้นทางม่วงค่อม-ด่านขุนทด-ชัยภูมิ-ขอนแก่น หรือสระบุรี-อำเภอลำน้ำรายณ์-อำเภอเทพสถิต-ชัยภูมิ-อำเภอมัญจาคีรี-อำเภอพระยืน-ขอนแก่น

2. การเดินทางด้วยเครื่องบิน โดยมีเที่ยวบินจากกรุงเทพมหานคร มายังท่าอากาศยานนานาชาติจังหวัดขอนแก่น จำนวนหลายเที่ยวบินต่อวัน และยังมีเส้นทางเชื่อมต่อไปยังภูมิภาคต่างๆ เช่น ขอนแก่น-เชียงใหม่ ขอนแก่น-ภูเก็ต ขอนแก่น-หาดใหญ่ ให้บริการโดยบริษัทสายการบินไทยสมายล์ นกแอร์ แอร์เวียดเจ็ต แอร์เอเชีย

3. การเดินทางด้วยรถไฟ ได้แก่ ขบวนรถไฟออกจากสถานีกรุงเทพฯ (หัวลำโพง) ผ่านจังหวัดขอนแก่น ไปจังหวัดอุดรธานี และหนองคายทุกวัน รถที่ให้บริการมีทั้งรถเร็ว รถด่วน และรถด่วนดีเซลรางปรับอากาศ สอบถามรายละเอียดได้ที่ หน่วยบริการเดินทาง การรถไฟแห่งประเทศไทย โทร. 1690, 0 2223 7010, 0 2223 7020 สถานีรถไฟขอนแก่น โทร. 0 4322 1112 <http://www.railway.co.th>

4. การเดินทางรถโดยสารประจำทาง ใช้เวลาเดินทางประมาณ 7 ชั่วโมง รถออกจากสถานีขนส่งสายตะวันออกเฉิยเหนือ (หมอชิต 2) มีรถโดยสารธรรมดา รถปรับอากาศ และรถนอนพิเศษ ชนิด 24 ที่นั่ง วิ่งบริการทุกวัน สอบถามรายละเอียดได้ที่ โทร.0 2936 2852-66 สถานีขนส่งขอนแก่น (รถธรรมดา) 0 4323 7472 สถานีรถปรับอากาศ 0 43 23 9910 <http://www.transport.co.th/>

5. ขนส่งสาธารณะที่ให้บริการภายในจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย แท็กซี่ รถโดยสารประจำทางสายสีเหลือง และ รถบัสไฟฟ้า โดยนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการที่จุดให้บริการ 2 แห่ง คือ สถานีขนส่งจังหวัดขอนแก่น และ จุดให้บริการท่าอากาศยานจังหวัดขอนแก่น เพื่อเข้าถึงชุมชนบ้านศรีฐาน และมีบริการรถโดยสารให้เลือกลหลายประเภท

5.1 รถตุ๊กๆค่าโดยสารเริ่มต้นที่ราคา 30 บาท

5.2 สามล้อปั่นราคาเริ่มต้นคือ 20 บาท ส่วนใหญ่จะวิ่งบริการภายในตัวเมือง และเขตเทศบาล

5.3 รถโดยสารประจำทางขนาดเล็กวิ่งบริการในเขตเมืองขอนแก่นหลายสาย มีทั้งรถธรรมดาและรถปรับอากาศ นอกจากนั้นยังมีรถโดยสารวิ่งระหว่างอำเภอเมืองขอนแก่นไปยังอำเภอต่างๆ ตลอดวัน

5.4 รถสองแถว ราคา 9 บาท มีหลายสาย วิ่งทั้งรอบเมือง ในเมือง หลังเมือง มหาวิทยาลัย และในมหาวิทยาลัย

5.5 รถบัสปรับอากาศ (City bus) มีสัญญาณ Free WIFI มีกล้อง CCTV ติดตามการเดินทาง Application ได้ สำหรับค่าโดยสารผู้ใหญ่ 15 บาท เด็ก 10 บาท ให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง โดยช่วง 06.00-20.00 น. จะออกทุก 10 นาที ส่วน 20.00-06.00 น. จะ

ออกทุก 30 นาที มี 3 สายที่เชื่อมระหว่างสนามบิน สถานที่สำคัญ และย่านการค้าของเมืองขอนแก่น คือ แดง น้ำเงิน เขียว

5.6 รถเช่า มีทั้งรถจักรยานยนต์และรถยนต์ โดยราคาแต่ละร้านจะไม่เท่ากันมี ทั้ง เริ่มต้นวันละ 150 บาท, 250 บาท และ 300 บาท ส่วนรถยนต์สามารถติดต่อได้ที่สนามบินที่แอ พลิเคชั่นรถเช่า

4.1.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities)

สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว เช่น ระบบการขนส่ง ระบบสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว เพราะจะช่วยทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็ว ปลอดภัย และสะดวกสบายยิ่งขึ้น โดยจากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านศรีฐานมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ระบบการขนส่ง ได้แก่ รถโดยสารประจำทางขนาดเล็กวิ่งบริการในเขตเมืองขอนแก่น รถรถสองแถวสีเหลืองวิ่งผ่านชุมชนบ้านศรีฐาน ผ่านตลาดบ้านคำไฮ สิ้นสุดที่บ้านพันโคกโป่ง

2. ระบบสื่อสาร เนื่องด้วยตั้งอยู่บริเวณในเขตเมือง จึงมีสัญญาณโทรศัพท์มือถือชัดเจน การเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตชัดเจนดีมาก

3. ระบบสาธารณูปโภคไฟฟ้า ประปา มีระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานครบครัน

4. ป้ายสื่อความหมาย มีป้ายสื่อความหมายชัดเจน ป้ายชื่อชุมชน ป้ายสถานที่สำคัญในชุมชน และจุดที่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมมีป้ายสื่อความหมายทุกจุด

ภาพที่ 6 แสดงตัวอย่างป้ายสื่อความหมายจุดเรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน
ที่มา: เทศบาลนครขอนแก่น, 2563

4.1.4 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)

ถือเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการแสวงหาประสบการณ์ จำเป็นต้องมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มี ส่วนร่วมซึ่งกิจกรรมอาจเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต รวมไปถึงกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ซึ่งจากการศึกษาพบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อชุมชนบ้านศรีฐาน โดยจากการศึกษาพบว่า ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่อีกกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐานจะเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจดังนี้

1. กิจกรรมตักบาตรถนนสายบุญ เป็นอีกหนึ่งของการต่อยอดจากโครงการสืบค้นเมืองเก่าบ้านเราศรีฐาน ภายใต้ ‘Spark U ปลุกใจเมือง’ ได้ดำเนินการมาตั้งแต่เมื่อปี 2560 เป็นความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครขอนแก่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสมาคมสื่อมวลชนจังหวัดขอนแก่น เพื่อพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ พัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่นและอนุรักษ์โบราณวัตถุ โบราณสถานของชุมชนในท้องถิ่น โดยจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกวันอาทิตย์ในสัปดาห์แรกของเดือน

ภาพที่ 7 กิจกรรมตักบาตรถนนสายบุญ

ที่มา: เทศบาลนครขอนแก่น, 2563

2. กิจกรรมศึกษาวัฒนธรรมและธรรมชาติภายในวัดและเส้นทางของชุมชน ซึ่งจะเป็นกิจกรรมที่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และได้ร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมภายในวัด รวมถึงศึกษาเรียนรู้ต้นไม้ที่สำคัญในวัด โดยใช้แผนที่เดินดิน เป็นแผนผังและเส้นทางที่เชื่อมโยงกันภายในชุมชนศรีฐาน , ต้นไม้บ้านฉัน กว่า 45 ชนิด ภายในบริเวณวัดจอมศรี ซึ่งบางต้นนั้นหาได้ยากมาก เช่น ต้นกระเขา ขนาด 5 คนโอบ, ต้นสาละลังกา, ต้นมะดุก, ต้นปรู , ต้นก้อม, ต้นอีแปะ, ต้นขี้หนอน, ต้นเม่าหลวง เป็นต้น โดยจะมีมัคคุเทศก์น้อยซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน และปราชญ์

ชาวบ้านชุมชนศรีฐาน จะเป็นผู้นำชมและอธิบายข้อมูลให้นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมได้รับทราบความเป็นมา ประวัติ และของดีของชุมชนศรีฐาน ได้เกิดความประทับใจ และกลับมาเยี่ยมชมอีก

ภาพที่ 8 กิจกรรมศึกษาวัฒนธรรมและธรรมชาติภายในวัดและเส้นทางของชุมชน
ที่มา เทศบาลนครขอนแก่น, 2563

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในเขตชุมชน ซึ่งจะประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (ทั้งยุคก่อนประวัติศาสตร์ 2,500 ปี ยุคทวารวดี 1,500 ปี ยุคท้าวเพี้ยเมืองแพนสร้างเมืองขอนแก่น) เช่น ใบเสมา แจกันโบราณ เป็นต้น สถานที่สำคัญในชุมชน อาทิ หอระฆัง ,บ่อน้ำพญานาค,คันท่าแพงเมืองโบราณ ของดีในชุมชน และศึกษาเรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นหมอกระดูก หมอเป่า หมอนวด ฯลฯ รวมถึงได้ชมและชิมของดีของฝาก ภูมิปัญญาทางด้านอาหารการกินของชุมชน อาทิ เนื้อแดดเดียว,แจ่วบอง,ก๋วยเตี๋ยว,ขนมครก, แหนมหมู,แหนมเนื้อ และอื่นๆอีกมากมาย

ภาพที่ 9 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในเขตชุมชน
ที่มา: เทศบาลนครขอนแก่น, 2563

4.1.5. ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation)

ถือเป็นอีกปัจจัยที่มีความสำคัญต่อนักท่องเที่ยวซึ่งต้องค้างคืนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 คืน ได้แก่ โรงแรมรีสอร์ท เกสเฮาส์ โดยจากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านศรีฐานไม่มีที่พักในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นทางการ มีเพียงโครงการในการจัดตั้งโฮมสเตย์ ซึ่งยังอยู่ในกระบวนการในการดำเนินการเพื่อขอจัดตั้งโฮมสเตย์ชุมชน ซึ่งปัจจุบันมีเพียงที่พักใกล้เคียงชุมชน โดยที่พักที่ใกล้ที่สุดได้แก่ โรงแรมพลูแมน ราชา ออคิต ขอนแก่น ซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนเพียง 2 กิโลเมตร

4.1.6 การบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services)

บริการต่างๆในแหล่งท่องเที่ยวจะเป็นต้องมีบริการด้านต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวเพิ่มเติมเช่น การบริการรถเช่า การบริการแลกเงินตราต่างประเทศ การบริการด้านการประกันภัย พับ แหล่งความบันเทิงเพิ่มเติม ร้านซักรีด เป็นต้น โดยจากการศึกษาพบว่า ในประเด็นของการบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านศรีฐานพบว่ามีการที่เกิดจากคนในชุมชน ได้แก่ ร้านของฝากของดีของชุมชน รถสองแถวประจำทางแต่ไม่ได้เป็นต้นทาง แต่สามารถเหมารับส่งนักท่องเที่ยวได้ มีรถสามล้อเครื่องรับจ้าง และมีให้เช่ารถจักรยานยนต์ นอกจากนี้ยังมีบริการเสริมที่เกิดจากชุมชนรอบๆ ได้แก่ ร้านรับซักรีด ร้านอาหารหลากหลาย ร้านอาหารและเครื่องดื่มกลางคืน เนื่องจากที่ตั้งของพื้นที่ชุมชนอยู่ใกล้เคียงบริเวณใจกลางเมืองขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่นและใกล้ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลขอนแก่น ซึ่งสามารถเข้าถึงบริการเสริมอื่นๆได้โดยสะดวก

4.1.7 การบริการโปรแกรมทางการท่องเที่ยว (Available package)

โปรแกรมการท่องเที่ยวที่ถูกเตรียมโดยคนกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน โดยจากการศึกษาพบว่า การบริการโปรแกรมท่องเที่ยวที่จัดทำขึ้นและเสนอขายให้แก่นักท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนโดยตรงไม่มี แต่มีโปรแกรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนที่ทางหน่วยงานเทศบาลนครขอนแก่นเคยจัดทำขึ้นในช่วงที่มีโครงการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแห่งใหม่ของเมืองขอนแก่น แต่โปรแกรมทางการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบยังไม่มีจัดทำและเสนอขายแก่นักท่องเที่ยว

4.1.8 การตระหนักรู้ (Awareness)

การตระหนักรู้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญโดยสามารถอธิบายการตระหนักรู้ด้านการท่องเที่ยวได้ 3 นัยสำคัญคือ 1. การตระหนักรู้ในมุมมองของคนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยว ซึ่งถ้าคนในท้องถิ่นมองนักท่องเที่ยวในด้านไม่ดี ก็เกิดผลกระทบด้านลบ 2. การตระหนักรู้ในมุมมองของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวต้องมีทัศนคติที่ดีและสามารถสร้างคุณค่าให้เกิดกับการท่องเที่ยวได้ 3. มองการตระหนักรู้ด้านการตลาด โดยภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวต้องมั่นคงในความคิดของนักท่องเที่ยว โดยจากการศึกษาการตระหนักรู้ ออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. การตระหนักรู้ของคนในชุมชนบ้านศรีฐาน จากการสอบถามพบว่า คนในชุมชนมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนอยู่ในระดับเบื้องต้น หมายถึง คนในชุมชนรับรู้และ

ทราบว่ามีหน่วยงานเข้ามาทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่วัดจอมศรี และเคยมีการประชุมชุมชนและแจ้งให้คนในชุมชนทราบ แต่ระดับการมีส่วนร่วมของคนทั้งชุมชนยังอยู่ในระดับต่ำ โดยผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า อาจเนื่องด้วยชุมชนบ้านศรีฐานเป็นชุมชนเมือง คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำงานในเมือง เรื่องของการท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องที่คนในชุมชนทราบแต่ไม่ได้ให้ความสำคัญมากเท่าไร จะมีเพียงกลุ่มของบุคคลที่ร่วมทำงานกับหน่วยงาน วัด และคณะกรรมการชุมชน รวมถึงคณะครู และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ที่มีการตระหนักรู้ในระดับมาก

2. การตระหนักรู้ของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว จากการสอบถามผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า มีความตระหนักรู้อยู่ในระดับปานกลาง เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีหน่วยงานเข้ามาให้การสนับสนุน เดิมผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวมีการดำเนินธุรกิจอยู่แล้วเบื้องต้นและสถานการณ์ทางธุรกิจเริ่มดีขึ้นในช่วงที่ชุมชนได้รับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่

3. การตระหนักรู้ด้านการตลาด จากการสอบถามมุมมองนี้ผ่านการให้สัมภาษณ์ของประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐาน ให้ความเห็นในประเด็นนี้ว่า นักท่องเที่ยวมีความสนใจชุมชนในฐานะชุมชนท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และมีมากขึ้นในช่วงที่มีการจัดกิจกรรมตักบาตร เนื่องด้วยชุมชนอยู่ในเขตพื้นที่เมือง ใกล้กับสถานที่พักหลายแห่งในจังหวัดขอนแก่น และกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวในเมืองขอนแก่นในช่วงเช้ายังไม่มี ดังนั้นกิจกรรมตักบาตรถนนสายบุญจึงได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี จึงทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของเมืองขอนแก่น ซึ่งคิดว่าหากมีการปรับรูปแบบกิจกรรมเสริมเข้ามาในช่วงอื่นอย่างเช่น กิจกรรมการปั่นจักรยานท่องเที่ยวในชุมชน หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมก็เป็นรูปแบบที่น่าสนใจที่สามารถสร้างคุณค่าได้

4.1.9 การสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place)

การสร้างบรรยากาศของสถานที่ให้มีความพร้อมในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ให้มีความสะอาด ความทันสมัย มีเอกลักษณ์ หรืออาจจะมีความหรูหรา มีความโดดเด่น น่าค้นหา สร้างความรู้สึกลือชาให้แขกพักผ่อน แพลกใหม่ และน่าดึงดูด โดยเฉพาะการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม ต้องมีการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมแก่การเรียนรู้และการกระตุ้น ส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกร่วมกัน โดยในประเด็นนี้จากการสอบถามพบว่า การสร้างบรรยากาศของสถานที่ชุมชนจะปรากฏให้เห็นจากป้ายสื่อความหมายที่ติดตามถนนทางเข้าชุมชน และบรรยากาศในวัดที่เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รวมถึงบรรยากาศตามจุดท่องเที่ยวต่างๆที่ได้มีการนำเสนอ เช่น ร้านอาหารของดีของฝากชุมชน ก็จะมีป้ายสื่อความหมาย มีการตกแต่งสถานที่หน้าร้านตามวัฒนธรรมอีสาน จุดสถานที่สำคัญในชุมชน อาทิ หอระฆัง ,บ่อน้ำพญานาค,คันท่าแพงเมืองโบราณ ก็จะมีป้ายสื่อความหมาย และมีปราชญ์ชาวบ้านทำหน้าที่สื่อความหมายร่วมด้วย เป็นต้น

ภาพที่ 10 กิจกรรมการต้อนรับในวันพิธีเปิดศูนย์เรียนรู้ชุมชนโดยนักเรียน
ที่มา: เทศบาลนครขอนแก่น, 2563

ภาพที่ 11 มัคคุเทศก์น้อยให้ความรู้แก่ผู้เยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมบ้านศรีฐาน
ที่มา: เทศบาลนครขอนแก่น, 2563

4.1.10 การให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience)

การออกแบบสร้างรูปแบบกิจกรรมและปัจจัยอื่นๆให้นักท่องเที่ยวสามารถแสวงหา เพื่อเติมเต็มชีวิตของตนเองให้ดียิ่งขึ้น จึงทำให้สถานที่ตั้งและกิจกรรมในชุมชนมีลักษณะที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ และได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างเข้าใจ นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงบรรยากาศของสถานที่และกิจกรรมที่มาจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ที่นักท่องเที่ยวจะได้มีประสบการณ์ร่วม ในประเด็นนี้จากการสอบถามพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ให้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์ต้นไม้โบราณ และของดีของฝากในชุมชน เช่น กิจกรรมนวดโบราณ กิจกรรมศึกษาต้นไม้บริเวณวัดจอมศรี กิจกรรมลงทำผลิตภัณฑ์แปรรูป เช่น ปลาข้าวบอง แหนม เนื้อทอด ขนมครกโบราณ หมอนวดแผนไทยฝีมือดี กว๋ยเตี้ยอายุต้นที่ขายมากกว่า 40 ปีแล้ว

ภาพที่ 12 กิจกรรมที่ให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้
ที่มา: เทศบาลนครขอนแก่น, 2563

4.1.11 ความเป็นมิตรไมตรี (Amities)

คนในชุมชนมีมิตรจิตยิ้มแย้มทักทาย ให้การต้อนรับอย่างสุภาพอ่อนน้อมและเป็นกันเอง คนในท้องถิ่นยินดีให้ความช่วยเหลือเมื่อประสบปัญหา เช่น หลงทาง ประสบอุบัติเหตุ คนในชุมชนให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆด้วยความเต็มใจ และคนในชุมชนเชิญนักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว จากการศึกษาในประเด็นนี้ พบว่า ชุมชนมีความยินดีต้อนรับ

นักท่องเที่ยว และพร้อมให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเสมอ แม้ว่าจะไม่สามารถให้ข้อมูลในเชิงลึกได้ แต่คนในชุมชนส่วนใหญ่สามารถบอกทางและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเพื่อไปยังบ้านปราชญ์ชาวบ้าน หรือไปพบผู้ที่สามารถให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวในชุมชนได้

4.1.12 ทักษะทัศนคติของชุมชน (Attitude)

ทัศนคติของคนในชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวและการบริการ ทั้งด้านความรู้หรือความคิด (cognitive component) ด้านความรู้สึก (affective component) ด้านความพร้อมที่จะกระทำ (action tendency component) จากการศึกษาพบข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้หรือความคิด จากการสอบถามพบว่า คนในชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนในระดับปานกลาง มีการรับรู้ว่าเป็นพื้นที่ชุมชนมีของดี มีวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทางหน่วยงานเข้ามาส่งเสริม สนับสนุนและให้ความสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงวัย จะมีทัศนคติเชิงบวกในเรื่องของการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยให้เหตุผลว่า การท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพ และทำให้ชุมชนมีชีวิตชีวา ได้ฟื้นฟูสิ่งเก่าแก่ในอดีต แต่ในส่วนของกลุ่มคนรุ่นใหม่ มีส่วนน้อยที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมจะเป็นนักเรียนจากโรงเรียนบ้านศรีฐานที่เข้าร่วมกิจกรรมมัคคุเทศก์ชุมชนอยู่เดิมแล้ว

2. ด้านความรู้สึก จากการสอบถามพบว่า คนในชุมชนมีความรู้สึกยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว และมีความรู้สึกตื่นเต้น ที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชน และมีความรู้สึกต้องการให้ มีการส่งเสริม สนับสนุนจากทางหน่วยงานที่สม่ำเสมอ โดยในช่วงสถานการณ์โควิดชุมชนขาดการติดต่อจากหน่วยงาน และไม่ได้ต้อนรับนักท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาชุมชนในแง่มุมมองของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติม

3. ด้านความพร้อมที่จะกระทำ จากการสอบถามพบว่า คนในชุมชนมีความพร้อมในระดับมาก เนื่องจากชุมชนมีผู้นำที่พร้อมทำกิจกรรมและเป็นศูนย์รวมใจชาวบ้าน นั่นคือ พระอาจารย์ เจ้าอาวาสวัดจอมศรี ซึ่งเป็นพระนักพัฒนาที่พร้อมสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการเรียนรู้เพื่อต่อยอดภูมิปัญญาชุมชน รวมทั้งยังมีผู้นำชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถและเสียสละเพื่อชุมชน และสิ่งสำคัญอีกหนึ่งประการคือ โรงเรียนบ้านศรีฐาน ที่เป็นแหล่งบ่มเพาะความรู้ให้แก่เยาวชนในชุมชน มีกิจกรรมดีเด่นมากมาย เช่น กิจกรรมมัคคุเทศก์น้อย และยังเป็นโรงเรียนต้นแบบที่ได้รับรางวัลระดับประเทศด้านการคัดแยกขยะ การรีไซเคิลขยะ การกำจัดขยะอย่างถูกต้อง ซึ่งจุดนี้คิดว่าสามารถนำมาต่อยอดสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบได้

4.2 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

การศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เป็นการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ชุมชนบ้านศรีฐาน ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีโรงเรียนบ้านศรีฐานซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัดและเป็นโรงเรียนนำร่องที่สามารถพาคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบได้ 2. โรงเรียนบ้านศรีฐานมีแกนนำเยาวชนที่ผ่านการอบรมด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมที่สามารถดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบได้ 3. เจ้าอาวาสวัดเบ็ญบุคคลที่มีความสามารถในการเป็นนักพัฒนาและมียอดความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบและสามารถรวบรวมบุคคลภายในชุมชนให้มาร่วมกิจกรรมได้ 4. ชุมชนบ้านศรีฐานเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ความสามัคคีและตระหนักรู้ใน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชนบ้านศรีฐานเป็นชุมชนที่มีโครงสร้างประชากรเป็นผู้สูงอายุและผู้สูงอายุซึ่งเป็นวัยที่พร้อมขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. ประชาชนชาวบ้านผู้ที่มีองค์ความรู้ทั้งในเรื่องของวัฒนธรรมสังคัมรวมถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมการจัดการระบบนิเวศในชุมชนเริ่มมีน้อยลง 3. ความแตกต่างในเรื่องของอายุของคนในชุมชน (Generation Gap) ส่งผลต่อการพูดคุยสื่อสารและการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำไปต่อยอดด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ 4. ชุมชนบ้านศรีฐานมีความเป็นสังคมเมืองมากขึ้นทำให้ผู้คนในชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องของภายนอกชุมชน 5. คนในชุมชนบางส่วนที่ไม่ได้เห็นแก่ประโยชน์ของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใน

<p>เรื่องของขยะและสิ่งแวดล้อมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ</p> <p>5. ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการรวมถึงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว</p> <p>6. พื้นที่สถานที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของชุมชนอยู่ใกล้เมืองขอนแก่นมีความสะดวกสบายและสามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นในเขตเมืองได้</p> <p>7. ชุมชนบ้านศรีฐานยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญในทางด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมรวมอยู่ด้วยและยังมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเช่น บ้านคุณวิจารณ์ด้านอาหารของดีของฝากในชุมชน</p> <p>8. คนในชุมชนบ้านศรีฐานยินดีเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนและการท่องเที่ยว</p>	<p>ชุมชนรวมถึงไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว</p> <p>6. การสืบทอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านเป็นไปได้อย่างยากลำบากเนื่องด้วยเยาวชนในชุมชนขาดความสนใจและขาดการสื่อสารระหว่างวัย</p> <p>7. ปัญหาเรื่องความรับผิดชอบ จิตอาสา และการสร้างอาสาสมัครในชุมชน</p>
โอกาส	อุปสรรค
<p>1. หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนชุมชนบ้านศรีฐานมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวรวมถึงเรื่องของการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน</p> <p>2. มีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการจัดการขยะและองค์ความรู้ของการท่องเที่ยวรวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน</p>	<p>1. สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวภายในประเทศยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่</p> <p>2. สถานการณ์ด้านการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา โควิด-19 ส่งผลต่อการท่องเที่ยวในทุกภูมิภาครวมถึงในพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่นด้วย</p> <p>3. โครงการพัฒนาส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนมีความไม่ต่อเนื่อง</p>

<p>3. แนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันให้ความสนใจในเรื่องของการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นทั้งในมิติของสิ่งแวดล้อมสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ</p> <p>4. การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ถูกระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรวมถึงแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในฉบับปัจจุบัน</p> <p>5. จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาการคมนาคมขนส่งที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และยังเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอุตสาหกรรมในภูมิภาครวมถึงโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</p> <p>6. จังหวัดขอนแก่นมีศักยภาพหลากหลายด้านในการส่งเสริมอุตสาหกรรมไมซ์ ด้วยความเป็นเมืองเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน และธุรกิจให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ</p> <p>7. จังหวัดขอนแก่นมีนโยบายในการส่งเสริมชุมชนที่อยู่ในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่นให้มียอดความรู้ด้านการท่องเที่ยวรวมถึงด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม</p>	<p>4. ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชุมชน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวและภาพลักษณ์การท่องเที่ยว</p> <p>5. จังหวัดขอนแก่นเป็นเมืองที่มีผู้คนมาอาศัยและประกอบอาชีพด้านต่างๆ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางทางการค้า การบริการ การขนส่ง รวมทั้งเป็นเมืองแห่งการศึกษา ประกอบกับเป็นเมืองที่มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง จึงมีค่าครองชีพสูง</p> <p>6. ขยายตัวของเขตเมืองนครขอนแก่นเป็นเหตุให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัดและเกิดอุบัติเหตุจากการใช้รถใช้ถนน</p>
--	--

<p>8. หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนงบประมาณและการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ</p> <p>9. จังหวัดขอนแก่นดำเนินการพัฒนาท่าอากาศยานขอนแก่นสู่การเป็นท่าอากาศยานนานาชาติ เพื่อสามารถรองรับจำนวนผู้โดยสารและจำนวนเที่ยวบินที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว</p>	
---	--

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนบ้านศรีฐานในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผ่านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย จุดแข็งและจุดอ่อน ที่ส่งผลต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถเป็นดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวได้ ทั้งด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อม รวมถึงมีปราชญ์ชาวบ้านและมัคคุเทศก์น้อยที่พร้อมให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ในมิติของผู้นำที่สามารถดำเนินการ ประสานงาน และเป็นแรงขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส ทั้งยังมีวัดจอมศรี เป็นสถานที่ที่สามารถรวมจิตใจผู้คนในชุมชนและเป็นสถานที่ทางกิจกรรมทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญมีโรงเรียนบ้านศรีฐานที่มีศักยภาพในการเป็นสถานที่ทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในมิติของสิ่งแวดล้อม ที่มีทั้งองค์ความรู้ กิจกรรม และผู้นำนักเรียนที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศ ในส่วนของจุดอ่อนที่ต้องอาศัยการทำความเข้าใจและขอความร่วมมือ คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการทำกิจกรรม รวมถึงการสื่อสาร ประสานงานที่ต้องดึงคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการด้านการท่องเที่ยว การสร้างจิตอาสาชุมชนต้องใช้เวลา รวมถึงกระบวนการสืบทอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน การสร้างเยาวชนในชุมชนและการสื่อสารระหว่างผู้สูงอายุกับเยาวชนคนรุ่นใหม่

2. ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย โอกาสและอุปสรรค ที่ส่งผลต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ ที่ผ่านมาชุมชนบ้านศรีฐานได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวในเขตเมืองจังหวัดขอนแก่น ที่เป็นผลมาจากที่จังหวัดขอนแก่นได้รับการสนับสนุนงบประมาณในระดับประเทศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวก

เพื่อการท่องเที่ยว และสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงแนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันที่ให้ความสนใจรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม โดยสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการการพัฒนา คือ การพัฒนา ส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ขาดความสม่ำเสมอ ประกอบกับสถานการณ์ระบาดของไวรัสโคโรนา โควิด 19 ส่งผลให้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนหยุดชะงัก จึงต้องอาศัยเวลาในการสร้างระบบ การปรับตัวของชุมชนและฟื้นฟูกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

4.2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนบุคลากรของหน่วยงาน/องค์กรของภาครัฐ และตัวแทนบุคลากรของภาคเอกชน ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษามององค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น 12 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน พบผลการศึกษาในภาพรวมด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านศรีฐาน ในมิติของการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อทุกภาคส่วนมีความเห็นว่า สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านศรีฐานสามารถแบ่งประเภททรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวได้ทั้งหมด 5 ด้านด้วยกันประกอบด้วย

1.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ได้แก่ ทรัพยากรทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ โบสถ์ โบสถ์ ไบเสมา การขุดค้นพบหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ ที่มีการรับรองตรวจสอบจากกรมสำนักศิลปากรที่ 9 จังหวัดขอนแก่น ได้มีโครงการขุดค้นแหล่งโบราณคดีวัดจอมศรี ที่มีหลักฐานให้นักท่องเที่ยวที่สนใจสามารถศึกษาเรียนรู้ได้และบางส่วนถูกจัดแสดงไว้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านศรีฐาน และมีจุดที่สามารถเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นในชุมชนที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน คือ บ้านขุนพิจารณ์ อนุศรี ผู้ก่อตั้งชุมชนบ้านศรีฐาน

1.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ วัดจอมศรี หอระฆังที่เป็นจุดสูงสุดของชุมชนมีความสูงที่สามารถใช้เป็นจุดชมวิวเมืองขอนแก่นได้และสถานที่สำคัญในบริเวณวัดจอมศรี ศาลเจ้าปู่ญาคูจัด ซึ่งชาวบ้านชุมชนศรีฐานมีความเชื่อว่าเป็นผู้ปกป้องรักษาให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขและผู้ชายในชุมชนศรีฐานที่จะไปเกณฑ์ทหารจะมาบนบาลศาลหลวงปู่ญาคูจัดและจะมักได้ใบดำ ศาลาการเปรียญ โดยมีกลุ่มพัฒนาคนขอนแก่นและชาวบ้านบ้านศรีฐานสร้างขึ้นและมีจุดที่สามารถเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นในชุมชนที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน

1.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชนบ้านศรีฐาน ได้แก่ หนองบอน เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ประจำหมู่บ้านมีคนในอดีตใช้น้ำจากหนองบอนในการดำเนินชีวิตประจำวัน จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน ได้ให้ข้อมูลว่าในอดีตชุมชนใช้ดินบริเวณหนองบอนไปทำเครื่องปั้นดินเผาและใช้ดินใต้น้ำเป็นเหยื่อในการล่อปลา ด้านข้างยังเป็นที่ตั้งของศาลปู่ประจักษ์ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านและในช่วงแรม 15 ค่ำเดือน 5 จะมีพิธีก่อกองทราย เพื่อเป็นการสักการบูชาปู่ประจักษ์ ปัจจุบันหนองบอนได้ถูกปรับปรุงภูมิทัศน์เป็นสวนสาธารณะของชุมชนศรีฐาน เพื่อเป็นที่พักผ่อนและทำกิจกรรมร่วมกันของชาวบ้าน และยังมีหนองยาว เป็นหนองน้ำฝั่งทิศใต้ของชุมชนศรีฐาน ชาวบ้านในอดีตใช้น้ำจากหนองยาวในการดำรงชีวิตประจำวัน ทั้งในการอุปโภคบริโภค รวมไปถึงยังเป็นท่ามาหากินของชาวบ้านและชาวบ้านยังได้อาศัยน้ำจากหนองยาวในการทำนา ด้านซ้ายยังเป็นที่ตั้งของศาลหลวงปู่หนองยาวที่นับถือของชาวบ้านโดยจะมีพิธีบวงสรวงในช่วงเดือน 6 วันพุธ พุธไหนก็ได้ของเดือน 6 และยังมีบ่อพญานาค ตั้งอยู่ในพื้นที่ของโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน ทิศตะวันตกของชุมชนศรีฐาน 2 แต่เดิมเรียกว่าหนองอีเลิงสมัยโบราณชาวบ้านใช้น้ำในหนองอีเลิงในการดำรงชีวิตเพราะน้ำในหนองอีเลิงไม่เคยแห้งเนื่องจากบริเวณแห่งนี้เป็นตาน้ำและในบริเวณใกล้หนองอีเลิงยังมีบ่อพญานาคและศาลาพญานาคซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เพราะมีความเชื่อว่าบริเวณบ่อพญานาคบ่อนี้มีพญานาคคอยปกปักรักษา ทุกวันพระหรือวันสำคัญ ชาวบ้านครูนักเรียน จะนำดอกไม้ ธูปเทียนหรือเครื่องเซ่นไหว้มาไหว้ขอพระปู่พญานาคเป็นประจำสม่ำเสมอ ปัจจุบันหนองอีเลิงได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้มีความสวยงามร่มรื่นสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็กได้

นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ด้านสิ่งแวดล้อม คือ ต้นคิงควา หรือต้นค่างควาเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่อายุมากกว่า 100 ปีมีสรรพคุณทางยา รักษาโรคเบื่ออาหาร และต้นมะขามใหญ่ ที่อยู่บริเวณด้านข้างกำแพงวัดจอมศรีทางด้านทิศใต้อายุมากกว่า 100 ปีไม่ทราบข้อมูลที่แน่ชัดว่าเป็นต้นไม้มาก่อนที่สร้างขึ้นเองตามธรรมชาติหรือมีผู้ได้นำมาปลูกเป็นต้นไม้มันเดียวที่ขึ้นอยู่ตามถนนชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นต้นไม้ม้าคู่บ้านศรีฐานเพราะเคยมีชาวบ้านพยายามตัดอยู่หลายครั้งแต่คนที่ตัดต้องมีอันเป็นไปไปทุกราย ปัจจุบันต้นมะขามดังกล่าวก็ยังคงอยู่บริเวณเดิมชาวชุมชนที่ใช้ถนนเส้นรอบกำแพงวัดทางด้านทิศใต้ก็จะยกมือไหว้เพื่อเป็นสิริมงคลจนถึงทุกวันนี้ และประเด็นของสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ด้านสิ่งแวดล้อม จากการสัมภาษณ์พบว่า ที่โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัดและเป็นโรงเรียนนำร่องที่สามารถพาคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบได้ เพราะมีแกนนำเยาวชนที่ผ่านการอบรมด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมที่สามารถดำเนินกิจกรรมให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบได้

1.4 ทรัพยากรการท่องเที่ยวกิจกรรมประเพณีและการละเล่นของชาวบ้าน จาก การสัมภาษณ์พบว่า ประเพณีวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะจัดขึ้นในวัดจอมศรีเป็นวัดประจำหมู่บ้านมาตั้งแต่ สมัยดั้งเดิม เคยเป็นที่เรียนหนังสือและประกอบพิธีทางศาสนา หากมีคนเสียชีวิตจะนำศพมาเผาที่วัด ป่าไผ่วัน การทำบุญ ประเพณีต่าง ๆ ในสมัยก่อนชาวบ้านได้ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดต้องทำบุญ ตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ และยังมีบุญประเพณีที่สืบทอดกันมาและทำมาจนถึงปัจจุบันคือ บุญเลี้ยงตาปู่ หนองยาวจะทำทุก ๆ ปีในเดือน 6 วันพุธไหนก็ได้ของเดือน 6 ส่วนการละเล่นของชาวบ้าน บ้านศรี ฐานมีคณะกลองมโหรีลำกลอน หมอลำเขียน หมอลำสด ในสมัยก่อนวัดจะเป็นศูนย์รวมของชาวบ้าน ได้มาพบเจอกัน สานกลองข้าว ขนดินเข้าวัด ทำให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ร่วมแรงร่วมใจกัน เป็นอย่างดี ในเทศกาลสงกรานต์ชาวบ้านจะได้มีการละเล่นต่าง ๆ ในสมัยก่อน มีสะบ้า เสือกินวัว ม้า หลังกโปก หนอนคู่ บักตี ซึ่งเป็นประเพณีกิจกรรมที่มีแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวอีสานอย่างมาก แม้ใน ปัจจุบันประเพณีเหล่านี้จะไม่ได้ดำเนินไปอย่างในอดีตแต่จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน โดยเฉพาะผู้ เฒ่าผู้แก่ ยังคงมีความหวังว่าจะได้รับการฟื้นฟู และสามารถนำมาต่อยอดในปัจจุบัน สืบต่อไปยัง เยาวชนคนรุ่นหลังได้ และมีประเด็นการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบการท่องเที่ยวด้านสิ่งดึงดูดใจทางการ ท่องเที่ยวในมุมมองของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1.1 หน่วยงานภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์พบมุมมองของหน่วยงานภาครัฐ ในประเด็นของสิ่งดึงดูดใจ ทางการท่องเที่ยวร่วมกันคือ ชุมชนบ้านศรีฐานมีความโดดเด่นในเรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดพัฒนาได้อีก มีเรื่องราวความเป็นมาที่น่าสนใจ ทั้งยังมีปราชญ์ชาวบ้านที่ สามารถสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวได้ นี่คือนักที่สามารถเพิ่มคุณค่าและต่อยอดกับกิจกรรมการ ท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบได้ในมิติของสังคมและวัฒนธรรม และหากจะนำไปต่อยอดกับ กิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในมิติด้านสิ่งแวดล้อมก็สามารถทำได้ ผ่านการเชื่อมโยง กิจกรรม เส้นทาง และการบูรณาการทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกัน

1.2 ภาคเอกชนผู้ประกอบการ

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ พบว่า สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่นเป็น เรื่องวัฒนธรรมเช่นกัน โดยมีจุดศูนย์กลางในการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อมอยู่ ที่วัดจอมศรี แต่ถ้ามองในเรื่องของการต่อยอดกิจกรรมจะต้องอาศัยการออกแบบเส้นทาง กิจกรรมที่ เชื่อมโยงกับชุมชน กำหนดจุดท่องเที่ยวออกไปรอบนอก หรือ เชื่อมโยงไปทำกิจกรรมการท่องเที่ยว อย่างมีความรับผิดชอบผ่านการทำจิตอาสาในพื้นที่ชุมชน หรือ มีการเชื่อมโยงไปทำกิจกรรมที่ โรงเรียนที่มีความพร้อมด้านบุคลากร สถานที่ ทั้งนี้อาจมองอนาคตไปที่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่ม บริษัทมาทำจิตอาสา (CSR) กลุ่มท่องเที่ยวเชิงประชุมและธุรกิจ (ไมซ์) กลุ่มสัมมนาศึกษาดูงาน โรงเรียน หรือทางเทศบาลนครขอนแก่น เป็นต้น

1.3 ภาคประชาชนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์พบว่า ในส่วนของภาคประชาชนท้องถิ่นจะมีมุมมองด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผู้ให้สัมภาษณ์ภาคชุมชนกล่าวว่า อยากให้ต่อยอดทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม กิจกรรม งานประเพณี ให้เป็นรูปธรรมเพราะชุมชนมีพร้อมด้านนี้ทั้งองค์ความรู้และประวัติศาสตร์อันยาวนาน ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อประชาชนยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ เกรงว่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและปฏิบัติได้ไม่ถูกต้อง อยากมีความรู้ความเข้าใจมากกว่าปัจจุบัน อยากให้มีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้มากขึ้น

2. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน พบผลการศึกษาในภาพรวมด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนบ้านศรีฐาน คือ ในมิติของการเดินทางสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวกเนื่องด้วยชุมชนตั้งอยู่ใจกลางเมืองขอนแก่น ใกล้ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลขอนแก่น นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางด้วยตนเองตามหมุดที่ปักไว้ใน Google Map และสามารถเดินทางได้ด้วยรถสองแถวแต่ไม่สะดวกเนื่องด้วยมีจำนวนเที่ยวน้อยและไม่มีตารางเดินรถที่แน่ชัด เมื่อมาถึงหากนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวด้วยตนเองนักท่องเที่ยวจะไม่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้เอง เนื่องจากยังขาดการสื่อสาร ประสานงานจากคนกลาง และขาดการบริการจัดการอย่างเป็นรูปธรรม โดยปกติถ้านักท่องเที่ยวมาในนามของหน่วยงานจะต้องมีการประสานมายังเทศบาลนครขอนแก่น หรือทางจังหวัด หากเป็นแขกของทางจังหวัดและจะมีเจ้าหน้าที่ประสานงานมายังผู้นำชุมชนบ้านศรีฐานอีกต่อหนึ่ง โดยประเด็นการวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในมุมมองของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 หน่วยงานภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์มุมมองของหน่วยงานภาครัฐ มองว่าการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐาน สามารถแบ่งตามวิธีการเดินทางของนักท่องเที่ยว หรือ กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ 2 ประเภท คือ 1.กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาในนามของหน่วยงาน หรือเป็นแขกของทางจังหวัดมาศึกษาดูงาน ทางเทศบาลนครขอนแก่นจะมีการจัดการประสานผู้นำชุมชนและวัดจอมศรีในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน ซึ่งเคยมีการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวแล้ว มีรูปแบบการประสานงานที่ชัดเจน และ 2.กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวด้วยตัวเอง เมื่อก่อนทางเทศบาลนครขอนแก่นเคยมีกิจกรรมสอนการใช้สื่อโซเชียลมีเดียให้แก่ชุมชนสำหรับใช้เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสาร และนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน แต่ปัจจุบันเพจอาจไม่ได้รับการดำเนินการอย่างต่อเนื่องทำให้ขาดการติดต่อสื่อสารไป ซึ่งหน่วยงานภาครัฐเห็นตรงกันว่าในประเด็นนี้ควรมีการพัฒนาและส่งเสริมร่วมทั้งต้องหาผู้ดูแลซึ่งเป็นคนของชุมชนมารับผิดชอบเพจดังกล่าว เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีช่องทางในการติดต่อ รวมทั้งหากมีนักท่องเที่ยวประเภทกลุ่มของหน่วยงานเข้ามา ก็จะได้ส่งเรื่องให้ติดต่อประสานงานโดยตรง ทั้งนี้เพื่อที่ชุมชนจะได้ฝึกฝนและเรียนรู้ แต่อย่างไรก็ตามทางหน่วยงาน

ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะดำเนินการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจในประเด็นของการนำเสนอผ่านช่องทางออนไลน์ให้แก่ชุมชน รวมถึงการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับด้านการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.2 ภาคเอกชนผู้ประกอบการ

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ มีความคิดเห็นว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน บ้านศรีฐานยังไม่สะดวก ซึ่งมองว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน เพราะนอกจากการที่จะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวโดยความโดดเด่นทางด้านทรัพยากรท่องเที่ยวแล้ว การเดินทางมาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวก็เป็นปัจจัยที่สำคัญหากนักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิด ถึงแม้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามแต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง นักท่องเที่ยวก็จะตัดสินใจไม่เดินทางไปเที่ยวชม ดังนั้นสิ่งที่ควรจะต้องปรับปรุง พัฒนาคือ การสร้างช่องทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในแง่มุมมองของสถานที่และข้อมูล ซึ่งคิดว่าช่องทางที่ง่ายและสะดวกที่สุดคือ การสร้างเพจ Facebook ของชุมชน แต่สิ่งสำคัญตามมาคือ จะต้องหาผู้ดูแลเพจหรือแอดมิน เพื่อความสม่ำเสมอเนื่องในการสื่อสาร ส่วนการพัฒนาคอนเทนต์ทางการตลาด การถ่ายทอดเรื่องๆ เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ต้องให้ความรู้ส่งเสริมช่วยเหลือชุมชนต่อไป

2.3 ภาคประชาชนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ภาคประชาชนท้องถิ่น พบว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนยังไม่สะดวกขาดการติดต่อประสานงาน และความเป็นจริงแล้วคนในชุมชนยังขาดความพร้อมที่จะพัฒนา เนื่องจากปราศจากความรู้และเงินทุน อีกทั้งคนในชุมชนไม่สามารถแข่งขันกับนายทุนได้ เนื่องจากขาดความรู้ในด้านการลงทุน การทำการตลาด รวมถึงไม่ค่อยมีเยาวชนคนรุ่นใหม่เข้ามามีจิตอาสาในจุดนี้ การพัฒนาเยาวชนขาดความต่อเนื่อง หมายถึง ในอดีตเคยมีหน่วยงานเข้ามาทำกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชนและการท่องเที่ยว มีการพัฒนาอบรมมัคคุเทศก์แต่เมื่อเวลาผ่านไปเด็กๆ เหล่านั้นไปศึกษาต่อ หรือมีเหตุจำเป็นที่ไม่สามารถเข้าร่วมได้ ทำให้การพัฒนาทางด้านคนขาดหายไป ในด้านนี้อยากให้หน่วยงานพิจารณาด้านการบริหารจัดการต่างๆ รวมถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว หรือการวางแผนร่วมกันกับชุมชน

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน พบว่า ชุมชนบ้านศรีฐานมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่ สาธารณูปโภคน้ำ ไฟฟ้า ที่จอดรถ และห้องน้ำสาธารณะ โดยที่จอดรถและห้องน้ำสาธารณะจะอยู่ในบริเวณวัดจอมศรี ซึ่งเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้ประโยชน์ได้ชั่วคราว แต่ไม่ได้เป็นในลักษณะเพื่อการท่องเที่ยวแบบเป็นทางการ คือ โดยปกติเวลามีกิจกรรมด้านวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยวในชุมชน จะใช้บริเวณสาธารณะในวัดจอมศรีเป็นจุดต้อนรับ และเป็นจุดนัดพบเบื้องต้นของการท่องเที่ยว ส่วนชุมชนอาหารและเครื่องดื่ม จะมีร้านค้าของชุมชนที่ขายส่วนตัวและ

นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการได้ และในส่วนของร้านขายของฝากก็จะมีที่จุดของดีของฝากชุมชนบ้านศรีฐาน ซึ่งเป็นหนึ่งจุดท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตของชุมชนบ้านศรีฐานด้วย ในส่วนจอบ้านแผนที่ท่องเที่ยวเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนจะอยู่ในศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน ที่อยู่ในบริเวณวัดจอมศรี ส่วนจุดถ่ายภาพ ยังไม่มีจุดที่เป็นทางการและยังไม่มีป้ายสื่อความหมายในจุดนั้น ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเห็นร่วมกันว่าควรมีการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีความชัดเจน และถูกต้องตามมาตรฐานการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนของกรมการท่องเที่ยว โดยประเด็นการวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว ในมุมมองของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

3.1 หน่วยงานภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ พบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวชุมชน ยังต้องเพิ่มเติมในหลายข้อตามมาตรฐานของการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกของกรมการท่องเที่ยว โดยในชุมชนบ้านศรีฐานยังขาดในเรื่องของจุดถ่ายภาพ จุดบริการสัญญาณอินเทอร์เน็ต จุดบริการนักท่องเที่ยว ระบบการจัดการขยะและสิ่งแฉดล้อม ชุมประตู่ทางเข้า และจุดเปลี่ยนถ่ายการขนส่งนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ชุมชนสามารถดำเนินการประสานไปยังท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่นเพื่อขอให้ช่วยดำเนินการได้ โดยจะเป็นการดำเนินการตามมาตรฐานการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

3.2 ภาคเอกชนผู้ประกอบการ

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ พบว่าความคิดเห็นที่น่าสนใจในประเด็นของสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในมิติของการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบผู้ประกอบการเห็นว่า สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวบางอย่างสามารถสร้างขึ้นตามอัตลักษณ์ของคนอีสาน หรือ วิถีชีวิตของชุมชนบ้านศรีฐานได้ โดยเสนอวิธีการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ สร้างให้เกิดกิจกรรมอาสาจากนักท่องเที่ยวกลุ่มมหาลัย หรือ กลุ่มทั่วไปก็ได้เปิดโอกาสให้มาร่วมกันกับชุมชนในการคิดและออกแบบร่วมกัน เช่น ชุมประตู่ ป้ายสื่อความหมาย หรือ จุดถ่ายภาพ แม้กระทั่งเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน แผนที่ต่างๆสามารถจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมได้ ทั้งนี้ชุมชนอาจจะประสานให้ทางเทศบาลนครขอนแก่นช่วยอีกแรงในการจัดกิจกรรม

3.3 ภาคประชาชนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ประชาชนท้องถิ่น ชุมชนคิดว่าเรื่องของโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว อยากรให้หน่วยงานเป็นหลักในการจัดการ เพื่อทำให้เกิดเป็นรูปธรรม ทั้งนี้จะได้ทันต้อนรับนักท่องเที่ยวช่วงหลังโควิด และเห็นด้วยกับกิจกรรมที่ทาง

ผู้ประกอบการเสนอ และยินดีหากนักศึกษาจากมหาลัยต่างๆที่เคยเข้าร่วมในโครงการจะมาร่วมคิดร่วมสร้างสรรค์ ทั้งนี้ชุมชนก็จะเต็มที่และยินดีให้ความร่วมมือกับทุกฝ่าย

4. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน พบว่ามีความคิดเห็นตรงกันในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐาน โดยต้องการให้มีการสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในช่วงเวลาที่แตกต่างกันโดยต้องเป็นกิจกรรมใหม่ๆที่น่าสนใจและส่งเสริมกัน โดยมองว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบสามารถเป็นกิจกรรมใหม่ที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมของชุมชนได้อย่างดี และสามารถตอบสนองพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ รวมถึงกิจกรรมก็น่าจะสามารถสร้างความสนุกสนาน และให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่ม และคิดว่าในประเด็นของกิจกรรมการท่องเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยวจะได้หารือเพิ่มเติมในการประชุมร่วมกันกับทุกฝ่ายอีกครั้งหนึ่ง แต่สิ่งสำคัญคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมจะต้องทำให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น มีความต่อเนื่อง และมีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่ทันสมัยมากขึ้นตามบริบทพื้นที่ชุมชนและบริบททางสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงไป

4.1 หน่วยงานภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐมีความคิดเห็นว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านศรีฐานที่มีอยู่เดิมมีความน่าสนใจทั้งในมิติของวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของผู้คน แต่ยังคงขาดการนำเสนอ การถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆออกไป กิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีจุดศูนย์กลางที่วัดตั้งนั้นควรจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวในบริเวณวัดจอมศรีให้ชัดเจนและเชื่อมโยงกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์กับบ้านขุนวิจิตรและแหล่งโบราณคดีที่ค้นพบ ส่วนเรื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตก็เป็นเส้นทางรอบๆชุมชนเชื่อมโยงกับร้านขายของดีของฝากชุมชน พาไปชมไปดูไปซื้อของ และประเด็นของกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบสามารถเริ่มต้นที่โรงเรียนบ้านศรีฐาน หรือ ที่วัดจอมศรีก็ได้ เป็นสองรูปแบบ แต่การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมทำที่โรงเรียนน่าจะสะดวกกว่า ทั้งนี้กิจกรรมท่องเที่ยวทุกรูปแบบต้องมีวัตถุประสงค์ หรือผู้สื่อความหมายทำหน้าที่บรรยาย ให้ความรู้ ประเด็นนี้ต้องมีการศึกษาอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนเพิ่มเติม สิ่งสำคัญคือ เน้นการบูรณาการการทำงานระหว่างชุมชนท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มุ่งเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4.2 ภาคเอกชนผู้ประกอบการ

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการภาคเอกชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว คิดว่าสิ่งสำคัญคือ การมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนในการทำกิจกรรม เพราะเป็นเสน่ห์และการสร้างคุณค่า ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวได้ แต่สิ่งที่ควรคำนึงถึงคือ ในการ

ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวควรมองในแง่มุมมองของการตลาดด้วย เสนอให้คิดจากการกำหนดกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชน ต้องอาศัยกระบวนการคิดและออกแบบร่วมกัน ชุมชนต้องลองตั้งคำถามกับตัวเองว่า ใครคือนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาทำกิจกรรมท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน แล้วชุมชนเรามีอะไรที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้ แล้วเหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งคิดว่าหากเริ่มต้นกระบวนการจากการตั้งคำถามเหล่านี้จะทำให้ชุมชนเห็นเป้าหมาย และดำเนินงานได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้เสนอว่า หากชุมชนต้องการให้สถานประกอบการภาคเอกชน สมาคมเป็นสื่อกลางระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวก็ยินดี และอยากให้หน่วยงานด้านการศึกษาเข้ามาช่วยในการพัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับการตลาดการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน

4.3 ภาคประชาชนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน พบความคิดเห็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มเติมในประเด็นของรูปแบบกิจกรรม โดยผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า ชุมชนบ้านศรีฐานมีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วย โดยที่ชุมชนมีหมอเอน ปราชญ์ชาวบ้านที่มีภูมิปัญญาในการรักษาแบบโบราณ มีหมอยาโบราณ ซึ่งอยากให้หน่วยงานให้ความสำคัญและช่วยยกระดับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพขึ้นมา และคิดว่าสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมไปที่วัดป่าไผ่วันได้ ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ก็อยากให้พัฒนาส่งเสริมให้ดีขึ้น และยังคงกล่าวอีกว่า ชุมชนบ้านศรีฐานยังมีเกี่ยวกับแหล่งน้ำที่สามารถนำไปต่อยอดพัฒนาได้ เช่น แหล่งน้ำบึงหนองบอน ก็สามารถศึกษาระบบนิเวศ รักษาสิ่งแวดล้อมได้ เป็นวิถีชีวิตได้ด้วย

5. ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน พบว่า มีความคิดเห็นที่ไปในทิศทางเดียวกันในประเด็นของการจัดการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในชุมชน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ชุมชนบ้านศรีฐานไม่จำเป็นต้องที่พักในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจาก 1. ชุมชนตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เมืองขอนแก่นที่มีที่พักให้เลือกหลากหลาย นักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ตามความสะดวกและความชื่นชอบ 2. การจัดตั้งที่พักแบบโฮมสเตย์มีกระบวนการขั้นตอนที่ซับซ้อนและหากทำต้องคำนึงถึงหลายปัจจัยทั้งผู้ดูแล สภาพแวดล้อมรอบด้าน ความสะอาด ความปลอดภัย และ 3. ปัญหาวัยรุ่นและยาเสพติดในพื้นที่รอบๆชุมชนอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในชุมชน แต่หากชุมชนมีความต้องการในการดำเนินการจัดการที่พักโฮมสเตย์ทุกหน่วยงานยินดีให้คำปรึกษา ทั้งนี้ให้ชุมชนไปพิจารณาและลงมติในประเด็นดังกล่าว และจากการศึกษาพบว่า ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชุมชนหรือโฮมสเตย์ชุมชนบ้านศรีฐานอยู่ในกระบวนการดำเนินการขออนุญาตแต่ได้หยุดไปเนื่องด้วยสถานการณ์โควิด

5.1 หน่วยงานภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์ในประเด็นที่พักในแหล่งท่องเที่ยว ทางหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจุบันกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยกรมการท่องเที่ยวซึ่งมีภารกิจในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงคุณภาพการท่องเที่ยวไทย จึงมีแนวทางในการพัฒนาที่สำคัญ คือ การจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย และหนึ่งในมาตรฐานที่กรมการท่องเที่ยวจัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาระดับที่พักเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชน คือ มาตรฐาน ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท หรือที่เรียกว่า มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย (Home Stay) และนอกจากนี้กรมการท่องเที่ยวได้พัฒนาที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวเพิ่มเติมเรียกว่าที่พักนักเดินทาง หรือ Home Lodge เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว โดยผู้เข้าร่วมโครงการจะเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กและ ชุมชน ซึ่งมีหลักเกณฑ์คุณภาพประกอบด้วยความสะดวก สะอาด ปลอดภัย เป็นธรรมชาติ และรักษาสีสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่แสวงหาการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ และต้องการเข้าถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในชุมชน หรือพักในสถานที่ที่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยเกณฑ์มาตรฐานและกระบวนการตรวจประเมินดังกล่าวต้องสามารถสร้างความเชื่อมั่นได้ว่า มีคุณภาพ สะอาดปลอดภัย เป็นธรรมชาติ และรักษาสีสิ่งแวดล้อม ซึ่งนี่จะเป็นโอกาสหนึ่งของชุมชนในการมีที่พักแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐาน หากมีความสนใจสามารถติดต่อประสานงานมายังหน่วยงานเพื่อช่วยเหลือในการจัดทำเอกสารเพื่อยื่นขอมาตรฐานได้

5.2 ภาคเอกชนผู้ประกอบการ

จากการสัมภาษณ์ภาคเอกชนผู้ประกอบการ มีความคิดเห็นว่า ที่พักในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐานเป็นตัวเลือกที่จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ชุมชนได้แต่ต้องคำนึงถึงการออกแบบตกแต่งที่พัก ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมอีสาน วิถีชีวิต และต้องมีมาตรฐานในการบริการ ความสะอาด ความปลอดภัย ต้องมาเป็นอันดับหนึ่ง โดยมองว่า หากทำได้เป็นโอกาสที่ดีที่ช่วยเพิ่มคุณค่า มูลค่าในพื้นที่ รวมถึงเศรษฐกิจในชุมชน แต่หากเลือกที่จะไม่ทำก็ไม่เสียหายอะไร เพราะเนื่องจากชุมชนเป็นชุมชนในเมือง และจังหวัดขอนแก่นมีธุรกิจโรงแรมที่มีความหลากหลายทั้งในด้านการบริการ และระดับราคา ที่สามารถรองรับกลุ่มลูกค้าได้ครบถ้วนอยู่แล้ว แต่ถ้าชุมชนสามารถสร้างจุดขายและให้ประสบการณ์ที่แตกต่างแก่นักท่องเที่ยวได้ก็เป็นโอกาสที่ดีมาก

5.3 ภาคประชาชนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ภาคประชาชนท้องถิ่น พบว่า ชุมชนเคยมีการประชุมและตัดสินใจในการจัดตั้งโฮมสเตย์ตามมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว แต่ระหว่างนั้นเกิดสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด 19 กระบวนการจึงไม่ได้ดำเนินการต่อ ความคิดเห็นในมุมมองของชุมชนมีความแตกต่างแบ่งเป็นสองทาง มีที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย โดยส่วนที่ไม่เห็นด้วยมีเหตุผลคือ ความกังวลในเรื่อง

ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและปัญหาเสพติดในพื้นที่รอบๆชุมชน โดยทั้งนี้อยากให้ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส โรงเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยกันตัดสินใจ และให้ข้อคิดเห็นแก่คนในชุมชนเพื่อเป็น ประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

6. ด้านการบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน พบว่า การบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐานอยู่ในระดับพื้นฐานที่สามารถรับรองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ โดยชุมชนมีความร่วมมือด้านการพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในโครงการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนากิจกรรมและฟื้นฟูองค์ความรู้ของคนในชุมชน ส่วนบริการต่างๆในแหล่งท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวเพิ่มเติม ก็คือ การให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีมีคฤหบดีน้อยทำหน้าที่ในการสื่อความหมาย ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน และมีหน่วยงานเทศบาลนครขอนแก่นเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการประสานความร่วมมือเพื่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐาน

6.1 หน่วยงานภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐพบว่า พื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐาน มีการบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยวในระดับมาตรฐานที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ เช่น ธนาคาร ตู้เอทีเอ็ม โรงพยาบาล หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่สนับสนุนทางการท่องเที่ยว แต่ไม่ใช่บริการเสริมที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนโดยตรง โดยเกิดจากสภาพแวดล้อมการเติบโตของเมืองขอนแก่น และเป็นผลมาจากจุดที่ตั้งของชุมชนบ้านศรีฐานที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้ใจกลางเมือง จึงทำให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก บริการต่างๆอย่างครบครัน โดยจุดนี้เป็นข้อดีของการท่องเที่ยวของชุมชน และทำให้มีบริบทที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวชุมชนทั่วไปที่มีสภาพแวดล้อมในชนบท หรือห่างไกลจากเมือง ดังนั้นวิถีของการดำเนินไปของชุมชนจึงมีความเป็นเมืองรวมอยู่ด้วย ซึ่งมองว่า ในด้านการบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยวในบริบทชุมชนบ้านศรีฐานถือว่าเป็นโอกาสที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว

6.2 ภาคเอกชนผู้ประกอบการ

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาคเอกชนผู้ประกอบการ พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องกับทางภาครัฐคือ บริบทที่ตั้งของชุมชนบ้านศรีฐานคือชุมชนในเขตเมือง ดังนั้นทำให้การบริการเสริมต่างๆมีครบตามมาตรฐาน ซึ่งมองว่าเป็นจุดที่เป็นโอกาส แต่เป็นโอกาสสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบความสะดวกสบายและอยากเรียนรู้วัฒนธรรมของคนเมือง ซึ่งจุดนี้ก็สามารถนำเสนอเป็นจุดแข็งของชุมชนได้ ในเรื่องของความสะดวกสบาย ที่แฝงไปด้วยวัฒนธรรมที่ยังคงมีเสน่ห์ และเรื่องราวที่น่าสนใจ และในประเด็นของความร่วมมือเพื่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐาน

ทางหน่วยงานภาคเอกชนและผู้ประกอบการมองว่าควรมีการประสานความร่วมมือเพิ่มเติมกับหน่วยงานอื่นๆให้รอบด้านเพื่อช่วยกันนำเสนอชุมชนในฐานะแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในเขตเมือง และนำเสนอในทิศทางเดียวกัน

6.3 ภาคประชาชนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ภาคประชาชนท้องถิ่น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว โดยผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า อยากให้สนับสนุนให้เกิดอาชีพของคนในชุมชนที่เป็นรูปธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถประกอบอาชีพเพื่อเป็นรายได้เสริมได้ในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาที่ชุมชน เช่น ร้านขายของที่ระลึก ของดีของฝากตามฤดูกาลของชุมชน รถจักรยานเช่าปั่นท่องเที่ยว รถซาเล้งพาเที่ยวรอบชุมชนตามเส้นทางวัฒนธรรม แล้วจัดตั้งเป็นกองทุนหรือคณะกรรมการดำเนินงานด้านกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น

7. ด้านการบริการโปรแกรมทางการท่องเที่ยว (Available package) จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน พบว่า ควรมีการดำเนินการจัดทำโปรแกรมทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐานขึ้น เห็นควรร่วมกันว่า ควรจัดรายการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม ซึ่งในเบื้องต้นให้กำหนดเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบกลุ่มสัมมนาหรือศึกษาดูงานจากหน่วยงานภาครัฐก่อน ด้วยเหตุผลคือ ชุมชนเคยทดลองการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวตามโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนไปแล้ว และอยากให้มีการนำกิจกรรมในโครงการมาจัดทำเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้หน่วยงานทุกภาคส่วนจะช่วยเหลือในการประชาสัมพันธ์โปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านศรีฐาน และมีความเห็นสอดคล้องว่าควรจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นๆเพื่อตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นด้วย เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มุ่งเน้นไปที่อาหาร และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ชุมชนกำลังดำเนินการเรื่องอาหารปลอดภัย รวมทั้งจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ และแบบค้างคืนด้วย รวมถึงโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงไปยังชุมชนอื่นๆในเขตเมืองขอนแก่น หรือเชื่อมโยงไปยังชุมชนบ้านสาวะถี ที่เป็นต้นแบบด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงและประสานความร่วมมือกันได้ ส่วนในประเด็นของการนำเสนอขายโปรแกรมการท่องเที่ยว นั้นอยากให้เทศบาลนครขอนแก่นเป็นเจ้าภาพในการจัดโครงการเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวโดยชุมชนแก่ชาวบ้าน และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานด้านการศึกษาและบริษัทนำเที่ยวในการจัดกิจกรรมโครงการ

7.1 หน่วยงานภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า การบริการโปรแกรมทางการท่องเที่ยว อยากให้ชุมชนเป็นเจ้าของและดำเนินการด้วยตนเอง เพราะท้ายที่สุดจะช่วยให้ชุมชนสามารถยืนได้ด้วยตัวเอง หน่วยงานยินดีสนับสนุนด้านการจัดโครงการให้ความรู้ อบรม ทัดอาวุธให้ แต่สิ่งสำคัญคือ ทรัพยากรบุคคลผู้นำในชุมชนที่จะมาทำหน้าที่ในดำเนินการ จึงมีความเห็นควรว่า หากชุมชนพร้อมที่จะทำควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวแบบเป็นรูปธรรม และหน่วยงานจะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการสนับสนุนงบประมาณและองค์ความรู้ผ่านโครงการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวตามยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเมือง

7.2 ภาคเอกชนผู้ประกอบการ

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาคเอกชน มีความคิดเห็นว่า ในช่วงเริ่มต้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจจะเป็นผู้ดำเนินการพาชุมชนทำ หรือจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ร่วมกันกับชุมชน แล้วนำเสนอเพื่อทดลองก่อนได้ เพื่อให้ชุมชนได้เรียนรู้ก่อนแล้วจะได้ทราบว่าโปรแกรมควรมีจุดไหนต้องปรับปรุง โดยใช้ความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวมาคิดและพัฒนาต่อยอด ในช่วงต่อไปชุมชนก็จะสามารถดำเนินการเองได้ เพราะในขณะที่มีการทดลองจะให้เห็นกระบวนการทำงานหลายอย่าง รวมถึงได้รู้ว่าใครจะเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นผู้ดำเนินการเหล่านั้นบ้าง ส่วนเรื่องของการตลาดและการนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนไม่ใช่ประเด็นที่น่ากังวลเพราะนักท่องเที่ยวทุกคนสามารถสื่อสารเรื่องราวความประทับใจในการท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ ได้ แต่ในช่วงเริ่มต้นทุกหน่วยงานควรช่วยเหลือชุมชน อาจจะขอสื่อมวลชนให้ช่วย เพลิดเพลินของจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือ บล็อกเกอร์ ยูทูบเปอร์ อินฟลูเอนเซอร์สายท่องเที่ยวชุมชน ก็เป็นทางเลือกที่ดี รวมถึงชุมชนด้วยต้องช่องทางในการนำเสนอชุมชนตนเอง

7.3 ภาคประชาชนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ประชาชนท้องถิ่น ผู้ให้สัมภาษณ์ตัวแทนคนในชุมชน กล่าวว่าชุมชนมีความต้องการในการทำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเพราะจากโครงการที่ผ่านมาเราเห็นว่ามีประโยชน์เกิดขึ้นมากมายจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน ประโยชน์ไม่ใช่เพียงแค่เรื่องทางเศรษฐกิจแต่คือเรื่องของการฟื้นฟู รักษาวัดธรรม ประวัติศาสตร์ ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และยังหมายถึงการที่ชุมชนได้ร่วมมือร่วมใจกันในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยชุมชนยังหวังให้หน่วยงานเข้ามาส่งเสริมและทำกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวศรีฐานอยู่เพราะช่วงโควิดมีการหยุดชะงักไป ดังนั้นคิดว่าโอกาสนี้จะเป็นโอกาสที่ดีในการเริ่มทำกิจกรรมใหม่ แต่สิ่งที่ชุมชนมุ่งหวังคือคณะกรรมการในการทำงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นรูปธรรม เพื่อที่จะสามารถดำเนินงานไปต่อได้ในอนาคต ส่วนประเด็นของโปรแกรมการท่องเที่ยวผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า อยากได้รับรอง

ความรู้เพิ่มเติมในการดำเนินการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว และชุมชนพร้อมที่จะเรียนรู้ร่วมกันกับหน่วยงานต่างๆที่เข้ามาให้การสนับสนุน

8. ด้านการตระหนักรู้ (Awareness) จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน พบว่าการตระหนักรู้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวทุกประเภท และโดยอย่างยิ่งการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ โดยทุกภาคส่วนมองว่า การตระหนักรู้ควรสร้างให้เกิดขึ้นในชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยว เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน รวมถึงเข้าใจกระบวนการ การทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนก่อน เมื่อเข้าใจ มีความรู้ ความพร้อมแล้ว จะสามารถดำเนินการได้อย่างดี สำหรับนักท่องเที่ยวเองเราต้องสร้างความตระหนักให้เข้าใจถึงการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อ โดยให้เข้าใจถึงอัตลักษณ์ เข้าใจในสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่นไปพร้อมกัน โดยสามารถสร้างได้ตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผ่านการสื่อสารที่หลากหลายช่องทาง

8.1 หน่วยงานภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ มีความคิดเห็นในประเด็นของการตระหนักรู้ในสองมุมมองคือ การสร้างการตระหนักรู้ชุมชน และการสร้างการตระหนักรู้ในกลุ่มนักท่องเที่ยว ในมุมมองของชุมชน ต้องอาศัยกระบวนการจัดการผ่านแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ร่วมค้นหา ร่วมวางแผน ร่วมรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นในทุกมิติ และการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อม การเป็นเจ้าบ้านที่ดีในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นเจ้าบ้านในการต้อนรับผู้คนผู้ให้บริการ ในขณะเดียวกันต้องสร้างการตระหนักรู้ให้คนในชุมชนด้วยผ่านผู้นำชุมชน เพราะคนในชุมชนเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว และชุมชนเองต้องเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดเพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนจะไม่ประสบความสำเร็จเลย หากคนในชุมชนไม่เล็งเห็นคุณค่าของมันด้วยกัน และในส่วนของสร้างการตระหนักรู้สำหรับนักท่องเที่ยวสามารถสร้างได้ผ่านการสื่อสารหลายทาง ตั้งแต่ก่อนเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชน จนกระทั่งเข้ามาที่ชุมชนอาจจะสร้างผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกัน การสร้างคู่มือการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่อ คำแนะนำต่างๆองค์ความรู้ ภูมิปัญญาในชุมชน และสุดท้ายคือกิจกรรมการและเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน

8.2 ภาคเอกชนผู้ประกอบการ

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาคเอกชนผู้ประกอบการ มีความคิดเห็นสอดคล้องกับภาครัฐคือ การสร้างความตระหนักรู้จำเป็นต้องทำทั้งสองทางแต่ต้องเริ่มจากชุมชนก่อน เพื่อให้มี

ความรู้จริง เข้าใจจริง และพร้อมจริงในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว ในส่วนของการสร้างการตระหนักรู้ของนักท่องเที่ยวสามารถทำผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวระหว่างทำกิจกรรม มีการสอดแทรกความรู้การปลูกจิตสำนึก ผ่านการบอกเล่า สื่อสาร และกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน ทั้งนี้สามารถสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่อผ่านสื่อออนไลน์ได้ตลอดเวลา

8.3 ภาคประชาชนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ประชาชนท้องถิ่น พบความคิดเห็นที่น่าสนใจคือ ผู้นำมีส่วนสำคัญในการสร้างการตระหนักรู้ คนในชุมชนให้สัมภาษณ์ว่า ชุมชนบ้านศรีฐานมีจุดร่วมใจอยู่ที่วัด การทำกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิตประจำวันมีความผูกพันกับวัด แม้ว่าเราจะเป็นชุมชนเมืองแต่วัดยังเป็นพื้นที่รวมใจคนในชุมชน ดังนั้นคิดว่า การสร้างความตระหนักรู้ให้คนในชุมชนได้ดีคือ เจ้าอาวาส และในขณะเดียวกันสำหรับนักท่องเที่ยวจุดเริ่มต้นของการให้ความรู้ หรือการสร้างการตระหนักรู้ก็ควรเริ่มต้นที่วัด และมองว่าวัดจอมศรีเป็นสถานที่ที่เป็นทั้งศูนย์รวมความรู้ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตทั้งหมดของคนในชุมชน

9. ด้านการสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place) จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน พบว่า การสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวในชุมชนสามารถสร้างได้ในหลายมิติ หากมองในมุมของการบริการควรมอบประสบการณ์ทั้งหมดผ่านสัมผัสทั้ง 5 รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส เพื่อให้นักท่องเที่ยวสัมผัสถึงบรรยากาศที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยผู้ที่มีความสำคัญในการสร้างบรรยากาศคือ คนในชุมชน วิธีการในการสร้างบรรยากาศ จะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ การถ่ายทอด วิถีชีวิตอันทรงคุณค่าของตัวเอง ชุมชนต้องเริ่มสำรวจวิถีชีวิตของตนเองว่าในชุมชนเรามีภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบไหน เราหนดทำอะไรบ้าง นำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ชุมชน ผ่านการตกแต่ง การออกแบบสถานที่ ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมดเพื่อสร้างประสบการณ์ร่วมกัน

9.1 หน่วยงานภาครัฐ

ผลจากการสัมภาษณ์ด้านการสร้างบรรยากาศของสถานที่ หน่วยงานภาครัฐมองว่าควรมีการเพิ่มเติมในเรื่องของป้ายสื่อความหมาย การตกแต่งสถานที่จุดท่องเที่ยวภายในชุมชน จุดที่ยังไม่มีป้ายสื่อความหมายควรจัดทำให้เรียบร้อยครบถ้วน การออกแบบมีสอดคล้องกับบริบทชุมชน แสดงถึงวัฒนธรรมอีสาน รวมถึงความสะอาด เรียบร้อย ในจุดท่องเที่ยวและบริเวณรอบๆชุมชนให้มีความสะอาดอยู่เสมอ และในประเด็นของการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

อาจจะเพิ่มเติมในส่วนของพาหนะที่ใช้ในการสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยว เช่น จักรยาน รถไฟฟ้า การเดินเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้ต้องมีเส้นทางท่องเที่ยวที่ปลอดภัย

9.2 ภาคเอกชนผู้ประกอบการ

จากการสัมภาษณ์พบว่า การสร้างบรรยากาศสถานที่ อาจต้องคำนึงถึงรอบด้านรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส เพื่อประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว เช่น 1.รูปลักษณ์ของสถานที่จะต้องสะอาด เรียบร้อย เข้าถึงได้ง่าย สะดวกสบาย 2.รส อาจใช้การนำเสนอผ่านอาหารท้องถิ่นในการบริการแก่นักท่องเที่ยว ทานอาหารกลางวัน อาหารเย็นร่วมกัน 3.กลิ่น คือ เรื่องของความสะอาด หรือ อาจมาในรูปแบบดอกไม้ต้อนรับ 4. เสียง สื่อโดยใช้เครื่องดนตรี หมอลำ หมอแคน หรือ เพลงเปิดในช่วงตอนรับ พิธีต้อนรับ กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ หรือในมุมของการสื่อสาร การให้ความรู้ ถ่ายทอดเรื่องราวของปราชญ์ชาวบ้าน มัคคุเทศก์ เป็นต้น 5. สัมผัส สิ่งนี้คือสิ่งที่สำคัญมากในแง่ของการสร้างความประทับใจที่ส่งผ่านคนในชุมชน ตลอดเวลาที่ท่องเที่ยวอยู่ในชุมชนตั้งแต่เริ่มจนจบ การสัมผัสผ่านสิ่งที่จับต้องได้ ความสะอาด วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่มองเห็นผ่านสถานที่ กิจกรรมการท่องเที่ยว และสิ่งที่จับต้องไม่ได้ คือ เรื่องราวความรู้สึก ความประทับใจ เป็นมิตรไมตรี ความรู้ที่ได้รับ ความเพลินเพลินใจ ต่างๆ ซึ่งคิดว่าเป็นสิ่งที่ชุมชนมีต้นทุนอยู่เดิมแล้วแต่ต้องอาศัยกระบวนการออกแบบบริการทางการท่องเที่ยว

9.3 ภาคประชาชนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์พบว่า ชุมชนขอเสนอว่า อยากให้มีกิจกรรมบายศรีสู่ขวัญต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยใช้วัฒนธรรมของอีสานดั้งเดิม ควรมีการกำหนดทิศทาง เส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนที่ปลอดภัย การรณรงค์ขอความร่วมมือคนในชุมชนให้จัดการความสะอาดหน้าบ้านตนเองให้เรียบร้อย และควรมีป้ายสื่อความที่เกี่ยวกับการรณรงค์เรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม ความสะอาด มีจุดทิ้งขยะ การคัดแยกขยะต่าง

10. ด้านการให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience) จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน พบว่า การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหนึ่งในแนวคิดการท่องเที่ยววิถีใหม่ (New Normal) มุ่งเน้นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และอัตลักษณ์ท้องถิ่น มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต ดังนั้นการให้ประสบการณ์ร่วมอย่างแท้จริงจึงต้องให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน และสิ่งสำคัญคือ การให้ความรู้ ความเข้าใจ และการสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนท่องเที่ยว โดยให้ประสบการณ์สามารถทำผ่านสามวิธี คือ 1. การมอบประสบการณ์ผ่านการลง

มือปฏิบัติทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน 2. การมอบประสบการณ์ผ่านการให้ความรู้จูงใจประชาชนชาวบ้านมัคคุเทศก์ชุมชน 3. การมอบประสบการณ์ผ่านสื่อต่างๆทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์

10.1 หน่วยงานภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า ประสบการณ์ร่วมอย่างแท้จริงที่ชุมชนบ้านศรีฐานสามารถมอบให้นักท่องเที่ยวได้คือ ประสบการณ์ทางด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม คือประสบการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในชุมชน โดยนักท่องเที่ยวสามารถมีประสบการณ์ร่วมผ่านกิจกรรมที่ชุมชนมี ชุมชนบ้านศรีฐานเป็นชุมชนที่มีความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์ของเมืองขอนแก่น เป็นแหล่งโบราณคดี รวมถึงเป็นตัวอย่างชุมชนในเขตเมืองที่ยังมีวัฒนธรรมไปพร้อมๆกับการพัฒนาของเมือง ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการท่องเที่ยวจึงแตกต่างจากการท่องเที่ยวในชุมชนชนบท ดังนั้นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะสร้างขึ้นต้องมุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เช่น กิจกรรมเดินศึกษาวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ชุมชน ปั่นจักรยานศึกษาวิถีวัฒนธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบจิตอาสาเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชน เก็บขยะ คัดแยกขยะ ซึ่งมองว่าทุกกิจกรรมสามารถสร้างการมีส่วนร่วมด้วยกันได้ และมีความหลากหลายที่ควรนำเสนอเพื่อเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวของตัวเอง

10.2 ภาคเอกชนผู้ประกอบการ

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า การให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ ต้องคำนึงถึงสองทางทั้งประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ และประสบการณ์ที่ชุมชนได้รับจากนักท่องเที่ยว ผ่านอัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบด้วย สถานที่ทางประวัติศาสตร์ สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่อ อาหารและขนมพื้นถิ่น ประเพณีและการละเล่นท้องถิ่น กระบวนการผลิตงานหัตถกรรม การบำบัดสุขภาพตามวิถีสืบทอด อัตลักษณ์เหล่านี้เป็นความโดดเด่นของกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่แต่ละท้องถิ่นจะมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ชุมชนสามารถสืบค้นและนำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อการสร้างคุณค่าจากการสื่อความหมายด้วยกิจกรรมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่จะช่วยสร้างประสบการณ์ให้เกิดความเข้าใจถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวได้ ดังนั้นเนื้อหาของกิจกรรมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมบนวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นจะประกอบด้วย การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว และกระบวนการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมบนวิถีชีวิต ในทุกมิติที่ชุมชน

บ้านศรีฐานมีทั้ง สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม นำมาออกแบบประสบการณ์เพื่อนักท่องเที่ยวได้เลือกตามความเหมาะสมของตัวเอง

10.3 ภาคประชาชนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ชุมชนกล่าวว่า ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ ที่สามารถทำได้ในการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านศรีฐาน เกิดระหว่างการร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การเดินศึกษา วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ในเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน ระหว่างการเดินทางมีการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวเสมอ หรือจะเป็นการร่วมกิจกรรมตักบาตร กิจกรรมคัดแยกขยะ จิตอาสา หรือแม้กระทั่งระหว่างการทำงานข่าวที่วัด กิจกรรมทุกอย่างล้วนแล้วแต่ให้ประสบการณ์ที่แท้จริง และคิดว่าความมีไมตรีจิตของคนในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และคิดว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนจะช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนากิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดียิ่งขึ้น

11. ด้านความเป็นมิตรไมตรี (Amities) จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน พบว่าความเป็นมิตรไมตรีจิตเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดีต่อชุมชน และมิตรไมตรีจิตนี้ต้องเริ่มจากคนในชุมชนด้วยกันเองก่อน เมื่อคนในชุมชนมีมิตรไมตรีจิตต่อกันจะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่น จากนั้นจึงเป็นเรื่องของมิตรไมตรีจิตการเป็นเจ้าบ้านที่ดีต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นเรื่องของการปฏิบัติตัวของคนในชุมชน การยิ้มแย้มแจ่มใส การพูดจา การแสดงออก หากมองในมุมของธุรกิจความเป็นมิตรไมตรีเปรียบเสมือน คุณภาพการให้บริการหรือ “service quality” ที่เป็นตัวชี้วัดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ความเป็นมิตรไมตรีสามารถจับต้องได้ผ่านการบริการ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน ความกระตือรือร้นที่จะบริการ ความเอาใจใส่ดูแล การทักทาย การตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แม้ว่านักท่องเที่ยวอาจจะไม่คาดหวังที่จะให้ชุมชนมาบริการทุกอย่างเหมือนกับการเข้าพักที่โรงแรม แต่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า นี่คือการต้องการเล็กๆ ของนักท่องเที่ยว ดังนั้นหากชุมชนสามารถสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวได้ผ่านเสน่ห์ อัตลักษณ์ของชุมชน ด้วยการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การต้อนรับขับสู้ ความมีมิตรไมตรี ย่อมดีกว่า ดังนั้น สิ่งที่ชุมชนสามารถทำได้คือ การมอบมิตรไมตรีแก่นักท่องเที่ยว ในส่วนนี้อาจมีการอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับการเป็นเจ้าบ้านที่ดี บวกกับการออกแบบกิจกรรมต้อนรับที่ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความประทับใจ และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความประทับใจแรกสำหรับการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านศรีฐาน

11.1 หน่วยงานภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า ชุมชนบ้านศรีฐาน แม้ว่าจะตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมือง แต่ความมีไมตรี อธิปไตยของคนในชุมชนยังไม่เลือนหายไป อาจเพราะไมตรีจิตเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ของคนอีสานอยู่แล้วด้วย คิดว่าในองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อด้านนี้เป็นด้านที่ชุมชนมีพร้อมอยู่แล้ว แต่อาจจะต้องมีกระบวนการในการให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว การเป็นเจ้าของบ้านที่ดี เพื่อให้คนในชุมชนเข้าใจบริบทความแตกต่างในมุมมองของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เพราะมองว่าการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนแน่นอนทั้งทางบวกและทางลบ ทั้งนี้หากมีกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ การรับรู้โดยทั่วกันแก่คนในชุมชน การให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวจึงสำคัญ ยกตัวอย่างเช่น หากชุมชนทราบก่อนล่วงหน้าว่าจะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชน จำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์บอกกล่าวคนในชุมชนให้รับทราบก่อน หรือ แจ้งให้ทราบว่าชุมชนของเราเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่จะมีนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นเข้ามาศึกษา เรียนรู้ มาทำกิจกรรมนะ ขอให้ทุกคนต้อนรับด้วยการเป็นเจ้าบ้านที่ดี พร้อมใจกัน เป็นต้น เพื่อชุมชนเองจะได้เตรียมตัวและเข้าใจร่วมกัน ส่วนเรื่องของความเป็นมิตรไมตรีเชื่อว่าเป็นธรรมชาติของคนไทยอยู่แล้ว โดยเฉพาะคนอีสานบ้านเรา ที่มีความคิดเสมอว่านักท่องเที่ยวเปรียบเสมือนญาติพี่น้อง ซึ่งจุดนี้มองว่าหากเพิ่มเติมเรื่องของการบริการ การปฏิบัติตน การเป็นเจ้าบ้านที่ดี ก็จะช่วยส่งเสริมความเป็นมิตรไมตรีที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมนั้นให้มีความพิเศษมากขึ้น

11.2 ภาคเอกชนผู้ประกอบการ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ในมุมมองของหน่วยงานภาคเอกชนและผู้ประกอบการจะมองในมุมมองของคุณภาพการบริการเป็นหลัก เพราะเชื่อว่า ความมีมิตรไมตรีจิตร เป็นธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่แล้ว แต่อยากให้มีมุ่งเน้นไปที่การออกแบบกระบวนการบริการ ซึ่งจุดนี้จะช่วยทำให้เกิดความมีระเบียบ รวมถึงความชัดเจนของการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้ความมีมิตรไมตรีจิตยังคงมุ่งเน้นไปที่ความสามารถของคนในท้องถิ่นที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้ คนในท้องถิ่นมีความยินดีในการเชื่อเชิญให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรม หรือแม้กระทั่งการแสดงออกของคนในท้องถิ่นที่มีความสุภาพอ่อนน้อมและมีอัตลักษณ์เฉพาะด้านการสื่อสาร ซึ่งจะไปเกี่ยวข้องกับเรื่องของการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ต้องอาศัยการมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวการทำธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อชุมชนจะได้เข้าใจเรื่องของคุณภาพการบริการ การส่งมอบบริการที่มีคุณค่าและประทับใจ

11.3 ภาคประชาชนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ ประชาชนในท้องถิ่นมีความคิดเห็นที่น่าสนใจคือ ชุมชนคิดว่า ความมีไมตรีจิตควรมีขอบข่ายที่ชัดเจน และมีความกังวลว่า ความมีไมตรีจิตบางครั้งอาจส่งผลต่อ ความเป็นส่วนตัวของนักท่องเที่ยวหรือไม่ จึงอยากเข้าใจนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มมากยิ่งขึ้น และคิดว่า ชุมชนต้องการความรู้เกี่ยวกับการต้อนรับนักท่องเที่ยว การเข้าใจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม และการเตรียมความพร้อมเพื่อการเป็นเจ้าบ้านที่ดี โดยมองว่าชุมชนอาจยังไม่พร้อมในการเป็นชุมชนท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการเหมือนอย่างอื่น ๆ เพราะยังขาดความรู้ความเข้าใจ จึงอยากให้หน่วยงาน เข้ามากระตุ้นส่งเสริมคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยมองว่าทรัพยากร ที่ชุมชนมีพร้อมแล้ว แต่คนของ เรายังไม่พร้อมเท่าที่ควร

12. ด้านทัศนคติของชุมชน (Attitude) จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติที่สอดคล้องกันในประเด็นที่ว่า องค์ประกอบด้านทัศนคติเป็นสิ่งสำคัญที่สุดใน การดำเนินการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่าง มีความรับผิดชอบ โดยจากการสัมภาษณ์ทุกภาคส่วนพบว่า ชุมชนมีทัศนคติทั้งในด้านความรู้ อารมณ์ ความรู้สึก ในทางบวกเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน มีความต้องการที่จะเรียนรู้และพัฒนาชุมชนเพื่อ การท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกันอาจมีบางประเด็นที่ชุมชนยังต้องการความรู้เพิ่มเติม ต้องการ กระบวนการในการกระตุ้น ส่งเสริม รวมถึงการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเพื่อจะได้เกิด ความเชี่ยวชาญและความมั่นใจในการดำเนินการด้วยตัวของชุมชนเอง ทั้งนี้แต่ละภาคส่วนได้ให้ คำแนะนำข้อเสนอแนะและความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างมี ความรับผิดชอบต่อชุมชนบ้านศรีฐานไว้ดังนี้

12.1 หน่วยงานภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐมีความคิดเห็นเห็นว่า จากที่ผ่านมาได้มีโอกาสเข้า ร่วมทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนบ้านศรีฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาด้านการท่องเที่ยว มองว่าชุมชนบ้านศรี ฐานมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ทั้งด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม ด้วยต้นทุนทางทรัพยากรของชุมชนที่โดดเด่น มีเอกลักษณ์ บวกกับ ทัศนคติที่ดีของคนในชุมชนต่อการท่องเที่ยว จึงทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนา

12.2 ภาคเอกชนผู้ประกอบการ

จากการสัมภาษณ์ภาคเอกชนและผู้ประกอบการ มีความคิดเห็นเห็นว่า ทัศนคติชุมชนเป็นสิ่ง สำคัญหากมองในมุมของการดำเนินธุรกิจทัศนคติเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด โดยมองว่าชุมชนบ้านศรีฐานเป็น ชุมชนในเขตเมืองที่มีอัตลักษณ์ความเป็นอีสาน มีประวัติศาสตร์ มีวัฒนธรรม และยังมีทุนทาง วัฒนธรรมด้านสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตที่น่าสนใจ และในส่วนของทัศนคติของคนในชุมชน หากมองใน

ภาพรวมที่แสดงออกมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆถือว่ามีความเข้มแข็ง ความพร้อมในการพัฒนา ส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน แต่สิ่งที่เป็นข้อสังเกตคือ ภาพรวมของคนในชุมชน การรับรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร กระบวนการสร้างความร่วมมือจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการท่องเที่ยวในชุมชน

12.3 ภาคประชาชนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ภาคประชาชนท้องถิ่น พบว่า ชุมชนมีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเป็นสองทาง ได้แก่ ทางบวก ชุมชนรู้สึกดี รู้สึกตื่นเต้น ที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันกับชุมชน ขณะเดียวกันชุมชนก็รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับคนต่างถิ่น และมีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นประโยชน์ทั้งในด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม โดยคิดว่าหากมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบจะช่วยให้ชุมชนดีขึ้นในทุกมิติ ส่วนที่สองคือทัศนคติด้านลบ คือ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความรู้สึกกังวลใจ ในเรื่องของความไม่พร้อมของชุมชน ในด้านต่างๆรวมถึงการขาดความรู้และการกระตุ้นส่งเสริม และความรู้สึกลังเลใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของคนในชุมชนที่เกิดจากการขาดแรงจูงใจ ขาดความเข้าใจที่แท้จริงเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงทำให้คนในชุมชนบางส่วนไม่กล้าที่จะเข้าร่วมกิจกรรม แต่ถ้าถามถึงความร่วมมือคนในชุมชนมีความยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการร่วมต้อนรับนักท่องเที่ยว

4.2.3 ข้อเสนอแนะการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และภาคประชาชนในท้องถิ่น ในประเด็นของการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ พบข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางที่จะช่วยให้ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบของชุมชนบ้านศรีฐานเป็นไปในแนวทางที่มุ่งสู่ความยั่งยืน โดยมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) จากการสัมภาษณ์พบข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา คือ การนำเสนอสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นไปที่การต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมบูรณาการกับทุนทางด้านจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนนำเสนอผ่านจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในมิติของสังคม วัฒนธรรม ควบคู่ไปกับมิติของความรับผิดชอบต่อด้านสิ่งแวดล้อม ที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม

แม้ว่าชุมชนบ้านศรีฐานจะไม่ได้อยู่ในหุบเขาหรือพื้นที่ชนบทหรือมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อลังการ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าชุมชนจะทำการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ได้เลย ในทางตรงกันข้าม วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือเสน่ห์ที่ทำให้ชุมชนมีความน่าสนใจ และสามารถสร้างประสบการณ์ที่สนุกสนานและเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวโดยการเชื่อมโยงกับ ประเพณีวัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน รวมถึงการพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่ สอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ชุมชนจึงต้องออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเป้าหมายให้มากที่สุด ทั้งนี้ควรมีกระบวนการในการศึกษากลุ่มตลาด นักท่องเที่ยวของชุมชนว่าเป็นใคร เพื่อจะได้พัฒนาและจัดทำกรออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวให้ เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดในมิติของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) จากการสัมภาษณ์พบข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวควรพัฒนาในสองประเด็นคือ หนึ่งการเข้าถึงสถานที่ตั้งของ ชุมชนบ้านศรีฐาน โดยการเพิ่มป้ายสื่อความหมาย ตามเส้นทางที่สำคัญ สถานที่ที่สำคัญไม่ว่าจะเป็น สถานีขนส่งผู้โดยสารทางอากาศ ทางบก และสถานที่สำคัญทางราชการต่างๆ รวมถึงป้ายสื่อ ความหมายทางเข้าชุมชนบ้านศรีฐานด้วย สองการเข้าถึงข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวในโลกออนไลน์ ช่องทางการติดต่อสื่อสารทางโซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ เฟสบุ๊ค และแพลตฟอร์มอื่นๆ ข้อมูลแรกๆ ที่ ควรนำเสนอบนเว็บไซต์คือเรื่องเล่าวิถีชุมชน โดยให้โพสต์ภาพ“วิถีชีวิต” ที่เกิดขึ้นจริงไว้บนหน้าแรก เลย เช่น การดักบาตรถนนสายบุญที่นักท่องเที่ยวห้ามพลาด กิจกรรมการคัดแยกขยะเพื่อลดปัญหา ขยะล้นเมืองและร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงประวัติความเป็นมาของการก่อตั้งชุมชน จากนั้น ค่อยทำลิงก์เชื่อมต่อการจองที่พักแบบโฮมสเตย์ ร้านอาหารชุมชน และร้านของดีของฝากชุมชน นอกจากนี้ชุมชนควรเชื่อมต่อกับกลุ่มเป้าหมายผ่านสื่อโซเชียลอื่นๆ ด้วย เพื่อเพิ่มช่องทางในการพูดคุย และให้ข้อมูลเรียลไทม์กับนักท่องเที่ยวที่สนใจ รวมไปถึงอาจจัดทำคลิปวิดีโอจากการเดินทางและกิจ กรรมในชุมชน ไปลงช่อง YouTube TikTok โดยให้คนในชุมชนเองเป็นผู้เล่าเรื่องราว จะช่วยกระตุ้น ให้นักท่องเที่ยวอยากเข้ามาสัมผัส นอกจากนี้ ในสื่อโซเชียลที่ชุมชนมี แนะนำให้ใช้ “ภาพถ่าย” บอก เล่าเรื่องราวและวิถีชีวิตชุมชนอย่างสม่ำเสมอ พร้อมลงข้อมูลทริปปั่นขึ้นต่างๆ เพื่อเชิญชวน นักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสประสบการณ์

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) จากการสัมภาษณ์พบ ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา คือ การจัดสร้างและการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่ง ท่องเที่ยวชุมชนตามมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว โดยข้อนี้ต้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน

ด้านการท่องเที่ยวและการประสานของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบพื้นที่ชุมชนโดยตรง โดยแบ่งเป็นสองประเด็น หนึ่งการจัดสร้างในสิ่งที่ยังไม่มีให้มีสำหรับอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ จุดเชื่อมต่อการขนส่งจตุรัสรับส่งนักท่องเที่ยว ชุมประตู่ที่เป็นทางการเพื่อให้เห็นชัดเจนว่าชุมชนท่องเที่ยวบ้านศรีฐานตั้งอยู่จุดนี้และสามารถใช้เป็นพื้นที่ต้องรับได้ จุดบริการนักท่องเที่ยว ที่ควรมีแบบเป็นรูปธรรมอาจดำเนินการที่ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน จุดเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตไวไฟเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการเข้าถึงการแบ่งปันประสบการณ์การท่องเที่ยว จุดถ่ายภาพที่เป็นทางการ ห้องน้ำสาธารณะอาจจะพิจารณาหาจุดสร้างใหม่ หรือสร้างเพิ่มขึ้นในบริเวณวัดจอมศรี ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม สองจุดที่มีอยู่แล้วแต่ต้องจัดการให้ดี เช่น ร้านอาหารเครื่องดื่ม ร้านขายสินค้าชุมชน หากมีแล้วต้องพิจารณาว่า ควรทำให้เป็นมาตรฐาน บวกกับความมีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน การตกแต่งเพื่อให้สามารถเห็นได้ชัดเจน เหมาะแก่การเข้าไปจับจ่าย มีการนำเสนอสินค้าเป็นพื้นที่กลางของชุมชน เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน ป้ายบอกทางต่างๆ ควรเพิ่มเติมการออกแบบที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชน บอกข้อมูลชัดเจน และนักท่องเที่ยวสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ หรืออาจเพิ่มเติมในส่วนของการสแกนข้อมูลผ่านโทรศัพท์มือถือได้ และที่สำคัญคือ ระบบการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม อาจจะใช้ป้ายสื่อความหมาย บวกกับมีจุดทิ้งขยะที่ชัดเจน และอาจจะกำหนดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการจัดการขยะได้

4. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) จากการสัมภาษณ์พบข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา คือ จะต้องมีการดำเนินการจัดระเบียบการท่องเที่ยวและออกแบบฐานกิจกรรมตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นตัวเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างหลากหลายประสบการณ์ด้วยตัวเองมากขึ้น โดยจากทุนทางวัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านศรีฐาน มีศักยภาพในทุกด้าน โดยกิจกรรมสามารถแบ่งตามทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีอยู่ ได้แก่ 1. กิจกรรมเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงอาหารท้องถิ่น สำหรับกลุ่มคนรักอาหาร อาจพาเยี่ยมชมบ้านของยายตุ่นพร้อมกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้และทดลองทำก๋วยเตี๋ยวหรือปลาร้าบอง เนื้อแดดเดียวแบบฉบับท้องถิ่น 2. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใจสดใสไปเที่ยววัด สำหรับนักท่องเที่ยวสายบุญและคนที่ชอบเรียนรู้ประวัติศาสตร์ พาไปชมวัดจอมศรี สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และออกแบบเรื่องเล่าประกอบเส้นทางให้น่าติดตาม เช่น ความเชื่อในการขอพรจุดต่างๆที่ชุมชนสามารถบอกเล่าเรื่องราวได้ 3. กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับคนรักสุขภาพ เช่น การนวดแบบโบราณ การทำสมาธิ นอนวัดป่าไชยวัฒน์ โดยให้ตัวแทนชุมชนสอนนวดโบราณจับจุดอย่างง่ายๆ ให้นักท่องเที่ยวนำไปปฏิบัติที่บ้านได้ การชมสวนผักเพื่อสุขภาพ เชื่อมโยงไปยังร้านอาหารท้องถิ่นนำผักไปใช้ประกอบอาหาร เป็นต้น 4. กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่อ การเดินทางแบบไร้คาร์บอน การปั่นจักรยานเรียนรู้รอบ

ชุมชน การทำกิจกรรมคัดแยกขยะที่โรงเรียนบ้านศรีฐาน และการท่องเที่ยววัฒนธรรมและธรรมชาติ ชุมชนโดยใช้รถไฟที่ทางเทศบาลนครขอนแก่นมีไว้ที่ชุมชน และนอกจากกิจกรรมที่กล่าวมาทั้งหมด ชุมชนสามารถออกแบบเชื่อมโยงกันได้ทุกกิจกรรมแต่ทั้งนี้ต้องจัดระเบียบและออกแบบตาม พฤติกรรมนักท่องเที่ยวและมีไว้เพื่อเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานภาพ ทั้งนี้ หัวใจสำคัญของการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การค้นหาอัตลักษณ์ชุมชนซึ่งทางชุมชนเคยผ่าน กระบวนการนี้ในโครงการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนแล้ว ซึ่งองค์ประกอบนี้จะนำไปต่อยอดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ สำหรับชุมชนบ้านศรีฐานที่มีอัตลักษณ์แตกต่างจากที่อื่นอยู่แล้วการต่อยอดพัฒนาสินค้าและบริการก็ไม่ยาก ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชุมชนสามารถสร้างความทรงจำและ ประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวได้หมด ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยกับผู้คน การพักอาศัยในโฮมสเตย์ กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งหมดคือการสร้างประสบการณ์ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า อันได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ที่เริ่มต้นตั้งแต่วันที่แรกที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาถึง ไปจนกระทั่งวันที่ สุดท้ายที่นักท่องเที่ยวเดินทางกลับ”

5. ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) จากการสัมภาษณ์พบข้อเสนอแนะแนวทาง ในการพัฒนา คือ หากชุมชนต้องการมีที่พักโฮมสเตย์ โฮมลอร์ดของชุมชน แนวทางในการพัฒนาคือ ชุมชนอาจลองทำโฮมสเตย์กลางคืนขึ้นมาก่อนเพื่อให้คนในชุมชนได้เรียนรู้แนวทางการรับรอง นักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นโอกาสที่ชุมชนจะได้เรียนรู้ ได้ลอง และเป็นการฝึกบุคลากรภายในชุมชนให้ รู้จักงานบริการและการจัดการมากขึ้น และเมื่อวันที่พร้อมก็อาจแยกตัวไปทำโฮมสเตย์ที่บ้านพัก ตนเองได้ เป็นต้น และในช่วงระยะเวลาแรกก็ควรมีหน่วยงานเข้ามาเป็นที่ปรึกษาในการให้ความรู้ การ จัดการที่พักในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยอาจจะเป็นมหาวิทยาลัยมีความร่วมมือกันเข้ามาร่วมทำและ ช่วยเหลือชุมชน จากนั้นเมื่อชุมชนพร้อมและมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการแล้ว ชุมชนก็จะ สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง โดยสิ่งที่สำคัญที่สุดของการจัดการด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน คือ ความสะอาด ความปลอดภัย และการให้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากเจ้าบ้านใน ระหว่างการเข้าพักที่ชุมชน

6. ด้านการบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) จากการสัมภาษณ์พบ ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา คือ ควรมีพัฒนาภายใต้พื้นฐานของแนวคิดในการสร้างประโยชน์ ทางเศรษฐกิจให้กับผู้คนในท้องถิ่น และเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับชุมชน โดยการบริการเสริมที่ ชุมชนบ้านศรีฐานสามารถทำคือ การทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวในชุมชน การบริการรับส่ง นักท่องเที่ยว บริการเช่ารถจักรยาน การบริการร้านอาหารและของที่ระลึกภายในชุมชน รวมถึงการให้

ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของชุมชนเชื่อมโยงไปยังหน่วยงานอื่นๆ และสถานที่ท่องเที่ยวอื่นที่สามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์โดยรวมที่ดีในการท่องเที่ยวที่จังหวัดขอนแก่นได้

7. ด้านการบริการโปรแกรมทางการท่องเที่ยว (Available package) จากการสัมภาษณ์พบข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา คือ ประเด็นนี้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว การนำเสนอโปรแกรมทางการท่องเที่ยวชุมชนสามารถทำได้ภายใต้การจัดการองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหลากหลายเช่น ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม อาหารการกิน การละเล่น เพลงพื้นบ้านศิลปวัฒนธรรม สมุนไพร ตำรายา งานช่าง งานทอ งานสาน หรือแม้กระทั่งสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน นอกจากนี้ การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นสิ่งที่ชาวชุมชนต้องทำ เพื่อให้ได้มาซึ่งอัตลักษณ์ภูมิปัญญาที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกัน จากนั้นจะเป็นขั้นตอนของการจัดสร้างบริการโปรแกรมทางการท่องเที่ยว โดยคนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเอง โดยหัวใจสำคัญคือต้องจัดแพ็คเกจการท่องเที่ยวให้เป็นหมวดหมู่ มีตารางกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นทริปสั้นๆ แบบ 3 ชั่วโมง ทริปไปเช้าเย็นกลับ หรือทริปค้างคืนในโฮมสเตย์ชุมชน โดยทุกกิจกรรมที่ออกแบบขึ้นควรต้องสอดคล้องกับความสนใจเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายเพื่อส่งมอบประสบการณ์ความประทับใจได้อย่างสูงสุด โดยทั้งหมดนี้นักท่องเที่ยวสามารถผสมผสานกิจกรรมและจัดตารางการเดินทางตามความต้องการของตนได้

8. ด้านการตระหนักรู้ (Awareness) จากการสัมภาษณ์พบข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา คือ ต้องเริ่มที่การสร้างการตระหนักรู้ในชุมชนให้ได้ก่อน อย่างแรกคือ ต้องทราบก่อนว่าการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ มีหัวใจสำคัญที่ทั้งชุมชนควรยึดมั่นไว้เสมอ คือ “การทำให้สถานที่นั้นน่าอยู่ขึ้นสำหรับเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน” ชุมชนเข้ามาช่วยในการตัดสินใจต่อการพัฒนา ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งมีวิธีการสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด สร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับผู้คนในท้องถิ่น ส่งเสริมการคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับชุมชน พร้อมทั้งการสร้างประสบการณ์ที่สนุกสนานและเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวโดยการเชื่อมโยงกับประเพณีวัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นทำให้นักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานภาพ เข้าถึงการท่องเที่ยวได้สร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน โดยทำให้เกิดความภาคภูมิใจและมั่นใจในความเป็นท้องถิ่นตนเอง จากนั้นการสร้างการตระหนักรู้แก่นักท่องเที่ยวจะเป็นสิ่งที่ตามมาผ่านกระบวนการการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวในทุกมิติ และสามารถสร้างการตระหนักรู้ให้นักท่องเที่ยวก่อนการเดินทางเข้ามาที่ชุมชนได้ผ่านสื่อต่างๆ และการสื่อความหมายของคนในชุมชน สำหรับการตระหนักรู้ของคนในชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบมีความสำคัญมาก ต้องมีการสร้างกฎเกณฑ์

กฎระเบียบร่วมกันที่คนในชุมชนต้องถือปฏิบัติ เช่น การคัดแยกขยะบ้านของตนเอง การใช้จักรยาน ใช้รถไฟฟ้าแทนรถเครื่อง การมีจิตอาสารักษาความสะอาดในพื้นที่ชุมชน คือทำให้เป็นกิจวัตรประจำวัน

9. ด้านการสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place) จากการสัมภาษณ์พบข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา คือ การสร้างบรรยากาศของความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้าน ผ่านการนำเสนอในหลายมิติ อย่างแรกคือ การตกแต่งสถานที่ที่ชุมชนผ่านป้ายสื่อความหมาย คำคำ คำขวัญ เช่น รักรักษ์บ้านศรีฐานรับผิดชอบร่วมกัน หรือเป็นการกระตุ้นผ่านข้อความจูงใจ ท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ เหมือนอย่างเช่น จังหวัดที่มีการท่องเที่ยวทางทะเลที่จะมีการกระตุ้นนักท่องเที่ยวผ่านป้ายใหญ่ๆ เช่น กระป๋อง No Plastic สามารถนำมาปรับใช้ได้ หรือจะเป็นการสร้างบรรยากาศสองช่องทางไปพร้อมๆกับคือทั้งในด้านสถานที่ที่ชุมชน กับการสื่อสารสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวรับผิดชอบต่อทางออนไลน์ช่องทางของชุมชน รวมถึงบรรยากาศสถานที่โดยรวมของจุดท่องเที่ยวทั้งหมดในทุกกิจกรรมของชุมชนจะต้องไปในทิศทางเดียวกันหน้าบ้านของคนในชุมชนเองต้องสะอาด ปลอดภัย ถนนหนทางเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนก็ต้องสะอาดปราศจากขยะ เป็นตัวอย่างที่ดีให้นักท่องเที่ยวเห็น โดยใช้หลักการของการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่อสังคม กำหนด รวมถึงการถ่ายทอดบรรยากาศของสถานที่ผ่านหลักการ 1. สร้างบรรยากาศสถานที่ผ่านความต่างจากอัตลักษณ์ภูมิปัญญาของชุมชน 2. การสร้างบรรยากาศสถานที่ผ่านสร้างคุณค่าจากเรื่องราวของชุมชน และ 3. การสร้างบรรยากาศสถานที่ผ่านสร้างความผูกพันผ่านประสบการณ์ที่ดีระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว

10. ด้านการให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience) จากการสัมภาษณ์พบข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา คือ ต้องสร้างประสบการณ์ผ่านงานบริการการท่องเที่ยว การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวที่ชุมชนอีกครั้ง ดังนั้น การออกแบบสถานที่ท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น การจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่สื่อถึงวิถีชีวิตชุมชน รวมไปถึงการสร้างจิตสำนึกที่ดีในงานบริการ จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะสร้างความผูกพันและความประทับใจให้เกิดขึ้นระหว่างชุมชนกับผู้มาเยือน โดยการสร้างประสบการณ์ร่วมอย่างแท้จริงนอกจากผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวแล้ว ยังสามารถสร้างได้ผ่านการร่วมแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน โดยการขอความเห็นจากนักท่องเที่ยวในเรื่องของการพัฒนาพื้นที่ที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชนในอีกระดับหนึ่ง และเป็นผลดีต่อการพัฒนาพื้นที่ชุมชนของตนเอง จะทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ตนเอง ได้เรียนรู้นักท่องเที่ยวด้วย ซึ่งนั่นจะเป็นการให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้

และการสร้างประสบการณ์อย่างแท้จริงทางการท่องเที่ยวผ่านการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนที่ดี มีหลักปฏิบัติดังนี้ 1) การโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการรับรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยว 2) ชุมชนท้องถิ่นจะต้องรักษาเอกลักษณ์และความเป็นเจ้าบ้านที่ดี 3) ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญที่จะต้องมีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริงโดยเรียนรู้ไปกับชุมชนเพื่อการผลิตแพ็คเกจการท่องเที่ยวให้เหมาะสม 4) ภาครัฐควรนำเที่ยวต้องรู้เรื่องราวแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง 5) ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวบอกเล่าความประทับใจร้อยเรียงเป็นเรื่องราวเพื่อการเล่าถึงประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ประทับใจผ่านสื่อทุกรูปแบบที่นักท่องเที่ยวมี

11. ด้านความเป็นมิตรไมตรี (Amities) จากการสัมภาษณ์พบข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา คือ ปฏิเสธไม่ได้ว่า “คนในชุมชน” คือจุดเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยว และความเป็นมิตรไมตรีเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์อย่างหนึ่งของคนในชุมชน ถือเป็นดีเอ็นเอ ของคนไทยที่ทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก คิดว่าจุดนี้เป็นเรื่องง่ายที่สุดในการพัฒนาสำหรับชุมชน เพราะคนอีสานมีอัธยาศัยไมตรีเป็นทุนของชีวิตและวัฒนธรรม แต่ประเด็นที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาด้านนี้คือ การทำความเข้าใจกับคนในชุมชนถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวในทุกมิติ ทุกแง่มุม เพื่อให้คนในชุมชนมีแนวทางในการต้อนรับและตั้งรับกับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ วันหนึ่งหากมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ รายได้มากขึ้น ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม มีความเปลี่ยนแปลง วันนั้นชุมชนจะเป็นเช่นไรเสน่ห์ของความมิตรไมตรีจะหายไปมั้ย สิ่งนี้คือประเด็นสำคัญ ทำอย่างไรที่จะสร้างสมดุลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวได้นี้คือโจทย์ที่ชุมชนและหน่วยงานต่างๆควรให้ความสำคัญ อีกหนึ่งประการคือ ความมีมิตรไมตรีสำหรับการท่องเที่ยวจะต้องมีขอบเขต มีความเหมาะสมพอดี จะต้องคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวของนักท่องเที่ยวด้วย จำเป็นต้องมีแนวทางในการพัฒนา มีหลักการในการดำเนินการ และกฎระเบียบแนวทางสำหรับการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

12. ด้านทัศนคติของชุมชน (Attitude) จากการสัมภาษณ์พบข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา คือ ต้องเริ่มจากการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวกับคนในชุมชนก่อนเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ จากนั้นให้ทางเลือกในการตัดสินใจว่าชุมชนมีความต้องการใช้การท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชนมั๊ยอย่างไร ต้องแสดงให้เห็นทุกมิติ ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนเป็นอย่างไรบ้าง ชุมชนคิดเห็นอย่างไรต่อการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น รวมถึงทัศนคติต่อรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะดำเนินการในพื้นที่ชุมชนเป็นไปในทิศทางใด โดยจะต้องอาศัยกระบวนการในการศึกษาร่วมกันทั้งด้านความรู้หรือความคิด เช่น ชุมชนมีองค์ความรู้ภูมิปัญญาในด้านใดที่สามารถถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวได้ มีความคิดอย่างไรต่อการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง มีความรู้สึกอย่างไร จะต้องมีพื้นที่สำหรับการ

แสดงความคิดเห็น ความรู้ และความรู้สึกนั้นๆ แล้วศึกษาร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจะสามารถมองเห็นถึงด้านความพร้อมที่จะกระทำของชุมชนได้ และจำเป็นต้องมีแผนในการดำเนินการเพื่อทิศทางที่สอดคล้องกัน มีการสร้างเป้าหมายร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทศนคตเป็นเรื่องที่สำคัญในทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน และโดยเฉพาะการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่อความรับผิดชอบต่อชุมชนนั้นจำเป็นต้องเกิดจากคนในชุมชนก่อน

4.3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focused Group Discussion) จากหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้เสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยมีรายละเอียดผลการศึกษาดังนี้

4.3.1 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีของการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อชุมชน และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นแนวทางในการจัดทำการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชนและผู้ประกอบการ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น แสดงความคิดเห็นร่วมกันตามประเด็น ซึ่งประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ 1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม 2. มิติด้านการเมือง 3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 4. มิติด้านเศรษฐกิจ โดยการเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยทุกกิจกรรมจะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นอีกทางเลือกหนึ่งมีบทบาทต่อคนและชุมชนเพิ่มมากขึ้น ด้วยเพราะการดำเนินการที่สามารถตอบสนองและพัฒนาสู่กระบวนการพัฒนาสังคมแบบยั่งยืน โดยผลจากการประชุมกลุ่มย่อยมีรายละเอียดดังนี้

1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยผลจากการประชุมกลุ่มย่อยมีความคิดเห็นตรงกันว่า รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กิจกรรมภายใต้มิติ

ดังกล่าว ควรเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติและจำกัดให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย มีความคิดเห็นตรงกันในประเด็นเรื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มิติด้านสิ่งแวดล้อม จะต้องคำนึงถึงแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับนักท่องเที่ยวและชุมชนด้วยทั้งสองฝ่าย และกิจกรรมท่องเที่ยวจะต้องมีความสอดคล้องกลมกลืนกับคุณค่าและความโดดเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐาน และด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด เพื่อสร้างผลกระทบทางลบน้อยที่สุด เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม รวมถึงเรื่องที่ต้องให้ความใส่ใจมากที่สุดคือ การจัดการของเสียและขยะ (solid waste) ตั้งแต่เรื่องการลดปริมาณของเสียและขยะให้น้อยที่สุดโดยเฉพาะของเสียและขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก ไปจนถึงการแยกขยะของเสียและการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีและก่อให้เกิดก๊าซเรือนกระจกน้อยที่สุด อันดับแรกจะต้องมีการประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนบ้านศรีฐาน โดยการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และข้อจำกัด เพื่อใช้เป็นฐานในการแยกประเภทของกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและจัดให้มีขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว และจำเป็นจะต้องมีการจัดทำแผนและพัฒนาให้มีกิจกรรมท่องเที่ยว เฉพาะที่มั่นใจได้ว่าจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือผลกระทบทางลบต่อความโดดเด่นหรือคุณค่าของทรัพยากร หรือสิ่งแวดล้อมในบริเวณนั้นและบริเวณใกล้เคียง โดยกิจกรรมท่องเที่ยวที่จัดให้มีขึ้นต้องเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่นโดยกิจกรรมเหล่านั้นไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ ไม่ขัดต่อกฎหมาย วัฒนธรรม และศีลธรรมอันดีงาม เพื่อให้กิจกรรมท่องเที่ยวที่จัดให้มีขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชน ให้ประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีชีวิตของท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยวได้มากที่สุด

2. มิติด้านการเมือง โดยผลจากการประชุมกลุ่มย่อยมีความคิดเห็นตรงกันว่า รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กิจกรรมภายใต้มิติดังกล่าว ควรเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการสร้างกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน การบริหารจัดการกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง ความสามัคคี ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม จะทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงความตั้งใจ ความเอาใจใส่และหัวใจที่รักในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน และส่งผลต่อความพึงพอใจ นำไปซึ่งการบอกกันปากต่อปาก จนทำให้ชุมชนเป็นที่ยอมรับและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาได้มากมาย จะเห็นได้ว่าการที่ชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชน เป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นผู้บริหารจัดการการท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือที่

ช่วยให้ชุมชนเกิดทักษะ ได้มีโอกาสในการทดลองผิด ลองถูก แล้วนำมาถอดบทเรียน เป็นเครื่องยืนยันว่าสามารถนำไปใช้ได้จริง องค์ความรู้นี้จะเป็นการต่อยอดให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในชุมชนท้องถิ่น เมื่อฐานชุมชนเข้มแข็งก็สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้ยั่งยืนได้ด้วยตนเอง เพราะชุมชนท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบสำคัญในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นต้องให้ชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการตัดสินใจต่อการพัฒนาที่อาจจะส่งผลกระทบต่อและเกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ส่วนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ โดยใช้แนวทางการมีส่วนร่วมและการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสียในทุกระดับอย่างสม่ำเสมอ ผ่านการประชุมกิจกรรมและจัดทำโครงการพัฒนาสังคมต่าง ๆ ในพื้นที่ปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยผลจากการประชุมกลุ่มย่อยมีความคิดเห็นตรงกันว่า รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กิจกรรมภายใต้มิติดังกล่าว ควรสร้างสรรค์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้งการเท่าทันต่อวัฒนธรรมแบบเมืองที่เติบโตอย่างรวดเร็วฐานรวมทั้งคำอธิบายขอความร่วมมือให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเหมาะสมด้วย ในมิติของสังคมและวัฒนธรรม รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบจำเป็นต้องให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบและการจัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวนันทนาการ ที่ให้ความเพลิดเพลินสนุกสนานและให้โอกาสในการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวได้มากที่สุด และการขอความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวจะช่วยให้ชุมชนสามารถปรับปรุงและพัฒนาได้อย่างมีทิศทาง โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องสอดคล้องกับมิติสังคมและวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงแนวคิดของการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ ต้องส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม และรักษาความหลากหลายของชุมชนไว้ได้ สร้างประสบการณ์ที่สนุกสนานและเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น เคารพต่อวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ทำให้นักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานภาพ เข้าถึงการท่องเที่ยวได้ และขณะเดียวกันต้องสามารถสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน โดยทำให้เกิดความภาคภูมิใจและมั่นใจในความเป็นท้องถิ่นตนเอง การออกแบบกิจกรรมจะต้องผ่านการบูรณาการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิต เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อนำไปสู่แผนพัฒนาท่องเที่ยวชุมชน ระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ

4. มิติด้านเศรษฐกิจ โดยผลจากการประชุมกลุ่มย่อยมีความคิดเห็นตรงกันว่า รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กิจกรรมภายใต้มิตินี้ดังกล่าว มุ่งเน้นที่การกระจายรายได้ และผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง ประชาชนในพื้นที่ร่วมพัฒนาควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ การจัดการด้านผลประโยชน์จะต้องคำนึงความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมทั้งในระดับชุมชน และระดับท้องถิ่น โดยผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย มีความคิดเห็นตรงกันในประเด็นเรื่องของการจัดการด้านเศรษฐกิจ นอกจากคณะทำงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนแล้ว อาจมองไปถึงศักยภาพของชุมชนที่จะดำเนินการเป็นวิสาหกิจชุมชน หรือ วิสาหกิจเพื่อสังคม ที่หมายถึงกิจการที่มีจุดมุ่งหมายหลักในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยการใช้กลไกการบริหารจัดการที่ดีของภาคธุรกิจ เพื่อให้มีความยั่งยืนทางการเงินจากรายได้หลักที่มาจากสินค้าหรือบริการ โดยไม่ต้องพึ่งพาการบริจาค และนำผลกำไรที่เกิดขึ้นไปลงทุนเพื่อขยายผลในชุมชน และเพื่อการจัดการระบบเศรษฐกิจในชุมชน ยกตัวอย่างเช่น ชุมชนบ้านสาวะถี ที่มีการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมขึ้น หลังจากที่ชุมชนท่องเที่ยวมีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง

ในประเด็นของพื้นที่ธรรมชาติก็ควรมีการกำหนดนโยบาย มีปณิธาน และแผนงานที่ให้ความสำคัญต่อความยั่งยืนในระยะยาว ทั้งในเรื่องสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ รวมทั้งการหลีกเลี่ยง ลดละ ทดแทน มีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์แหล่งท่องเที่ยว ตามศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคุณค่าประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว และมีการกำหนดขีดความสามารถรองรับได้ (carrying capacity) ของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในด้านจำนวน นักท่องเที่ยว (ต่อวัน ต่อเดือน หรือต่อปี) ควรกำหนดระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติ การใช้พื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยวโดยมีการแจ้ง หรือชี้แจง ให้นักท่องเที่ยวรับทราบในโอกาสแรกที่เดินทางมาถึง รวมถึงใช้โอกาสนี้ในการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบและยั่งยืนแก่นักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมการอนุรักษ์ ต้องเน้นการให้ความรู้ มีข้อมูลและบริการการสื่อความหมาย (Interpretation) เกี่ยวกับพื้นที่คุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว และองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมที่สำคัญๆ ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ซึ่งการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบนอกจากต้องคำนึงถึงการลดผลกระทบทางลบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สิ่งสำคัญต้องสามารถสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญให้กับผู้คนในท้องถิ่น ส่งเสริมการคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากร และเชื่อว่าหากชุมชนเห็นว่าการท่องเที่ยวสามารถสร้างประโยชน์ สร้างรายได้เสริมแก่เขาได้ ชุมชนก็มีแรงจูงใจที่อยากจะเข้ามาร่วมกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านศรีฐาน

โดยจากการประชุมกลุ่มย่อยได้มีการนำเสนอรายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบ ดังนี้

1.1 รูปแบบที่ 1 แบบไป-กลับวันเดียว (One Day Trip) โปรแกรม 1 วัน: โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน-หนองยาว-หนองบอน-วัดจอมศรี-บ่อพญานาค-โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน

เช้า : นักท่องเที่ยวพร้อมกันที่บริเวณหอประชุมโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน ชุมชนมอบธงผ้า และกระบอกน้ำให้นักท่องเที่ยว จากนั้นเข้าร่วมกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ การจัดการขยะตามหลัก 3R โดยมีคณาจารย์น้อยชุมชนบ้านศรีฐานที่ผ่านการอบรมและการคัดเลือกแล้ว จากนั้นมีคณาจารย์จะแจ้งกำหนดการกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมด ระหว่างการทำกิจกรรมช่วงเช้าชุมชนบริการอาหารว่างด้วยข้าวต้มมัด ขนมตาล ของดีของชุมชน ที่ห่อด้วยใบตอง สามารถย่อยสลายได้ และทำกิจกรรมคัดแยกขยะร่วมกัน จากนั้นช่วงสายเดินทางไปศึกษาสิ่งแวดล้อมชุมชนที่บึงหนองบอน หนองยาว โดยเดินทางด้วยพาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ปั่นจักรยานหรือรถไฟฟ้าที่ทางโรงเรียนมีเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง โดยระหว่างที่ไปศึกษาที่หนองบอน หนองยาว มีกิจกรรมจิตอาสาเก็บขยะด้วย จากนั้นกลับมาที่วัดจอมศรี เข้าสักการะไหว้พระ และทำกิจกรรมจิตอาสาเก็บขยะบริเวณวัด จากนั้นเดินทางกลับไปโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน

เที่ยง : รับประทานอาหารเที่ยงพาข้าวตามสไตล์ชาวอีสาน โดยอาหารประกอบด้วยของดีของชุมชนบ้านศรีฐาน ก๋วยเตี๋ยวยายตุ๋น แจ่วบอง เนื้อแดดเดียว และนำสมุนไพร ภาชนะที่ใส่สามารถย่อยสลายได้ และปราศจากพลาสติก

บ่าย : ทำกิจกรรมที่บ่อพญานาคตั้งอยู่ในพื้นที่ของโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐานทิศตะวันตกของชุมชนศรีฐาน เรียนรู้ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และสิ่งแวดล้อมศึกษาบริเวณนั้น จากนั้นทำกิจกรรมคัดแยกขยะที่ได้มาจากกิจกรรมจิตอาสา ตามหลัก 3R จากนั้นมีกิจกรรมถอดบทเรียนประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่น จากนักท่องเที่ยวสู่ชุมชน จบกิจกรรมนักท่องเที่ยวร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อยั่งยืนชุมชนบ้านศรีฐาน ต่อไป

1.2 รูปแบบที่ 2 แบบพักค้างคืนที่โฮมสเตย์ของชุมชนหรือที่พักที่นักท่องเที่ยวต้องการ (Zero Waste Night) โปรแกรม 1 คืน 2 วัน : วัดจอมศรี – ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมบ้านศรีฐาน-บ้านขุนพิจารณ์-หนองยาว-หนองบอน-ก๋วยเตี๋ยวยายตุ๋น-ขนมครก แม่หม้าย-โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน -บ่อ

พญานาค-โสมสเดย์ศรีฐาน (หรือโรงแรม)-ตักบาตรถนนสายบุญ-กินข้าวเช้าที่วัดจอมศรี-ชมวิวเมือง
ขอนแก่น-ซื้อของฝากแจ่วบอง เนื้อแดดเดียวสมุนไพร

เช้า : นักท่องเที่ยวพร้อมกันที่บริเวณวัดจอมศรี ชุมชนมอบุญผ้าและกระบอกน้ำให้นักท่องเที่ยว จากนั้นเข้าสู่การไหว้พระ จากนั้นเข้าชมศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมบ้านศรีฐาน มัคคุเทศก์น้อยให้ข้อมูลเกี่ยวกับโปรแกรมท่องเที่ยวทั้งหมด จากนั้นนำชมศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรม ต่อจากนั้น มัคคุเทศก์น้อยนำนักท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติและประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมบริเวณรอบๆวัด พักเบรกทานอาหารว่างบริการด้วยข้าวต้มมัด ขนมตาล ของดีของชุมชน ที่ทอดด้วยใบตอง จากนั้นเดินทางด้วยพาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ปั่นจักรยานหรือรถไฟฟ้าที่ทางโรงเรียนมีเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง ปั่นจักรยาน หรือรถไฟฟ้าเดินทางต่อไปยังบ้านขุนพิจารณ์ ผู้ก่อตั้งชุมชนบ้านศรีฐาน เรียนรูประวัติศาสตร์ชุมชนปราชญ์ชุมชนให้ความรู้ จากนั้นช่วงสายเดินทางไปศึกษาสิ่งแวดล้อมชุมชนที่บึงหนองบอน หนองยาว โดยระหว่างที่ไปศึกษาที่หนองบอน หนองยาว มีกิจกรรมจิตอาสาเก็บขยะด้วย

เที่ยง : รับประทานอาหารเที่ยงที่ร้านของดีชุมชนเริ่มจากอาหารคาวก๋วยเตี๋ยวยายตุ๋น สูตรพิเศษอร่อย นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมลองลวกเส้น ปิ้งรสก๋วยเตี่ยวด้วยตนเอง จากนั้นต่อยด้วยขนมหวาน ขนมครก แม่หมาย ทำแบบโบราณ เต่าถ่านดั้งเดิม นักท่องเที่ยวหัดหยอดขนมครกได้ด้วย อิ่มอร่อยได้ความรู้ ได้วิถีสร้างสรรค์

บ่าย : เดินทางไปยังบ่อพญานาคที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐานทิศตะวันตกของชุมชนศรีฐาน เรียนรู้ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และสิ่งแวดล้อมศึกษาบริเวณนั้น และเข้าไปที่บริเวณหอประชุมโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐานร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ โดยมีมัคคุเทศก์น้อยชุมชนบ้านศรีฐานที่ผ่านการอบรมและการคัดเลือกแล้ว ให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ การจัดการขยะตามหลัก 3R และทำกิจกรรมคัดแยกขยะร่วมกัน จากนั้นมีกิจกรรมถอดบทเรียนประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่น จากนักท่องเที่ยวสู่ชุมชน

เย็น : นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารร่วมกันกับชุมชน ณ บริเวณ ลานกลางวัดจอมศรี อาหารเป็นสำรับพาแลงแบบอีสาน โดยอาหารพาสต้าเสิร์ฟเป็นของดีจากชุมชน ใช้ใบตอง วัสดุจากธรรมชาติที่สามารถย่อยสลายได้ง่าย งดเว้นพลาสติก น้ำดื่มสมุนไพรโดยชุมชน มีการแสดงจากน้องๆ มัคคุเทศก์ชุมชน จบกิจกรรมนักท่องเที่ยวร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อยั่งยืนชุมชนบ้านศรีฐาน ต่อไป เข้าที่พักตามอัยาศัย

เช้า : นักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมตักบาตรสายบุญ ทุ่งขึ้นเดินตลาดเช้า ตลาดวิถีสะอาด

ปราศจากพลาสติก จับจ่ายใช้สอย จากนั้นทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัดจอมศรี บายศรีสู่ขวัญ ก่อนเดินทางกลับ ชมวิวเมืองขอนแก่นที่หอระฆัง จากนั้นซื้อของฝากจากชุมชน ผักปลอดสารพิษ แจ่วบอง เนื้อแดดเดียวสมุนไพร ไส้กรอก และอีกมากมาย

ก่อนเที่ยว : มัคคุเทศก์ท้องถิ่นกล่าวขอบคุณและนักท่องเที่ยวกล่าวถึงความประทับใจ ขอขอบคุณกันและกัน และเดินทางกลับภูมิลำเนาโดยสวัสดิภาพ

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐานจะมุ่งเน้นไปที่กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ที่สามารถสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวให้หันมาเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 แบบไป-กลับวันเดียว (One Day Trip) และ รูปแบบที่ 2 แบบพักค้างคืนที่โฮมสเตย์ของชุมชนหรือที่พักที่นักท่องเที่ยวต้องการ (Zero Waste Night) กิจกรรมนี้เหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวขนาดเล็ก จำนวนไม่เกิน 20 คน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชนบ้านศรีฐาน ได้แก่ หนองบอน หนองน้ำฝั่งทิศตะวันตกของชุมชนศรีฐาน หนองยาวเป็นหนองน้ำฝั่งทิศใต้ของชุมชนศรีฐาน และบ่อพญานาค ตั้งอยู่ในพื้นที่ของโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐานทิศตะวันตกของชุมชนศรีฐาน และเรียนรู้กระบวนการคัดแยกขยะ กิจกรรมการให้ความรู้ตามหลัก 3R และกิจกรรมจิตอาสา โดยวัตถุประสงค์หลักของกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่อใน 4 มิติ ได้แก่ 1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม 2. มิติด้านการเมือง 3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 4. มิติด้านเศรษฐกิจ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

โดยเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมต่างๆจะต้องอาศัยความร่วมมือจากนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และประชาชนในชุมชน รวมถึงต้องมีการสื่อสารและสร้างการรับรู้ในวงกว้าง รวมถึงแจ้งไปยังผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว เพื่อจัดรายการนำเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและลดการใช้พลังงาน หรือใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ หรือใช้พลังงานสะอาด มัคคุเทศก์อาชีพและมััคคุเทศก์ท้องถิ่น ดำเนินกิจกรรมนำเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามรูปแบบกิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้น โดยชุมชนสามารถวางแผนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ในเส้นทางท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้น ซึ่งในแต่ละกิจกรรม ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจจะจัดกิจกรรมและระยะเวลาให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ของคนในชุมชนผ่านการท่องเที่ยวที่วัด แหล่งโบราณคดี แหล่งท่องเที่ยวชุมชน วิถีชีวิต ของดีของฝาก และ

ความรู้ผ่านกิจกรรมทางด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม กิจกรรมจิตอาสา ที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ขยะ และขณะเดียวกันก็ได้ทำกิจกรรมที่ช่วยให้สังคมในชุมชนดีขึ้น และเนื่องจากจุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือการสร้างจิตสำนึกที่ดีของนักท่องเที่ยวให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยที่นักท่องเที่ยวยังคงได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการเดินทางมาท่องเที่ยว ได้มีโอกาสเป็นผู้ให้และผู้รับในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นโดยใช้รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ โดยเสนอให้จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชุมชนในมิติของวัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมองว่าการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวในปัจจุบันให้ความสนใจ และเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างสังคมให้น่าอยู่มากยิ่งขึ้น รวมทั้งยังมุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน ในการทำกิจกรรมและก่อให้เกิดความรู้และการสร้างจิตสำนึกร่วมกันในทุกมิติด้วย รวมถึงการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนสู่เส้นทางท่องเที่ยวหลักและเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวรองเพื่อช่วยกระจายประโยชน์จากการท่องเที่ยวไปยังชุมชนท่องเที่ยวอื่นๆในเขตเมืองหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นเพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์ในวงกว้างขึ้นและนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ท่องเที่ยวที่แปลกใหม่และลึกซึ้งขึ้น

4.3.2 แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

จากผลการศึกษาด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวและวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบกับผลการศึกษาจากการร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) และจากการจัดการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) จากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชนและผู้ประกอบการ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น และสุดท้ายเพื่อให้ได้รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยในการจัดการประชุมกลุ่มย่อย ครั้งนี้ผู้เข้าร่วมประชุมได้นำเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมองว่ามีความสำคัญเนื่องด้วยปัจจุบันชุมชนบ้านศรีฐานยังขาดแผนและแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันตามประเด็น ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านการ

บริหารจัดการการทองเที่ยวโดยชุมชน 2. ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี 3. ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน 4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และ 5. ด้านคุณภาพการบริการการทองเที่ยวโดยชุมชน โดยผลจากการประชุมกลุ่มย่อยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการการทองเที่ยวโดยชุมชน ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยมีความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่ามีความสำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนากิจกรรมการทองเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านศรีฐาน เนื่องด้วยเห็นว่าเรื่องขององค์ประกอบการทองเที่ยวของชุมชนบ้านศรีฐานมีศักยภาพในระดับดีอยู่แล้ว แต่สิ่งที่จะช่วยให้การทองเที่ยวดำเนินไปได้อย่างยั่งยืนคือ การบริหารจัดการการทองเที่ยวโดยชุมชน หน่วยงานภาคส่วนต่างเห็นพ้องกันว่า การทองเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชนโดยแท้ ทั้งยังเป็นสะพานเชื่อมระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตเข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม สร้างความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น ก่อให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืนในที่สุด และเป็นหนทางที่จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งจากภายใน ซึ่งปัจจุบันชุมชนบ้านศรีฐานยังไม่มี การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลด้านการทองเที่ยวโดยตรง หรือยังไม่มี การรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาด้านการทองเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม จึงอยากเสนอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการด้านการทองเที่ยวโดยชุมชนบ้านศรีฐาน เพื่อรับผิดชอบดำเนินการด้านการทองเที่ยวชุมชน โดยใช้การทองเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความอยู่ดีมีสุข ตลอดจนรักษาอัตลักษณ์ วิถีวัฒนธรรมธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ตามหลักการดำเนินงานของการทองเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นที่การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายพัฒนาการทองเที่ยวกับท้องถิ่น มีการร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม โดยชุมชน ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหา ร่วมส่งเสริมการขายการทองเที่ยว ร่วมประเมินผลการทองเที่ยว และร่วมรับผลประโยชน์ นอกจากนี้ต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการทองเที่ยวในท้องถิ่น บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการทองเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ มาใช้เป็นต้นทุนหรือใช้เป็นปัจจัยใน การจัดการทองเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนภายในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการทองเที่ยวในชุมชน รวมถึงการให้ความสำคัญและนำความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์มาปรับใช้จริงโดยเน้นให้เกิดความยั่งยืน และเกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น

ทั้งนี้ด้านการบริหารจัดการการทองเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีความรับผิดชอบอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน ต้องพิจารณาให้ความสำคัญกับการจัดการชุมชนให้มีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์

หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ ของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และกระบวนการสร้างคนในชุมชนให้เกิดความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของและมีแรงจูงใจให้อยากเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ทั้งนี้ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงในช่วงแรกในด้านการจัดการ องค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ รวมถึงการสร้างกฎและกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ที่มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และอนาคตอาจมีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเช่นวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือวิสาหกิจชุมชน เน้นการบูรณาการการทำงานระหว่างชุมชนท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มุ่งเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยมีความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า ชุมชนบ้านศรีฐานเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง การเป็นชุมชนเมืองทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่อยู่รวมกันได้อย่างมีเสน่ห์ แต่ปัญหาคือ คนในชุมชนยังไม่เข้าใจเรื่องของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง ประชาชนยังมองว่าการท่องเที่ยวจะเข้ามามีบทบาทและกลายเป็นอาชีพหลักอาชีพเดียวที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้ ซึ่งนั่นทำให้ประชาชนไม่สนใจเรื่องของการท่องเที่ยว ซึ่งแท้จริงแล้วการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่มุ่งหมายให้การท่องเที่ยวเป็นเศรษฐกิจหลักของชุมชน เพราะอาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และชุมชนจะไม่สามารถอยู่ได้หากภาวะท่องเที่ยวในชุมชนซบเซาลง แต่ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวโดยชุมชนคืออาชีพเสริมที่เกิดจากการจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดมูลค่าและประโยชน์สูงสุด นำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดี พร้อมทั้งนำบรรยากาศแห่งความอบอุ่นและความเข้มแข็งกลับคืนสู่ชุมชนอีกด้วย หากมีการบริหารจัดการที่สมดุลระหว่างความต้องการของนักท่องเที่ยวกับผลประโยชน์ของชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ยึดหลักความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อมิให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และป้องกันกลุ่มทุนนอกพื้นที่เข้ามาครอบงำผลประโยชน์และทิ้งปัญหาทางวัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้กับแหล่งท่องเที่ยว เห็นร่วมกันว่าต้องมีการสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนแก่ชุมชน โดยเริ่มจากกระบวนการด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบที่ภาคประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ใช่การมีส่วนร่วมแบบสมยอม ที่ต้องทำกันไปหรือมีส่วนร่วมแค่เพียงการรับประโยชน์ที่หยิบยื่นให้เท่านั้น ในประเด็นนี้หน่วยงานภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องช่วยกันทำให้ชุมชนเห็นถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวที่สามารถทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดีได้

3. ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยมีความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืนชุมชนบ้านศรีฐาน จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน ที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและมีความโดดเด่น แต่ควรกระตุ้นและส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นให้ชุมชนเข้าใจตัวเองว่ามีดีอะไรและต่อยอดนำเสนอจากทรัพยากรที่มี ไม่จำเป็นต้องสร้างสิ่งใหม่ๆ ที่อาจจะไม่ใช่เอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยในจุดนี้ชุมชนบ้านศรีฐาน มีการทำกิจกรรมค้นหาเอกลักษณ์ทรัพยากรจากหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริม จากการร่วมมือกันของคนในชุมชน การสำรวจชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี ของดีของฝากชุมชน เอกลักษณ์ที่เป็นมรดกทางสังคมของชุมชน ที่เป็นเสน่ห์ของการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่ยังเป็นการค้นพบคุณค่าที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมีส่วนร่วม และความเป็นหนึ่งเดียวกันของชุมชน แต่สิ่งที่จะช่วยให้ชุมชนเดินทางต่อไปได้คือ กระบวนการกระตุ้นเตือน และความสม่ำเสมอในการทำกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว รวมถึงหน่วยงานทุกภาคส่วนช่วยเหลือเรื่องของการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวบ้านศรีฐานเพิ่มขึ้นเพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชน จากนั้นก็ปล่อยให้เป็นกลไกด้านการตลาดที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อแสวงหาตลาดนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน และสร้างความสามารถในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่เสียเอกลักษณ์ของชุมชน นอกจากนี้เพื่อเชื่อมโยงผู้ประกอบการนำเที่ยวให้นำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมเพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าเส้นทางการท่องเที่ยว อย่างเช่นการนำเสนอชุมชนบ้านศรีฐานในรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม นี้ ที่จะช่วยสร้างประสบการณ์ที่เพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวโดยเชื่อมต่อกับธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น โดยกิจกรรมท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ และฟื้นฟูศิลป วัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่น และสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างชุมชนบ้านศรีฐานกับนักท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และเคารพต่อวัฒนธรรมชุมชน อาจรวมถึงการให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนด้วย

4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยมีความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืนชุมชนบ้านศรีฐาน มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ชุมชนเกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน จากการจัดกิจกรรมรูปแบบการท่องเที่ยวตามข้อเสนอโครงการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากชุมชนยังไม่เคยมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาก่อน จากการดำเนินโครงการวิจัยนี้จะเป็นเหมือนจุดเริ่มต้นในด้านนี้ อย่างเป็นระบบ และเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้คนในชุมชนเองเกิดจิตสำนึกด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วยกิจกรรมปรับภูมิทัศน์รอบบ้านตัวเองให้มีความ

สะอาด ปลอดภัย สวยงาม ห้องน้ำมีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวก็ได้มีส่วนช่วยให้ชุมชนดีขึ้นจากการทำกิจกรรมร่วมกัน มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้ลงมือทำ เช่น การศึกษาสภาพแวดล้อม ธรรมชาติในแหล่งน้ำชุมชนที่มีทั้งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติ กิจกรรมจิตอาสาเก็บขยะ กิจกรรมคัดแยกขยะ และกิจกรรมสัมผัสประสบการณ์ตรงจากชุมชนหรือเจ้าของโฮมสเตย์ รวมถึงในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อยังมีส่วนที่ช่วยด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผ่านใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุที่มีในท้องถิ่นซึ่งไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม รวมถึงมีมาตรการวิธีการลดมลพิษและปริมาณขยะในแต่ละกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น การใช้ยาม ถูผ้า ปีนโต ขวดกระติกน้ำแบบเติมใหม่ได้ ซึ่งผู้ประชุมกลุ่มย่อยคิดว่าหากมีการนำเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวนี้ออกไปน่าจะได้รับการตอบรับอย่างดีจากนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เสนอให้หน่วยงานภาคเอกชน และภาครัฐด้านการท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนและประชาสัมพันธ์แก่เครือข่ายทุกภาคส่วน

5. ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยมีความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อยั่งยืนชุมชนบ้านศรีฐาน จะเกิดความยั่งยืนในแง่ของธุรกิจได้จริงต้องคำนึงถึงคุณภาพการบริการ เหมือนอย่างที่เคยเสนอข้อคิดเห็นในมุมมองของการสร้างบรรยากาศสถานที่และความมีไมตรีจิต ซึ่งปัจจัยเหล่านี้หากมองในมุมมองของธุรกิจก็คือเรื่องของคุณภาพการบริการนั่นเอง เชื่อว่าสิ่งที่เป็นเสน่ห์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนก็คือ คนในชุมชนนั่นเอง ความมีอัธยาศัยไมตรีจิตที่ดี การเป็นเจ้าบ้านที่ดี ล้วนเป็นปัจจัยส่งเสริมสนับสนุน ที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เกิดประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ดี ด้านคุณภาพการบริการต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และเวลาในการฝึกฝน โดยมองว่าสิ่งแรกคือ ชุมชนต้องมีแนวความคิดของการเป็นผู้ประกอบการ การมีกระบวนการบริการที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ในที่นี้ไม่หมายถึงการปรับตัวเพื่อเอาใจนักท่องเที่ยว แต่หมายถึงเรื่องของการรักษามาตรฐานด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น มาตรฐานด้านความสะอาด สุขอนามัยต่างๆ สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย ข้อควรปฏิบัติเกี่ยวกับความปลอดภัยแสดงและชี้แจงให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ มีแผนรองรับความปลอดภัยในกรณีเกิดอุบัติเหตุกับนักท่องเที่ยว เป็นต้น หรือแม้กระทั่งด้านการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การให้ข้อมูลจากมัคคุเทศก์ชุมชน การกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือ การยิ้มแย้มแจ่มใส การต้อนรับขับสู้ เป็นต้น ทั้งนี้เห็นควรเสนอให้หน่วยงานภาคเอกชน ผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวคุณภาพ เป็นการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่นเสนอ กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถทำการสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะโดยมีลำดับการนำเสนอ ดังนี้

5.1 สรุปการดำเนินงานวิจัย

5.2 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 สรุปผลการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.1.2 สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.1.3 สรุปผลการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.3 อภิปรายผลการศึกษา

อภิปรายผลการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

5.4.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.1 สรุปการดำเนินงานวิจัย

การศึกษารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่นเสนอ มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่วิจัยที่สำรวจและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยวและวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบกับการใช้แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถานประกอบการประชาชนในท้องถิ่น สามประเด็น คือ 1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ชุมชนบ้านศรีฐาน ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 2. การวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น และ 3. ข้อเสนอแนะการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น และลำดับสุดท้าย คือ การประชุมกลุ่มย่อย (Focused Group Discussion) จากหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ รวมถึงแนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

โดยสรุปผลการดำเนินงานวิจัย เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จากการศึกษาค้นพบผลการวิจัยที่น่าสนใจในประเด็นขององค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น 12 ด้าน จุดแข็งและจุดอ่อน ที่ส่งผลต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวได้ ทั้งด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อม รวมถึงมีปราชญ์ชาวบ้านและมัคคุเทศก์น้อยที่พร้อมให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ในมิติของผู้นำที่สามารถดำเนินการ ประสานงาน และเป็นแรงขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวได้ ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส ทั้งยังมีวัดจอมศรี เป็นสถานที่ที่สามารถรวมจิตใจผู้คนในชุมชนและเป็นสถานที่ทางกิจกรรมทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญมีโรงเรียนบ้านศรีฐานที่มีศักยภาพในการเป็นสถานที่ทำกิจกรรมทางการ

ท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในมิติของสิ่งแวดล้อม ที่มีทั้งองค์ความรู้ กิจกรรม และผู้นำนักเรียนที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศ ในส่วนของจุดอ่อนที่ต้องอาศัยการทำความเข้าใจและขอความร่วมมือ คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการทำกิจกรรม รวมถึงการสื่อสาร ประสานงานที่ต้องดึงคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการด้านการท่องเที่ยว การสร้างจิตอาสาชุมชนต้องใช้เวลา รวมถึงกระบวนการการสืบทอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน การสร้างเยาวชนในชุมชนและการสื่อสารระหว่างผู้สูงอายุกับเยาวชนคนรุ่นใหม่

โอกาสและอุปสรรค ที่ส่งผลต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ ที่ผ่านมาชุมชนบ้านศรีฐานได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวในเขตเมืองจังหวัดขอนแก่น ที่เป็นผลมาจากที่จังหวัดขอนแก่นได้รับการสนับสนุนงบประมาณในระดับประเทศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว และสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงแนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันที่ให้ความสนใจรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม โดยสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา คือ การพัฒนา ส่งเสริม กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ขาดความสม่ำเสมอ ประกอบกับสถานการณ์ระบาดของไวรัสโคโรนา โควิด 19 ส่งผลให้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนหยุดชะงัก จึงต้องอาศัยเวลาในการสร้างระบบ การปรับตัวของชุมชนและฟื้นฟูกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

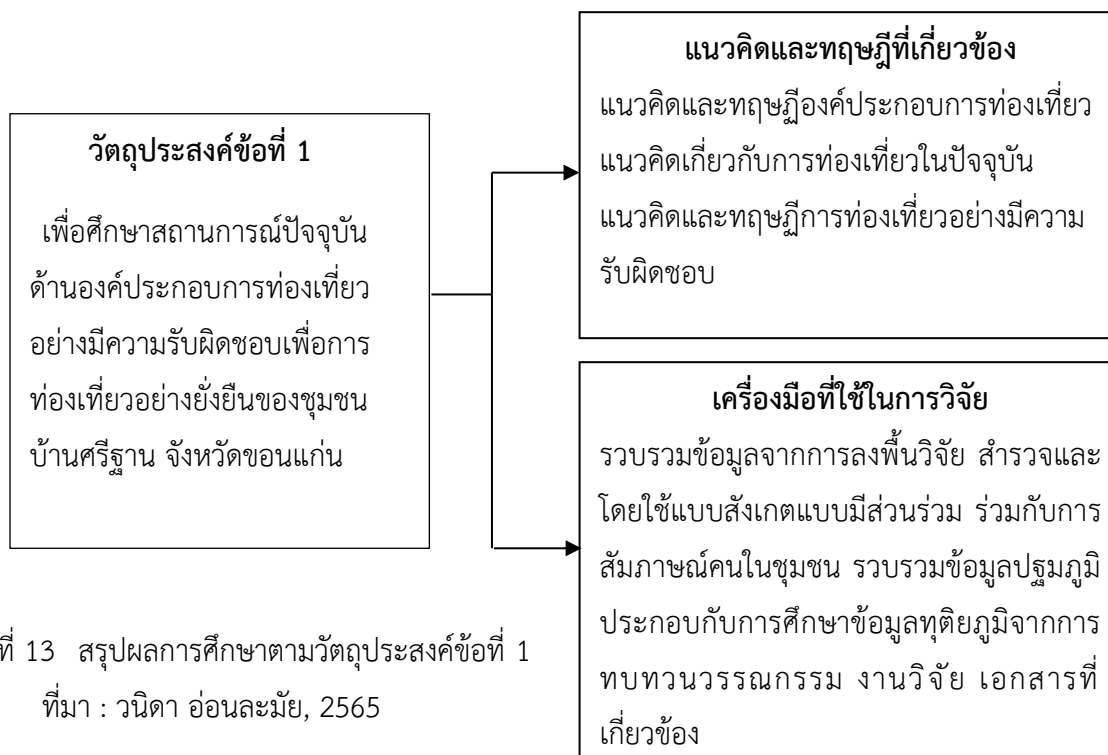
และจากการดำเนินการวิจัยในส่วนของการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ และการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน พบว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืน ต้องสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยทุกกิจกรรมจะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นอีกทางเลือกหนึ่งมีบทบาทต่อคนและชุมชนเพิ่มมากขึ้น ด้วยเพราะการดำเนินการที่สามารถตอบสนองและพัฒนาสู่กระบวนการพัฒนาสังคมแบบยั่งยืน ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ 1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม 2. มิติด้านการเมือง 3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 4. มิติด้านเศรษฐกิจ และ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐานจะมุ่งเน้นไปที่กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ที่สามารถสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวให้หันมาเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 แบบไป-กลับวันเดียว (One Day Trip) และ รูปแบบที่ 2 แบบพักค้างคืนที่โฮมสเตย์ของชุมชนหรือที่พักที่นักท่องเที่ยวต้องการ (Zero Wast Night) กิจกรรมนี้เหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวขนาดเล็ก จำนวนไม่เกิน 20 คน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้

ในส่วนของแนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น พบองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี 3. ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดก

ทางวัฒนธรรมชุมชน 4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และ 5. ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการการทำงานระหว่างชุมชนท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มุ่งเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ช่วยกันทำให้ชุมชนเห็นถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวที่สามารถทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดีได้ โดยมีกระบวนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และเคารพต่อวัฒนธรรมชุมชน อาจรวมถึงการให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์พื้นที่ และสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนด้วยการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืนชุมชนบ้านศรีฐาน มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ชุมชนเกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน จากการจัดกิจกรรมรูปแบบการท่องเที่ยวตามข้อเสนอในโครงการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากชุมชนยังไม่เคยมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาก่อน จากการดำเนินโครงการวิจัยนี้จะเป็นเหมือนจุดเริ่มต้นในด้านนี้อย่างเป็นระบบ และเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้คนในชุมชนเองเกิดจิตสำนึกด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วยกิจกรรมปรับภูมิทัศน์รอบบ้านตัวเองให้มีความสะอาด ปลอดภัย สวยงาม ห้องน้ำมีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวก็ได้มีส่วนช่วยให้ชุมชนดีขึ้นจากการทำกิจกรรมร่วมกัน มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้ลงมือทำ โดยมีรายละเอียดนำเสนอผ่านการสรุปผลการศึกษาต่อไป

5.2 สรุปผลการศึกษา

5.2.1 สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 13 สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1
ที่มา : วนิดา อ่อนละมัย, 2565

5.2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาเพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น คือ แนวคิดและทฤษฎีองค์ประกอบการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.2.1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น คือ แบบสำรวจข้อมูลภาคสนาม แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับการสัมภาษณ์คนในชุมชน ดังนี้

1) แบบสำรวจข้อมูลภาคสนาม ทำการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน 12 ประเด็นตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ 1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) 4. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

(Activities) 5.ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) 6. การบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) 7. การบริการโปรแกรมทางการท่องเที่ยว (Available package) 8. การตระหนักรู้ (Awareness) 9. การสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place) 10. การให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience) 11. ความเป็นมิตรไมตรี (Amities) 12. ทักษะคติของชุมชน (Attitude) ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ทำการสำรวจข้อมูลภาคสนามของชุมชนเพื่อให้ทราบถึงสภาพพื้นที่และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชน

2) แบบสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ ใช้การสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ในประเด็นเดียวกันกับแบบสำรวจ เพื่อทราบถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันของชุมชน แบ่งออกเป็น 12 ประเด็นตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ 1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2.ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) 4.ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) 5.ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) 6. การบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) 7. การบริการโปรแกรมทางการท่องเที่ยว (Available package) 8. การตระหนักรู้ (Awareness) 9. การสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place) 10. การให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience) 11. ความเป็นมิตรไมตรี (Amities) 12. ทักษะคติของชุมชน (Attitude) และ ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบข้อมูลและให้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

5.2.1.3 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

1) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น มี 3 ประเภทที่สำคัญ คือ 1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ หนองบอน หนองยาว ต้นมะขามใหญ่ 2. ทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ได้แก่ วัดจอมศรี ศาลเจ้าปู่ญาคุจัต เครื่องมือหินและภาชนะดินเผาลายเขียนสี โบราณวัตถุ และ 3. ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ บ้านขุนพิจารณ์ บ่อพญานาค ของดีศรีฐาน ปราชญ์ชาวบ้าน

2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) มีความสะดวก สบาย และมีหลากหลายตัวเลือก โดยการเดินทางเข้าถึงชุมชนบ้านศรีฐานมี 5 รูปแบบ ได้แก่ 1. การเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว ใช้เส้นทางจากกรุงเทพมหานครมายังจังหวัดขอนแก่น 2. การเดินทางด้วยเครื่องบิน โดยมีเที่ยวบินจากกรุงเทพมหานครมายังท่าอากาศยานนานาชาติจังหวัดขอนแก่น 3. การเดินทางด้วยรถไฟ ได้แก่ ขบวนรถไฟออกจากสถานีกรุงเทพฯ (หัวลำโพง) ผ่านจังหวัดขอนแก่น ไปจังหวัดอุดรธานี และหนองคายทุกวัน 4. การเดินทางรถโดยสารประจำทาง ใช้เวลาเดินทางประมาณ 7 ชั่วโมง รถออกจากสถานีขนส่งสายตะวันออกเฉียงเหนือ (หมอชิต 2) 5. ขนส่งสาธารณะที่

ให้บริการภายในจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย แท็กซี่ รถโดยสารประจำทางสายสีเหลือง และ รถบัสไฟฟ้า โดยนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการที่จุดให้บริการ 2 แห่ง คือ สถานีขนส่งจังหวัดขอนแก่น และ จุดให้บริการท่าอากาศยานจังหวัดขอนแก่น เพื่อเข้าถึงชุมชนบ้านศรีฐาน

3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ 1. ระบบการขนส่ง ได้แก่ รถโดยสารประจำทางขนาดเล็กวิ่งบริการในเขตเมืองขอนแก่น รถสองแถวสีเหลืองวิ่งผ่านชุมชนบ้านศรีฐาน ผ่านตลาดบ้านคำไฮ สิ้นสุดที่บ้านพันโคกโปง 2. ระบบสื่อสาร เนื่องด้วยตั้งอยู่บริเวณในเขตเมือง จึงมีสัญญาณโทรศัพท์มือถือชัดเจน การเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตชัดเจนดีมาก 3. ระบบสาธารณูปโภคไฟฟ้า ประปา มีระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานครบครัน และ 4. ป้ายสื่อความหมาย มีป้ายสื่อความหมายชัดเจน ป้ายชื่อชุมชน ป้ายสถานที่สำคัญในชุมชน และจุดที่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมมีป้ายสื่อความหมายทุกจุด

4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐานจะเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ได้แก่ 1. กิจกรรมตักบาตรถนนวนสายบุญ 2. กิจกรรมศึกษาวัฒนธรรมและธรรมชาติภายในวัดและเส้นทางของชุมชน 3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในเขตชุมชน

5) ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) ชุมชนบ้านศรีฐานไม่มีที่พักในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นทางการ มีเพียงโครงการในการจัดตั้งโฮมสเตย์ ซึ่งยังอยู่ในกระบวนการในการดำเนินการเพื่อขอจัดตั้งโฮมสเตย์ชุมชน มีเพียงที่พักใกล้เคียงชุมชน

6) การบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) พบว่ามีบริการที่เกิดจากคนในชุมชน ได้แก่ ร้านของฝากของดีของชุมชน รถสองแถวประจำทางแต่ไม่ได้เป็นต้นทาง แต่สามารถเหมารับส่งนักท่องเที่ยวได้ มีรถสามล้อเครื่องรับจ้าง และมีให้เช่ารถจักรยานยนต์ นอกจากนี้ยังมีบริการเสริมที่เกิดจากชุมชนรอบๆ ได้แก่ ร้านรับซักรีด ร้านอาหารหลากหลาย ร้านอาหารและเครื่องดื่มกลางคืน

7) การบริการโปรแกรมทางการท่องเที่ยว (Available package) การบริการโปรแกรมท่องเที่ยวที่จัดทำขึ้นและเสนอขายให้แก่นักท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนโดยตรงไม่มี แต่มีโปรแกรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนที่ทางหน่วยงานเทศบาลนครขอนแก่นเคยจัดทำขึ้นในช่วงที่มีโครงการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแห่งใหม่ของเมืองขอนแก่น แต่โปรแกรมทางการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบยังไม่มีจัดทำและเสนอขายแก่นักท่องเที่ยว

8) การตระหนักรู้ (Awareness) โดยจากการศึกษาการตระหนักรู้ ออกเป็น 3 ด้านดังนี้ 1. การตระหนักรู้ของคนในชุมชนบ้านศรีฐาน คนในชุมชนมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนอยู่ในระดับเบื้องต้น คนในชุมชนรับรู้และทราบว่าหน่วยงานเข้ามาทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่วัดจอมศรี และเคยมีการประชุมชุมชนและแจ้งให้คนในชุมชนทราบ แต่ระดับการมีส่วนร่วมของคนทั้งชุมชนยังอยู่ในระดับต่ำ 2.

การตระหนักรู้ของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว มีความตระหนักรู้อยู่ในระดับปานกลาง เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีหน่วยงานเข้ามาให้การสนับสนุน 3. การตระหนักรู้ด้านการตลาด ชุมชนเป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของเมืองขอนแก่น ซึ่งคิดว่าหากมีการปรับรูปแบบกิจกรรมเสริมเข้ามาในช่วงอื่นอย่าง เช่น กิจกรรมการปั่นจักรยานท่องเที่ยวในชุมชน หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมก็เป็นรูปแบบที่น่าสนใจ ที่สามารถสร้างคุณค่าได้

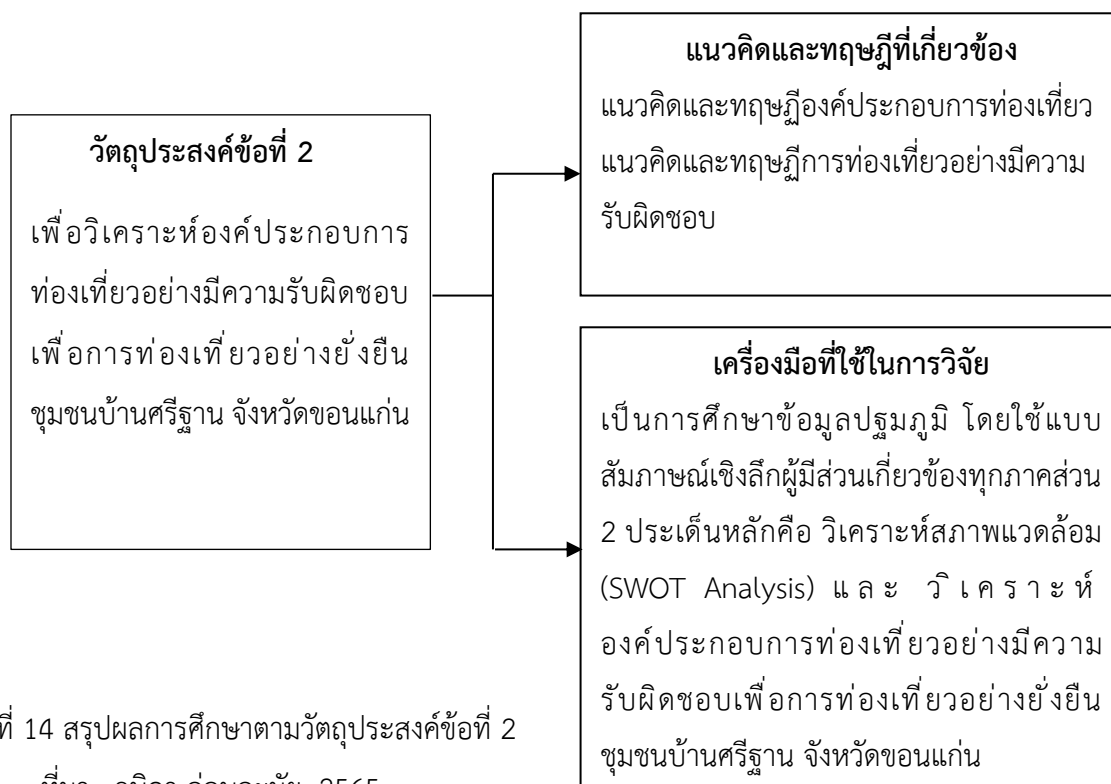
9) การสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place) การสร้างบรรยากาศของสถานที่ชุมชนจะปรากฏให้เห็นจากป้ายสื่อความหมายที่ติดตามถนนทางเข้าชุมชน และบรรยากาศในวัดที่เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รวมถึงบรรยากาศตามจุดท่องเที่ยวต่างๆที่ได้มีการนำเสนอ เช่น ร้านอาหารของดีของฝากชุมชน ก็จะมีป้ายสื่อความหมาย มีการตกแต่งสถานที่หน้าร้านตามวัฒนธรรมอีสาน จุดสถานที่สำคัญในชุมชน มีป้ายสื่อความหมาย และมีปราชญ์ชาวบ้านทำหน้าที่สื่อความหมายร่วมด้วย

10) การให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience) ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ให้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์ต้นไม้โบราณ และของดีของฝากในชุมชน เช่น กิจกรรมนวดโบราณ กิจกรรมศึกษาต้นไม้บริเวณวัดจอมศรี กิจกรรมลองทำผลิตภัณฑ์แปรรูป เช่น ปลาย่างอบ แหนม เนื้อทอด ขนมครกโบราณ หมอนวดแผนไทยฝีมือดี กว๋ยเตี้ยยายตุ๋นที่ขายมากกว่า 40 ปีแล้ว

11) ความเป็นมิตรไมตรี (Amities) ชุมชนมีความยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว และพร้อมให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเสมอ แม้ว่าจะไม่สามารถให้ข้อมูลในเชิงลึกได้ แต่คนในชุมชนส่วนใหญ่สามารถบอกทางและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเพื่อไปยังบ้านปราชญ์ชาวบ้าน หรือไปพบผู้ที่สามารถให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวในชุมชนได้

12) ทักษะคติของชุมชน (Attitude) 1. ด้านความรู้หรือความคิด คนในชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนในระดับปานกลาง มีการรับรู้ว่ามีของดี มีวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทางหน่วยงานเข้ามาส่งเสริม สนับสนุนและให้ความสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ จะมีทัศนคติเชิงบวกในเรื่องของการท่องเที่ยวในพื้นที่ 2. ด้านความรู้สึก คนในชุมชนมีความรู้สึกยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว และมีความรู้สึกตื่นเต้น ที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม และมีความรู้สึกต้องการให้ มีการส่งเสริม สนับสนุนจากทางหน่วยงานที่สม่ำเสมอ 3. ด้านความพร้อมที่จะกระทำ คนในชุมชนมีความพร้อมในระดับมาก เนื่องด้วยชุมชนมีผู้นำที่พร้อมทำกิจกรรมและเป็นศูนย์รวมใจชาวบ้าน ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการเรียนรู้เพื่อต่อยอดภูมิปัญญาชุมชน รวมทั้งยังมีผู้นำชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถและเสียสละเพื่อชุมชน และสิ่งที่สำคัญอีกหนึ่งประการคือ โรงเรียนบ้านศรีฐาน ที่เป็นแหล่งบ่มเพาะความรู้ให้แก่เยาวชนในชุมชน มีกิจกรรมดีเด่นมากมาย

5.2.2 สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 14 สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ที่มา : วนิตา อ่อนละมัย, 2565

5.2.2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น คือ แนวคิดและทฤษฎีองค์ประกอบการท่องเที่ยว แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.2.2.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น คือ แบบสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ภาคประชาชนในชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งหมดจำนวน ทั้งหมด 17

ท่าน ใน 2 ประเด็นหลักคือ วิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และ วิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยว รวมถึงข้อเสนอแนะในการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

5.2.2.3 สรุปผลการศึกษา

จากวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

1) สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

1.1) ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย จุดแข็งและจุดอ่อน ที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวได้ ทั้งด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ประชาชนชาวบ้านและมัคคุเทศก์น้อยที่พร้อมให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ในมิติของผู้นำที่สามารถดำเนินการ ประสานงาน และเป็นแรงขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส ที่สำคัญมีโรงเรียนบ้านศรีฐานที่มีศักยภาพในการเป็นสถานที่ทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ที่มีทั้งองค์ความรู้ กิจกรรม และผู้นำนักเรียนที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศ ในส่วนของจุดอ่อน คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการทำกิจกรรม รวมถึงการสื่อสาร ประสานงานที่ต้องดึงคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการด้านการท่องเที่ยว การสร้างจิตอาสาชุมชนต้องใช้เวลา รวมถึงกระบวนการการสืบทอดองค์ความรู้จากประชาชนชาวบ้าน การสร้างเยาวชนในชุมชนและการสื่อสารระหว่างผู้สูงอายุกับเยาวชนคนรุ่นใหม่

1.2) ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย โอกาสและอุปสรรค ที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ การสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวในเขตเมืองจังหวัดขอนแก่น รวมถึงแนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันที่ให้ความสนใจรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม โดยสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการการพัฒนา คือ การพัฒนา ส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ขาดความสม่ำเสมอ ประกอบกับสถานการณ์ระบาดของไวรัสโคโรนา โควิด 19 ส่งผลให้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนหยุดชะงัก จึงต้องอาศัยเวลาในการสร้างระบบ การปรับตัวของชุมชนและฟื้นฟูกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

2) สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

2.1) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ภาพรวมด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านศรีฐาน ในมิติของการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ทุกภาคส่วนมีความเห็นว่า สิ่งดึงดูดใจ

ทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านศรีฐาน สามารถแบ่งประเภททรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวได้ทั้งหมด 5 ด้าน คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางที่เกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตชุมชนบ้านศรีฐาน ทรัพยากรการท่องเที่ยวกิจกรรมประเพณีและการละเล่นของชาวบ้าน นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการอนุรักษ์ด้านสิ่งแวดล้อมโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัดและเป็นโรงเรียนนำร่องที่สามารถพาคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบได้ เพราะมีแกนนำเยาวชนที่ผ่านการอบรมด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมที่สามารถดำเนินกิจกรรมให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบได้

2.2) ภาพรวมด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนบ้านศรีฐาน คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐานยังไม่สะดวก แต่ในมิติของการเดินทางมายังตัวเมืองจังหวัดขอนแก่นสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวก และนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางด้วยตนเองตามหมุดที่ปักไว้ใน Google Map ส่วนการเดินทางได้ด้วยรถสาธารณะเข้าถึงชุมชนยังไม่สะดวกเนื่องด้วยมีจำนวนเที่ยวบินน้อยและไม่มีตารางเดินรถที่แน่ชัด เนื่องด้วยยังขาดการสื่อสาร ประสานงานจากคนกลาง และขาดการบริการจัดการอย่างเป็นรูปธรรม โดยปกติถ้านักท่องเที่ยวมาในนามของหน่วยงานจะต้องมีการประสานมายังเทศบาลนครขอนแก่น หรือทางจังหวัด หากเป็นแขกของทางจังหวัดและจะมีเจ้าหน้าที่ประสานงานมายังผู้นำชุมชนบ้านศรีฐานอีกต่อหนึ่ง

2.3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) สรุปว่า ชุมชนบ้านศรีฐานมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่ สาธารณูปโภคน้ำ ไฟฟ้า ที่จอดรถ และห้องน้ำสาธารณะ โดยที่จอดรถและห้องน้ำสาธารณะจะอยู่ในบริเวณวัดจอมศรี ซึ่งเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้ประโยชน์ได้ชั่วคราว แต่ไม่ได้เป็นในลักษณะเพื่อการท่องเที่ยวแบบเป็นทางการ คือ โดยปกติเวลามีกิจกรรมด้านวัฒนธรรม หรือการท่องเที่ยวในชุมชน จะใช้บริเวณสาธารณะในวัดจอมศรีเป็นจุดต้อนรับ และเป็นจุดนัดพบเบื้องต้นของการท่องเที่ยว ส่วนซุ้มขายอาหารและเครื่องดื่ม จะมีร้านค้าของชุมชนที่ขายส่วนตัวและนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการได้ และในส่วนของร้านขายของฝากก็จะมีที่จุดของดีของฝากชุมชนบ้านศรีฐาน ซึ่งเป็นหนึ่งจุดท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตของชุมชนบ้านศรีฐานด้วย ในส่วนของป้ายแผนที่ท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนจะอยู่ในศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน ที่อยู่ในบริเวณวัดจอมศรี ส่วนจุดถ่ายภาพ ยังไม่มีจุดที่เป็นทางการและยังไม่มีป้ายสื่อความหมายในจุดนั้น ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเห็นร่วมกันว่าควรมีการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีความชัดเจน และถูกต้องตามมาตรฐานการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนของกรมการท่องเที่ยว

2.4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) สรุปว่า ชุมชนบ้านศรีฐาน โดยต้องการให้มีการสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในช่วงเวลาที่แตกต่างกันโดยต้องเป็นกิจกรรมใหม่ๆ ที่น่าสนใจและส่งเสริมกัน โดยมองว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบสามารถเป็นกิจกรรมใหม่ที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมของชุมชนได้อย่างดี และสามารถตอบสนองพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ รวมถึงกิจกรรมก็น่าจะสามารถสร้างความสนุกสนาน และให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่ม สิ่งสำคัญคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมจะต้องทำให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น มีความต่อเนื่อง และมีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่ทันสมัยมากขึ้นตามบริบทพื้นที่ชุมชนและบริบททางสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลง

2.5) ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) สรุปว่า ชุมชนบ้านศรีฐานไม่จำเป็นต้องที่พักรักษาในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เนื่องด้วยประการที่หนึ่งชุมชนตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เมืองขอนแก่นที่มีที่พักให้เลือกหลากหลาย นักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ตามความสะดวกและความชื่นชอบ ประการที่สอง การจัดตั้งที่พักแบบโฮมสเตย์มีกระบวนการขั้นตอนที่ซับซ้อนและหากทำต้องคำนึงถึงหลายปัจจัยทั้งผู้ดูแล สภาพแวดล้อมรอบด้าน ความสะอาด ความปลอดภัย และ ประการที่สาม ปัญหาวัยรุ่นและยาเสพติดในพื้นที่รอบๆชุมชนอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในชุมชน แต่หากชุมชนมีความต้องการในการดำเนินการจัดกาที่พักโฮมสเตย์ทุกหน่วยงานยินดีให้คำปรึกษา ทั้งนี้ให้ชุมชนไปพิจารณาและลงมติในประเด็นดังกล่าว และจากการศึกษาพบว่า ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชุมชนหรือโฮมสเตย์ชุมชนบ้านศรีฐานอยู่ในกระบวนการดำเนินการขออนุญาตแต่ได้หยุดไปเนื่องด้วยสถานการณ์โควิด

2.6) ด้านการบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) สรุปว่า การบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐานอยู่ในระดับพื้นฐานที่สามารถรับรองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ โดยชุมชนมีความร่วมมือด้านการพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในโครงการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ส่วนบริการต่างๆในแหล่งท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวเพิ่มเติม ก็คือ การให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีมีคฤหบดีทำหน้าที่ในการสื่อความหมายร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน และมีหน่วยงานเทศบาลนครขอนแก่นเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการประสานความร่วมมือเพื่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐาน

2.7) ด้านการบริการโปรแกรมทางการท่องเที่ยว (Available package) ควรมีการดำเนินการจัดทำโปรแกรมทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐานขึ้น โดยออกแบบรายการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม ซึ่งในเบื้องต้นให้กำหนดเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบกลุ่มสัมมนาหรือศึกษาดูงานจากหน่วยงานภาครัฐก่อน ด้วยเหตุผลคือ ชุมชนเคยทดลองการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวตามโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนไปแล้ว ทั้งนี้หน่วยงานทุกภาคส่วนจะช่วยเหลือในการประชาสัมพันธ์โปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้าน

ศรีฐาน และมีความเห็นสอดคล้องว่าควรจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นๆ เพื่อตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นด้วย เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มุ่งเน้นไปที่อาหาร และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ชุมชนกำลังดำเนินการเรื่องอาหารปลอดภัย รวมทั้งจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบไปเข้าเย็นกลับ และแบบค้างคืนด้วย รวมถึงโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงไปยังชุมชนอื่นๆ ในเขตเมืองขอนแก่น หรือเชื่อมโยงไปยังชุมชนบ้านสาวะถี ที่เป็นต้นแบบด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงและประสานความร่วมมือกันได้ ส่วนในประเด็นของการนำเสนอขายโปรแกรมการท่องเที่ยวที่อยู่นั้นอยากให้เทศบาลนครขอนแก่นเป็นเจ้าภาพในการจัดโครงการเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวโดยชุมชนแก่ชาวบ้าน และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานด้านการศึกษาและบริษัทนำเที่ยวในการจัดกิจกรรมโครงการ

2.8) ด้านการตระหนักรู้ (Awareness) สรุปว่า การตระหนักรู้ควรสร้างให้เกิดขึ้นในชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยว เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน รวมถึงเจ้าใจกระบวนการ การทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนก่อน เมื่อเข้าใจ มีความรู้ ความพร้อมแล้ว จะสามารถดำเนินการได้อย่างดี สำหรับนักท่องเที่ยวเองเราต้องสร้างความตระหนักให้เข้าใจถึงการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ โดยให้เข้าใจถึงอัตลักษณ์ เข้าใจในสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่นไปพร้อมกัน โดยสามารถสร้างได้ตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผ่านการสื่อสารที่หลากหลายช่องทาง

2.9) ด้านการสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place) พบว่า การสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวในชุมชนสามารถสร้างได้ในหลายมิติ หากมองในมุมของการบริการควรมอบประสบการณ์ทั้งหมดผ่านสัมผัสทั้ง 5 รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส เพื่อให้นักท่องเที่ยวสัมผัสถึงบรรยากาศที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยผู้ที่มีความสำคัญในการสร้างบรรยากาศคือ คนในชุมชน วิธีการในการสร้างบรรยากาศจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ การถ่ายทอด วิถีชีวิตอันทรงคุณค่าของตัวเอง ชุมชนต้องเริ่มสำรวจวิถีชีวิตของตนเองว่าในชุมชนเรามีภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบไหน เราผลิตทำอะไรบ้าง นำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ชุมชน ผ่านการตกแต่ง การออกแบบสถานที่ ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมดเพื่อสร้างประสบการณ์ร่วมกัน

2.10) ด้านการให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience) พบว่า การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบเป็นหนึ่งในแนวคิดการท่องเที่ยววิถีใหม่ (New Normal) มุ่งเน้นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และอัตลักษณ์ท้องถิ่น มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต ดังนั้นการให้ประสบการณ์ร่วมอย่างแท้จริงจึงต้องให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน และสิ่งสำคัญคือ การให้ความรู้

ความเข้าใจ และการสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น โดยให้ประสบการณ์สามารถทำผ่านสามวิธี คือ 1. การมอบประสบการณ์ผ่านการลงมือปฏิบัติทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน 2. การมอบประสบการณ์ผ่านการให้ความรู้จูงใจประชาชนชาวบ้านภาคีชุมชน 3. การมอบประสบการณ์ผ่านสื่อต่างๆทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์

2.11) ด้านความเป็นมิตรไมตรี (Amities) พบว่า มิตรไมตรีจิตนี้ต้องเริ่มจากคนในชุมชนด้วยกันเองก่อน เมื่อคนในชุมชนมีมิตรไมตรีจิตต่อกันจะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่น จากนั้นจึงเป็นเรื่องของมิตรไมตรีจิตการเป็นเจ้าของที่ดีต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นเรื่องของการปฏิบัติตัวของคนในชุมชน การยิ้มแย้มแจ่มใส การพูดจา การแสดงออก สื่อถึงคุณภาพการให้บริการ ที่เป็นตัวชี้วัดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ความเป็นมิตรไมตรีสามารถจับต้องได้ผ่านการบริการ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน ความกระตือรือร้นที่จะบริการ ความเอาใจใส่ดูแล การทักทาย การตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในส่วนนี้อาจมีการอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของที่ดีบวกกับการออกแบบกิจกรรมต้อนรับที่ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความประทับใจ และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความประทับใจแรกสำหรับการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านศรีฐาน

2.12) ด้านทัศนคติของชุมชน (Attitude) สรุปว่า ชุมชนมีทัศนคติทั้งในด้านความรู้ อารมณ์ ความรู้สึก ในทางบวกเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน มีความต้องการที่จะเรียนรู้และพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกันอาจมีบางประเด็นที่ชุมชนยังต้องการความรู้เพิ่มเติม ต้องการกระบวนการในการกระตุ้น ส่งเสริม รวมถึงการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเพื่อจะเกิดความเชี่ยวชาญและความมั่นใจในการดำเนินการด้วยตัวของชุมชนเอง และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการดำเนินการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงการพัฒนาในรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ

3) สรุปผลการศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

3.1) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)

- การนำเสนอสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นไปที่การต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมบูรณาการกับทุนทางด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

- นำเสนอผ่านจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในมิติของสังคม วัฒนธรรม ควบคู่ไปกับมิติของความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม

- การสร้างประสบการณ์ที่สนุกสนานและเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวโดยการเชื่อมโยงกับประเพณีวัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน

- การพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ชุมชนจึงต้องออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเป้าหมายให้มากที่สุด

- ควรมีกระบวนการในการศึกษากลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวของชุมชนว่าเป็นใคร เพื่อจะได้พัฒนาและจัดทำกรออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดในมิติของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3.2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)

- เพิ่มป้ายสื่อความหมาย ตามเส้นทางที่สำคัญ สถานที่ที่สำคัญ เช่น สถานีขนส่งผู้โดยสารทางอากาศ ทางบก และสถานที่สำคัญทางราชการต่างๆ รวมถึงป้ายสื่อความหมายทางเข้าชุมชนบ้านศรีฐาน

- การเข้าถึงข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวในโลกออนไลน์ ช่องทางการติดต่อสื่อสารทางโซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ เพจเฟซบุ๊ก และแพลตฟอร์มอื่นๆ

- ข้อมูลที่ควรนำเสนอบนเว็บไซต์คือเรื่องเล่าวิถีชุมชน โดยให้โพสต์ภาพ“วิถีชีวิต” ที่เกิดขึ้นจริงไว้บนหน้าแรก เช่น การตัดบาตรถนนสายบุญที่นักท่องเที่ยวห้ามพลาด กิจกรรมการคัดแยกขยะเพื่อลดปัญหาขยะล้นเมืองและร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงประวัติความเป็นมาของการก่อตั้งชุมชน จากนั้นค่อยทำลิงก์เชื่อมต่อการจองที่พักแบบโฮมสเตย์ ร้านอาหารชุมชน และร้านของดีของฝากชุมชน

- ชุมชนควรเชื่อมต่อกับกลุ่มเป้าหมายผ่านสื่อโซเชียลอื่นๆ ด้วย เพื่อเพิ่มช่องทางการพูดคุยและให้ข้อมูลเรียลไทม์กับนักท่องเที่ยวที่สนใจ รวมไปถึงอาจจัดทำคลิปวิดีโอจากการเดินทางและกิจกรรมในชุมชน ไปลงช่อง YouTube TikTok โดยให้คนในชุมชนเองเป็นผู้เล่าเรื่องราว จะช่วยกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวอยากเข้ามาสัมผัส

- ในสื่อโซเชียลที่ชุมชนมี แนะนำให้ใช้ภาพถ่ายบอกเล่าเรื่องราวและวิถีชีวิตชุมชนอย่างสม่ำเสมอ พร้อมลงข้อมูลทริปปั่นขึ้นต่างๆ เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสประสบการณ์

3.3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities)

- การจัดสร้างและการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตามมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว

- สิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่ควรมี ได้แก่ จุดเชื่อมต่อการขนส่งจุดรับส่งนักท่องเที่ยว ชุมประตู่ที่เป็นทางการเพื่อให้เห็นชัดเจนว่าชุมชนท่องเที่ยวบ้านศรีฐานตั้งอยู่จุดนี้และสามารถใช้เป็นพื้นที่ต้องรับได้ จุดบริการนักท่องเที่ยว ที่ควรมีแบบเป็นรูปธรรมอาจดำเนินการที่ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน

จุดเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตไวไฟเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการเข้าถึงการแบ่งปันประสบการณ์การท่องเที่ยว จุดถ่ายภาพที่เป็นทางการ ห้องน้ำสาธารณะอาจจะพิจารณาหาจุดสร้างใหม่ หรือสร้างเพิ่มขึ้นในบริเวณวัดจอมศรี ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

- จุดที่ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เช่น ร้านอาหารเครื่องดื่ม ร้านขายสินค้าชุมชน ควรทำให้เป็นมาตรฐาน บวกกับความมีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน การตกแต่งเพื่อให้สามารถเห็นได้ชัดเจน เหมาะแก่การเข้าไปจับจ่าย มีการนำเสนอสินค้าเป็นพื้นที่กลางของชุมชน

- เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน ป้ายบอกทางต่างๆ ควรเพิ่มเติมการออกแบบที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชน บอกข้อมูลชัดเจน และนักท่องเที่ยวสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ หรืออาจเพิ่มเติมในส่วนของการสแกนข้อมูลผ่านโทรศัพท์มือถือได้

- ระบบการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม อาจจะใช้ป้ายสื่อความหมาย บวกกับมีจุดทิ้งขยะที่ชัดเจน และอาจกำหนดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการจัดการขยะได้

3.4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)

- ต้องมีการดำเนินการจัดระเบียบการท่องเที่ยวและออกแบบฐานกิจกรรมตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นตัวเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างหลากหลายประสบการณ์ด้วยตัวเองมากขึ้น

- กิจกรรมเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงอาหารท้องถิ่น สำหรับกลุ่มคนรักอาหาร อาจพาเยี่ยมชมบ้านของยายต๋นพร้อมกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้และทดลองทำก๋วยเตี๋ยวหรือปลาข้าวต้ม เนื้อแดดเดียวแบบฉบับท้องถิ่น

- กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใจสดใสไปเที่ยววัด สำหรับนักท่องเที่ยวสายบุญและคนที่ชอบเรียนรู้ประวัติศาสตร์ พาไปชมวัดจอมศรี สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และออกแบบเรื่องเล่าประกอบเส้นทางให้นำติดตาม เช่น ความเชื่อในการขอพรจุดต่างๆที่ชุมชนสามารถบอกเล่าเรื่องราวได้

- กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับคนรักสุขภาพ เช่น การนวดแบบโบราณ การทำสมาธิ นอนวัดป่าไชยวัฒน์ โดยให้ตัวแทนชุมชนสอนนวดโบราณจับจุดอย่างง่ายๆ ให้นักท่องเที่ยวนำไปปฏิบัติที่บ้านได้ การชมสวนผักเพื่อสุขภาพ เชื่อมโยงไปยังร้านอาหารเซฟท้องถิ่นนำผักไปใช้ประกอบอาหาร เป็นต้น

- กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบ การเดินทางแบบไร้คาร์บอน การปั่นจักรยานเรียนรู้รอบชุมชน การทำกิจกรรมคัดแยกขยะที่โรงเรียนบ้านศรีฐาน และการท่องเที่ยววัฒนธรรมและธรรมชาติชุมชนโดยใช้รถไฟฟ้ที่ทางเทศบาลนครขอนแก่นมีไว้ที่ชุมชน

3.5) ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation)

- แนวทางในการพัฒนาคือ ชุมชนอาจลองทำโฮมสเตย์กลางขึ้นมาก่อนเพื่อให้คนในชุมชนได้เรียนรู้แนวทางการรับรองนักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นโอกาสที่ชุมชนจะได้เรียนรู้ ได้ลอง และเป็นการฝึกบุคลากรภายในชุมชนให้รู้จักงานบริการและการจัดการมากขึ้น และเมื่อวันที่พร้อมก็อาจแยกตัวไปทำโฮมสเตย์ที่บ้านพักตนเองได้ และในช่วงระยะเวลาแรกก็ควรมีหน่วยงานเข้ามาเป็นที่ปรึกษาในการให้ความรู้ การจัดการที่พักในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยอาจจะเป็นมหาวิทยาลัยมีความร่วมมือกันเข้ามาร่วมทำและช่วยเหลือชุมชน จากนั้นเมื่อชุมชนพร้อมและมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการแล้ว ชุมชนก็จะสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง

- สิ่งที่สำคัญที่สุดของการจัดการด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนคือ ความสะอาด ความปลอดภัย และการให้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากเจ้าบ้านในระหว่างการเข้าพักที่ชุมชน

3.6) ด้านการบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services)

- ควรมีพัฒนาภายใต้พื้นฐานของแนวคิดในการสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับผู้คนในท้องถิ่น และเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับชุมชน

- บริการเสริมที่ชุมชนทำได้ทันที คือ การทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวในชุมชน การบริการรับส่งนักท่องเที่ยว บริการเช่ารถจักรยาน การบริการร้านอาหารและของที่ระลึกภายในชุมชน รวมถึงการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของชุมชนเชื่อมโยงไปยังหน่วยงานอื่นๆ

3.7) ด้านการบริการโปรแกรมทางการท่องเที่ยว (Available package)

- การนำเสนอโปรแกรมทางการท่องเที่ยวชุมชนสามารถทำได้ภายใต้การจัดการองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหลากหลายเช่น ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม อาหารการกิน การละเล่น เพลงพื้นบ้าน ศิลปวัฒนธรรม สมุนไพร ตำรายา งานช่าง งานทอ งานสาน หรือแม้กระทั่งสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

- หัวใจสำคัญคือต้องจัดแพ็คเกจการท่องเที่ยวให้เป็นหมวดหมู่ มีตารางกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นทริปสั้นๆ แบบ 3 ชั่วโมง ทริปไปเช้าเย็นกลับ หรือทริปค้างคืนในโฮมสเตย์ชุมชน

- ทุกกิจกรรมที่ออกแบบขึ้นควรต้องสอดคล้องกับความสนใจเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายเพื่อส่งมอบประสบการณ์ความประทับใจได้อย่างสูงสุด โดยทั้งหมดนี้นักท่องเที่ยวสามารถผสมผสานกิจกรรมและจัดตารางการเดินทางตามความต้องการของตนได้

3.8) ด้านการตระหนักรู้ (Awareness)

- ชุมชนต้องเข้ามาช่วยในการตัดสินใจต่อการพัฒนา ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม และต้องเข้าใจพื้นฐานของการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบก่อน

- ชุมชนต้องพร้อมกับการสร้างประสบการณ์ที่สนุกสนานและเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวโดยการเชื่อมโยงกับประเพณีวัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นทำให้นักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานภาพ

- สามารถสร้างการตระหนักรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวก่อนการเดินทางเข้ามาที่ชุมชนได้ผ่านสื่อต่างๆ และการสื่อความหมายของคนในชุมชน

- มีการสร้างกฎเกณฑ์ กฎระเบียบร่วมกันที่คนในชุมชนต้องถือปฏิบัติ เช่น การคัดแยกขยะบ้านของตนเอง การใช้จักรยาน ใช้รถไฟฟ้าแทนรถเครื่อง การมีจิตอาสารักษาความสะอาดในพื้นที่ชุมชน คือทำให้เป็นกิจวัตรประจำวัน

3.9) ด้านการสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place)

- การสร้างบรรยากาศของความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้าน ผ่านการนำเสนอในหลายมิติ การตกแต่งสถานที่ขอชุมชน ผ่านป้ายสื่อความหมาย คำคำ คำขวัญ เช่น รักรักษาบ้านศรีฐาน รับผิดชอบร่วมกัน หรือเป็นการกระตุ้นผ่านข้อความจูงใจ ท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ

- การสื่อสารสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวรับผิดชอบต่อทางออนไลน์ช่องทางของชุมชน รวมถึงบรรยากาศสถานที่โดยรวมของจุดท่องเที่ยวทั้งหมดในทุกกิจกรรมของชุมชนจะต้องไปในทิศทางเดียวกัน

- การสร้างบรรยากาศพื้นที่หน้าบ้านของคนในชุมชนเองต้องสะอาด ปลอดภัย ถนนหนทางเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนก็ต้องสะอาดปราศจากขยะเป็นตัวอย่างที่ดีให้นักท่องเที่ยวเห็น

- การสร้างบรรยากาศสถานที่ผ่านความต่างจากอัตลักษณ์ภูมิปัญญาของชุมชน

- การสร้างบรรยากาศสถานที่ผ่านสร้างคุณค่าจากเรื่องราวของชุมชน

- การสร้างบรรยากาศสถานที่ผ่านสร้างความผูกพันผ่านประสบการณ์ที่ดีระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว

3.10) ด้านการให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience)

- การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว

- การออกแบบสถานที่ท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น

- การจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่สื่อถึงวิถีชีวิตชุมชน รวมไปถึงการสร้างจิตสำนึกที่ดีในงานบริการ จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะสร้างความผูกพันและความประทับใจให้เกิดขึ้นระหว่างชุมชนกับผู้มาเยือน

- การสร้างผ่านการร่วมแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน

- การโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการรับรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยว

- สร้างผ่านมัลติมีเดียที่เกี่ยวข้องรู้เรื่องราวแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น
อย่างลึกซึ้ง

- ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวบอกเล่าความประทับใจร้อยเรียงเป็นเรื่องราวเพื่อการเล่าถึง
ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ประทับใจผ่านสื่อทุกรูปแบบที่นักท่องเที่ยวมี

3.11) ด้านความเป็นมิตรไมตรี (Amities)

- ควรคำนึงถึงการทำความเข้าใจกับคนในชุมชนถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวในทุกมิติ ทุก
แง่มุม เพื่อให้คนในชุมชนมีแนวทางในการต้อนรับและตั้งรับกับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่

- ความมีมิตรไมตรีสำหรับการท่องเที่ยวจะต้องมีขอบเขต มีความเหมาะสมพอดี จะต้องคำนึงถึง
ความเป็นส่วนตัวของนักท่องเที่ยวด้วย

- จำเป็นต้องมีแนวทางในการพัฒนา มีหลักการในการดำเนินการ และกฎระเบียบแนวทางสำหรับ
การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

3.12) ด้านทัศนคติของชุมชน (Attitude)

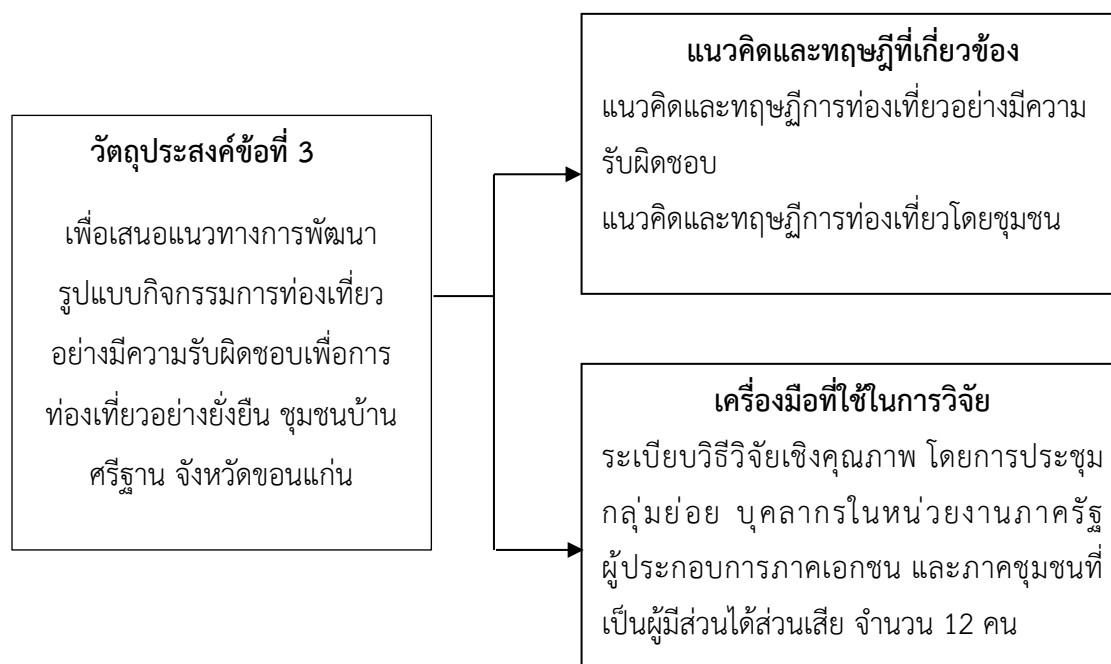
- การให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกี่ยวกับคนในชุมชนก่อนเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ จากนั้น
ให้ทางเลือกในการตัดสินใจว่าชุมชนมีความต้องการใช้การท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชน

- ต้องอาศัยกระบวนการในการศึกษาร่วมกันทั้งด้านความรู้หรือความคิด เช่น ชุมชนมีองค์ความรู้
ภูมิปัญญาในด้านใดที่สามารถถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวได้ มีความคิดอย่างไรต่อการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง มี
ความรู้สึกอย่างไร

- ต้องมีพื้นที่สำหรับการแสดงความคิดเห็น ความรู้ และความรู้สึกนั้นๆ แล้วศึกษาร่วมกันระหว่าง
คนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจะสามารถมองเห็นถึงด้านความพร้อมที่จะกระทำของชุมชนได้

- จำเป็นต้องมีแผนในการดำเนินการเพื่อทิศทางที่สอดคล้องกัน มีการสร้างเป้าหมายร่วมกันของ
ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

5.2.2 สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการ
ท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 15 สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

ที่มา : วนิดา อ่อนละมัย, 2565

5.2.3.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น คือ แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ และแนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.2.3.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น คือ แบบการประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ภาคประชาชนในชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดจำนวน ทั้งหมด 12 ท่าน ใน 2 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1.รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น 2. แนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.2.3.3 สรุปผลการศึกษา

1) สรุปผลการศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐานจะมุ่งเน้นไปที่กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ที่สามารถสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวให้หันมาเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว 2 รูปแบบ

1.1) รูปแบบที่ 1 แบบไป-กลับวันเดียว (One Day Trip) โปรแกรม 1 วัน : โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน-หนองยาว-หนองบอน-วัดจอมศรี-บ่อพญานาค-โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน

1.2) รูปแบบที่ 2 แบบพักค้างคืนที่โฮมสเตย์ของชุมชนหรือที่พักที่นักท่องเที่ยวต้องการ (Zero Wast Night) แบบพักค้างคืนที่โฮมสเตย์ของชุมชนหรือที่พักที่นักท่องเที่ยวต้องการ (Zero Wast Night) โปรแกรม 1 คืน 2 วัน : วัดจอมศรี – ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมบ้านศรีฐาน-บ้านขุนพิจารณ์-หนองยาว-หนองบอน-ค่ายเดี่ยวยายตุ่น-ขนมครก แม่หมาย-โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน -บ่อพญานาค-โฮมสเตย์ศรีฐาน (หรือโรงแรม)- ตักบาตรถนนสายบุญ-กินข้าวเช้าที่วัดจอมศรี-ชมวิวเมืองขอนแก่น-ซื้อของฝากแจ่วบอง เนื้อแดดเดียวสมุนไพร

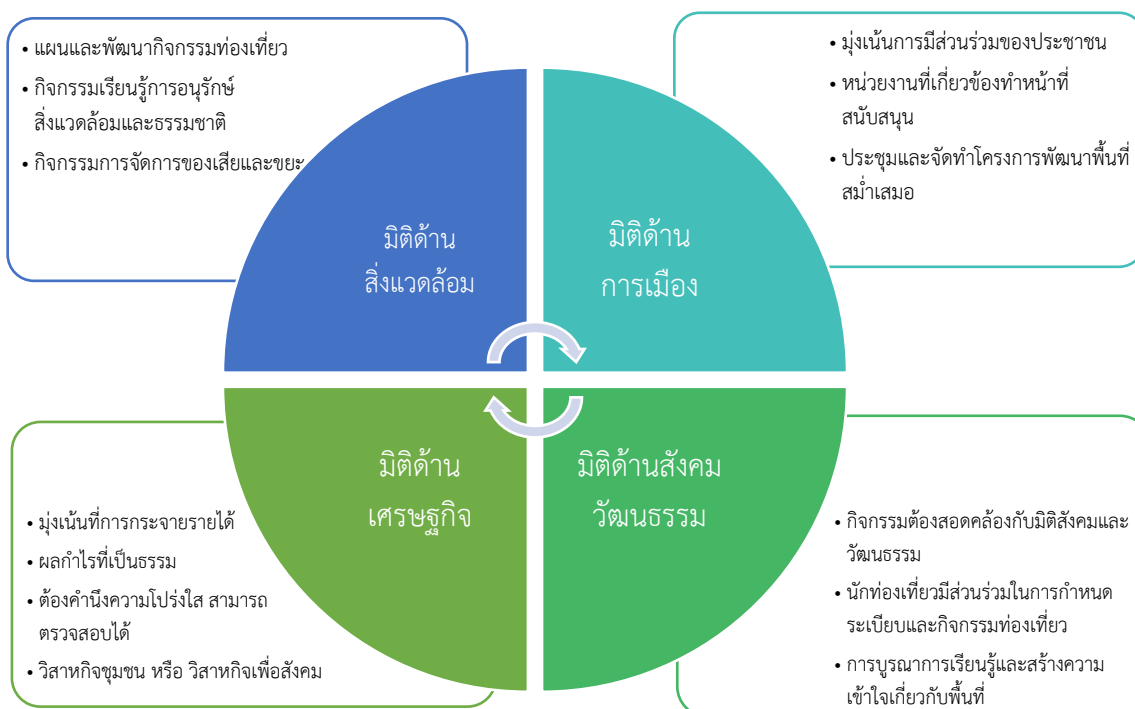
1.3) กิจกรรมนี้เหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวขนาดเล็ก จำนวนไม่เกิน 20 คน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชนบ้านศรีฐาน ได้แก่ หนองบอน หนองน้ำฝิ่งทิศตะวันตกของชุมชนศรีฐาน หนองยาวเป็นหนองน้ำฝิ่งทิศใต้ของชุมชนศรีฐาน และบ่อพญานาค ตั้งอยู่ในพื้นที่ของโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐานทิศตะวันตกของชุมชนศรีฐาน และเรียนรู้กระบวนการคัดแยกขยะ กิจกรรมการให้ความรู้ตามหลัก 3R และกิจกรรมจิตอาสา

1.4) โดยวัตถุประสงค์หลักของกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่อใน 4 มิติ ได้แก่ 1.มิติ ด้านสิ่งแวดล้อม 2.มิติด้านการเมือง 3.มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 4.มิติด้านเศรษฐกิจ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

1.5) การดำเนินกิจกรรมต่างๆจะต้องอาศัยความร่วมมือจากนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนในชุมชน รวมถึงต้องมีการสื่อสารและสร้างการรับรู้ในวงกว้าง รวมถึงแจ้งไปยังผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว เพื่อจัดรายการนำเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและลดการใช้พลังงาน หรือใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ หรือใช้พลังงานสะอาด มัคคุเทศก์อาชีพและมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ดำเนินกิจกรรมนำเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามรูปแบบกิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้น

1.6) การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นโดยใช้รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเสนอให้จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชุมชนในมิติของวัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม

และสรุปโมเดลการพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น แสดงความคิดเห็นร่วมกันตามประเด็น ซึ่งประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ 1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม 2. มิติด้านการเมือง 3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 4. มิติด้านเศรษฐกิจ

ภาพที่ 16 โมเดลการพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

ที่มา : วนิตา อ่อนละมัย, 2565

1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม

- ควรเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติและจำกัดให้เกิดผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
- ควรมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับนักท่องเที่ยวและชุมชนด้วยทั้งสองฝ่าย
- กิจกรรมท่องเที่ยวจะต้องมีความสอดคล้องกลมกลืนกับคุณค่าและความโดดเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐาน

- การจัดการของเสียและขยะ (solid waste) ตั้งแต่เรื่องการผลิตปริมาณของเสียและขยะให้น้อยที่สุดโดยเฉพาะของเสียและขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก ไปจนถึงการแยกขยะของเสียและการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีและก่อให้เกิดก๊าซเรือนกระจกน้อยที่สุด

- มีการจัดทำแผนและพัฒนาให้มีกิจกรรมท่องเที่ยว เฉพาะที่มั่นใจได้ว่าจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือผลกระทบทางลบต่อความโดดเด่นหรือคุณค่าของทรัพยากร หรือสิ่งแวดล้อมในบริเวณนั้นและบริเวณใกล้เคียง

- กิจกรรมท่องเที่ยวที่จัดขึ้นต้องสามารถมอบประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีชีวิตของท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยวได้มากที่สุด

2. มิติด้านการเมือง

- ควรเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการสร้างกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่

- ใช้แนวทางการมีส่วนร่วมและการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสียในทุกระดับอย่างสม่ำเสมอ ผ่านการประชุมกิจกรรมและจัดทำโครงการพัฒนาสังคมต่าง ๆ ในพื้นที่ปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม

- ควรสร้างสรรค์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้งการเท่าทันต่อวัฒนธรรมแบบเมืองที่เติบโตอย่างไร้รากฐาน

- ขอความร่วมมือให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเหมาะสมด้วย ในมิติของสังคมและวัฒนธรรม

- รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบจำเป็นต้องให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบและการจัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวนันทนาการ ที่ให้ความเพลิดเพลินสนุกสนานและให้โอกาสในการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวได้มากที่สุด

- การขอความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวจะช่วยให้ชุมชนสามารถปรับปรุงและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- กิจกรรมที่จัดขึ้นต้องสอดคล้องกับมิติสังคมและวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงแนวคิดของการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม และรักษาความหลากหลายของชุมชนไว้ได้

- กิจกรรมจะต้องผ่านการบูรณาการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิต เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

4. มิติด้านเศรษฐกิจ

- มุ่งเน้นที่การกระจายรายได้ และผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง

- ประชาชนในพื้นที่ร่วมพัฒนาควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวภายในพื้นที่

- การจัดการด้านผลประโยชน์จะต้องคำนึงความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมทั้งในระดับชุมชน และระดับท้องถิ่น

- ชุมชนอาจมองไปถึงการดำเนินการเป็นวิสาหกิจชุมชน หรือ วิสาหกิจเพื่อสังคม

2) สรุปผลการศึกษานโยบายการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ต้องคำนึงถึง 5 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี 3. ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน 4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และ 5. ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.1) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- เสนอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านศรีฐาน เพื่อรับผิดชอบดำเนินการด้านการท่องเที่ยวชุมชน

- ดำเนินงานตามหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นที่การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น มีการร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม

- ชุมชน ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหา ร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว ร่วมประเมินผลการท่องเที่ยว และร่วมรับผลประโยชน์

- ต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว

- มีการพัฒนาศักยภาพของคนภายในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

- ให้ความสำคัญกับการจัดการชุมชนให้มีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ ของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

- สร้างกระบวนการให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีแรงจูงใจให้อยากเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

- ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงในช่วงแรกในด้านการจัดการ องค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้

- การสร้างกฎและกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ที่มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

- อนาคตอาจมีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเช่นวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือวิสาหกิจชุมชน

2.2) ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี

- ยึดหลักความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อมิให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้

- ต้องมีการสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนแก่ชุมชน โดยเริ่มจากกระบวนการด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบที่ภาคประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ใช่การมีส่วนร่วมแบบสมยอม ที่ต้องทำกันไปหรือมีส่วนร่วมแค่เพียงการรับประโยชน์ที่หยิบยื่นให้เท่านั้น

- หน่วยงานภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องช่วยกันทำให้ชุมชนเห็นถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวที่สามารถทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดีได้

2.3) ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน

- ต้องให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน ที่เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและมีความโดดเด่น

- ควรกระตุ้นและส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นให้ชุมชนเข้าใจตัวเองว่ามีดีอะไรและต่อยอดนำเสนอจากทรัพยากรที่มี ไม่จำเป็นต้องสร้างสิ่งใหม่ๆ ที่อาจจะไม่ใช่อัตลักษณ์ของท้องถิ่น

- หน่วยงานทุกภาคส่วนช่วยเหลือเรื่องของการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวบ้านศรีฐานเพิ่มขึ้นเพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชน

- เชื่อมโยงผู้ประกอบการนำเที่ยวให้นำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมเพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าเส้นทางการท่องเที่ยว อย่างเช่นการนำเสนอชุมชนบ้านศรีฐานในรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

2.4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

- จัดกิจกรรมรูปแบบการท่องเที่ยวตามข้อเสนอในโครงการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากชุมชนยังไม่เคยมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาก่อน

- กิจกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์รอบบ้านตัวเองให้มีความสะอาด ปลอดภัย สวยงาม ห้องน้ำมีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย

- มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้ลงมือทำ เช่น การศึกษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติในแหล่งน้ำชุมชนที่มีทั้งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติ

- กิจกรรมจิตอาสาเก็บขยะ กิจกรรมคัดแยกขยะ และกิจกรรมสัมผัสประสบการณ์ตรงจากชุมชนหรือเจ้าของโฮมสเตย์ รวมถึงในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อยังมีส่วนที่ช่วยด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผ่านใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุที่มีในท้องถิ่นซึ่งไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม รวมถึงมีมาตรการวิธีการลดมลพิษและปริมาณขยะในแต่ละกิจกรรมท่องเที่ยว

- หน่วยงานภาคเอกชน และภาครัฐด้านการท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนและประชาสัมพันธ์แก่เครือข่ายทุกภาคส่วน

2.5) ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- เสน่ห์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ก็คือ คนในชุมชนนั่นเอง ความมีอัธยาศัยไมตรีจิตที่ดี การเป็นเจ้าบ้านที่ดี ล้วนเป็นปัจจัยส่งเสริมสนับสนุน ที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เกิดประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ดี

- ด้านคุณภาพการบริการต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และเวลาในการฝึกฝน โดยมองว่าสิ่งแรกคือ ชุมชนต้องมีแนวความคิดของการเป็นผู้ประกอบการ การมีกระบวนการบริการที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

- การรักษามาตรฐานด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว มาตรฐานด้านความสะอาด สุขอนามัยต่างๆ สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย ข้อควรปฏิบัติเกี่ยวกับความปลอดภัยและชี้แจงให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ มีแผนรองรับความปลอดภัยในกรณีเกิดอุบัติเหตุกับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

- การบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การให้ข้อมูลจากมัคคุเทศก์ชุมชน การกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือ การยิ้มแย้มแจ่มใส การต้อนรับขับสู้

- หน่วยงานภาคเอกชน ผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวคุณภาพ เพื่อเป็นการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน

ภาพที่ 17 แสดงโมเดลแนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น
ที่มา: วนิตา อ่อนละมัย, 2565

5.3 การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ได้ดังนี้

5.3.1 อภิปรายผลการศึกษารองคประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น พบว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น 12 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2.ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) 4.ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) 5.ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) 6. การบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) 7. การบริการโปรแกรมทางการท่องเที่ยว (Available package) 8. การตระหนักรู้ (Awareness) 9. การสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place) 10. การให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience) 11. ความเป็นมิตรไมตรี (Amities) 12.

ทัศนคติของชุมชน (Attitude) โดยทั้ง 12 ด้านจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญทางการท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยอภิปรายประเด็นองค์ประกอบที่ชุมชนโดดเด่นและมีความพร้อมมากที่สุด 4 อันดับ ได้แก่ 1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3. การให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience) และ 4. ความเป็นมิตรไมตรี (Amities) โดย

1) องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านศรีฐานมีความโดดเด่นและความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอย่างมีความรับผิดชอบมากที่สุด ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวทั้งหมด 5 ด้านด้วยกันประกอบด้วย 1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ 2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชนบ้านศรีฐาน 4. ทรัพยากรการท่องเที่ยวกิจกรรมประเพณีและการละเล่นของชาวบ้าน และ 5. ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการอนุรักษ์ด้านสิ่งแวดล้อม โดยสอดคล้องกับ ทฤษฎีการศึกษาของ Tourism Western Australia (2009) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบที่ทำให้ประสบความสำเร็จด้านธุรกิจการท่องเที่ยวคือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวจะพิจารณาจากสถานที่ท่องเที่ยวที่สนใจ ทั้งนี้อาจเป็นทั้งสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น และ Dickman (1996) กล่าวว่า จัดเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทรัพยากรการท่องเที่ยวควรดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้หรือมีลักษณะชวนตา ชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัวที่สามารถดึงดูดหรือให้นักท่องเที่ยวสนใจไปเยือนได้ จำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างผสมกัน ได้แก่ ลักษณะความเป็นของแท้/ดั้งเดิม (Euthenics) ความหายากในโลก/ภูมิภาค/ประเทศ คุณภาพด้านทัศนียภาพมีความงดงามทั้งตามธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชและสัตว์ป่า คุณค่าในเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ รวมถึงความสามารถในการรองรับ

2) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวปัจจุบันในพื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐาน โดดเด่นที่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ได้แก่ 1. กิจกรรมตักบาตรถนนสายบุญ 2. กิจกรรมศึกษาวัฒนธรรมและธรรมชาติภายในวัดและเส้นทางของชุมชน 3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในเขตชุมชน และกิจกรรมที่สามารถต่อยอดได้คือ กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงจิตอาสาอย่างมีความรับผิดชอบต่อ ทฤษฎีการศึกษาของ Dickman (1996) ที่ว่า สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ (Activities) ที่นักท่องเที่ยวสามารถทำในช่วงเวลาที่พานักท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น เพื่อเพิ่มความน่าสนใจของการท่องเที่ยวและช่วงเวลาพักผ่อนของนักท่องเที่ยว กิจกรรมต่างๆ ควรมีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของ นักท่องเที่ยวด้วย ประกอบกับ เท็ดชาย ช่วยบำรุง (2552) ที่กล่าวว่า กิจกรรมต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว (Activity) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ทางการ

ท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น โดยรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ จะแตกต่างกันตามประเภทของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว และบริบทพื้นที่

3) การให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience) จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมในชุมชนมีลักษณะที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ และได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างเข้าใจ นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงบรรยากาศของสถานที่และกิจกรรมที่มาจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ที่นักท่องเที่ยวจะได้มีประสบการณ์ร่วม โดยชุมชนบ้านศรีฐานมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ให้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมการตัดบาตรสายบุญ กิจกรรมการอนุรักษ์ต้นไม้โบราณในวัดจอมศรี และกิจกรรมสร้างสรรค์ของดีของฝากในชุมชน เช่น กิจกรรมนวดโบราณที่มีหมอนวดแผนไทยฝีมือดี กิจกรรมศึกษาและลองทำผลิตภัณฑ์แปรรูปของดีชุมชน เช่น ปลาرائبอบ แหนม เนื้อทอด ขนมครกโบราณ กิจกรรมทำและทานก๋วยเตี๋ยวยายตุ๋นที่ขายมากกว่า 40 ปีแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับ องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (2564) ที่ว่า หลักการเบื้องต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับประสบการณ์นั้นแทนการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยวที่สามารถเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิตชุมชนได้อย่างแท้จริง และการศึกษาของ ชี้นนภา นิลสนธิ (2559) พบว่า การออกแบบหรือการสร้างรูปแบบกิจกรรมและปัจจัยอื่น ๆ ให้นักท่องเที่ยวสามารถแสวงหา เพื่อเติมเต็มชีวิตของตนเองให้ดียิ่งขึ้น จะช่วยทำให้สถานที่ตั้งและกิจกรรม ในแหล่งจุดหมายปลายทางมีความน่าสนใจมากขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงบรรยากาศของสถานที่และกิจกรรมที่มาจากวัฒนธรรมต่างๆจากภูมิปัญญาที่นักท่องเที่ยวสามารถมีประสบการณ์ร่วมได้อย่างแท้จริง

4) ความเป็นมิตรไมตรี (Amities) จากการศึกษาพบว่า ชุมชนมีความยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว และพร้อมให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเสมอ แม้ว่าจะไม่สามารถให้ข้อมูลในเชิงลึกได้ แต่คนในชุมชนส่วนใหญ่สามารถบอกทางและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเพื่อไปยังบ้านปราณีชาวบ้าน หรือไปพบผู้ที่สามารถให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวในชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ วิชสุตา ร้อยพิลา และปรีดา ไชยา (2558) เรื่ององค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่ามี 4 องค์ประกอบของปัจจัยทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ คือ องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาด ด้านความเป็นมิตรไมตรี (Amities) องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ และองค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

5.3.1 อภิปรายผลการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษา 2 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น 2. แนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

1) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาพบว่า รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐานจะมุ่งเน้นไปที่กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ที่สามารถสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวให้หันมาเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว 2 รูปแบบ 1.1) รูปแบบที่ 1 แบบไป-กลับวันเดียว (One Day Trip) โปรแกรม 1 วัน : โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน-หนองยาว-หนองบอน-วัดจอมศรี-บ่อพญานาค-โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน และ 1.2) รูปแบบที่ 2 แบบพักค้างคืนที่โฮมสเตย์ของชุมชนหรือที่พักที่นักท่องเที่ยวต้องการ (Zero Waste Night) แบบพักค้างคืนที่โฮมสเตย์ของชุมชนหรือที่พักที่นักท่องเที่ยวต้องการ (Zero Waste Night) โปรแกรม 1 คืน 2 วัน : วัดจอมศรี – ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมบ้านศรีฐาน-บ้านขุนพิจารณ์-หนองยาว-หนองบอน-กัวยเตี้ยวยายตุ่น-ขนมครก แม่หมาย-โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน -บ่อพญานาค-โฮมสเตย์ศรีฐาน (หรือโรงแรม)-ตักบาตรถนนสายบุญ-กินข้าวเช้าที่วัดจอมศรี-ชมวิวเมืองขอนแก่น-ซื้อของฝากแจวบอง เนื้อแดดเดียวสมุนไพร โดยต้องคำนึงถึง 4 มิติสำคัญ ได้แก่ 1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม 2. มิติด้านการเมือง 3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 4. มิติด้านเศรษฐกิจ

1.1) มิติด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ควรเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติและจำกัดให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ควรมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับนักท่องเที่ยวและชุมชนด้วยทั้งสองฝ่าย กิจกรรมท่องเที่ยวจะต้องมีความสอดคล้องกลมกลืนกับคุณค่าและความโดดเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีฐาน เช่น การจัดการของเสียและขยะ (solid waste) ตั้งแต่เรื่องการลดปริมาณของเสียและขยะให้น้อยที่สุดโดยเฉพาะของเสียและขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก ไปจนถึงการแยกขยะของเสียและการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีและก่อให้เกิดก๊าซเรือนกระจกน้อยที่สุดและมีการจัดทำแผนและพัฒนาให้มีกิจกรรมท่องเที่ยว เฉพาะที่มั่นใจได้ว่าจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือผลกระทบต่อความโดดเด่นหรือคุณค่าของทรัพยากร หรือสิ่งแวดล้อมในบริเวณนั้นและบริเวณใกล้เคียง โดยกิจกรรมท่องเที่ยวที่จัดขึ้นต้องสามารถมอบประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีชีวิตของท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยวได้มากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ ชาศริต อ่องทูน และ นรินทร์ สังข์รักษา. (2562) การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ :กรณีศึกษาชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า แนวคิดที่มุ่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Destination) ของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพื่อสงวนเก็บรักษาเสมือน “บ้าน” ของตนให้มีสภาพธรรมชาติที่ดียังยั่งยืนซึ่งเป็นที่มาของการรณรงค์และริเริ่มโครงการหลากหลายเพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ผลการสังเคราะห์วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำประกอบด้วย องค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ คือ ชุมชนคาร์บอนต่ำ แหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ที่พักคาร์บอนต่ำ อาหารคาร์บอนต่ำ

กิจกรรมคาร์บอนต่ำ และขนส่งคาร์บอนต่ำ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ คือ แผนขับเคลื่อนจิตสำนึก และการบริการ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ ปัจจัยภายในคือผู้นำและคนในชุมชนร่วมมือพัฒนา และปัจจัยภายนอกคือ ภาศึเครือข่าย ประกอบด้วย ล้ายอง ปลั่งกลาง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียว กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพไปสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียว กลุ่มจะต้องให้ความสำคัญกับความตระหนักในความสำเร็จของสิ่งแวดล้อม (หัวใจสีเขียว) เป็นลำดับแรก เพราะจะนำไปสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียวในองค์ประกอบอื่นๆ ต่อไปได้ โครงการพัฒนาที่จัดดำเนินการครั้งนี้ได้แก่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวโดยการปลูกต้นไม้ทั้งไม้ยืนต้นและไม้ล้มลุกเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน โครงการคัดแยกขยะและโครงการศึกษาชุมชนสีเขียวจังหวัดเพชรบุรี เพื่อสร้างความตระหนักและรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2) มิติด้านการเมือง พบว่า ควรเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการสร้างกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ ใช้แนวทางการมีส่วนร่วมและการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสียในทุกระดับอย่างสม่ำเสมอ ผ่านการประชุมกิจกรรมและจัดทำโครงการพัฒนาสังคมต่าง ๆ ในพื้นที่ปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของ จิราภรณ์ บุญยั้ง และ สุจิตรา จันทนา. (2563) รูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม จังหวัดพัทลุง จากการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเป็นไปในทางเดียวกันว่าภาครัฐและเอกชนต้องส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมให้เกิดกิจกรรมขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ประกอบกับ กิตติภักดิ์ ฐิโณทัย และ ณัฐฐา วินิจนัยภาค (2563) เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาชุมชนบ้านบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ปัจจัยความพร้อมของชุมชนความผูกพันต่อชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และกรอบนโยบายการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะต้องอาศัยผู้นำชุมชนเป็นหลักในการที่จะสื่อสารข้อมูลผลักดันการมีส่วนร่วม และสร้างความไว้วางใจกับประชาชนในพื้นที่เพื่อทำให้เกิดการทำงานแบบความร่วมมือ ผู้นำชุมชนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จ ประกอบกับการศึกษาของ สุดถนอม ตันเจริญ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ด้วยลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย การส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนโดยรวม ด้วยกระบวนการทางสังคมที่มุ่งการพัฒนาโดยมีคนในชุมชน

เป็นศูนย์กลาง การรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนที่ยึดมั่นต่อความเป็นธรรมในการจัดการ การมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงสะท้อนมิติเชิงการเมือง

1.3) มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า ชุมชนบ้านศรีฐานควรสร้างสรรค์รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบผ่านกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมกัน โดยการขอความร่วมมือให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเหมาะสมด้วย รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบจำเป็นต้องให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบและการจัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นนันทนาการ ที่ให้ความเพลิดเพลินสนุกสนานและให้โอกาสในการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวได้มากที่สุด กิจกรรมที่จัดขึ้นต้องสอดคล้องกับมิติสังคมและวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงแนวคิดของการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม และรักษาความหลากหลายของชุมชนไว้ได้ กิจกรรมต้องคำนึงถึงการบูรณาการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิต เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของ Shwn-Meei Lee, Hiroshi Chris Honda, Gui Ren and Yu Chen (2016) ได้ศึกษาเรื่อง The Implementation of Green Tourism and Hospitality พบว่า ในช่วงไม่กี่ปีมานี้บริษัทต่างๆ ทั่วโลกได้เข้าสู่ยุคธุรกิจในศตวรรษที่ 21 ซึ่งความต้องการด้านการพักผ่อนและการเดินทางท่องเที่ยวเริ่มที่จะสะดวกสบายมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันการเติบโตของการเดินทางท่องเที่ยวที่ทันสมัย และผู้มาเยือนไม่ตระหนักเกี่ยวกับปัจจัยของภาวะโลกร้อน ในฐานะประชากรของโลก ทุกคนควรมีความรับผิดชอบต่อส่งเสริมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวคาร์บอนต่ำ การท่องเที่ยวสีเขียวจะเป็นทิศทางใหม่ของการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต ดังนั้นในแง่มุมของกระบวนการท่องเที่ยว “การท่องเที่ยวสีเขียว” ที่รวมทั้ง นักท่องเที่ยว โรงแรม สถานที่ท่องเที่ยว ตัวแทนบริษัทท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และมัคคุเทศก์นำเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวสีเขียวนี้จะทำการปกป้องสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติด้วยแนวคิดสีเขียวผนวกกับกิจกรรมการบริโภคสีเขียว เพื่อให้บรรลุความรับผิดชอบต่อสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจ ระบบนิเวศวิทยา และความยั่งยืนของพื้นที่ในการศึกษานี้ แนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียวจะประสบความสำเร็จด้วยเรื่องราวของการตลาดการท่องเที่ยวสีเขียว ดังนั้น เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพและอุตสาหกรรมบริการสำหรับเด็กและที่ทำงานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบกับการศึกษาของ ชรินทร์พรพรณ อະສິດິร์ຕັນ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับวิถีชีวิตชุมชน กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ชุมชนควรที่จะเร่ง สร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และปลูกจิตสำนึก ให้ชาวบ้านช่วยกันฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน หรือวางโปรแกรมการท่องเที่ยว ที่เป็นระบบโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตามมา ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีงานวิจัยที่มี การสร้างทางเลือกในการจัดการและแก้ไขปัญหาจากการท่องเที่ยวในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

รวมถึงสร้างจิตสำนึกเรื่อง ของการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชุมชนและนักท่องเที่ยว

1.4) มิติด้านเศรษฐกิจ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องมุ่งเน้นที่การกระจายรายได้ และผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง ประชาชนในพื้นที่ร่วมพัฒนาควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ การจัดการด้านผลประโยชน์จะต้องคำนึงความโปร่งใส เป็นธรรม สามารถตรวจสอบได้ ชุมชนบ้านศรีฐานอาจมองไปถึงการดำเนินการเป็นวิสาหกิจชุมชน หรือ วิสาหกิจเพื่อสังคม ในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของสุดถนอม ตันเจริญ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ด้วยลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนโดยรวม ด้วยกระบวนการทางสังคมที่มุ่งการพัฒนาโดยมีคนในชุมชนเป็นศูนย์กลาง การรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนที่ยึดมั่นต่อความเป็นธรรมในการจัดการ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงสะท้อนมิติเชิงการเมือง รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรม ด้วยกระบวนการส่งผ่านวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นต่อ ๆ ไป ซึ่งเป็นผลของการจัดการทรัพยากรในชุมชนด้วยสมาชิกของชุมชนนั้น ๆ ลักษณะสุดท้ายคือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผลของความร่วมมือกันในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะส่งผลให้ชุมชนมีอาชีพและมีรายได้อย่างต่อเนื่อง ปราศจากการทำลายสิ่งแวดล้อม ทุกปัจจัยจึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการก้าวไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง ประกอบกับ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) (2562) ที่ว่า การจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 3 ด้าน คือทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ที่ยั่งยืน มีการกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพ ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงรักษาไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

2) อภิปรายผลการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น พบว่า ควรคำนึงถึง 5 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี 3. ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน 4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และ 5. ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.1) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ควรจัดตั้งคณะกรรมการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านศรีฐาน โดยการพัฒนาศักยภาพของคนภายในชุมชนโดยเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วม ให้ความสำคัญกับประชาชนหรือผู้มีความรู้และทักษะเข้ามามีส่วนร่วม สร้างกระบวนการให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ กฎและกติกา มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงในด้านการจัดการการท่องเที่ยว และจัดตั้ง

กองทุนของชุมชน วิสาหกิจเพื่อสังคม หรือวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยาพร อภิสุนทรางกูร ไทยโรจน์ พวงมณี และ อีสริยาภรณ์ ชัยกุลลาบ (2561) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนชาติพันธุ์ม้งบ้านตูปคือ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาบริบทการท่องเที่ยวของหมู่บ้านตูปคือ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย (2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ใช้แนวคิดทฤษฎีการจัดการท่องเที่ยวชุมชน แนวคิดการพัฒนาและแนวคิดอัตลักษณ์ในการวิเคราะห์เนื้อหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านตูปคือ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ปรากฏท้องถิ่น ชาวบ้านตูปคือในการร่วมกันให้ข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูล การประชุม การสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิง วิเคราะห์ประกอบภาพถ่าย ผลการศึกษาพบว่า 1) หมู่บ้านตูปคือเป็นหมู่บ้านหนึ่งในเขตอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลยที่มีอัตลักษณ์เฉพาะจากการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน มีประวัติศาสตร์การสู้รบ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่สามารถนำมาสู่การสร้างจุดขายเพื่อการท่องเที่ยวได้ ส่วนสภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเองยังไม่เห็นชัดเจน แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวของตำบลกสะทอน และการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย 2) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านตูปคือ พบว่าต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยมีหน่วยงานที่สามารถให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการท่องเที่ยวเข้าไปเป็นเจ้าภาพนำทาง โดยคนชุมชนและร่วมจัดการวางแผนให้กับคนในชุมชนเขียนแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน และในส่วนของการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน พบการศึกษาที่สอดคล้องกันของ จิราภรณ์ บุญยั้ง และ สุจิตรา จันทนา. (2563) รูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม จังหวัดพัทลุง จากการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเป็นไปในทางเดียวกันว่าภาครัฐและเอกชนต้องส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมให้เกิดกิจกรรมขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ต้องส่งเสริมและพัฒนาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์ และรักษาภาพอันสวยงามของวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ต่อไป และมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนี้ 1) เป็นกิจกรรมหลักที่ดำเนินการสนับสนุนทางสังคม เป็นกิจกรรมหลักที่ดำเนินโดยวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อสนับสนุนประเด็นทางสังคม และทำให้พันธสัญญาในความรับผิดชอบต่อสังคมของวิสาหกิจท่องเที่ยว ได้แก่วิสาหกิจสนับสนุนโครงการที่ทำให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมต่อไป 2) ชุมชนและสมาชิก ผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรจัดกิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อสังคม การบริจาคเงินให้องค์กรการสาธารณกุศลต่อปัญหาของชุมชนทุก ๆ ด้าน 3) เนื่องจากสภาพธุรกิจปัจจุบันปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมหรือชุมชนโดยรอบ ซึ่งองค์กรไม่

สามารถตัดขาดจากความรับผิดชอบต่อสังคมได้ 4) วิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องทุ่มเทงบประมาณเพื่อการดูแลเอาใจใส่ในการสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและช่วยเหลือสังคมโดยรวมให้มากที่สุด

2.2) ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี พบว่า ควรยึดหลักความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ภาคประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ใช้การมีส่วนร่วมแบบสมยอม หน่วยงานภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสนับสนุนกระบวนการจัดการ สอดคล้องกับการศึกษาของ นิคมศม อักษรประดิษฐ์ และ อีริศักติ อุ๋นอารมณ์เลิศ (2560) กระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Tourism) กรณีศึกษาพื้นที่เกาะหมาก จังหวัดตราด ผลวิจัยพบว่า 1. ด้านการบริหารจัดการ 1.1) ในการดำเนินการจัดทำนโยบายต้องทำการการศึกษาข้อมูลจากบริบทของพื้นที่ก่อนการดำเนินการ ตั้งแต่วิธีดำเนินการจนกระทั่งเสร็จสิ้น 1.2) คงไว้ซึ่งประวัติศาสตร์ของพื้นที่ 1.3) ต้องมีการจัดการใช้พลังงานที่ดี 2. ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ประกอบด้วย 2.1) จิตสำนึกและทัศนคติที่ดี และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว ผ่านการให้ความรู้ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์อย่างชัดเจน 2.2) การถ่ายทอดองค์ความรู้ ต้องเข้าถึงทุกพื้นที่ ได้แก่ ภาครัฐ สถานประกอบการ และภาคประชาชน 3. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 2 ด้านได้แก่ 3.1) ความพึงพอใจด้านสถานที่พักแรมพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ สถานที่พักแรมมีความสะอาดถูกสุขลักษณะ และสุดท้ายเป็นด้านการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ 3.2) ด้านการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมพบว่า การมีส่วนร่วมช่วยลดการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ระดับมากและพร้อมที่จะทำตามหลักการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2.3) ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน พบว่า ควรกระตุ้นและส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่นหน่วยงานทุกภาคส่วนช่วยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวบ้านศรีฐานเพิ่มขึ้นเพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชน และเชื่อมโยงผู้ประกอบการนำเที่ยวให้นำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อชุมชน โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ ธนะวิทย์ เพียรดี และ นางสาวนิตา อ่อนละมัย (2564) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ กรณีศึกษาบ้านเกาะเคียม ตำบลกันตังใต้ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ คือ 1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม เริ่มจากกระบวนการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวสีเขียว โดยการใช้แนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียวมาใช้เป็นหลักในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเริ่มต้น และมีหน่วยงานภาครัฐ 2. ด้านองค์กรชุมชน จำเป็นต้องมีการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาชุมชนสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว โดยใช้หลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในการดำเนินงานตามแผน 3. ด้านการจัดการ ชุมชนต้องร่วมกันสร้างกติกาตามลักษณะเฉพาะของชุมชนให้ชัดเจนและควรมีกฎระเบียบและระบบกำกับดูแลเพื่อให้จำนวนนักท่องเที่ยวสอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และสิ่งแวดล้อมชุมชน

4. ด้านการเรียนรู้ ชุมชนควรเพิ่มการเชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนรู้สีเขียวที่มีอยู่เดิม ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวทางทะเล การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวสุขภาพ การท่องเที่ยวอาสาสมัครและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายมากขึ้น และทุกกิจกรรมให้มีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณ และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวสีเขียว และที่สำคัญผู้ประกอบการภาคเอกชนควรให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียวแบบมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยนำเสนอรายการนำเที่ยวประเภทนี้แก่นักท่องเที่ยว

2.4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน พบว่า ควรเริ่มจากการจัดกิจกรรมปรับภูมิทัศน์รอบบ้านตัวเองให้มีความสะอาด ปลอดภัย สวยงาม และเพิ่มเติมกิจกรรมท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้ลงมือทำ กิจกรรมจิตอาสาเก็บขยะ กิจกรรมคัดแยกขยะ และกิจกรรมสัมผัสประสบการณ์ชุมชน หน่วยงานภาคเอกชนและภาครัฐด้านการท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนงบประมาณและประชาสัมพันธ์แก่เครือข่าย สอดคล้องกับการศึกษาของ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2561) มีการวิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียวของประเทศไทยรวมถึงการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ทัศนคติต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียว ตลอดจนข้อเสนอแนะและแนวคิดที่เป็นประโยชน์จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของทางการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับทุกฝ่าย ผ่านการจัดการประชุมกลุ่มย่อยทุกภูมิภาครวมถึงการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อนำมาถกเถียงกันเป็นยุทธศาสตร์การส่งเสริม ที่เป็นประโยชน์แก่ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้ประเทศไทยมีการจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวในวงกว้าง ได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ก่อให้เกิดความยั่งยืนในมิติสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ และทำให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยยังคงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการศึกษาของ ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ และ พิมพลภัส พงศกรรังศิลป์ (2561) พฤติกรรมและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาดกรณีศึกษา เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยเห็นว่ารัฐบาลควรเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการกำหนดมาตรการที่สำคัญในการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และในขณะเดียวกันก็ยอมรับว่าตัวนักท่องเที่ยวเองต้องมีส่วนร่วมกับธุรกิจท่องเที่ยวในการดำเนินการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ

2.5) ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ควรสนับสนุนส่งเสริมแนวความคิดของการเป็นผู้ประกอบการแก่ชุมชน ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ และเวลาในการฝึกฝนกระบวนการบริการที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงการรักษามาตรฐานด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ มาตรฐานด้านความสะอาด สุขอนามัย สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย ข้อควรปฏิบัติเกี่ยวกับความปลอดภัยและแผนรองรับความปลอดภัย หน่วยงานภาคเอกชนผู้ประกอบการร่วมกันพัฒนาคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ วนิดา อ่อน

ละมัย (2563) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ ชุมชนบ้านสวาทะถิ จังหวัดขอนแก่น จาก การศึกษาพบว่า องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ ชุมชนควรมีข้อปฏิบัติเกี่ยวกับความปลอดภัยแสดงและชี้แจงให้ นักท่องเที่ยวได้รับทราบ รวมถึงรูปแบบกิจกรรมควรให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบ ทอดประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน และมีการจัดทำคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยวในทุกกิจกรรมท่องเที่ยว ประกอบ กับการศึกษาของ ชาศริต อ่องทุน และ นรินทร์ สังข์รักษา. (2562) การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการท่องเที่ยว แบบคาร์บอนต่ำ :กรณีศึกษาชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงของไทย พบว่า สิ่งสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างมีความ รับผิดชอบต่อ องค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ คือ ชุมชนคาร์บอนต่ำ แหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ที่พักคาร์บอนต่ำ อาหารคาร์บอนต่ำ กิจกรรมคาร์บอนต่ำ และขนส่งคาร์บอนต่ำ กระบวนการจัดการท่องเที่ยว แบบคาร์บอนต่ำ คือ แผนขับเคลื่อน จิตสำนึก และการบริการ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการ ท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ ปัจจัยภายในคือผู้นำและคนในชุมชนร่วมมือพัฒนา และปัจจัยภายนอกคือ ภาศิ เครือข่าย

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) หน่วยงานภาครัฐ

1.1) เทศบาลนครขอนแก่น กำหนดนโยบาย มีปณิธาน และแผนงานที่ให้ความสำคัญต่อความ ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งในเรื่องสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ เป็นเจ้าภาพจัดตั้งคณะกรรมการนโยบาย และแผนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอย่างมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืน ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ องค์การ บริหารส่วนจังหวัด ชุมชน และหน่วยงานภาคเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ

1.2) หน่วยงานด้านการศึกษา มหาวิทยาลัย จัดโครงการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการ ท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ กระตุ้น ส่งเสริม อัปเดตความรู้ให้แก่ชุมชน มัคคุเทศก์หรือผู้สื่อความหมาย ใน ชุมชน โดยมีนักวิชาการ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้าน ร่วมกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว เป็นหน่วยงานสำคัญในการจัด โครงการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืน นำผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปปรับใช้ใน พื้นที่อื่นๆและไปศึกษาเพื่อต่อยอดงานวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืนในภาพรวม ของจังหวัด

1.3) หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และ หรือ หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว สนับสนุน งบประมาณการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่ชุมชน

บ้านศรีฐานตามมาตรฐานของการกรรมการท่องเที่ยว พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พัก มาตรฐานโฮมสเตย์หากชุมชน ต้องการ และการปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชนเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืน

1.4) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดขอนแก่น ในฐานะผู้ดูแลพื้นที่ท่องเที่ยวใน ร่วมกับคนในชุมชน จัดโครงการเจ้าบ้านที่ดีเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวและคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดย ชุมชน และส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และจัดทำแผนการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการ เป็นชุมชนท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืน

2) หน่วยงานภาคเอกชน

สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ จังหวัดขอนแก่น มีการ จัดทำแผน ฎุระเบียบสำหรับสมาชิกผู้ประกอบการต่างๆเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน และเผยแพร่ข้อมูล และความรู้เกี่ยวกับคุณค่า ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและการรักษา สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เป็นเจ้าภาพในการจัดอบรมบุคลากรหรือพนักงานที่เกี่ยวข้องได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ และจัดทำกฎ กติกา หรือจรรยาบรรณ สำหรับการปฏิบัติในเรื่องต่างๆ รวมทั้งจัดให้มียานพาหนะขนส่ง นักท่องเที่ยวที่ปลอดภัย หรือปล่อยก๊าซคาร์บอนน้อยที่สุด สำหรับใช้บริการแก่นักท่องเที่ยว เมื่อเดินทางเข้ามาถึงพื้นที่ชุมชน หรือร่วมกับชุมชนในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อสังคม เช่น มีบริการรถจักรยาน หรือระบบ ขนส่งมวลชนลักษณะอื่นๆ ที่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ บริษัทหรือ ผู้ประกอบการนำเที่ยว จัดรายการนำเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและลดการใช้พลังงาน หรือใช้พลังงานอย่างมี ประสิทธิภาพ หรือใช้พลังงานสะอาด มีการนำเอกลักษณ์หรือความโดดเด่นของทรัพยากร หรือสิ่งแวดล้อมของ แหล่งท่องเที่ยวพร้อมการดำเนินงานของบริษัทและแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มาใช้ในการตลาดและ ประชาสัมพันธ์ รวมถึงการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืน

3) ชุมชนท้องถิ่น

3.1) ชุมชนบ้านศรีฐานจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อบริหารจัดการด้านการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

3.2) ชุมชนบ้านศรีฐานช่วยกันปลูกต้นไม้ท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อการฟื้นฟูระบบนิเวศ สร้างความร่ม รื่น และช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณที่เสื่อมโทรมสองข้างถนน และโซนบริการ

3.3) ชุมชนบ้านศรีฐานลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถย่อยสลายได้ หรือย่อยสลายยาก และ สินค้าที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้งไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก

3.4) ชุมชนบ้านศรีฐานร่วมเป็นเจ้าบ้านที่ดีและสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้ นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้สัมผัส และเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด พร้อมให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืน

5.4.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น
- 2) ควรมีการศึกษาแนวทางการออกแบบประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น
- 3) ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น
- 4) ควรมีการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อพื้นที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครขอนแก่น
- 5) ควรมีการศึกษารูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น
- 6) ควรมีศึกษาแนวทางการพัฒนาส่วนผสมทางการตลาดเพื่อส่งเสริมอย่างมีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2560. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) พ.ศ. 2560 - 2564. กลุ่มนโยบายและแผน กองยุทธศาสตร์และแผนงานกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. กรุงเทพฯ:กระทรวง.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2552). องค์ประกอบของการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ:กระทรวง.
- งานองค์ความรู้ สำนักบริหารยุทธศาสตร์. (2558). ชุดความรู้ :การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Tourism). อพท.: กรกฎาคม 2558.
- เจษฎา สุทธิอุดม ปวีณา กุลประสูติ และอารีรัตน์ สุจิรปัญญา (2550). “พฤติกรรมการบริโภคการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ บนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด”. วารสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. ฉบับที่ 3 ปี พ.ศ. 2550.
- จิราภรณ์ บุญยั้ง และ สุจิตรา จันทนา. (2563) รูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม จังหวัดพัทลุง. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ Received 8 August 2020; Revised 29 December 2020; Accepted 15 January 2021
- ชาคริต อ่องทูน และ นรินทร์ สังข์รักษา. (2562). การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ : กรณีศึกษาชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย. Dusit Thani College Journal Vol.13 No.2 May - August 2019.
- ธนะวิทย์ เพียรดี และ นางสาววนิดา อ่อนละมัย. (2564). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว อย่างมีความรับผิดชอบต่อ กรณีศึกษาบ้านเกาะเคียม ตำบลกันตังใต้ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 4 (1):24-38. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/polssru/article/view/250881>.
- ธัญธ วรรณ (2563) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นิคมศม อักษรประดิษฐ์ และ ชีรศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ. (2560). กระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Tourism) กรณีศึกษาพื้นที่เกาะหมาก จังหวัดตราด. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2560).

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การวางแผนพัฒนาท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปิยาพร อภิสุนทรางกูร ไทยโรจน์ พวงมณี และ อีสริยาภรณ์ ชัยกุลหลาบ. (2561). *แนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนชาติพันธุ์ม้งบ้านตูปคือ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย*. วารสารการบริหารและการจัดการ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2561)
- พจนา สอนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยว เพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- วนิดา อ่อนละมัย. (2563). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อชุมชนบ้านสาวะถี จังหวัดขอนแก่น*. *Journal of Sustainable Tourism Development*. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2563.
- ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ และ พิมพ์ภัส พงศกรรังศิลป์. (2561) *พฤติกรรมและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาด กรณีศึกษา เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ISSN 1906 – 3431*. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2561.
- วีระพล ทองมา. (2559). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism :CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้*. เข้าถึงจาก <http://www.cbt>
- วิษุตา ร้อยพิลา และปริดา ไชยา. (2558). *องค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาฬสินธุ์*. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(3): 197-211.
- ยุทธศักดิ์ สุภสร. (2563). *คาดการณ์แนวโน้มสถานการณ์ท่องเที่ยว*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://www.tatreviewmagazine.com/article-category/snapshot/>.
- ลำยอง ปลั่งกลาง. (2560). *การพัฒนาศักยภาพบุคคลในชุมชนเพื่อจัดการด้านการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน ของชุมชน ตำบล ลาดชะโด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. *วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*. ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 (2017): ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2560.
- สินธุ์ สโรบล และอุดร วงษ์ทับทิม . (2546). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์*. เชียงใหม่: บริษัทหมีเมืองนวัตน์.
- สุดถนอม ตันเจริญ (2560). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. *การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ครั้งที่ 1 (16 มิถุนายน 2560)*.

- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2550). **การท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์แอนด์พรีนติ้งพับ ลิขซึ่ง.
- สินธุ์ สโรบล และอุดร วงษ์ทับทิม . (2546). **การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์**.
เชียงใหม่: บริษัทเมืองนวัตน์.
- สมาคมท่องเที่ยวไทยอย่างมีความรับผิดชอบ. (2562). การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Responsible Tourism)
เข้าถึงได้จาก <https://www.th.thairt.org/>.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2555). แนวทางการจัดการ
การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำในประเทศไทย. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2564. จาก
<http://www.dasta.or.th/attachments./article/475/1725-1835-0.pdf>.
- องค์กรการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ. (2564). หลักการเบื้องต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
เข้าถึงได้จาก <https://www.sdgmove.com/2021/07/31/sdg-vocab-41-sustainable-tourism/>
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination in the future. **Tourism Management**.
Vol. 21 No.1. pp. 97-116.
- Dickman. 1996. **Tourism: An Introductory Text. 2nd ed.** Sydney: Hodder Education
- J. Pelasol. (2012). Igcabugao: A Potential Tourist Destination in the Southern Part of Iloilo,
Philippines. **International Peer Reviewed Journal JPAIR Multidisciplinry Research** is
being certified for QMS ISO 9001:2008 by the Anglo Japanese American Registrars of the
United Kingdom.
- Jerry and Ameeta. (2006). **A Framework for Sustainable Ecotourism: Application to Costa Rica**.
Tourism and Hospitality Planning & Development., 3(2), 131-142.
- Jetsalid Angsukanjanakul. (2017). Modeling Sustainable Management for Community-based
Tourism: A Case Study of Floating Markets in the Lower Central Thailand. **International
Journal of Management and Applied Science.**, 3(1), 43-46.
- Perreault, W. D., Dorden, D.K. and Dorden, W.R. (1979). **„A Psychological Classification of
Vacation Life-styles”**, *Journal of Leisure Research*, 9, p. 208-224.
- Pike, Steven D.(2008). **Destination Marketing : an integrated marketing communication
approach**. Butterworth-Heinmann, Burlington, MA.
- Shwn-Meei Lee, Hiroshi Chris Honda, Gui Ren and Yu Chen, (2016). “The implementation of
green tourism and hospitality,” *Journal of tourism and hospitality: vol.5, no 4*.

- Tanti Handriana & Raya Ambara, (2016). "Responsible environmental behavior intention of travelers on ecotourism sites," *Tourism and Hospitality Management*, University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management, vol. 22(2), pages 135-150, December.
- Tourism Authority of Thailand. (2564). ท่องเที่ยวแบบ 'Responsible Tourism' ทำไม่ถึงจำเป็น?. เข้าถึงได้จาก <https://www.tatreviewmagazine.com/infographic/-responsible-tourism/>.
- Likeert, Rensis. (1967). **The Human Organization : Its Management and Values**. New York: McGraw – Hill.
- UNWTO and UNEP. (2008). **Climate Change and Tourism: Responding to Global Challengers**. First printing. Madrid: Spain.หมายเหตุ: The United Nations Environments Programme (UNEP) and The World Tourism Organization (UNWTO)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

กิจกรรมการค้นหาของดีชุมชนบ้านศรีฐาน

กิจกรรมวัดเปิดศูนย์เรียนรู้ชุมชน

ร่วมกิจกรรมและถ่ายภาพกับมัคคุเทศก์ชุมชน

ร่วมกิจกรรมและถ่ายภาพกับมัคคุเทศก์ชุมชน

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การประชุมกลุ่มย่อย

การประชุมกลุ่มย่อย

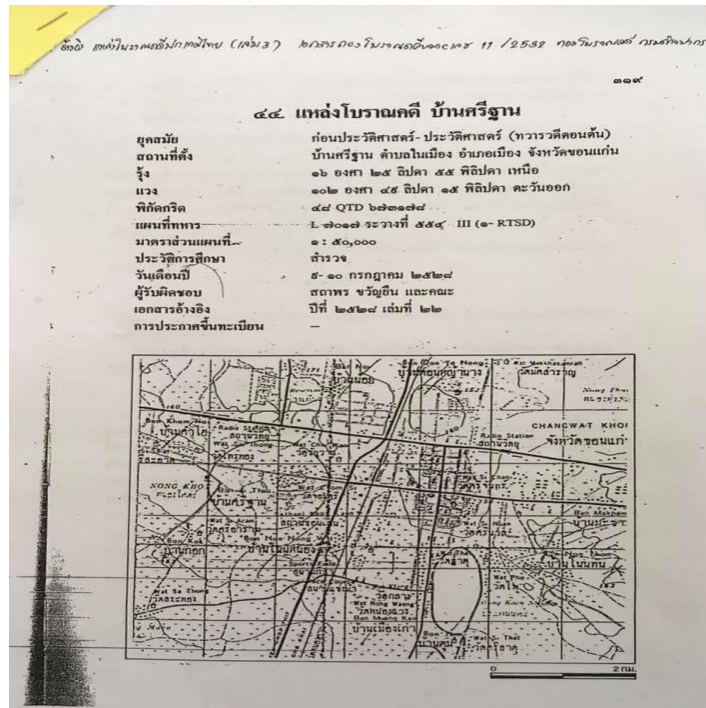
ลงพื้นที่โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน

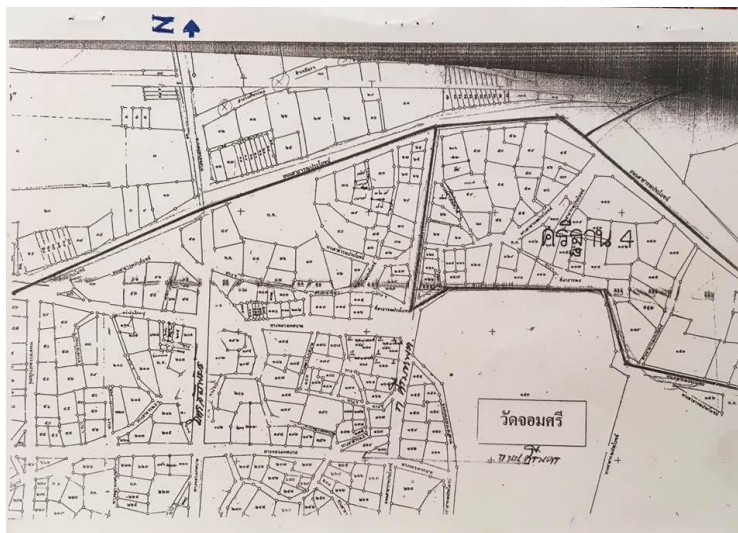
ลงพื้นที่โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน

ลงพื้นที่บ้านปราชญ์ชุมชน

ลงพื้นที่บ้านปราสาทชุมชน

ลงพื้นที่บ้านปราสาทชุมชน

รถไฟฟ้าสำหรับทำกิจกรรมท่องเที่ยวภายในชุมชน

ร่วมทำกิจกรรมตักบาตรถนนสายบุญ

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างเครื่องมือการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

Model of Responsible Tourism Activity for Sustainable Tourism

in Ban Si Than Community, Khon Kaen Province

(สำหรับตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนบุคลากรของหน่วยงาน/องค์กรของ
ภาครัฐ และตัวแทนบุคลากรของภาคเอกชน)

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับสำหรับตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนบุคลากรของหน่วยงาน/องค์กรของภาครัฐ และตัวแทนบุคลากรของภาคเอกชน ของสาขาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ วิทยาลัยการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยจะปกปิดไว้เป็นความลับและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

2. แบบสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

อาจารย์วนิดา อ่อนละมัย

สาขาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ

วิทยาลัยการท่องเที่ยวและการบริการ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ (นาย/นาง/นางสาว).....อายุ.....ปี
 วันที่ /เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....เวลาที่สัมภาษณ์.....น.
 ชื่อองค์กร/หน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์.....
 ตำแหน่ง.....สถานที่สัมภาษณ์.....
 ที่อยู่.....
 เบอร์โทรศัพท์..... E-mail :
 Line..... Facebook :

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

ท่านคิดว่าสถานการณ์ปัจจุบันด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ของชุมชนบ้านศรีฐานเป็นอย่างไร

ท่านคิดว่าสถานการณ์ปัจจุบันด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เป็นอย่างไร

ท่านคิดว่าสถานการณ์ปัจจุบันด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) เป็นอย่างไร

ท่านคิดว่าสถานการณ์ปัจจุบันด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) เป็นอย่างไร

ท่านคิดว่าสถานการณ์ปัจจุบันด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) เป็นอย่างไร

ท่านคิดว่าสถานการณ์ปัจจุบันด้านการบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) เป็นอย่างไร

ท่านคิดว่าสถานการณ์ปัจจุบันด้านการบริการโปรแกรมทางการท่องเที่ยว (Available package) การท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

ท่านคิดว่าสถานการณ์ปัจจุบันด้านการตระหนักรู้ (Awareness) เป็นอย่างไร

ท่านคิดว่าสถานการณ์ปัจจุบันด้านการสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place) เป็นอย่างไร

ท่านคิดว่าสถานการณ์ปัจจุบันด้านการให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience) เป็นอย่างไร

ท่านคิดว่าสถานการณ์ปัจจุบันด้านความเป็นมิตรไมตรี (Amities) เป็นอย่างไร

ท่านคิดว่าสถานการณ์ปัจจุบันทัศนคติของชุมชน (Attitude) เป็นอย่างไร

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น 12 ด้าน

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)
2. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities)
4. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)
5. ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation)
6. ด้านการบริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services)
7. ด้านการบริการโปรแกรมทางการท่องเที่ยว (Available package)
8. ด้านการตระหนักรู้ (Awareness)
9. ด้านการสร้างบรรยากาศของสถานที่ (Atmosphere of the place)
10. ด้านการให้ประสบการณ์ร่วมอย่างจริงแท้ (Authenticity Experience)
11. ด้านความเป็นมิตรไมตรี (Amities)
12. ด้านทัศนคติของชุมชน (Attitude)

ส่วนที่ 4 การพัฒนารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

4.1 ข้อเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือและให้ความอนุเคราะห์

แบบบันทึกการประชุมกลุ่ม (Focus groups)

เรื่อง รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

Model of Responsible Tourism Activity for Sustainable Tourism

in Ban Si Than Community, Khon Kaen Province

ดำเนินการสนทนาเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

พิธีกรผู้จัดบันทึกผู้ช่วย

ผู้วิจัยดำเนินการสนทนาในกลุ่ม.....

คำชี้แจง

แบบบันทึกการสนทนาในกลุ่มนี้ เป็นการประชุมกลุ่ม หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น เพื่อเสนอรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น” มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. รายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus Group)

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....
- 7.....
- 8.....

- 9.....
- 10.....
- 11.....
- 12.....

ตอนที่ 1 สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

2.1 ปัจจัยภายใน (จุดแข็ง และ จุดอ่อน) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการทางการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

2.2 ปัจจัยภายนอก (โอกาส และ อุปสรรค) ส่งผลต่อการพัฒนาการทางการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

ตาราง 1 สรุปผลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการพัฒนาการทางการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

ข้อที่ / ประเด็นที่					

ตาราง 2 สรุปผลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาการทางการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

ข้อที่ / ประเด็นที่					

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

ข้อที่ / ประเด็นที่	ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอ แนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น

ตารางสรุปผลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

ข้อที่ / ประเด็นที่	สรุป

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ข้อที่ / ประเด็นที่	ข้อเสนอแนะ

--	--

ตารางสรุปผลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

ข้อที่ / ประเด็นที่					

ตารางสรุปผลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

ข้อที่ / ประเด็นที่	ข้อสรุปกลุ่มที่เลือก	ข้อสรุปกลุ่มที่ไม่เลือก

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก
(.....)

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

ชื่อ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศรา สุกเพชร
คุณวุฒิสูงสุด	Ph.D. in Hospitality Industry Administration, Maejo University, Thailand
ตำแหน่ง	ทางวิชาการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว อาจารย์ประจำคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว
สถานที่ทำงาน	คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ประสบการณ์	2559 - 2560 โครงการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและบริการบนฐานคุณธรรมอย่างยั่งยืน ของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและบริการ (งบประมาณ วช.) / งบประมาณ 2,000,000 บาท (ผู้ร่วมวิจัย) 2559 - 2560 โครงการการพัฒนาขีดความสามารถของการท่องเที่ยว โดยชุมชนในกลุ่มมหัศจรรย์สองสมุทรสู่ระบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (งบประมาณ วช.) / งบประมาณ 2,930,000 บาท (ผู้ร่วมวิจัย) 2559 - 2560 โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว “การพัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์ไทยเพื่อเป็นกลไกส่งเสริมการเพิ่มรายได้จากนักท่องเที่ยว ปี 2559” (งบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี) / งบประมาณ 2,000,000 บาท (ผู้ร่วมวิจัย) 2560 – 2561 โครงการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและบริการบนฐานคุณธรรมอย่างยั่งยืน ของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและบริการ (งบประมาณ วช.) / งบประมาณ 1,995,000 บาท (ผู้ร่วมวิจัย) 2560 – 2561 โครงการส่งเสริมขีดความสามารถการแข่งขันการจัดการการท่องเที่ยวและบริการเชิงสุขภาพอย่างสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มรายได้อย่างยั่งยืน (งบประมาณ วช.) / งบประมาณ 1,990,000 บาท (ผู้ร่วมวิจัย)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาววนิดา อ่อนละม้าย
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 11 กรกฎาคม 2532
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 121/15 หมู่ 10 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 36000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาการจัดการการท่องเที่ยวและ ไมซ์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	วิทยาลัยการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2554 บ.ธ.บ. จาก มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2558 บ.ธ.บ. จาก สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์